FUTBOL İLE İLİŞKİLİ ŞİDDET OLAYLARINA YÖNELİK HABERLERİN GAZETECİLİK MESLEK ETİĞİ İLKELERİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ: Galatasaray-Leeds United, Roma-Galatasaray ve Türkiye-İsviçre karşılaşmaları örnek olaylarına yönelik haberlerin fikir gazeteleri, popüler gazeteler ve spor gazetelerindeki sunumlarının karşılaştırmalı içerik çözümlemesi

Ahmet SİNAV

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Basın ve Yayın Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Ömer ÖZER

Eskişehir

Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Ekim 2010

YÜKSEK LİSANS TEZ ÖZÜ

FUTBOL İLE İLİŞKİLİ ŞİDDET OLAYLARINA YÖNELİK HABERLERİN GAZETECİLİK MESLEK ETİĞİ İLKELERİ AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ: Galatasaray-Leeds United, Roma-Galatasaray ve Türkiye-İsviçre karşılaşmaları örnek olaylarına yönelik haberlerin fikir gazeteleri, popüler gazeteler ve spor gazetelerindeki sunumlarının karşılaştırmalı içerik çözümlemesi

Ahmet SİNAV
Basın ve Yayın Anabilim Dalı
Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ekim 2010
Danışman: Doç. Dr. Ömer ÖZER

Futbol ile ilişkili şiddet olaylarına yönelik haberlerin, gazetecilik meslek etiği ilkeleri açısından değerlendirildiği bu çalışma, kuramsal ve uygulama olarak iki ana bölümden oluşmuştur. Çalışmanın kuramsal bölümünde gazete, gazeteci, gazetecilik ve haber kavramları, gazeteciliğin tarihsel gelişimi; etik ve ahlak kavramları, gazetecilik meslek etiği, gazetecilik meslek etiğine ilişkin yaklaşımlar; fikir gazeteciliği, popüler gazetecilik, spor gazeteciliği; şiddetin tanımı, türleri, saldırganlık ve saldırganlık çeşitleri ile futbolda şiddet ve saldırganlık konuları ayrıntılı olarak irdelenmiştir. Çalışmanın uygulama bölümünde ise, fikir gazeteleri, popüler gazeteler ve spor gazetelerinde yer alan futbol ile ilişkili şiddet haberlerinin, gazetecilik meslek etiği ilkeleri açısından değerlendirilmesine yönelik bir araştırma yapılmıştır. Araştırmada, Galatasaray-Leeds United, Roma-Galatasaray ve Türkiye-İsviçre karşılaşmalarında yaşanan şiddet olayları ile ilgili haberler, gazetecilik meslek etiği ilkeleri açısından incelenmiştir. İnceleme sonucunda, fikir gazetelerinde yer alan örnek olaylara ilişkin haberlerin yüzde 19,2'sinde, popüler gazetelerde yer alan örnek olaylara ilişkin haberlerin yüzde 30,4'ünde, spor gazetelerinde yer alan örnek olaylara ilişkin haberlerin ise, yüzde 33,4'ünde, gazetecilik meslek etiği ilkelerinin ihlal edildiği belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Etik, Fikir gazeteciliği, Popüler gazetecilik, Spor gazeteciliği, Şiddet.

POSTGRADUATE THESIS ABSTRACT

ASSESSMENT OF THE NEWS ABOUT THE VIOLENCE IN FOOTBALL IN TERMS OF THE PRINCIPLES OF JOURNALISM ETHICS: The Content Analysis of The News Which Took Place in Advocacy, Popular and Sports Newspapers About Violence in Galatasaray-Leeds United, Rome-Galatasaray and Turkey-Switzerland Games

Ahmet SİNAV
Department of Journalism
Anadolu University Graduate School of Social Sciences
October 2010
Thesis Advisor: Assoc. Prof. Ömer ÖZER

In this study, news about the violence in football was assessed through the principles of journalism ethics. Study is consisted of two parts which are theoretical and execution. In the theoretical part; terms of newspaper, journalist, journalism and news; historical development of journalism; concepts of ethics and morals; journalism ethics and approaches of journalism ethics; advocacy journalism, popular journalism, sports journalism; the definition and types of violence and aggression, the case of violence and aggression in football were studied in detail. In the execution part; a research was made on news about violence in football which took place in advocacy newspapers, popular newspapers and sports newspapers in order to make an assessment of the news through the principles of journalism ethics. In the research news about violence in Galatasaray-Leeds United, Rome-Galatasaray and Turkey-Switzerland games were studied in terms of journalism ethics. As a result of this study; it was determined that %19.2 of the news in advocacy newspapers, %30.4 of the news in popular newspapers and %33.4 of the news in sports newspapers violate the principles of journalism ethics.

Keywords: Ethics, advocacy journalism, popular journalism, sports journalism, violence.

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Ahmet SİNAV'ın, "Futbol ile İlişkili Şiddet Olaylarına Yönelik Haberlerin, Gazetecilik Meslek Etiği İlkeleri Açısından Değerlendirilmesi: Galatasaray-Leeds United, Roma-Galatasaray ve Türkiye-İsviçre Karşılaşmaları Örnek Olaylarına Yönelik Haberlerin Fikir Gazeteleri, Popüler Gazeteler ve Spor Gazetelerindeki Sunumlarının Karşılaştırmalı İçerik Çözümlemesi" başlıklı tezi **20 Ekim 2010** tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca, **Basın ve Yayın** Anabilim Dalında, **yüksek lisans tezi** olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

			İmza
Üye (Tez Danışmanı)	:	**Doç.Dr.Ömer ÖZER**	.....
Üye	:	**Prof.Dr.Dursun GÖKDAĞ**	.....
Üye	:	**Doç.Dr.Erdal DAĞTAŞ**	.....

Prof.Dr.Ramazan GEYLAN
Anadolu Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ÖZGEÇMİŞ

Ahmet SİNAV
Basın ve Yayın Anabilim Dalı
Yüksek Lisans

Eğitim

Lisans : 2001 - 2005 Anadolu Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu, Spor Yöneticiliği Bölümü

Lise : 1994 - 2001 Ayvalık Anadolu Lisesi

Kişisel Bilgiler

Doğum Yeri ve Yılı: Ayvalık / 1984 **Cinsiyet:** Erkek **Yabancı Dil :** İngilizce

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Şiddet Olayları İle İlgili Toplam Haber Sayısı (Cumhuriyet Gazetesi) 106
Tablo 2. Şiddet Olaylarına İlişkin Toplam Fotoğraf Sayısı (Cumhuriyet Gazetesi) . 107
Tablo 3. Haberlerin Sayfa Numarasına Göre Dağılımı (Cumhuriyet Gazetesi) 107
Tablo 4. Haberlerin Sayfada Kapladıkları Alan İle İlgili Dağılım
(Cumhuriyet Gazetesi) 108
Tablo 5. Fotoğrafların Sayfada Kapladıkları Alan İle İlgili Dağılım
(Cumhuriyet Gazetesi) 109
Tablo 6. Haber Kaynakları İle İlgili Dağılım (Cumhuriyet Gazetesi) 109
Tablo 7. Haber İçeriğinde Vurgu Yapılan Konular İle İlgili Sayısal
Dağılım (Cumhuriyet Gazetesi) 110
Tablo 8. Haberlerde Sıklıkla Tekrarlanan Sözcükler (Cumhuriyet Gazetesi) 112
Tablo 9. Etik Kural İhlali Yapılan Haber Sayısı (Cumhuriyet Gazetesi) 113
Tablo 10. İhlal Şekillerine Yönelik Sayısal Dağılım (Cumhuriyet Gazetesi) 114
Tablo 11. Şiddet Olayları İle İlgili Toplam Haber Sayısı (Zaman Gazetesi) 117
Tablo 12. Şiddet Olaylarına İlişkin Toplam Fotoğraf Sayısı (Zaman Gazetesi) 118
Tablo 13. Haberlerin Sayfa Numarasına Göre Dağılımı (Zaman Gazetesi) 118
Tablo 14. Haberlerin Sayfada Kapladıkları Alan İle İlgili Dağılım
(Zaman Gazetesi) 119
Tablo 15. Fotoğrafların Sayfada Kapladıkları Alan İle İlgili Dağılım
(Zaman Gazetesi) 120
Tablo 16. Haber Kaynakları İle İlgili Dağılım (Zaman Gazetesi) 120
Tablo 17. Haber İçeriğinde Vurgu Yapılan Konular İle İlgili Sayısal
Dağılım (Zaman Gazetesi) 121
Tablo 18. Haberlerde Sıklıkla Tekrarlanan Sözcükler (Zaman Gazetesi) 123
Tablo 19. Etik Kural İhlali Yapılan Haber Sayısı (Zaman Gazetesi) 125
Tablo 20. İhlal Şekillerine Yönelik Sayısal Dağılım (Zaman Gazetesi) 125
Tablo 21. Şiddet Olayları İle İlgili Toplam Haber Sayısı (Hürriyet Gazetesi) 128
Tablo 22. Şiddet Olaylarına İlişkin Toplam Fotoğraf Sayısı (Hürriyet Gazetesi) 129
Tablo 23. Haberlerin Sayfa Numarasına Göre Dağılımı (Hürriyet Gazetesi) 130

Tablo 24. Haberlerin Sayfada Kapladıkları Alan İle İlgili Dağılım (Hürriyet Gazetesi) 130
Tablo 25. Fotoğrafların Sayfada Kapladıkları Alan İle İlgili Dağılım (Hürriyet Gazetesi) 131
Tablo 26. Haber Kaynakları İle İlgili Dağılım (Hürriyet Gazetesi) 132
Tablo 27. Haber İçeriğinde Vurgu Yapılan Konular İle İlgili Sayısal Dağılım (Hürriyet Gazetesi) 132
Tablo 28. Haberlerde Sıklıkla Tekrarlanan Sözcükler (Hürriyet Gazetesi) 134
Tablo 29. Etik Kural İhlali Yapılan Haber Sayısı (Hürriyet Gazetesi) 136
Tablo 30. İhlal Şekillerine Yönelik Sayısal Dağılım (Hürriyet Gazetesi) 136
Tablo 31. Şiddet Olayları İle İlgili Toplam Haber Sayısı (Sabah Gazetesi) 140
Tablo 32. Şiddet Olaylarına İlişkin Toplam Fotoğraf Sayısı (Sabah Gazetesi) 141
Tablo 33. Haberlerin Sayfa Numarasına Göre Dağılımı (Sabah Gazetesi) 141
Tablo 34. Haberlerin Sayfada Kapladıkları Alan İle İlgili Dağılım (Sabah Gazetesi) 142
Tablo 35. Fotoğrafların Sayfada Kapladıkları Alan İle İlgili Dağılım (Sabah Gazetesi) 143
Tablo 36. Haber Kaynakları İle İlgili Dağılım (Sabah Gazetesi) 143
Tablo 37. Haber İçeriğinde Vurgu Yapılan Konular İle İlgili Sayısal Dağılım (Sabah Gazetesi) 144
Tablo 38. Haberlerde Sıklıkla Tekrarlanan Sözcükler (Sabah Gazetesi) 146
Tablo 39. Etik Kural İhlali Yapılan Haber Sayısı (Sabah Gazetesi) 147
Tablo 40. İhlal Şekillerine Yönelik Sayısal Dağılım (Sabah Gazetesi) 148
Tablo 41. Şiddet Olayları İle İlgili Toplam Haber Sayısı (Fanatik Gazetesi) 151
Tablo 42. Şiddet Olaylarına İlişkin Toplam Fotoğraf Sayısı (Fanatik Gazetesi) 152
Tablo 43. Haberlerin Sayfa Numarasına Göre Dağılımı (Fanatik Gazetesi) 152
Tablo 44. Haberlerin Sayfada Kapladıkları Alan İle İlgili Dağılım (Fanatik Gazetesi) 153
Tablo 45. Fotoğrafların Sayfada Kapladıkları Alan İle İlgili Dağılım (Fanatik Gazetesi) 154
Tablo 46. Haber Kaynakları İle İlgili Dağılım (Fanatik Gazetesi) 154

Tablo 47. Haber İçeriğinde Vurgu Yapılan Konular İle İlgili Sayısal Dağılım (Fanatik Gazetesi) 155
Tablo 48. Haberlerde Sıklıkla Tekrarlanan Sözcükler (Fanatik Gazetesi) 157
Tablo 49. Etik Kural İhlali Yapılan Haber Sayısı (Fanatik Gazetesi) 158
Tablo 50. İhlal Şekillerine Yönelik Sayısal Dağılım (Fanatik Gazetesi) 159
Tablo 51. Şiddet Olayları İle İlgili Toplam Haber Sayısı (Fotomaç Gazetesi) 162
Tablo 52. Şiddet Olaylarına İlişkin Toplam Fotoğraf Sayısı (Fotomaç Gazetesi) 163
Tablo 53. Haberlerin Sayfa Numarasına Göre Dağılımı (Fotomaç Gazetesi) 163
Tablo 54. Haberlerin Sayfada Kapladıkları Alan İle İlgili Dağılım (Fotomaç Gazetesi) 164
Tablo 55. Fotoğrafların Sayfada Kapladıkları Alan İle İlgili Dağılım (Fotomaç Gazetesi) 165
Tablo 56. Haber Kaynakları İle İlgili Dağılım (Fotomaç Gazetesi) 166
Tablo 57. Haber İçeriğinde Vurgu Yapılan Konular İle İlgili Sayısal Dağılım (Fotomaç Gazetesi) 166
Tablo 58. Haberlerde Sıklıkla Tekrarlanan Sözcükler (Fotomaç Gazetesi) 168
Tablo 59. Etik Kural İhlali Yapılan Haber Sayısı (Fotomaç Gazetesi) 170
Tablo 60. İhlal Şekillerine Yönelik Sayısal Dağılım (Fotomaç Gazetesi) 170
Tablo 61. Şiddet Olayları İle İlgili Toplam Haber Sayısı (Fikir gazeteleri, popüler gazeteler ve spor gazeteleri karşılaştırması) 174
Tablo 62. Şiddet Olaylarına İlişkin Toplam Fotoğraf Sayısı (Fikir gazeteleri, popüler gazeteler ve spor gazeteleri karşılaştırması) 174
Tablo 63. Haberlerin Sayfa Numarasına Göre Dağılımı (Fikir gazeteleri, popüler gazeteler ve spor gazeteleri karşılaştırması) 175
Tablo 64. Haberlerin Sayfada Kapladıkları Alan İle İlgili Dağılım (Fikir gazeteleri, popüler gazeteler ve spor gazeteleri karşılaştırması) 176
Tablo 65. Fotoğrafların Sayfada Kapladıkları Alan İle İlgili Dağılım (Fikir gazeteleri, popüler gazeteler ve spor gazeteleri karşılaştırması) 177
Tablo 66. Haber Kaynakları İle İlgili Dağılım (Fikir gazeteleri, popüler gazeteler ve spor gazeteleri karşılaştırması) 177
Tablo 67. Haber İçeriğinde Vurgu Yapılan Konular İle İlgili Sayısal Dağılım (Fikir gazeteleri, popüler gazeteler ve spor gazeteleri karşılaştırması) 178

Tablo 68. Haberlerde Sıklıkla Tekrarlanan Sözcükler
(Fikir gazeteleri, popüler gazeteler ve spor gazeteleri karşılaştırması) 180
Tablo 69. Etik Kural İhlali Yapılan Haber Sayısı
(Fikir gazeteleri, popüler gazeteler ve spor gazeteleri karşılaştırması) 181
Tablo 70. İhlal Şekillerine Yönelik Sayısal Dağılım
(Fikir gazeteleri, popüler gazeteler ve spor gazeteleri karşılaştırması) 182

İÇİNDEKİLER

ÖZ ……..... ii

ABSTRACT ……..... iii

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI ……. iv

ÖZGEÇMİŞ ……. v

TABLOLAR LİSTESİ ……..... vi

1. GİRİŞ ……..……..... 1

1.1. Problem ……. 3

1.1.1. Gazete, gazeteci, gazetecilik, haber ve gazeteciliğin gelişimi ……. 6

1.1.1.1. Gazete, gazeteci, gazetecilik ve haber kavramları 6

1.1.1.2. Gazeteciliğin tarihsel gelişimi 20

1.1.2. Etik 25

1.1.2.1. Etik ve ahlak kavramları …… 25

1.1.2.2. Gazetecilik meslek etiği ……..... 28

1.1.2.3. Gazetecilik meslek etiğine ilişkin yaklaşımlar ……... 39

1.1.2.3.1. Görevci etik anlayış 39

1.1.2.3.2. Yararcı etik anlayış 42

1.1.2.3.3. Machiavelist etik anlayış 45

1.1.2.4. Gazetecilik meslek etiği ilkelerine yönelik örnekler ……. 49

1.1.3. Araştırmaya konu olan gazetecilik türleri ……. 59

1.1.3.1. Fikir gazeteciliği ……... 59

1.1.3.2. Popüler gazetecilik ……... 67

1.1.3.3. Spor gazeteciliği …… 73

1.1.4. Şiddet ve futbol ……... 82

1.1.4.1. Şiddetin tanımı, türleri, saldırganlık ve saldırganlık çeşitleri .. 82

1.1.4.2. Futbolda şiddet ve saldırganlık ……... 86

1.2. Amaç ……..…….....…….... 94

1.3. Önem ……..…….....…….... 95

1.4. Varsayımlar ……..... 96

1.5. Sınırlılıklar ……..... 96

1.6. Tanımlar ……..... 97

1.7. Yöntem 98

2. BULGULAR VE YORUMLARI …….. 105
2.1. Giriş 105
2.1.1. Nicel çözümleme …… 105
2.1.1.1. Cumhuriyet Gazetesi'ne Ait Bulgular ve Yorumları …..... 106
2.1.1.2. Zaman Gazetesi'ne Ait Bulgular ve Yorumları 117
2.1.1.3. Hürriyet Gazetesi'ne Ait Bulgular ve Yorumları 128
2.1.1.4. Sabah Gazetesi'ne Ait Bulgular ve Yorumları 140
2.1.1.5. Fanatik Gazetesi'ne Ait Bulgular ve Yorumları 151
2.1.1.6. Fotomaç Gazetesi'ne Ait Bulgular ve Yorumları 162
2.1.1.7. Fikir Gazeteleri, Popüler Gazeteler ve Spor Gazetelerine Ait Karşılaştırmalı Bulgular ve Yorumları 173
2.1.2. Nitel çözümleme …… 184
2.1.2.1. Cumhuriyet Gazetesi'ne Ait Bulgular ve Yorumları …..... 184
2.1.2.2. Zaman Gazetesi'ne Ait Bulgular ve Yorumları 186
2.1.2.3. Hürriyet Gazetesi'ne Ait Bulgular ve Yorumları 189
2.1.2.4. Sabah Gazetesi'ne Ait Bulgular ve Yorumları 191
2.1.2.5. Fanatik Gazetesi'ne Ait Bulgular ve Yorumları 193
2.1.2.6. Fotomaç Gazetesi'ne Ait Bulgular ve Yorumları 195
2.1.2.7. Fikir Gazeteleri, Popüler Gazeteler ve Spor Gazetelerine Ait Karşılaştırmalı Bulgular ve Yorumları 196

3. SONUÇ VE ÖNERİLER ……..... 197

EKLER …….. 206
KAYNAKÇA ...……..... 289

1. GİRİŞ

Basın, toplumsal yaşamda üstlendiği ve yerine getirdiği görevlerden dolayı, önemli bir güce sahiptir. Bu gücün, doğru ve yararlı bir biçimde kullanılması için, basının çalışma alanını düzenleyecek, gazetecilerin davranış biçimlerini tanımlayacak mesleki kurallar bütününe ve standartlara gereksinim vardır. Bu olguların bir araya toplanarak yazılı hale getirilmesi ile etik kodlar, eşdeyişle, meslek ilkeleri oluşmaktadır. Meslek ilkeleri, bir eylemin ne gibi özellikler taşıması ve nasıl yapılması gerektiği ile bu eylemi yaparken ne tür hususlara dikkat edilmesi gerektiği gibi sorulara yanıt vermektedir (Aydın, 2002:74). Etik değerler, bir meslek alanında kendilerini alışkanlık, kural, ilke ya da standartlar olarak göstermektedir. Bu ilkelerin ortaya çıkmasındaki amaçlardan biri, gazetecilik görevini koruma altına almak, diğeri ise gazeteciliği, daha saygın, onurlu, güvenilir bir profesyonel meslek haline getirmektir (İrvan, 2003a:51-55). Etik ilkelere bağlılık, güvenilir bir basının temelini oluşturmaktadır. Dolayısıyla, bu ilkelerin benimsenmesi ve uygulanması konusunda çaba gösterilmesi gerekmektedir.

Gazetecilik meslek etiği, genel olarak, iki farklı etik anlayış çerçevesinde değerlendirilmektedir. Bunlar, Immanuel Kant'a dayandırılan "görevci etik anlayış" ve John Stuart Mill'e dayandırılan "yararcı etik anlayış"tır. Söz konusu etik anlayışlara, John C. Merill (1994) tarafından geliştirilen "Machiavelist etik anlayış" da eklenebilir (Özer, 2008:157). Immanuel Kant'a dayandırılan görevci etik anlayış, önceden belirlenmiş kurallarla ve ilkelerle ilgilenir. Bir kişinin eyleminin, ahlaki olarak nitelenebilmesinin temel koşulu, aynı eylemin ve/veya davranışın, evrensel bir ilke haline gelebilmesidir. Kant bunu, "öyle bir davran ki, davranışının evrensel bir yasa haline gelmesini arzula" şeklinde formüle etmektedir. Buna göre, doğruları yazmak erdem olarak kabul edilip, gazetecilerin evrensel bir ilkesi haline gelecekse, gazetecilerin, her koşulda doğruları yazmaları gerekmektedir. John Stuart Mill'e dayandırılan yararcı etik anlayış açısından ise, sonuç önemlidir. Yararcı etiğin hedefi, en yüksek sayıda insanın mutluluğudur. Bu yaklaşıma göre, en çok insan için en büyük mutluluğu sağlayan davranış, etik davranıştır (İrvan, 2003a:52-53). John C. Merill (1994) tarafından geliştirilen Machiavelist etik anlayış ise, bir amaca sahip olmak ve

hangi yolla olursa olsun, o amacın peşinden gitmek gerektiğini ifade etmektedir. Merril'e göre, Machiavelli, "bireysel başarını en yüksek noktaya çıkaracak şeyleri yap" şeklindeki öğütleri ile gazetecileri, çıkarlarına en uygun düşen sonucu ortaya çıkarmaları konusunda yüreklendirmektedir.

Basında etik ilke ve kuralları yerine getirmenin ve mesleki disiplini sağlamanın en önemli yolu özdenetimdir. Özdenetim, mesleki saygınlığı sağlamak, doğru ve güvenilir haber vermek, yorumları inanılır kılmak, okuyucunun güvenini sağlamak ve sürdürmek için yapılması ve yapılmaması gerekenlerin bütünüdür (Alemdar, 1990:23). Etik ilke ve kurallar ile özdenetim yöntemi, doğrudan doğruya basın özgürlüğü ile ilişkilidir.

Basına yönelik müdahaleleri önlemek amacı ile dünyanın hemen her ülkesinde, çeşitli kuruluşlar ve örgütler tarafından çeşitli etik ilkelerin benimsenmesi ve uygulanması ile ilgili çalışmalar yapılmıştır. Amerika Birleşik Devletleri'nde, basının özdenetimine ilişkin çalışmalar, 1923 yılından itibaren başlamıştır. ABD'de, basın yayın kuruluşları tarafından benimsenen ahlak yasaları arasında, 1923 tarihli "Gazete Yazı İşleri Müdürleri Kurumu Etik Yasası", 1926 tarihli "Sigma Delta Chi Etik Yasası", 1934 tarihli "Gazeteciler Sendikası Etik Yasası", 1966 tarihli "Bilgi Edinme Özgürlüğü Yasası" ve 1975 tarihli "Associated Press Sorumlu Yöneticiler Kurulu Ahlak Yasası" yer almaktadır. ABD gibi, İngiltere de, basın meslek etiği çalışmaları konusunda öncü olmuştur. İngiltere, basın etik ilkelerini yaşama geçirmek için konsey kurulmasını planlayan ilk ülkelerden biridir. İngiltere'de, basın çalışanlarını korumayı amaç edinen ilk basın ahlak yasası ve bunu uygulamak ile görevli konsey, 1936 yılında oluşturulmuştur. Fransa'da ise, ilk basın ahlak yasası 1918 yılında kabul edilen "Gazetecinin Mesleki Görevleri" başlıklı yasadır.

Türkiye'de, basının özdenetimi anlamında ortaya çıkan ilk kurum ise, 24 Temmuz 1960 tarihinde yaşama geçirilmiş olan Basın Şeref Divanı'dır. Özdenetim anlamında ortaya çıkan çalışmalardan ilki ise, Basın Ahlak Yasası'dır. Basın Şeref Divanı, 1967 yılından itibaren işlevini yitirerek ortadan kalkmış, ancak kendi kendine denetimin, Türkiye'deki ilk kurumsallaşma örneği olarak, kendinden sonraki girişimlere ışık tutmuştur. Daha özgür ve daha saygın bir basın oluşturmak amacına ulaşmak için yapılan çalışmalar,

1986 yılında da devam etmiştir. Oktay Ekşi, Hasan Cemal, Güneri Civaoğlu, Yalçın Doğan, Teoman Erel, Orhan Erinç, Yurdakul Financı, Güngör Mengi ve Rauf Tamer'den oluşan çalışma grubu, basın yayın kuruluşları ve çalışanları ile yaptıkları görüşmelerde, "Basın Konseyi"nin kurulması kararına varmışlar; ayrıca, çeşitli ülkelerdeki basın meslek ilkeleri üzerine de bir çalışma yürütmüşlerdir. Çalışmalar sonucunda, 6 Şubat 1988 tarihinde İstanbul'da, 141 gazetecinin katıldığı bir toplantıda, Basın Konseyi kurulmuştur. Basın Konseyi, 16 maddeden oluşan Basın Meslek İlkeleri'ni benimsemektedir. Türkiye'de, basın etiği ve özdenetim ile ilgili çalışmalardan biri de, Türkiye Gazeteciler Cemiyeti tarafından 18 Kasım 1998 tarihinde kabul edilen "Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk Bildirgesi"dir. Bildirge, gazetecinin hakları, temel görev ve ilkeleri ile doğru davranış kurallarından oluşmaktadır (Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, 1998).

1.1. Problem

Nahide Karabay'a göre (2000:79), medyada etik tartışmaların gündeme gelmesinin başlıca nedenleri arasında, medya sektöründe görülen tekelleşme eğilimleri, habercilik eğitiminin istenilen kalitede olmaması, Türkçe'nin iyi kullanılamaması, kurgulanmış, yalan ve abartılı habere yönelik eğilimin artması, haber kaynaklarına ve okuyuculara karşı olan sorumlulukların yerine getirilmemesi, özel hayata saygısızlık, haber kaynaklarına aşırı yakınlık, taraflılık, haber çalışanları arasındaki ücret dengesizliği, iş güvencesi konusunda yaşanan sıkıntılar, promosyon, kişisel öfke ve kızgınlıkların haberlere yansıması, haber metinleri ve görüntülerde şiddet, kan, cinsellik gibi unsurların öne çıkarılması yer almaktadır. Basın yayın organlarının, gittikçe daha fazla ticari kuruluşlar haline gelmesi de, kimi etik sorunları beraberinde getirmiştir. Gazete çıkarmak, birtakım ticari amaçların gerçekleştirilmesi için kullanılan bir araç haline gelmiştir. Gazetecilik mesleğinin gerektirdiği sorumluluklar, çoğu kez, ticari kaygıların gerisinde kalmıştır. Sansasyonel olan, duygulara seslenen olayların, haber değeri taşıdığı düşünülmeye başlamıştır. Ticarileşme nedeniyle artan etik sorunlar, meslek ilkeleri ile önlenmeye çalışılmıştır (Tepe, 2000:98-99).

Şiddet, olağan duruma kıyasla bir bunalım olduğu için, doğal olarak, iletişim araçlarının ilgisini çekmektedir. Sakin bir günün sonunda, bir gazeteyi veya bir televizyon haber bültenini hazırlamak kolay değildir. İletişim araçları, yaşamlarını sürdürebilmek için, heyecan verici çeşitli olaylara gereksinim duymaktadır. Bu bakımdan şiddet, onların yaşamsal gıdaları gibidir ve olağan, kanıksanmış, gündelik şiddet yerine, olağanüstü, kanlı ve iğrenç olanlar tercih edilmektedir (Michaud, 1995:43-44).

Şiddet, çok genel olarak cinayet, işkence, darbe ve etkili eylem, savaş, baskı, suçluluk, terörizm vb. demektir (Michaud, 1995: 5). Saldırgan davranışları, kaba kuvveti, beden gücünün kötüye kullanılmasını, yakan, yıkan, yok eden eylemleri, taşlı, sopalı, silahlı, bıçaklı saldırıları, bireye ve topluma zarar eylemlerini kapsamaktadır (Günaydın, 2007:178; İlkiz, 2007:70). Kişileri veya malları yaralamaya ya da yok etmeye yönelik, doğrudan veya dolaylı eylemdir (Nieburg, 1963'ten akt. Michaud, 1995, s. 8). Şiddet, insan hayatının her alanında varolan evrensel bir olgudur (Ayan, 2006:196).

Şiddet olgusunun, kendisini en çok gösterdiği alanlardan biri de spor karşılaşmalarıdır. Sporun, rekabete ve kazanmaya dayalı yapısı, tarih boyunca insanlar arasında birtakım mücadelelere yol açmıştır. Spor branşları içerisinde, futbolu ayrı bir yere koymak gerekir. Dünyanın hemen her bölgesinde, en çok ilgi gören spor dalı, futboldur. Dolayısıyla, en çok taraftarı ve fanatiği de içinde barındıran spor dalı durumundadır (Ayan, 2006:201-202). Bir spor dalı olarak futbolun amacı, şiddet yaratmak değildir. Buna karşın futbol, belirli ortak paydalarda, ortak coşkuları taşıyarak ve içlerinde birikmiş belirli kırgınlıkların, öfkelerin, çözümsüzlüklerin, başka bir ifade yoluyla buluştuğu, çoğunlukla şiddetin bir boşalım aracı olarak kullanıldığı alanlardan birisi halindedir. İnsanlar, stadyumları, bir tür şiddet boşaltım alanı, futbolu da bunun bir aracı olarak görmektedir (Ulus, 2007:217-218; Talimciler, 2003:46).

Ahmet Talimciler'e göre, Türkiye'de, futbol sahalarında yaşanan şiddet olaylarının ortaya çıkış nedenlerinin başında, ülke ekonomisindeki bozukluğun, toplumsal ve kültürel alanlardaki çöküntüyü hızlandırması gelmektedir. Hayatın her alanında yenilgiye uğrayanlar için, başarılı bir takımın taraftarı olmak en azından, futbol sahalarında başarıyı yakalama arzusudur. Bunun gerçekleşmesi için, ne olursa olsun,

galibiyete şartlanılmaktadır. Arzulananlar gerçekleşmediğinde taraftar, tepkisini, şiddet yolu ile göstermektedir. Talimciler, futbol sahalarında yaşanan şiddet eylemlerinin bir diğer nedeni olarak, spor/futbol medyasını göstermektedir. Ona göre, taraftarlara, futbolun üç neticeli bir oyun olduğunu anlatması gereken futbol medyası, bu görevi yerine getirmemekte, kitleleri, sadece galip gelmek üzerine şartlandırmaktadır (Talimciler, 2003:46-47). Halbuki spor gazetecisi, spor olaylarını sportif anlayışla veren, sporu güzellik, erdem, centilmenlik olarak algılayan ve anlatan kişi olarak tanımlanmaktadır (Erdemli, 1996'dan akt. Özsoy, 2003, s. 75). Okuyucu, şiddetten uzak tutulmalı; şiddeti özendirecek, haklı gösterecek haberlerden kaçınılmalıdır. Sporu özünden saptırıcı haberlerin, toplum üzerinde bırakacağı etkiler, toplumsal barış ve huzur için büyük önem taşımaktadır (Özsoy, 2003:76). Dolayısıyla gazetecilerin, meslek etik ilkeleri konusunda duyarlı davranmaları önemli görülmektedir.

Bu aşamada, çalışma kapsamı içerisinde yer alan fikir gazeteciliği ve popüler gazetecilik kavramları hakkında kısaca bilgi vermek yararlı olacaktır. Önemli toplumsal sorunları, konuları saptayarak, toplumun gündemine getirmek, fikir gazetelerinin amaçlarını oluşturmaktadır. Fikir gazetelerinin, öncelikli olarak yapmak istedikleri arasında, haberleri yorumlayarak, açıklayarak, değerlendirmek gelmektedir. Fikir gazeteleri, haberleri derinliğine, ayrıntılarına inerek, zaman zaman nedenlerini de soruşturarak vermeyi uygun görmektedirler. Bu nedenle, haber yaparken, açıklayıcı ve yorumlayıcı bir yaklaşım uygulandığı gibi, soruşturmacı, araştırmacı bir yol da benimsenebilmektedir. Bu tür gazetelerde, ciddi içerikli haberlerin yanında, yorumlar ve çeşitli görüşlerin değerlendirildiği makalelere de rastlamak mümkündür. Çeşitli görüşleri savunan köşe yazarları, uzmanlaşmış muhabirlerin hazırladıkları çeşitli toplumsal konuları içeren sayfalar ve bölümler, bu tür gazetelerin sayfalarını oluşturmaktadır (Tokgöz, 2003:345-346).

Popüler gazeteler ise, okuyucuların öğrenmekten çok hoşça vakit geçirmesini amaçlayan gazetelerdir. Bu tür gazeteler, sıkıcı olmaktan korkmakta, parlak ve renkli haberler ile okuyucu sayısını arttırmayı amaçlamaktadır. Popüler gazetecilikteki haber formatları, haberi fotoğraf malzemeleriyle zenginleştirmek ya da fotoğraf malzemesinden yararlanarak haber oluşturmak, başka bir ifade ile görsel unsurların

çarpıcılığına, haber dilinin basite indirgenmiş şeklini katmak biçimindedir. Bu formatın tam ifadesi, haber ve bilgi verirken, tüketici kitleyi eğlendirmektir (Rigel, 1995'den akt. Özdemir, 2003, s. 31).

Yukarıda yapılan açıklamalar ışığında, bu çalışmanın problemini "Fikir gazeteleri, popüler gazeteler ve spor gazetelerinde yer alan, futbol ile ilişkili şiddet olaylarına yönelik haberlerin sunumunda, gazetecilik meslek etiği ilkelerine uyulmakta mıdır?" sorusu oluşturmaktadır. Bu soru, fikir gazetelerinden Cumhuriyet ve Zaman, popüler gazetelerden Hürriyet ve Sabah, yaygın spor gazetelerinden ise, Fanatik ve Fotomaç'ta yer alan, Galatasaray-Leeds United, Roma-Galatasaray ve Türkiye-İsviçre karşılaşmaları örnek olaylarına ilişkin haberlerin, karşılaştırmalı içerik çözümlemesi yapılarak yanıtlanmıştır.

1.1.1. Gazete, gazeteci, gazetecilik, haber ve gazeteciliğin gelişimi

Bu başlık altında gazete, gazeteci, haber ve gazetecilik kavramlarının tanımları yapılmış, bir kitle iletişim aracı olan gazetenin ve bir meslek olarak gazeteciliğin tarihsel gelişimi, gazetecilik mesleği ile ilgili örgütlenme çabaları ve gazetecilik eğitiminin tarihi hakkında bilgi verilmiştir.

1.1.1.1. Gazete, gazeteci, gazetecilik ve haber kavramları

Gazeteyi, siyaset, ekonomi, kültür ve spor gibi birçok farklı konuda haber ve bilgi vermek için yorumlu ya da yorumsuz olarak, her gün ya da haftanın belirli günlerinde çıkarılan basılı yayın şeklinde tanımlamak mümkündür (Yüksel ve Gürcan, 2001:9). Gazete en yeni haberleri, en geniş alanda, en kısa zamanda basılı olarak naklederken, meydana gelen olaylar önünde genel kamuoyuna yol gösteren ve yine olaylar önünde genel kamuoyunun tesiri altında kalan bir kuruluştur. Aynı zamanda, sosyal bir kuruluştur. Sosyal bir kuruluş olarak gazetenin, haber vermek, öğretmek, zaman geçirtmek, dinlendirmek, eğlendirmek, ilan ve reklamlarıyla, ekonomi, ticari ve sanayi alanlarında gelişmeyi sağlayıcı uygun ortamlar oluşturmak gibi işlevleri de bulunmaktadır. Bu tür işlevlere sahip olan gazete, halkı doğrudan etkilemekte, kamuoyu

oluşturmakta ve oluşan bu kamuoyunu yönlendirmektedir (Bülbül, 2000:34-38). Nezih Demirkent'e göre gazete, insan davranış ve düşüncelerini doğrudan yansıtan bir kitle iletişim aracıdır. İlhan Selçuk gazeteyi, "tarihin ilk müsveddesi", Ziya Gökalp ise, "her gün herkesin ayağına giden ve herkesin anlayabileceği dersleri okutan canlı bir okul" olarak tanımlamıştır. Cevat Fehmi Başkut'un gazete tanımı, Nezih Demirkent, İlhan Selçuk ve Ziya Gökalp'in tanımlarına oranla daha kapsamlıdır. Başkut'un, gazeteyi bir fabrikaya benzettiği tanım şu şekildedir (Aktaran, Yüksel ve Gürcan, 2001, s. 10):

> "Gazete bir fabrikadır. Tüm fabrikalar gibi kimi hammaddeleri alır, bunları işler ve piyasaya sürerek satar. Ancak bu fabrika ile öbür fabrikalardan çıkan mallar arasında önemli bir ayrım vardır. İşte gazeteyi sattıran bu yönüdür. Gazete aynı zamanda toplumsal bir yönü olan kurumdur. Bilindiği gibi demokrasilerde yönetim, kamuoyuna bağlıdır. Gazete ise kamuoyunu yaratmak görevi ile de yükümlüdür. Basının işlevleri açısından gazete, olaylardan, halkı sürekli haberdar ederek kamuoyu oluşumuna yardımcı olan, yönetici otoriteleri uyaran, ele aldığı konular yönünden uğraş alanı sınırsız olan bir yayın organıdır."

Dünyaca ünlü liderler de gazete ile ilgili görüş bildirmişlerdir. Onlardan biri olan Lenin'e göre gazete, ihtilalin en güçlü silahıdır, Napolyon'a göre ise hükümetin kararlarını destekleyen, onun istediği biçimde hareket eden ve yasak ettiği konulara değinmeyerek vatani görevini yerine getiren bir basın organıdır. Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'e göre ise gazete, milletin sesidir. Atatürk, basın ile ilgili görüşlerini "Matbuat, milletin umumi sesidir. Bir milleti tenvir ve irşatta, bir millete muhtaç olduğu fikri gıdayı vermekte, hülasa bir milletin hedefi saadet olan istikameti, müştereke de yürümesini teminde matbuat başlıbaşına bir kuvvet, bir mektep, bir rehberdir[1]" sözleri ile ifade etmektedir (Aktaran, Bülbül, 2000, s. 34-35).

Orhan Koloğlu, "1908 Basın Patlaması" adlı kitabında, gazeteyi millet ile hükümet arasında bir tercüman olarak nitelendirmekte, basının elinde tuttuğu bir meşale ile kamuoyunun önüne düşerek, bir olayın karanlık köşelerini aydınlattığını, gerçekleri göstermeye çalıştığını belirtmektedir. Koloğlu'na göre basın, temiz görünmek isteyen

[1]Basın bir milletin genel sesidir. Bir milleti aydınlatmak ve o millete doğru yolu göstermekte, muhtaç olduğu fikri gıdayı vermekte, özetle bir milletin mutluluk hedefi doğrultusunda birlikte yürümesini sağlamada, basın başlı başına bir kuvvet, bir okul ve bir rehberdir.

lekeleri, ikiyüzlülük ve ahlaksızlıkları, her türlü karışıklık ve kargaşayı çırılçıplak ortaya koymaktadır. Koloğlu (2005:47-48), "Gazete, 21. yüzyılın verdiği anlama göre her türlü günlük olayların aynası, yirmi dört saatin tarihi anısıdır. Bugün, sinirli okuyucunun biraz çekinme ile buruşturduğu gazeteleri, hiç şüphe yoktur ki, gelecek nesiller şaşkın bir merakla tekrar açacak ve sararmış sütunlarda bu günkü yaşamın sırlarını ve gizliliklerini hecelemeye çalışacaktır. Yüzyılın tarihi içinden gazeteleri çıkarınız, her şey yoğun bir karanlık içinde kalır" demektedir.

Gazetelerde yer alan haberler, her şeyden önce özellikle günümüz dünyasında ekonomik, siyasal ve sosyal hayatı etkilediğinden, gazete ve dolayısıyla gazeteciler topluma yön vermektedirler. Bu bakımdan gazeteyi, olaylardan halkı sürekli haberdar ederek kamuoyunu düzenleyen, yönetici otoritelerini uyaran, ele aldığı konular yönünden uğraş alanı sınırsız olan bir yayın organı şeklinde de tanımlamak mümkündür (Akçalı, 1998:64).

Gazete ile ilgili bu tanımların ardından gazeteci ve gazetecilik mesleği ile ilgili tanımlara yer vermek de yararlı olacaktır. Literatürde, gazeteci ile ilgili birçok farklı tanıma ulaşmak mümkündür. Gazetecinin kim olduğu, ne yaptığı, yaptığı işin niteliğinden dolayı önemi ve hakları konusunda hem kuramsal hem de hukuki açıdan tanımlamalar bulunmakta ve buna yönelik çalışmalar sürekli olarak gündemde yer almaktadır (Akçalı, 1998:63). Tokgöz'e göre gazeteci, erişmek istediği kitle için en önemli diye nitelendirdiği enformasyonu toplayarak haber yapan, kişileri bilgi alarak düşünmeye sevk edendir (Tokgöz, 2003:98). Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk Bildirgesi kapsamında ise gazetecinin tanımı şu şekilde yapılmaktadır (Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, 1998:13):

> "Düzenli bir şekilde, günlük yahut süreli bir yazılı, görüntülü, sesli elektronik veya dijital basın ve yayın organında, kadrolu, sözleşmeli ya da telif karşılığı, haber alma, işleme, iletme veya görüş, fikir belirtme görevi üstlenen ve asıl işi ile başlıca geçim kaynağı bu olup, çalıştığı işletme ile ilgili yasalar karşısındaki konumu bu tanıma uygun olanlar gazetecidir. Basın ve yayın alanındaki her işletme, çalıştırdıkları gazetecileri, yasaların gazetecilere tanıdığı haklardan yararlandırmak zorundadır".

Kısa adı FIJ olan Uluslararası Gazeteciler Federasyonu'nun (International Federation of Journalists) model sözleşmesindeki gazeteci tanımı da aşağıdaki şekilde verilmektedir:

> "Asli, sürekli ve ücretli işi bir ya da birkaç yazılı veya görsel-işitsel kitle iletişim aracına yazı veya resimle katkıda bulunan, kazancının çoğunu böylece sağlayan kişidir. Gazetelerde ve süreli diğer yayınlarda veya radyo ve televizyondan yayınlanmak üzere güncel olayları ve haberleri toplayan, veren, yorumlayan kişidir".

Gazeteci, haber üretme işiyle ilgilenen, gazete yayımlayan, basında devamlı olarak yazı yazmayı, haber toplayıp vermeyi ya da yazı işlerinde çalışmayı iş edinen kimsedir. Özetle gazeteci, esas işi habercilik olan kişidir. Uğur Mumcu gazeteciyi, haber ve bilgi kaynağına en kısa zamanda ulaşarak, bu kaynaklardan edindiği bilgi ve haberleri okurlarına sunan kişi şeklinde tanımlamıştır (Aktaran, Yüksel ve Gürcan, 2005, s. 40-41). Gazeteci, başkaları adına sürekli varsayımlarda bulunan ve bunları iyi kestirmek zorunda olan kişidir. Gazeteci bir anlamda, zamanı çok kısıtlı olan "tarih yazarı" dır. Olayı, belirli ilkeler çerçevesinde, sözcüklere dökerek, seslendirerek veya görüntüleyerek kurgulama ve eksiksiz bildirme gibi bir görevi vardır (Girgin, 1998:27-28). Gazeteci, haber üreten ya da haber üretiminde payı bulunan kişidir. Gazeteci, karşılaştığı olayları bilgi ve kültürüyle harmanlayarak, dünya değerleri çerçevesinde hedef kitlesine sunmaktadır (Girgin, 1998:133-134). Gazeteci girişken, meraklı, cesaretli, toplumsal sorumluluk sahibi ve aynı zamanda iyi bir gözlemci olmalıdır. Bu özelliklerine, mesleki hırsını da eklemelidir (Eryılmaz, 2009:326). İyi bir gazetecinin sırlarından biri "meraklı olmak" ise, diğeri de "bilgiye nasıl ulaşılabileceğini bilmek"ten geçmektedir (Çalışlar, 2009:298). Gazeteci, kime, hangi olay karşısında neyi sorması gerektiğini bilmelidir. Eğer gazeteci, bir olaya kendi gözleriyle tanıklık etmemişse, o olayı mutlaka birilerinden dinleyerek haberini oluşturacaktır. Bir gazetecinin başarısı, önemli zamanlarda doğru haber kaynağına ulaşarak gerekli bilgiyi alabilmesiyle ölçülmektedir (Arsan, 2003:140).

Gazetecilik mesleği ise bir gazetecinin, hedef kitleleri ilgilendiren olaylar ile ilgili bilgileri toplayıp, o bilgileri haber haline dönüştürerek bilgilendirme işlevini yerine getirdiği meslek dalıdır. Haber malzemesi sayılan enformasyonun toplanmasını, yazılmasını, düzenlenmesini ve dağıtılmasını içeren bir işlemdir (Tokgöz, 2003:98).

Erol Mutlu'nun "İletişim Sözlüğü" adlı kitabında gazetecilik, halk için ilginç olan, halkı ilgilendiren haberleri ve olayları toplama, yazma ve bildirmeyle ilgili bir meslek olarak tanımlanmaktadır (Mutlu, 1995:133). Gazetecilik, maaşla çalışan ya da haber, yazı, sayfa, program başına ücret alan, habercilikte işlevi bulunan süreli bir yazılı, görsel, işitsel kitle iletişim aracında veya haber ajansında, haber üreten, üretiminde payı bulunan kişilerin mesleğidir. Bu meslek, her olayla ilgili olarak kendini çeşitli kaynaklardan hızlı bir biçimde bilgilendirme yetisi gerektirmektedir. O halde gazetecilik, günlük olayları tanıma, anlama ve değerlendirme, onlara eleştirel gözle yaklaşma becerileri gerektirmektedir (Girgin, 1998:133-134).

Gazetecilik, kamuoyunu doğru, her yönüyle, çok boyutlu, hızlı, inanılır ve güvenilir bir şekilde bilgilendirmek mesleğidir. Halk adına, halk için yapılanları duyurmak, sorgulamak ve kitleleri uyarmak, gazetecinin birinci amacıdır. Bu amaç, gazeteciye her zaman "doğrunun ve adaletin" peşinde olmak gibi bir sorumluluk yükler (Arsan, 2003:133). Gazetecilik mesleğini benimsemiş kişilerin refleksleri, merakı ve ilgisi her zaman ayakta olmalıdır. Gazeteciyi, herhangi bir kimseden ayıran şey, bu mesleği benimsemiş olanların hayata, dünyaya, olup bitene karşı sonsuz bir merak içinde olması, ilgili olması, kuşkucu olması, gördüğü herşeye inanmayıp araştırmak istemesidir. Gazeteciyi en çok kamçılayan, dürten, söz konusu bu meraktır (Akad, 2009:264). Gazetecilik, belirli bir kültür birikimi ve bu birikimi aktarabilme ustalığı gerektirmektedir (Koloğlu, 2005:54). Gazetecilik, kendin olmadığın şeyleri de anlama, anlatma; kendin gibi olmayanlara da bakabilme, onları görebilme çabasıdır. Kendi dünyanın dışına çıkabilme arzusudur (Talu, 2009:52). Nezih Demirkent, gazetecilik mesleği ile ilgili olarak "Her eline kalem alan kişi ya da her sarı basın kartı sahibi gazeteci sayılmayabilir. 'Ben kırk yıldır yazı yazıyorum' demek ya da bir gazetenin birinci sayfasında imzasını görmek, bir insanın gazeteci olması için yeterli değildir" demektedir (Aktaran, Yüksel ve Gürcan, 2005, s. 41).

Gazetecilikte, hedef kitlenin haber alma, bilgilenme, eğlenme ve eğitim gereksinimlerini karşılamada değişik yazı türlerine başvurulur. Bu yazı türlerinden biri, haberdir. Gazetenin doğuşunda, hiç kuşkusuz insanoğlunun haber alma gereksinimi ve isteğinin büyük etkisi ve katkısı bulunmaktadır (Tokgöz, 2003:98). Hem toplumun

içerisinden çıkmış olması hem de yine topluma yönelik olması özelliğinden dolayı ve farklı kuramların başka bakış açılarından bu kavrama yaklaşımları nedeniyle; haber üzerine hemfikir olunan tek bir tanım yerine bir çok tanımlamanın yapılması sonucu ortaya çıkmıştır (Arslan, 2005:30).

Haber, çok basit olarak, henüz olmuş, dikkate değer veya olağandışı bir olay olarak tanımlanabilmektedir. Ancak, henüz olmuş ve olağandışı bir olayın habere dönüşmesi için öncelikle yayınlanmış olması gerekmektedir. O halde haberi, daha önce bilinmeyen, yeni, ilginç bir olayın haber medyasında yayınlanmış hali olarak açıklamak mümkündür (Arsan, 2003:136). Bir olay, kamuoyuna mal edildiği andan itibaren haber haline gelmektedir (Akad, 2009:263). Haber, bir olay, bir olgu üzerine edinilen, iletişim ya da yayın organlarıyla verilen bilgidir; insanları ilgilendiren, zamanlı olan fikrin, olayın, sorunun özetidir (Yüksel ve Gürcan, 2005:55-56). Yazılı ve elektronik basının birincil ve en önemli ürünü olan haber, basının ruhu, nefesidir. İlk yapılan haber tanımları arasında "olan her şey haberdir", "dün bilmediğimiz haberdir", "insanların üzerinde konuştukları haberdir", "haber, okuyucuların öğrenmek istedikleridir" şeklinde tanımlar da yer almıştır. Ancak, halen evrensel olarak kullanılabilecek bir haber tanımı yoktur; yapılan pek çok tanımlama, haberin bazı yönlerini vurgulamakta, belirlemekte, fakat her yönünü kapsamamaktadır. 19. yüzyılın sonlarına doğru ilk gazetecilik eğitim ve öğretim programlarının açıldığı Amerika Birleşik Devletleri'nde, haberi tanımlama yönünden çabaların başladığı söylenmektedir. O dönemde yapılan haber tanımlamaları arasında, "haber, zamana uygun herşeydir", "zamana uygun rapor haberdir", "haber, bir olayın raporudur" şeklinde tanımlamalar bulunduğu gibi, "haber, acele kaleme alınmış edebiyattır", "haber, yarının tarihidir" şeklindeki tanımlara da rastlanabilmektedir. Haberi tanımlama ve içinde yer alan etkenleri belirleme bakımından "haber, herhangi bir zamanda geçen olay, fikir ya da sorunun özetidir" şeklindeki tanım bir basamak oluşturmaktadır (Tokgöz, 2003:187-192). Rıdvan Bülbül (2000:96-97), Genel Gazetecilik Bilgileri adlı kitabında, haber tanımlarına şu şekilde yer vermektedir:

- Haber, gazetelerde yayımlanan şeydir.
- Haber, yayın müdürlerinin haber dediği şeydir.
- Haber, okurların, hakkında bilgi edinmek istedikleri herhangi bir şeydir.

- Belirli, daha doğrusu yeterli büyüklükteki halk kütlesinin okumak istediği şey haberdir. Ancak bunun, yasalara aykırı olmaması gerekir.
- Haber, halkın ilgi göstereceği herşeydir.
- Haber, olan bir şeydir.
- Haber, olaylarda ve bunların doğurduğu fikirlerde esas olan şeylerin aktarımıdır.
- Haber, halka bağlıdır ve tümüyle halkı ilgilendiren olaylardır.
- Haber, insanlığı ilgilendiren bütün yeni hareketlerin ifadesidir.
- Haber, bir olayın öğrenilmesine kadar geçen zaman içindeki gelişmeyi anlatmaktır.
- Yeni bir olay ya da olayın anlatılışıdır.
- Halkı, daha doğrusu okuru ilgilendirecek, değişiklik ya da gelişme haberdir.
- Belirli bir ortamda meydana gelen olay sonucu yaratılmış yeni oluşumlara halkın ilgi duyması ve bunun sonucunda da yeniliği öğrenme gereksinimidir.
- Haber, zamana uygun herşeydir.
- Haber, zamana uygun rapordur.
- Haber, bir olayın raporudur. Haber, acele kaleme alınmış edebiyattır.
- Haber, yarının tarihidir.
- Haber, insanları ilgilendirecek, zamanlı olan, bir fikrin, olayın ya da sorunun özetidir.
- Haber, insanların ilgisini uyandıran bilgilerdir.
- Haber, bir öykü, özet ya da rapordur.
- Haber, gerçek olan bir şeyin özetidir.
- Haber, bir düşüncenin, bir olayın, ya da sorunun özetidir.
- Haber, şimdiki durumda olandır. Yani içinde bulunulan andır.
- Haber, insanları ilgilendiren bir şeyin özetidir.

Haberle ilgili söylenen en önemli şeylerden biri de hızlı olması gerektiğidir (Talu, 2009:52). Haber, hangi toplumsal olguların haber olarak seçileceğinden, kaleme alma biçimi, kullanılan dil, iletimde yararlanılan teknikleri etkin bir biçimde kullanmaya kadar bir dizi aşamadan oluşan bir süreçtir. Bu sürecin olabildiğince kısa olması gerekmektedir. Çünkü, haber günceldir ve yeni olmuş ya da tekrar eden olaylar ile ilgilidir. Bireylere yerel, yöresel, ulusal ve uluslararası düzeyde, toplumsal, siyasal,

ekonomik ve kültürel yaşamdaki gelişmeler hakkında bilgi aktarırken (Ulusal, 2007:3), bunu olabilen en kısa sürede gerçekleştirmek gerekmektedir.

Haberin tanımının açık ve kesin, tek bir biçimde ifade edilemeyişinin nedenlerinden biri de, işlevinin çeşitliliğinden ve de etkisinin yoğunluğundan kaynaklanmaktadır. Haberin birçok farklı tanımlamalarında, sıkça tekrarlanan 5 temel öge göze çarpmaktadır. Bunlar, gerçeklik (doğruluk), yenilik (güncellik), anlaşılırlık (anlam taşıma), ilginçlik (ilgi uyandırma) ve önemlilik öğeleridir. Herhangi bir eylemin ya da söylemin (olayın, olgunun, fikrin veya sorunun) haber olabilme niteliğini taşıması için bu 5 ögeyi içermesi gerekmektedir (Girgin, 1998:14-18). Kişi, bu ögeleri içerdiğine karar verdiği herhangi bir olayı, basit ve sade bir dille, açık ve kesin bir biçimde, taraflılıktan kaçınma ya da objektifliğe yaklaşma ilkelerine uyarak yazdığı ve hızla yayınlanmasını sağladığı an, habercilik yapmış olur. Habercinin, bir olayı haber haline getirirken, bazı sorulara yanıt vermesi gerekmektedir. "5 N 1 K kuralı" denilen bu kurala göre bir haberde kim, ne, nerede, ne zaman, nasıl ve neden sorularının yanıtlarının bulunması gerekmektedir. Bir haber, bu 6 soruya verilen yanıtlardır. Bunların birbirlerine göre önemleri, olaydan olaya değişiklik göstermektedir. Bu soruların tümüne yanıt vermeyen bir haberin, bütünlüğünden söz edilemez (Girgin, 1998:27-29). Gazeteci tarihe tanıklık eder. Tarihçi gibi olayları derinlemesine araştırmasa da, yazılan haberler yaşanan günün tarihe bıraktığı izlerdir. Bu nedenle, haberin unsurlarının eksiksiz olması gerekmektedir (Arsan, 2003:139).

Haberi tanımlama yerine kullanılan diğer bir yaklaşım, haberin içinde yer alan bazı temel ögeler olan haber değerlerine eğilmedir. Haberciliğin temel ilkelerini, değerleri oluşturmaktadır. Çeşitli olay ve olguların haber haline getirilmesinde, bazı temel değerlerin yer alması gerekmektedir. Bunlara genelde "haber değerleri[2]" denilmektedir. Söz konusu değerler aynı zamanda, konu seçilen olayın haber olup olmayacağının da göstergesidir. Haber değerlerinin tümünün birden veya kısmen haber yapılırken kullanımı, haberciliğin temel ilkelerine uyulup uyulmadığını göstermektedir. Genelde, haberde bulunması gerekli ögeler olan ve haber yapılırken haberciliğin temel ilkelerini oluşturan haber değerlerini, "zamanlılık", "yakınlık", "önemlilik", "sonuç" ve "insanın

[2] "Haber değerleri" ile ilgili daha ayrıntılı bilgi için bkz. (Özer, 2008).

ilgisini çekme" olarak beş ana kümede toplamak mümkündür (Tokgöz, 2003:200). Günümüzde haber çok hızlı olarak verilmekte, önemini çok çabuk yitirmektedir. Haberde zamanlılık ilkesi, haberin zamanlı olması değerini yansıtırken, daima "ne zaman ortaya çıktı?" sorusuna da yanıt vermektedir. Haberde zaman ögesini belirleyen üç ana bileşke bulunmaktadır. Bunlar, "yenilik", "anilik" ve "geçerlilik"tir (Tokgöz, 2003:202). Haberde "ne zaman" sorusu zamanlılık ilkesini gösterirken, "nerede" sorusu da yakınlık ilkesine işaret etmektedir. İnsanlar, doğaları gereği yakın çevrelerinde olan olaylarla ilgilenirler, bunlara karşı merak duyarlar, yakın çevrelerinde ne olup bittiğini sürekli olarak merakla, ilgiyle öğrenmek isterler (Tokgöz, 2003:203). Haberi haber yapan asıl, "sonuç" kısmıdır. "Ne" sorusu bize sonuç ilkesini vermektedir. Gazetecinin sonuç ögesini iyi değerlendirmesi, haberin önemini, büyüklüğünü belirlediği gibi, haber üzerinde yerinde ve doğru hüküm vermesinde başarılı olmasına da yol açmaktadır (Tokgöz, 2003:204-205). Haberin önemliliğini belirleyen sorular ise, "nasıl" ve "neden" sorularıdır. Neden, niçin, nasıl sorularını kendine soran gazeteci, haberini yapmadan önce, topladığı bilgiler üzerinde hüküm vermekte, "önemlilik" ilkesine varabilmektedir. Önemlilik ilkesi, haber üzerinde hüküm verme yönünden sonuç kadar önemli olmaktadır (Tokgöz, 2003:205-206). Haber seçimi ve değerlendirilmesi yapılırken haberin sunulacağı kitlenin konulara vereceği önem derecesinin dikkate alındığı varsayılmaktadır (Arslan, 2005:32). Haberin insanın ilgisini çekme ögesi, zamanlılık, yakınlık, önemlilik ve sonuç ilkelerinde pek yer almayan, insanın ilgisini çeken noktalara yöneliktir. Diğer ilkeleri tamamlayan, insanın ilgisini çekme öğesidir. Gazetecilik, insanın ilgisini çeken konulardaki haberlerden oluşmaktadır. Her haberde, insanların ilgisini çeken, kişiye göre değişen bir çekicilik bulunmaktadır. Günümüzde artık, haberlerin içine, insanın ilgisini çeken ögeleri şırınga etmek en çok başvurulan yol halini almıştır (Tokgöz, 2003:206-208).

Bazı kaynaklar, söz konusu bu haber değerlerine başka değerler de eklemektedir. Bunlar arasında "anlaşmazlık", "kuşku", "gariplik", "duygulara yönelme", "yenilik", "anilik", etkililik" gibi değerler yer almaktadır (Tokgöz, 2003:200). Arsan'a göre bir olayın, habere dönüşecek kadar önemli olabilmesi için, şok edici bir nitelik taşıyor olması, olağandışı bir nitelik taşıyor olması, yakın zamanda meydana gelecek olması, belirli bir coğrafi yakınlıkta meydana gelmiş olması, duygularla ilgili bir yan taşıması, sıklık

taşıması (tekrar göstermesi), anlaşmazlık yaşanan bir konunun varlığı, eğitici bir nitelik taşıması, kamuyu ilgilendiren bir konuda uyarıcı nitelik taşıması, çok sayıda kişiyi ilgilendirmesi, biriciklik ve ilklik taşıması, az tekrarlanırlık göstermesi, ünlü biriyle ilgili olması ve merak uyandırması gibi haber değerlerinden bir ya da birkaçını taşıması gerekmektedir (Arsan, 2003:137-138). Haber değeri kavramı için önerilen bu gibi alt başlıklar, kendi içlerinde değerlendirildiklerinde, bazı başlıkların farklı sözcüklerle ifade edilse de aynı sonucu gösterdikleri, uzmanların belli başlıklar etrafında uzlaşabildikleri görülmektedir. Özetle, bir olay, okuyucuya, dinleyiciye ya da izleyiciye yakın olduğunda, izlerkitleye zamanında iletildiğinde, beklenmedik bir zamanda, aniden ortaya çıktığında, sonucu, önemi açısından, ilgi uyandırması bakımından etkili olduğunda ve bir anlaşmazlık yarattığında, haber değeri kazanmaktadır (Birsen, 2000:73). Muhabir, bir olay, fikir ya da demeç karşısında bir değerlendirme yaparak, bunun bir haber olup olamayacağına karar vermektedir. Bunun için muhabirin en azından kendi kendine "bu haber, haber değerlerinin hangilerine uymaktadır?", "kaç okuyucuyu, ne derece ilgilendirmektedir?", "okuyucuları, kişisel işleri, işyerleri, yöneticileri ve içinde yaşadıkları toplumla ilişkileri yönünden ilgilendirir mi?", "haberin önemli sonuçlar doğurma olasılığı var mı?" sorularının yanıtlarını vermesi gerekmektedir (Yüksel ve Gürcan, 2001:62).

Haber, farklı iletişim araçlarının ortak paydası, hepsinde yer alan bir türdür, tüm medya türleri içinde özel bir konuma sahiptir. Ne roman, hikâye, şiir gibi edebi türler ne de sinema, pembe diziler, reklamlar, çizgi romanlar vb. medyada yer alan türler bir açıdan habere benzemez. Haber, dili ve söylemi profesyonel ilkelere dayanması gereken tek metindir. Bir tek haber metinlerinde, metni yazan kişinin uyması gereken ilkeler belirlenmiştir ve bunlara uymamak etik bir ihlal demektir. Bu iddia, "haber hiçbir zaman özgün bireysel yaratıcılığı harekete geçirmez" kesin yargısına dayanmasa da, buna en az izin veren metindir tarzında bir önermedir (İnal, 1996:23-24). Haber, gerçek dünyada bir yerlerde meydana gelen olaylar, kişiler ya da şeyler hakkındaki en son, en yeni ve ilgi çekici enformasyondur. Haberin içerdiği enformasyonun objektifliğinin, dengeliliğinin, tarafsızlığının bütünüyle sağlanması ya da hiç değilse en çoklaştırılması gerekmektedir. Bunu sağlamada bütün sorumluluk ve iş, muhabirin, gazetecinin performansına düşmektedir. Gazetecinin, profesyonel olarak performansının garantisini

ise onun habere konu olan olaya ve kişilere yaklaşımında gösterdiği mesafelilik oluşturmaktadır. Gazetecinin, tıpkı bir ayna gibi, varolan olaya ve olguya ilişkin bilgiyi yansıtabildiği ya da yansıtabileceği düşünülmektedir. Habere ve haberciliğe yönelik bu yaklaşıma liberal yaklaşım denilmektedir (Dursun, 2003:63-64). Liberal-çoğulcu yaklaşım, özgür bir enformasyon ortamında haberin olgusal, objektif, dengeli ve tarafsız olabileceğini ve dolayısıyla medyanın "gerçeği yansıtan bir ayna" olduğunu savunmaktadır (Poyraz, 2002'den akt. Arslan, 2005, s. 37). Profesyonel gazetecilik ideolojisine temel oluşturan liberal-çoğulcu yaklaşıma göre medya, gerçeğin aktarıldığı mecradır ve gazeteciler sürekli gerçeğin peşinde koşmaktadır (Karabay, 2000:100). Demokratik bir yapı ve özerklik çerçevesinde uygulanmaya geçirilebilen profesyonel gazetecilik ideolojisi, sosyal sorumluluk, objektiflik, uzmanlık ve haberin yorumdan ayrılması gereği üzerine temellendirilmektedir (Arslan, 2005:39). Gazetecilikte, haber ile kişisel fikir ve kanaat birbirinden ayrılabilmektedir. Haberde, sadece olayların bildirileceği, makalelerde yorum ve kanaatlerin yer alacağı, kişisel fikirlerin birbiriyle karıştırılmayacağı geleneği süregelmiştir. Bu tutum, haberde objektiflik ve doğruluk ilkesinin zedelenebileceği kuşkusundan kaynaklanmıştır (Bülbül, 2000:216). Gazeteciliğin temel ilkelerinden biri, haber ile yorum arasında belirgin bir ayrımın çizilmesi ve bunların karıştırılmasının önlenmesidir. Haber, gerçeklere ve verilere dayalı bilgilendirmedir. Buna karşılık, yorum ise yazarın, yayımlayanın veya yayın şirketlerinin düşüncelerini, inançlarını, kişisel yargılarını içermektedir. Haber yayını, gerçeklere dayandırılmalı ve doğruluğu kanıtlanır olmalıdır (Tokgöz, 2003:99). Haberde hatalara düşülmemesi için haberin doğruluğundan kuşku duyulmasının önlenmesi gerekmektedir. Haberin doğruluğu, toplanan bilgi ve belgelerin doğruluğu anlamına gelmektedir. Gazetecilik sorumluluğu, hiçbir durumda, doğruluğu konusunda kuşkular bulunan bilgi ve belgelerin yayınlanmamasını gerektirmektedir. Bilgilerin doğruluğunun kontrol edilmesi, bilgilerin elde edilmesi kadar önemlidir. Haber kaynağı ne ya da kim olursa olsun, elde edilen bilgilerin kaynağı mutlaka kontrol edilmelidir. Özellikle yargılama içeren ya da yanıt hakkı doğurabileceği düşünülen haberlerde kontrol bir kat daha önemlidir. Doğru haberin olduğu kadar, yanlış haberin sorumluluğu da haberciye aittir. Haber kaynağından elde edilen bilgilerin başka bir kaynak ya da kaynaklar tarafından da doğrulanması, bilginin gerçekliğinin kontrol edilmesinin en önemli yoludur. Eğer, elde edilen bilgiye yönelik ikincil kaynaklardan eleştiri ya da

karşı görüşler gelmiş ise, bu durumda haber içeriğinde bu görüşlere de yer verilerek haberde "denge" unsurunun sağlanması gerekmektedir. Haberde, objektifliğin özünü oluşturan etkenlerden biri denge kuralıdır. Bir iddia ve görüş üzerine kurulan haberlerde temel kural, karşıt görüşlerin de bulunduğudur. Böyle durumlarda haberi yazan, mutlaka iddiaya hedef olan ya da olanların da savunmasını yansıtmalıdır. Haberde doğruluğun sağlanmasının bir başka temel kuralı ise, haberde netlik unsurudur. Bu unsur, bilgi ya da görüşlerin kaynağının belirtilmesi ve kuşkuların ortadan kaldırılması anlamına gelmektedir (Yüksel ve Gürcan, 2001:77-78).

Ömer Özer, "Liberal Basın Anlayışı" adlı kitabında, objektiflik kavramının, bir konu ya da olay hakkındaki duygularımıza, kişisel ya da grupsal eğilim ve çıkarlarımıza göre değil, herkes için bağlayıcı genel ilkelere göre düşünmeyi, karar verebilmeyi ve eylemde bulunmayı ifade ettiğini belirtmektedir. Liberal-çoğulcu yaklaşıma göre medya, Yasama, Yürütme ve Yargı'dan sonra 4. Güç olarak kabul edilmekte, medyaya siyasal iktidarı denetlemek ve düşünce pazarı oluşturmak gibi görevler yüklenmektedir. Medya, bu görevleri yerine getirebilmek için haberleri objektif olarak yansıtmalıdır (Özer, 2008:91-93). Bir haberin objektif olarak yayınlanabilmesi için içerisinde bazı unsurları barındırması gerekmektedir. Özer, objektif haberciliğin usurlarını, "önyargı grubu, doğruluk, haberde çarpıtma ve olay-yorum farkı" olarak dört başlık altında toplamaktadır (2008:90-105). Önyargı grubunu ise yansızlık, dengelilik, nötr, tarafsızlık ve hakkaniyetlik gibi alt başlıklara ayırmıştır. Haberin yanlı olmaması gerekir, bunun için haberde dengesizliğe izin verilmemesi, taraflı olunmaması ve nötr bir dil kullanılması gerekmektedir. Objektif haberciliğin kontrol edilebileceği diğer bir kavram doğruluktur. Liberal-çoğulcu yaklaşıma göre haberin, objektif olarak sunulup sunulmadığını sorgulamak için haber içinde geçen isimlerin doğru olarak belirtilip belirtilmediği, alıntıların aynen aktarılıp aktarılmadığı, anlamların korunup korunmadığı ve olayların açık bir biçimde ilişkilendirilip ilişkilendirilmediği gibi doğruluk ile ilgili bazı kavramlara bakılmalıdır. Haberde objektiflik idealinin gerçekleşebilmesi için çarpıtma yapılmaması da önemli bir başka unsurdur. Çarpıtma kavramı, dengelilik ve doğruluk kavramları ile ilişkilidir. Eğer bir haber, siyasal, ekonomik vb. birtakım çıkarlar doğrultusunda çarpıtılarak yayınlanıyor ise, o haberin objektif olduğunu söylemek mümkün değildir. Objektif habercilik için önyargı grubu, doğruluk ve

çarpıtma unsurlarının dışında önemli bir ölçüt de olay-yorum farkıdır. Liberal-çoğulcu yaklaşıma göre haberci, haberinde yoruma yer vermediği ölçüde haber objektif olarak verilmiş olmaktadır.

Haberde bireysel görüşlere yanlı yaklaşım ve yargılara yer yoktur. Objektif bir haber dili, birinci tekil şahıs dili olmamalı, asla açık bir kişisel yorum içermemelidir. Haber, tarafsız bir dille olayı anlatmalıdır (İnal, 1996:24). Haberlerin, gerçeğin bütün boyutlarını yansıtması gerekmektedir. Taraflılık/tarafsızlık, hep patronların tavrıyla, beklentileriyle ilişkilendirilir, ancak gazetecilerin birey olarak taraf almaması da önemlidir (Öymen, 2009:314-315). Haberde objektiflik unsurunun, haberin nesnel gerçeğe değil duygu, düşünce ve sezgilere dayalı olarak yazılması, açık, anlaşılır, kesin ve tutarlı bilgilere yer verilmemesi, haber kaynağının uzmanlık ve güvenilirliğinin tartışmalı olması hallerinde zedelendiği kaydedilmektedir (Yüksel ve Gürcan, 2005:67).

Haber iletirken kullanılan araçlardan biri de fotoğraftır. Fotoğraf, yazılı, hatta elektronik basında, haberi güçlendiren, yerine göre onunla yanyana giden, hatta bazen öne çıkan önemli unsurlardan birini oluşturmaktadır. Fotoğraf için birçok tanım yapılmıştır. Bunlar arasında en geçerli olanı, "ışık ve kimyasal maddeler yardımı ve çekime hazır makine aracılığıyla nesneleri oldukları gibi ters bir görüntü halinde elde etme usülüne fotoğraf denir (Tılıç, 1966'dan akt. Bülbül, 2000, s. 64)" şeklindeki tanımdır. Gazetecilikte fotoğraf, haberi destekleyici ve güçlendirici ayrı bir araç olarak nitelendirilmektedir. Fotoğraf, aynı zamanda belgeleme işlevini üstlenmekle birlikte zamanla, iletme görevini daha ön plana çıkarmıştır. Gazetelerde yer alan haberlere tanıklık eden, olayları belgeleyen fotoğraflar, günümüz basınında bir gereksinimdir; dolaysız bir iletidir. Gazete fotoğrafı, bir olayın duyulmasına tanıklık etmekte, olayı belgelemekte, yansıtılan bir olguyu, bir durumu ya da bir davranışı desteklemekte, bir iletinin somutlaşmasını, inandırıcılığını sağlamaktadır (Bülbül, 2000:65). Fotoğraf, iletişimin temel araçlarından biridir. Her aracın kendi dili olduğu gibi fotoğrafın da dili, anlatım kuralları ve söyleyiş biçimi vardır. Haber fotoğrafı, bir haberin temel unsurları olan 5 N 1 K kuralına uymalıdır. İdeal olan bu durumun, tüm unsurlarıyla birlikte bir fotoğraf karesinde yer alması oldukça zordur. Ancak, foto muhabiri, görüntüsündeki "olayın" nerede, ne zaman gerçekleştiğini, kimi/kimleri konu aldığını, orada neler olup

bittiğini gösterebilmeli, bu unsurları barındıracak karenin peşinde olmalıdır (Yurdalan, 2003:149-152). Haber fotoğrafçılığı durağanı tercih etmemekte ve çoğu zaman haberin özünü yansıtmayı amaçlamaktadır. Bu nedenle bir fotoğraf, başlı başına bir haber sayılabilmektedir (Yüksel ve Gürcan, 2001:45). Basında genellikle, haber fotoğrafı, renklendirici fotoğraf ve kavramsal fotoğraf olmak üzere üç tür fotoğraf kullanılmaktadır. Haber fotoğrafı, okuyucuyu bilgilendirici işlev görmektedir. Renklendirici fotoğraf, birlikte yer aldığı metnin konusunu ele almaktadır, ancak bilgilendirici görevi yoktur. Kavramsal fotoğraf ise, irdelenen konunun merkezindeki kavramı görselleştirmeye yaramaktadır (Yüksel ve Gürcan, 2005:194). Fotoğraf kullanımı gazeteden gazeteye hem nitelik, hem de nicelik açısından önemli farklılıklar göstermektedir. Kimi gazeteler, verdikleri haberleri görüntülemek, belgelemek amacıyla fotoğraftan yararlanırken, kimi gazeteler de yakaladıkları "cazip" fotoğraflara uygun haberlerle bunları büyük boyutlarda basarak kitlelere ulaştırmaktadır (Uğurlu, 2002:138).

Kitle haberleşmesinin kazandığı çağdaş boyutlar, görüntüyü habercilikte ya da sınırlı anlamıyla gazetecilikte vazgeçilmez kılmıştır. Görüntüyü vazgeçilmez kılan bir neden de her dilden, her kültürden insanın anlayabileceği bir nitelik taşımasından kaynaklanmaktadır (Uğurlu, 2002:136). Okurun haberi anlamlandırma süreci fotoğrafın kullanılmasıyla değişmektedir. Haberin, görsel malzemeyle daha anlaşılır kılınması ve daha etkili sunumu açısından, gazetelerde olabildiğince fotoğraf destekli haberler yer almaktadır (Ulusal, 2007:14-16).

"Gazete, gazeteci, gazetecilik ve haber kavramları" başlığı altında verilen bilgiler özetlenecek olursa gazeteyi, siyaset, ekonomi, spor, kültür ve sanat gibi pek çok farklı alanda haber ve bilgi veren, eğlendiren, dinlendiren, böylece halkı doğrudan etkileyen, kamuoyu oluşturan ve yönlendiren, günlük ya da süreli olarak yayınlanan kitle iletişim aracı olarak tanımlamak mümkün olacaktır. Gazetecilik mesleği ise, haber malzemesi sayılan bilgilerin toplanması, yazılması, düzenlenmesi ve yayınlanması işlemlerini içermektedir. Gazetecilikte, hedef kitlenin, haber alma, bilgilenme, eğlenme gibi gereksinimlerini karşılamada başvurulan yazı türlerinden biri haberdir. Çeşitli olay ve olguların haber haline getirilmesinde bazı temel değerlerin yer alması gerekmektedir.

Haberciliğin temel ilkelerini oluşturan haber değerlerini "zamanlılık", "yakınlık", "önemlilik", "sonuç" ve "insanın ilgisini çekme" olarak beş grupta toplamak mümkündür (Tokgöz, 2003:200). Liberal-çoğulcu yaklaşıma göre medya, Yasama, Yürütme ve Yargı'dan sonra 4. Güç olarak kabul edilmekte, medyaya, siyasal iktidarı denetlemek ve düşünce pazarı oluşturmak gibi görevler yüklenmektedir. Medya, bu görevleri yerine getirebilmek için haberleri objektif olarak yansıtmalıdır (Özer, 2008:91-93).

Gazete, gazeteci, gazetecilik ve haber kavramları ile ilgili verilen bilgilerin ardından gazetenin ve bir meslek olarak gazeteciliğin tarihsel gelişimi, gazetecilik mesleği ile ilgili örgütlenme çabaları ve gazetecilik eğitiminin tarihi hakkında bilgi vermek yararlı olacaktır.

1.1.1.2. Gazeteciliğin tarihsel gelişimi

Gazete, İtalyanca "gazetta" sözcüğünden gelmektedir. Venedik'te, çeşitli bölgelere gönderilmek üzere elle yazılan ve haber mektubu niteliği taşıyan ticaret mektuplarına "Avvisi" adı verilmiştir. Avvisiler, "gazetta" denilen en küçük bakır Venedik parası ile satın alınmaktadır. Bazı kaynaklar, gazete adının buradan geldiğini belirtmektedir (Parsa, 1993:14-15). Bazı kaynaklar ise Venedik hükümetinin, 1560'larda Dalmaçya'daki savaş ile ilgili olarak bir dizi rapor ürettiğini ve bu raporları küçük bir madeni para olan bir gazetta'ya sattığını belirterek, bu yayınların giderek gazete olarak bilinmeye başladığını ifade etmektedir (Sandman vd., 1972'den akt. Özer, 2008, s. 45). Gazetenin doğuşunda, hiç kuşkusuz insanoğlunun haber alma gereksinimi ve isteğinin büyük etkisi ve katkısı bulunmaktadır (Tokgöz, 2003:98). Hangi gazetenin ilk olduğuna ilişkin olarak, tarihçiler arasında tartışmalar yaşanmıştır. İlk gazetenin nerede, ne zaman ortaya çıktığına ilişkin net bir bilgi ve oydaşma yoktur. Aslında ilk gazetenin ne zaman, nerede çıkarıldığı ve hangi gazete olduğuna ilişkin kesin bir oydaşmanın olmamasının gerisinde, hangi yayının bildik anlamda gazeteye denk geleceğine karar verilememesi yatmaktadır denilebilir (Özer, 2008:46-47). Seyide Parsa'ya göre ilk gazete M.S. 911 yılında Çin'in Pekin şehrinde basılmıştır. Avrupa'daki ilk gazete ise 1605 yılında Hollanda'nın Anvers kentinde Abraham Verhoeven tarafından çıkarılmış olan Nieuwe

Tijdingen adlı gazetedir (Parsa, 1993:14-15). Tokgöz ise, "Temel Gazetecilik" adlı kitabında gazetenin, 17. yüzyılda ilk kez Avrupa'da yayımlanmaya başlayan bir kitle iletişim aracı olduğunu belirtmektedir. Tokgöz, bazı kaynakların, Niuewe Tijdingen'i ilk gazete olarak kabul ettikleri üzerinde durmakta, bazı kaynaklara göre ise ilk gazetenin 1609'da Bremen yakınlarında, Augusburg'da yayımlanan "Avis Relation Oder Zeitung" adlı gazete olduğuna yer vermektedir (Tokgöz, 2003:58-59). Bu sorunun yanıtlanabilmesi için kapitalizmin o dönemde nerede yoğunlaşmaya başladığının saptanması yol gösterici olabilir. Nitekim, gazete kapitalizmin bir kurumu olarak doğmuştur. Örneğin ilk gazete olarak Niuewe Tijdingen kabul edilebilir. Çünkü 1600'lerde Hollanda'da kapitalizm yükseliştedir (Beaud, 2003'den akt. Özer, 2008, s. 47). Bununla birlikte, Augusburg'da yayımlanan "Avis Relation Oder Zeitung" adlı gazete de ilk gazete olarak kabul edilebilir; çünkü Fugger'ler o dönemde Augusburg'da haber ile ilgili istihbarat yapmakta ve dağıtmaktadır (Özer, 2008:47-48).

Gazete ve gazeteciliğin gelişim süreci özellikle, kâğıt ve matbaanın buluşlarından sonra, ivme kazanmış, içerik, teknik ve yapılanma bakımından önemli değişim evreleri geçirmiştir. Mısırlılar, M.Ö. 4 bin yıllarında papirüs denilen kamış şeklindeki bitkiden, Çinliler ise M.S. 105 yılında Semerkant'ta ipek kozasından "koğat" adını verdikleri kâğıdı yapmışlardır. Matbaa ise, bir kuyumcunun yanında çalışan Alman asıllı Johan Gutenberg tarafından 1440 yılında yaşama geçirilmiştir. Yazılı mektuplardan basılı habere geçiş, matbaacılık alanındaki gelişmenin sonucudur. Türkler'in Avrupa'yı istilası, Luther'in öncülüğündeki dinsel reform, deniz aşırı buluşlar gibi 15. ve 16. yüzyıllarda yaşanan büyük olaylar okur sayısını arttırmış, basımevlerinin açılması gerekli olmuş, böylece basılı haberlerin yayılması hızlanmıştır (Bülbül, 2000:1-8).

İlk gazetenin yayımlanmasında, Avrupa'da çeşitli ülkeler arasındaki, çoğu din kaynaklı savaşlar hakkında bilgi edinme isteğinin önemli rol oynadığı bir gerçektir. İlk çıkan gazeteler, Orta Avrupa'da ticaretin geliştiği, kentleşmenin en yoğun olarak görüldüğü kentlerde, insanlara belirli ve düzenli aralıklarla yayın sunma olanağı şeklinde ortaya çıkmıştır. Osmanlı İmparatorluğu'nun Avrupa'daki varlığı, sürdürdüğü fetih hareketleri, özellikle Orta Avrupa devletleri ile komşu olmasının, ilk gazetelerin çıkmasında hızlandırıcı bir etken olduğu belirtilmektedir (Tokgöz, 2003:58). İlk gazetenin çıkması,

eşdeyişle, gazeteciliğin başlamasında gözden uzak tutulmaması gereken konu, bu hareketin, Avrupa'da merkezi otoritenin hüküm sürdüğü mutlak monarşilerle yönetilen ülkeler yerine; dağınık, birliği zayıf olan ve ticaretin gelişmesiyle ekonomik gücü artan kentlerde daha çabuk ve kolay bir şekilde başlamasıdır. Genelde, mutlak monarşilerdeki güçlü iktidar baskısı ve denetimi, gazeteciliğin gelişmesinde olumsuz etkilerde bulunmuştur (Tokgöz, 2003:59). Gazetecilik alanında kuşkusuz en büyük gelişme, Avrupa'da yaşanan sosyal, ekonomik ve kültürel hareketliliğin zemin hazırladığı 1789 Fransız Devrimi'dir. Fransız Devrimi, yeni bir çağın başlamasına, yeni bir rejimin doğmasına, toplumsal düzeni değiştiren yeni düşünce ve prensiplerin yayılmasına neden olmuştur. Bu dönemde basında büyük gelişmeler görülmüş ve gazetenin önemi anlaşılmıştır. 17. yüzyılda gelişmeye başlayan basın, ancak 18. yüzyılda özellikle Fransız Devrimi'nden sonra bugünkü anlamda basın özelliğine kavuşmuştur (Akçalı, 1998:53).

Fransız Devrimi'nin yanı sıra, İngiltere'de ve Amerika'da yaşanan gazetecilik alanındaki gelişmeler de önemlidir. İngiltere'de, 18. ve 19. yüzyıllarda yaşanan iki gelişme dikkat çekmektedir. Bunlardan birincisi, basın özgürlüğü mücadelesi, ikincisi ise yoksul gazetesidir. İngiltere, basın özgürlüğü mücadelesinin merkezi olarak kabul edilmektedir. Basın özgürlüğü, 19. yüzyılın ortalarına kadar Amerika'da olduğu gibi, İngiltere'de de cesur ve ütopik bir kavram olarak işlevini sürdürmüştür (Keane, 1993'ten akt. Özer, 2008, s. 55). 19. yüzyılda, İngiltere'de başlayan endüstri devrimi ve bu devrimle bağlantılı olarak gelişen enformasyon devrimi ile gazetecilik daha fazla özgürlük elde etmiş, bir meslek haline dönüşmüştür. 19. yüzyılda İngiltere'de basın alanında yaşanan önemli gelişmelerden biri de yoksul gazetesidir. Kapitalizm ile oluşan işçi sınıfına üye insanları hedef alan yoksul gazetesi, habercilik tarihinin kilometre taşlarından biridir (Özer, 2008:58-59). 1775 yılında başlayan Amerikan Bağımsızlık Savaşı da gazetecilik alanında yaşanan gelişmeler açısından önemlidir. Bağımsızlık Savaşı ile birlikte çok sayıda gazete ortaya çıkmış ve savaşta önemli roller üstlenmişlerdir. Devrim sonunda Amerikan medyası güçlenmiştir. Gazeteler olmadan Amerikan Devrimi'nin gerçekleştirilemeyeceğine ilişkin görüşler de bulunmaktadır (Jeanneney, 2006'dan akt. Özer, 2008, s. 68).

Dünyada gazetecilik alanında yaşanan gelişmeleri özetlemek gerekirse, gazetenin ve gazeteciliğin gelişim çizgisini değiştiren en önemli olayların Amerikan Bağımsızlık Savaşı, Fransız Devrimi ve İngiltere'de yaşanan gelişmeler olduğunu söylemek mümkündür[3]. Bu gelişmeler ile birlikte özgür basın anlayışı ön plana çıkmış, 18. yüzyıla girilirken gazete yayımlanan ülke sayısı artış göstermiştir. 19. yüzyıl, gazetenin ve gazeteciliğin gelişmesi ve kurumsallaşması bakımından önemlidir. İngiltere'de başlayan sanayi ve bununla bağlantılı enformasyon devrimiyle gazetecilik, teknoloji ve içerik açısından daha çok özgürlük kazanmış, ayrı bir meslek dalı haline gelmiş, okur sayısı da giderek artmıştır (Tokgöz, 2003:59-60).

Bu arada, Türkiye'de basının gelişimi hakkında da bilgi vermek yararlı olacaktır. Osmanlı Devleti'nde gazetecilik alanındaki çalışmalar, Batı'dan yaklaşık iki yüz yıl gecikmeli olarak başlamıştır. Osmanlı Devleti'nde basının ortaya çıkış biçimi ve bunu hazırlayan süreçler, Batı'dan çok farklı gelişmiştir. Gazete, Batı'da, o ülkelerdeki iktisadi, toplumsal ve siyasi şartların bir neticesi olarak ortaya çıkmıştır. Özellikle ticari kapitalizmin gelişmesi ve ortaya çıkan sosyal yapının bir gereği olarak malların serbest dolaşımı, haberin de serbest dolaşımını beraberinde getirmiştir. Osmanlı Devleti'ndeki durum ise farklı bir seyir izlemiştir. Bu açıdan basının gelişimi de toplumsal dinamiklerle değil, siyasi dinamiklerle, devlet desteği ve yönlendirmesiyle olmuştur. Osmanlı Devleti'nde ilk Türkçe gazete, Batılı örneklerinin aksine halkın talebi ve gereksinimleri doğrultusunda değil, iktidarın isteği doğrultusunda kurulmuş ve çalışmalar yürütmüştür (Nalcıoğlu, 2005: 253-254).

İmparatorluk sınırları içinde, ilk Türkçe gazetenin (yarısı Arapça), 1828 yılında Mısır Valisi Kavalalı Mehmet Ali Paşa tarafından yayınlanan "Vakayi-i Mısriye" olduğu belirtilmektedir. Gazetenin ilk sayısında çıkış nedeninin tarım, endüstri ve öteki alanlardaki gelişmelerin izlenmesi ve toplumu koruyacak önlemlerin alınması olduğu belirtilmiştir. Amaç, yenilikleri anlatarak Mısır'daki yeni düzenin propagandasını yapmaktır (Koloğlu, 1994'den akt. Topuz, 2003, s. 13-14). Vakayi-i Mısriye gazetesi, ilk başlarda 8-20 gün arayla yayımlanmış; bir süre sonra rayına oturup haftada iki gün çıkmaya başlamıştır. Gazetede, haberlerin kaynağı genelde Fransız ve İtalyan

[3] İngiltere, Fransa ve Amerika'da yaşanan gelişmeler ile ilgili daha ayrıntılı bilgi için bkz. (Özer, 2008).

gazetelerdir. Girit kaynaklı haberlerin de ağırlığı vardır. Koloğlu'nun belirttiğine göre, Türkçe, 15. ve 16. yüzyıllardan itibaren bütün Ortadoğu'da yönetimin tek dili durumuna gelince, anadili Arapça olanlar bile Türkçe öğrenmek zorunda kalmışlardır. Din konusunun dışındaki bütün yazılar bu gazete kadrolarından çıktığı için, Arapça kitaplarda bile Türkçe ve yabancı dillerden Türkçe'ye geçen sözcükler kullanılmıştır. Dolayısıyla, Vakayi-i Mısriye Türkçe'nin yaygınlaşmasına katkıda bulunmuştur (Koloğlu, 1994'den akt. Topuz, 2003, s. 14).

İstanbul'da Türkçe yayımlanan ilk gazete Takvim-i Vekayi (Olayların Takvimi) ise, II. Mahmut'un çabasıyla 11 Kasım 1831 tarihinde, başka bir ifadeyle 1726 yılında İbrahim Müteferrika'nın girişimiyle kurulan ilk matbaadan 105 yıl sonra çıkartılmıştır. Padişah, bu konuda yayınladığı bir fermanda, "gazete konusunun düzene konması çoktan beri emelimdi. Ancak zamanı gelmemiş olduğundan susuyordum. İşte şimdi sırası geldi. Bunun, din kurallarına ve düzene karşı bir yanı olmadığı gibi, ülkeye pek çok yararı olacağını herkes kabul ediyor (Topuz, 2003:15)" demiştir. Gazetenin başına Mekke kadılığı yapmış olan vak'anüvis Esat Efendi getirilmiştir. Haftalık olarak yayımlanmak üzere çıkartılan Takvim-i Vakayi hiçbir zaman haftalık olamamış, yılda ancak 15-20 ve en çok 31 sayı çıkartılabilmiştir (Topuz, 2003:16). Takvim-i Vekayi, 1879 yılında Osmanlı İmparatorluğu'nu ziyaret etmekte olan Hollanda Kraliçesi'ne verilen nişana ilişkin yayımladığı haberde "ita" sözcüğünü yanlışlıkla "hata" olarak yazınca Padişah Abdülhamit tarafından kapatılmış, yöneticileri de sürgüne gönderilmiştir. Gazete, 12 yıl aradan sonra 1891 yılında yeniden yayımlanmaya başlamış, Osmanlı Hükümeti'nin 3 Kasım 1922 tarihinde sahneden çekilmesi ile tekrar kapatılmıştır. Atatürk'ün, basının gücünden yararlanması düşüncesiyle, Sivas Kongresi ile birlikte bu kez "İrade-i Milliye" adıyla yeniden yayın hayatına başlamış, genelde ülkenin içinde bulunduğu durumu halka anlatan yazı ve haberlere yer vermiştir. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin kurulması ile birlikte "İrade-i Milliye" adı, "Ceride-i Resmiye" olarak değiştirilmiştir. Gazete, yayın hayatına Resmi Gazete olarak devam etmektedir (Bülbül, 2000:11-12).

Takvim-i Vekayi'den sonra çıkan ikinci gazete Ceride-i Havadis'tir. Bir İngiliz tüccar tarafından, Tanzimat Fermanı'nın ilanından bir yıl sonra, 1840 yılında kurulan Ceride-i Havadis, ilk başlarda özel sermaye ile kurulsa da daha sonra, umduğu abone sayısına

ulaşamayınca yayımına bir süre ara vermek durumunda kalmış, hükümetin kendisine aylık 2 bin 500 kuruşluk bir ödenek bağlaması üzerine yeniden yayım hayatına dönmüş, dolayısıyla yarı resmi bir kimliğe bürünmüştür (Baykal, 1990'dan akt. Nalcıoğlu, 2005, s. 256). Bu iki gazete, yaklaşık 30 yıl boyunca, Türkiye'de Türkçe olarak yayımlanan iki gazete olmuştur (Nalcıoğlu, 2005: 256).

1.1.2. Etik

Çalışmanın bu bölümünde, ahlak ve etik kuralları, gazetecilik mesleği açısından ele alınmıştır. Öncelikle, etik ve ahlak kavramları incelenmiş, ardından çalışmanın ana temasını oluşturan gazetecilik meslek etiği ve gazetecilik meslek etiğine ilişkin yaklaşımlar hakkında bilgi verilmiştir. Son olarak, gazetecilik alanında çalışmakta olan bazı kurumlar tarafından oluşturulan, gazetecilik meslek etiği ilkelerine ilişkin örneklere yer verilmiştir.

1.1.2.1. Etik ve ahlak kavramları

Etik kelimesi, Yunanca'da karakter, töre, görenek ve alışkanlık anlamlarına gelen "ethos" kelimesinden türetilmiştir. Bir ahlak felsefesi veya ahlak bilimi olarak tanımlanabilen etik, insanın bütün davranış ve eylemlerinin temelini kapsayacak şekilde, ahlaki kural ve davranışları felsefi boyutta incelemektedir (Aydın, 2002:5). Felsefi olarak etik sözcüğünün kapsama alanı, çok genel olarak karar vermede iyi ve kötü fikirler arasında seçim yapabilmektir (Gürsoy ve Kotaman, 2005:39). Etik, toplumsal bir bağlamda davranışı düzenler. Neyin uygun ya da uygunsuz, izin verilir ya da verilmez, doğru ya da yanlış olduğu yöneliminden hareketle bir değerler, ilkeler ve kurallar bütünüdür. Etik düşüncenin amacı, ahlaki ilkeler üzerinde en yüksek oydaşmayı sağlamaktır (Evers, 2010:47-49).

Etik, birey davranışları ile ilgili kullanılmakta olan ahlak kavramlarını ve ahlaki yargıları incelemekte, bireylerin ahlaki tutumlarının ardında yatan yargıları ele almaktadır (Nuttall, 1997:15). Ahlaki açıdan kabul edilebilir, bireysel, kurumsal ve toplumsal değerlerin tanımlanması ve bu değerlerin insan davranışını değerlendirmenin

temel ölçütü olarak kullanılması şeklinde de tanımlanabilmektedir. Etik ya da ahlak felsefesi, insan davranışlarını, yargılarını, davranış kurallarını ve ilkelerini, ahlakilik temelinde araştırmakta, savunmakta ya da eleştirmektedir (İrvan, 2003a:51). İnsan eylemlerini, ahlaki bakımdan değerli ya da değersiz kılanın ne olduğu, etik tartışmalarının temel konusudur (Aydın, 2002:5).

Etik değerler, alınıp satılamaz, belli bir otorite eliyle belirlenemez. İnsan aklının ve insan deneyimlerinin birbirlerini etkileme becerileri yoluyla keşfedilir, toplumlararası ilişkilerde toplumdan topluma geçer ve içselleştirildikleri oranda geçerlilik kazanır, zamanla toplumun kültürü içinde yer alır. Etik ve ahlaki değerlerin ihlallerine karşı yaptırım, toplumsal tepkiler şeklinde oluşur (Mandacı, 2007:8; Belsey ve Chadwick, 1998:25).

Etik'in araştırma konusu olan ahlak kavramı ise, Latince "moral" sözcüğünün karşılığıdır. Arapça'da huy, mizaç, yaratılış anlamına gelen "hulk" sözcüğünün çoğuludur. İnsanlararası ilişkilerde uyulması gereken manevi ilke ve kuralları içermektedir (Aydın, 2002:5). İnsanın iyi veya kötü olarak nitelendirilmesine yol açan manevi özellikleri, huyları ve bunların etkisiyle ortaya koyduğu iradeli davranışlar bütünüdür (İrvan, 2003a:51). Bireyin içinde yaşadığı kültür tarafından yaygın biçimde benimsenen ve paylaşılan değer yargılarıdır. Yalnızca kişisel olarak doğruluğu kabul edilen normlar ve davranış kuralları değil, aynı zamanda toplumsal anlayışın da bir ürünüdür (Girgin, 2000:151). Toplum değerlerinin ortaya çıkardığı ve etkilediği ahlak, yine aynı toplum üzerinde denetim ile yönlendirici rollerden birisini oluşturmaktadır (Ertekin, 2006:13). Ahlakın vazifesi, insanların yükümlü oldukları ödevlerin neler olduğunu ve onları nasıl tanıyabileceklerini göstermektir (Mill, 1965:28).

Zeynep Alemdar (1990:18), ahlakı "bitmeyecek bir senfoni" olarak nitelendirmektedir. Alemdar'a göre ahlak kavramı, sosyolojik anlamda düşünüldüğünde bireylerin karmaşık toplum yapısı içerisinde, uyum içinde yaşamaları için temel oluşturmaktadır. Fakat, ortak toplumsal ahlak kurallarından oluşan bir bütün, evrensel düzeyde yoktur. Bu konuda her toplumun üzerinde anlaşabileceği asgari bir düzey bulunabilir; ancak,

aslında ideolojik, kültürel ve dinsel farklılıklar buna engel olmaktadır. Toplumların hızla değişmesi de, statik ahlaki kurallar bütününün oluşturulmasını engellemektedir.

Alemdar'ın da değindiği gibi ahlak kuralları, toplumlara ve zamana göre değişim gösterebilmektedir. Ahlak, evrensel olmayan, göreceli bir kavramdır. Ahlaki eylemler, daima "iyi eylemeyi" hedef alarak, iyiye yönelirler. Ancak her ahlaki anlayışta, iyinin bağlı olduğu değerler değişiklik gösterebilmektedir. Bu durum, ahlakın göreceliğinin bir kanıtıdır (Özgen, 1998:21).

Ahlaki kurallar, bir eylem başlamadan önce, referans noktası olarak, eylemden sonra ise değerlendirme standartları olarak işlev görmektedir (Evers, 2010:50). Ancak, bu değerlendirme aşamasında herhangi bir maddi yaptırım söz konusu olmamaktadır. Ahlakın yaptırımı ve zorlayıcı gücü, vicdandır. İnsan, duygu, düşünce, davranış, tutum ve eylemini vicdani bir hesap yaparak değerlendirmektedir; insanın kendisi için neyin doğru neyin yanlış olduğuna karar vermesi kendisine kalmıştır (Nuttall, 1997:43; Aydın, 2002:5).

Tarihsel süreç içerisinde, ahlak üzerine pek çok felsefi tartışma yaşanmıştır. Sokrates'e göre, erdemlerin tümü bilgeliğe dayanmaktadır. Bilgi, insanları doğru eyleme götürürken, bilgisizlik de yanlış eyleme götürmektedir. Bu nedenle Sokrates, ahlaksal eylemlerimizin kaynağının bilgi olduğunu söylemektedir. Ona göre, iyi ve doğrunun ne olduğunu bilen kişi erdemlidir. Aristoteles'e göre ise, kişinin ahlaki tutum ve davranışlarında doğrudan bir öneme sahip olan unsur "akıl"dır. Platon'un ahlak anlayışı ise, toplumcudur. Platon, tek bir kişinin değil, toplumun mutluluğunu göz önünde bulundurma ve kişilerin mutluluğundan ziyade, toplumun mutluluğunu sağlama yollarını araştırmıştır. Platon gibi, Durkheim ve Comte da ahlakın temel ilkesinin başkaları için yaşamak olduğu fikrini ileri sürmüşlerdir. Onlara göre ahlak, insanın başlıca kusuru olan bencilliği dizginlemektedir. Bu düşünürler, başkasını düşünerek yapılan her hareketin ahlaklı olduğunu savunmaktadırlar (Aktaran Yüksel ve Gürcan, 2005, s. 260; Aktaran Atabek, 2005, s. 5-6).

Ahlak ve etik kavramları çoğu kez aynı anlamda kullanılsalar da, bu iki kavram arasında birtakım farklar bulunmaktadır. Etik, ahlaki davranış, eylem ve yargıları ilgilendiren bir konu olarak felsefe ve bilimin önemli bir parçası ve sistematik bir çalışma alanıdır. Ahlak ise yanlış-doğru, iyi-kötü, erdem-kusur ile davranışları ve davranışların sonuçlarını değerlendirme ile ilgilidir. Ahlak, nasıl davranılması gerektiğine ilişkin yazılı olmayan standartları içermektedir. Etik ise, daha soyut kavramlara dayanmakta, bu soyut kavramlardan ne anlaşılması gerektiğini tanımlamaya çalışmaktadır. Etik kuralların, açık ve belirli bir alana ilişkin yazılı kuralları içermesi beklenmektedir (Aydın, 2002:4-7). Etik kavramı, ahlaka kıyasla daha evrensel bir nitelik taşımaktadır. Ahlak, toplumdan topluma hatta, aynı ülke içerisinde, yöreden yöreye değişebilmekte ve göreceli değerler içermekte; etik ise, bütün toplumlar için geçerli evrensel gerçekleri kapsamaktadır (Atatunç, 2006:14-15). Etik, doğru ve yanlış davranış kuramıdır, ahlak ise onun uygulamasıdır. Ahlaki değil de etik ilkelerden, etik değil de ahlaki bir davranıştan söz etmek daha doğrudur. Etik, bir kişinin belirli bir durumda ifade etmek istediği değerler ile ilgili iken, ahlak, bunu hayata geçirme tarzıdır (Billington, 1997'den akt. Ertekin, 2006, s. 56). Genel olarak etik, ahlakı konu edinen felsefe dalıdır. Gazetecilik meslek etiği ise, bu felsefe dalının bir alt kategorisidir (İrvan, 2003a: 51-53).

1.1.2.2. Gazetecilik meslek etiği

Gazetecilik meslek etiği hakkında ayrıntılı bilgi vermeden önce kısaca "meslek etiği" kavramına değinmekte yarar vardır. Meslek etiği, bir mesleği icra eden kişiler tarafından uyulması gereken davranış kuralları olarak tanımlanabilmektedir. Aynı meslekten kişilerin birbirleri ile olan ilişkilerinde, belirli davranış kalıplarına uymaları, meslek etiğinin bir gereğini oluşturmaktadır (Aydın, 2002:75). Meslek sahibi bireyler, içinde yaşadıkları toplumun genel etik kurallarının yanı sıra, meslekleri ile ilgili etik kurallara da uymalıdırlar.

Meslek etiğininin varolabilmesi için, o mesleğe ilişkin kuralları oluşturacak ve yaşatacak bir grubun bulunması önemlidir. Durkheim'a göre, grup onu koruduğu sürece yürürlükte kalabilecek olan meslek etiği, bireylere emreden, onları belirli bir şekilde

davranmaya zorlayan, kişisel eğilimlerine bir sınır çizen, daha ileri gitmelerine engel olan kurallardan oluşmaktadır. Bu grup, ancak aynı meslekten kişilerin birleşmesi ile kurulmuş bir grup olabilir, ne kadar güçlü kurulmuş ise, oluşturulan etik ilkeler de o derece etkili olmaktadır. Grup, ne kadar uyumlu ise, o grubu oluşturan kişiler de o kadar sıkı bir iletişim halinde olurlar ve o grupta paylaşılan düşünce ve duygular daha yoğun olur. Mesleki gruplar ne kadar sağlam ve örgütlü olurlarsa, mesleki etik de o kadar gelişir ve saygınlık kazanır (Durkheim, 1949'dan akt. Aydın, 2002, s. 75-76).

Etik değerler, bir meslek alanında kendilerini alışkanlık, kural, ilke ya da standartlar olarak göstermektedir. Bu olguların biraraya toplanarak yazılı hale getirilmesi ile etik kodlar yani meslek ilkeleri oluşmaktadır. Bu meslek ilkeleri, bir eylemin ne gibi özellikler taşıması ve nasıl yapılması gerektiği ile bu eylemi yaparken ne tür hususlara dikkat edilmesi gerektiği gibi sorulara yanıt vermektedir (Aydın, 2002:74). Meslek ilkeleri, belirli bir süre içinde o meslek içinde yaşanmış ortak deneyimler sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle meslek ilkeleri, dışarıdan gelen dayatmalar sonucu değil, söz konusu mesleği uygulayanlar tarafından belirlenmelidir.

Her meslekte olduğu gibi gazeteciliğin de, kendine ait etik ilke ve kuralları bulunmaktadır. Basın, toplumsal yaşamda üstlendiği ve yerine getirdiği önemli görevlerden dolayı önemli bir güce sahiptir. Bu nedenle, basının çalışma alanını düzenleyecek, gazetecilerin davranış biçimlerini tanımlayacak mesleki kurallar bütününe ve standartlara gereksinim vardır. Gazetecilik meslek etiği, "gazetecilerin ahlaki açıdan kabul edilebilir, bireysel, kurumsal ve toplumsal değerlerinin tanımlanması, bu değerlerin gazetecilerin davranışlarını sorgulamada temel ölçüt olarak kullanılması" şeklinde tanımlanabilmektedir (Atabek, 2005:10-20). Gazetecilik meslek etiğinin temel ilgi alanı, gazetecilerin mesleklerini icra ederken uymak zorunda oldukları kurallar ve ilkelerdir. Gazetecilik meslek ilkeleri, gazetecilere yol gösteren, doğru davranışı teşvik eden, yanlış davranışlardan kaçınmayı öğütleyen ilkelerdir. Bu ilkelerin ortaya çıkmasındaki amaçlardan biri, gazetecilik görevini koruma altına almak, diğeri ise, gazeteciliği daha saygın, onurlu, güvenilir bir profesyonel meslek haline getirmektir (İrvan, 2003a:51-55). Etik ilkelere bağlılık, güvenilir bir basının temelini oluşturmaktadır. Medyada, yasaların dışına çıkmadan da yanlışlık, yalan, çarpıtma,

peşin hüküm, propaganda, kayırmacılık, sansasyonellik, bayağılaştırma, zevksizlik, adilik, hafiflik, cinsiyetçilik, ırkçılık, eşcinsel fobisi, kişisel saldırı, çamur atma, manevi şahsiyete saldırı, çek defteri gazeteciliği, hile yapma, güveni kötüye kullanma ve özel yaşama müdahale gibi çeşitli yollarla suç işlenebilmektedir (Belsey ve Chadwick, 1998:22). Bu nedenden dolayı, meslek içi bazı etik ilkelerin benimsenmesi ve uygulanması konusunda çaba gösterilmesi gerekmektedir. Etik ilkelerin varlığı, gazetecilik standartlarının yükselmesine yardımcı olmanın yanı sıra, halkın bu mesleğe olan saygısını arttırması ve gazetecilerin birbirlerinin dürüstlüğüne güvenmelerine yol açarak, mesleğin kendisini geliştirebilmesi açılarından da önemlidir (Harris, 1998:91). Etik ilkeler, emretmekten ziyade öneride bulunurlar. Bu ilkelere uyulmaması durumunda oluşan zararlardan yine gazetecilik sektörü zarar görür (Ertekin, 2006:188).

Ragıp Duran (2003:116-118), etik açıdan doğru gazetecilik için dört temel ön koşul belirlemektedir. Bunlar, düşünce ve ifade özgürlüğünün varlığı, haberin özgürce oluşabilmesi ve habere özgürce ulaşılabilmesi, haberin doğru olması gerekliliği ve insana saygı unsurlarıdır. Düşünce ve ifade özgürlüğü, etik kurallara uygun bir gazeteciliğin olmazsa olmaz ön koşuludur. Bu özgürlüğün varolmadığı bir yerde gazetecilik meslek etiği kurallarına uygun gazetecilik yapılabilmesi mümkün değildir. Basının, gerçeğin ortaya çıkmasına hizmet edebilmesi için, özgür olması gerekmektedir. Gazetecilikte, etik ve özgürlük kavramları birbirlerini tamamlamaktadır. Gazeteci etik ilkelere bağlı kalabilmek için, özgür olmak zorundadır. Diğer yandan, özgür olabilmek için ise, etik ilkelere bağlı kalmak durumundadır (Atabek, 2005:21). Haberin özgürce oluşabilmesi için, yine düşünce ve ifade özgürlüğünün varlığına gereksinim duyulmaktadır. Gazeteciler, habere ulaşabilme konusunda da herhangi bir engel ile karşılaşmamalıdır. Duran, "eğer bir yerde yasak ya da gazetecinin sokulmadığı bir yer varsa, orada büyük ihtimalle bir haber vardır. Bu nedenle, yurttaşın haber alma özgürlüğünü sağlayabilmek için gazetecinin özel olarak bu yasaklı yerlere -tabii ki yasal ve meşru yolları sonuna kadar deneyerek- girmeye çalışması gerekmektedir" demektedir. Okura ve habere konu olan kişiye karşı duyulan saygı da, etik açıdan doğru gazeteciliğin ön koşullardan biridir. Duran'a göre, bu ön koşullar sağlanabildiği takdirde, gazetecilik meslek etiğinden söz edilebilir.

Basında etik ilke ve kuralları yerine getirmenin ve mesleki disiplini sağlamanın en önemli yolu olarak özdenetim gösterilmektedir. Özdenetim, mesleki saygınlığı sağlamak, doğru ve güvenilir haber vermek, yorumları inanılır kılmak, okuyucunun güvenini sağlamak ve sürdürmek için yapılması ve yapılmaması gerekenlerin bütünüdür (Alemdar, 1990:23). Etik ilke ve kurallar ile özdenetim yöntemi, doğrudan doğruya basın özgürlüğü ile ilişkilidir. Özdenetim yöntemleri, basını özgür olan ve demokratik rejimler ile yönetilen ülkelerde söz konusudur. Özgürlük ile etik iç içedir. Basın alanında özdenetim mekanizması oluşturmak, mesleğe saygınlık kazandırmasının yanı sıra, dışarıdan gelebilecek her türlü etki ve denetimin ortaya çıkarabileceği olumsuzluklara karşı da bir önlem niteliği taşımakadır (Atabek, 2005:17).

Michael Schudson (1978'den akt. İnal, 2010, s. 29-30; 1978'den akt. Özer, 2008, s. 58) tarafından, bir özdenetim sağlama aracı olan gazetecilik meslek etiği ilkelerinin ortaya çıkış koşulları üzerine yapılan "Haberi Keşfetmek: Amerikan Gazetelerinin Toplumsal Tarihi" adlı çalışmada, ucuz gazetelerin (penny press) ortaya çıkışı, Amerikan basın tarihi içerisinde bir dönüm noktası olarak ele alınmıştır. Bu yaklaşım, basının pazar ilişkileri içinde örgütlenmeye başlamasını, gazetecilerin etik kodlarının ortaya çıkması ile paralel bir süreç olarak tarif etmektedir. 1830'lar öncesinde siyasal partilerle organik bağlarını koruyan basın, sınırlı sayıda aboneleri hedeflerken, ucuz gazeteler tirajların bir anda fırlamasına neden olmuştur. Eski dönem gazetelerin belirli reklamları yayınlamamaya yönelik ilkeleri de ucuz gazeteler ile birlikte sonlanmıştır. Ucuz gazetelerin ortaya çıkması ile birlikte sokaktaki insan habere konu olmaya başlamış, polis-adliye haberleri de bu süreç içinde yaygınlık kazanmıştır. 1830'lara kadar siyasal partilere ve ticaret ile uğraşanlara servis edilen günlük gazeteler, yaşanan bu dönüşüm ile birlikte, ürünlerini genel bir okuyucu kitlesine ve bu okuyucu kitlesini de reklamcılara satmaya başlamışlardır. İnsanların ilgisini çeken magazinel haber konuları da yine bu dönemde keşfedilmiştir. Amerikan basını, 1840 ve 50'ler boyunca ucuz basının getirdiği bu kurallar doğrultusunda ilerlemiştir. Bu gelişmelere paralel bir başka gelişme de İngiltere'de yaşanmıştır. 19. yüzyılın ilk yarısında ortaya çıkan yoksul gazetesi, İngiltere'de basın alanının en önemli gelişmelerinden biri olmuştur. "Ucuz gazete" ve "yoksul gazetesi" nin ortaya çıkması ile yaşanan gelişmeler, taraflı olmayan bir bakış açısından sosyal dünyanın gerçekliğini haberleştirme yoluyla kamu çıkarını

öne almaya adanmış bir gazetecilik anlayışının tarihsel anlamda başlangıcı olarak düşünülmektedir (Allan, 1999'dan akt. Özer, 2008, s. 58). Bu gelişmeler ışığında, 19. yüzyılın sonuna gelindiğinde artık, gazetecilerin, eylemlerindeki temel kuralların "gerçeklik" ilkesine sadık kalmak olduğu genel kabul görmüştür. Doğrudan gözlenebilir olgulara odaklanma, alabildiğine net bir habercilik, gerçekçi bir tutum ve haberin yorumdan kesinlikle ayrılması gereği, dönemin temel etik ilkelerini oluşturmaya başlamıştır.

Yirminci yüzyılın ilk yarısı ise, gazeteciliğin profesyonelleşmesi, bu alana ilişkin meslek örgütlerinin kurulması, objektif ve profesyonel haber paradigmasının hâkimiyetini güçlendirmesi ve gazetecilik meslek etiğinin kurumsal hatlarının şekillenmeye başlaması açısından önemli yıllar olmuştur (Taş, 2010:13). Gazetecilik alanındaki meslek örgütlerinin ortaya çıkması, bu alandaki etik kurallardan söz edilmeye başlanması konusuna hız kazandırmıştır. 1900'lü yılların başında kurulmaya başlayan sendikalar, dernekler gibi meslek örgütleri tarafından yayımlanan bildirilerde, temel mesleki etik kurallara yer verilmiştir (Alemdar, 1990:24-25).

Basına yönelik müdahaleleri önlemek amacı ile, dünyanın hemen her ülkesinde, çeşitli kuruluşlar ve örgütler tarafından çeşitli etik ilkelerin benimsenmesi ve uygulanması ile ilgili çalışmalar yapılmıştır. Amerika Birleşik Devletleri'nde basının özdenetimine ilişkin çalışmalar, 1923 yılından itibaren başlamıştır. ABD'de basın yayın kuruluşları tarafından benimsenen ahlak yasaları arasında, 1923 tarihli "Gazete Yazı İşleri Müdürleri Kurumu Etik Yasası", 1926 tarihli "Sigma Delta Chi Etik Yasası", 1934 tarihli "Gazeteciler Sendikası Etik Yasası", 1966 tarihli "Bilgi Edinme Özgürlüğü Yasası" ve 1975 tarihli "Associated Press Sorumlu Yöneticiler Kurulu Ahlak Yasası" yer almaktadır. ABD, ayrıca, uluslararası alandaki basın meslek etiği çalışmaları açısından da önem taşımaktadır. 1929 yılında Washington'da toplanan Birinci Pan Amerikan Basın Konferansı'nda, uluslararası anlamda ilk basın etik yasası kabul edilmiştir. ABD gibi, İngiltere de basın meslek etiği çalışmaları konusunda öncü olmuştur. İngiltere, basın etik ilkelerini yaşama geçirmek için konsey kurulmasını planlayan ilk ülkelerden biridir. İngiltere'de, basın çalışanlarını korumayı amaç edinen ilk basın ahlak yasası ve bunu uygulamak ile görevli konsey, 1936 yılında

oluşturulmuştur. Bu ülkede, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra basına yöneltilen eleştiriler artmış, basının denetimi hatta sansür edilmesi gerektiği öne sürülmüştür. Bunun üzerine, 1946 yılında Basın İnceleme Komisyonu kurulmuş, bu komisyonun çalışmaları sonucunda 1953 yılında yeni bir basın konseyi oluşturulmuştur. Fransa'da ise, ilk basın ahlak yasası 1918 yılında kabul edilen "Gazetecinin Mesleki Görevleri" başlıklı yasadır. Fransa'da ayrıca, Ulusal Basın Federasyonu'nun 1945 yılında kabul ettiği ancak uygulanmayan "Özgür Basın Hakları ve Ödevleri" konulu bildiriden sonra iki önemli gelişme daha yaşanmıştır. Bunların ilki, Uluslararası Gazeteciler Federasyonu'nun 1954 yılında Bordeaux toplantısında kabul ettiği "Gazetecilerin Görevleri Bildirisi"dir. İkincisi ise, 1971 yılında Münih'te Avrupa Topluluğu içerisindeki altı gazeteciler sendikasına bağlı temsilcilerin kabul ettiği, gazetecilerin hakları ve görevlerini içeren bildiridir. Bu ülkede gerçekleştirilen bir başka çalışma da, Ulusal Gazeteciler Sendikası, Gazeteciler Sendikası ve Fransız Gazeteciler Birliği Federasyonu tarafından 1973 yılında gerçekleştirilen bir girişim ile belirlenen "Aydınlanma Hakkı İlkeleri"dir (Bülbül, 2001:125-141).

Türkiye'de ise, basının özdenetimi anlamında ortaya çıkan ilk kurum, "Basın Şeref Divanı"dır. 27 Mayıs 1960 askeri müdahalesinin ardından Milli Birlik Komitesi, basın özgürlüklerini kısıtlayan yasaların uygulanmasını durdurmuştur. Bundan yararlanmak isteyen bazı yayın organlarının, geçmiş hükümet ve uygulamaları hakkında sorumsuz yayın politikaları izlediği belirtilmektedir. Bu durum üzerine gazeteciler, yeniden kısıtlamalarla karşılaşma endişesi taşımaya başlamışlardır. Bir önlem almak amacıyla Gazeteciler Cemiyeti ve İstanbul Gazeteciler Sendikası, oluşturduğu komisyon ile bir Basın Ahlak Yasası ve bu yasayı yürütmekle görevli bir Basın Şeref Divanı kurulmasını sağlamıştır. Basın Şeref Divanı, 24 Temmuz 1960 tarihinde yaşama geçirilmiştir (Atabek, 2005:31-32). Türkiye'de özdenetim anlamında ortaya çıkan çalışmalardan ilki, Basın Ahlak Yasası'dır. On madde ve iki bölümden oluşan Basın Ahlak Yasası, bir taraftan yasaklayıcı hükümler getirmiş, diğer taraftan da basın üyelerine, yerine getirmeleri gereken bazı görevler yüklemiştir (Alemdar, 1990:82).

Basın Şeref Divanı, 1967 yılından itibaren işlevini yitirerek ortadan kalkmış ancak kendi kendine denetimin, Türkiye'deki ilk kurumsallaşma örneği olarak kendinden

sonraki girişimlere ışık tutmuştur. Basın Şeref Divanı'nın ortadan kalkmasından sonra da, etik ile ilgili çalışmalar devam etmiştir. Türkiye'de basının özdenetimine ilişkin önemli bir adım, Uluslararası Basın Enstitüsü tarafından hazırlanan "Basın Etik Kuralları"nın, Gazeteciler Cemiyeti tarafından 4 Şubat 1972 tarihinde kabul edilmesidir. Daha özgür ve daha saygın bir basın oluşturmak amacına ulaşmak için yapılan çalışmalar, 1986 yılında da devam etmiştir. Oktay Ekşi, Hasan Cemal, Güneri Civaoğlu, Yalçın Doğan, Teoman Erel, Orhan Erinç, Yurdakul Financı, Güngör Mengi ve Rauf Tamer'den oluşan çalışma grubu, basın yayın kuruluşları ve çalışanları ile yaptıkları görüşmelerde "Basın Konseyi"nin kurulması kararına varmışlar; ayrıca, çeşitli ülkelerdeki basın meslek ilkeleri üzerine de bir çalışma yürütmüşlerdir. Çalışmalar neticesinde, 6 Şubat 1988 tarihinde İstanbul'da, 141 gazetecinin katıldığı bir toplantıda Basın Konseyi kurulmuştur. Basın Konseyi, 16 maddeden oluşan Basın Meslek İlkeleri'ni benimsemektedir. Türkiye'de basın etiği ve özdenetim ile ilgili çalışmalardan biri de, Türkiye Gazeteciler Cemiyeti tarafından 18 Kasım 1998 tarihinde kabul edilen "Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk Bildirgesi"dir. Bildirge, gazetecinin hakları, temel görev ve ilkeleri ile doğru davranış kurallarından oluşmaktadır (Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, 1998).

Nahide Karabay'a göre (2000:79) medyada etik tartışmaların gündeme gelmesinin başlıca nedenleri arasında, "medya sektöründe görülen tekelleşme eğilimleri, habercilik eğitiminin istenilen kalitede olmaması, haber metinleri ve görüntülerde şiddet, kan, cinsellik gibi unsurların öne çıkarılması, Türkçe'nin iyi kullanılamaması, kurgulanmış, yalan ve abartılı habere yönelik eğilimin artması, haber kaynaklarına ve okuyuculara karşı olan sorumlulukların yerine getirilmemesi, kişisel öfke ve kızgınlıkların haberlere yansıması, özel hayata saygısızlık, haber kaynaklarına aşırı yakınlık, taraflılık, haber çalışanları arasındaki ücret dengesizliği, iş güvencesi konusunda yaşanan sıkıntılar ve promosyon" gibi unsurlar yer almaktadır. Bu unsurlara, "basın üyelerinin çeşitli kişi ve kuruluşlardan gelen armağan ve bedava gezi davetlerini kabul etmeleri, gazetecilerin meslek ilkelerini zedeleyici nitelikteki gazetecilik dışı uğraşları, basın kuruluşları üzerindeki reklam ve ilan gelirlerine bağımlılıktan kaynaklanan baskılar, haberlerdeki alıntı sorunlarından kaynaklanan olumsuzluklar ve gazete çalışanlarının mesleki dayanışma eksikliğinden kaynaklanan sorunlar" da eklenebilir.

Medya örgütlerinin belirli ellerde toplanması, etik açıdan tartışma yaratan bir unsurdur. Medyada tekelleşme eğiliminin en olumsuz sonucu, içerikte çeşitliliği azaltması ile farklı görüş ve düşüncelerin kendilerini ifade etme olanağını ortadan kaldırmasıdır. Tekelci rekabetin egemen olduğu piyasalarda, toplum çıkarları değil, patron çıkarları ön plana çıkmaya başlamaktadır (İrvan, 2003b:407-408). Medya patronları, gerek medyadaki üretim süreçleri, gerekse medya içerikleri üzerinde doğrudan ya da dolaylı bir kontrole sahiptir (Adaklı, 2010:69). Tekelleşmenin bir diğer olumsuz sonucu ise, piyasa denetimini eline geçiren medya patronlarının, sahip oldukları medya kuruluşlarını, kendi siyasal ve ekonomik çıkarları doğrultusunda kullanabilmeleridir (İrvan, 2003a:82). Sunulan haberlerin, belirli çıkarlar için, okuyucuyu yanıltmak amacı ile yönlendirilerek verilmesi, gazetecilik mesleğinin doğru ve güvenilir haber vererek okuyucuyu bilgilendirmeye dayanan varlık nedeni ile çelişmektedir (Uzun, 2004:5). Tarafsızlıktan, doğruluktan uzak, kendi çıkarları doğrultusunda haber üreten bir gazetenin, gazetecilik meslek etiğine sahip olduğundan bahsedilemez. Aynı şekilde, ideolojik değerlerine ve çıkar ilişkilerine bağlı olarak yayın hayatını sürdüren gazeteler için de, gazetecilik meslek etiğinin genel ilkelerine uygun hareket ettikleri söylenemez (Ertekin, 2006:109). Bu nedenle, etik ilke ve kuralları, sadece gazete çalışanlarına yönelik olmamalı, bu ilke ve kuralların kapsamı yayın organları sahiplerini de içine almalıdır. Öte yandan, medya örgütleri, medya sahipleri veya yöneticiler gibi içsel kontrol noktalarının dışında, devlet ve/veya hükümetler gibi bazı dışsal etmenlerin de etkisi altında olabilmektedir. Hükümetlerin, medya içerikleri üzerinde, ulusal güvenlikten çocukların zihinsel gelişimine, rekabet ortamı oluşturulmasından halkın haber alma özgürlüğüne kadar pek çok farklı konuda düzenleme yetkilerini kullandıkları bilinmektedir (Adaklı, 2010:71).

Gazetecilik meslek etiği ile ilgili sorunların bir başka boyutunu da, medya sektöründe yaşanan örgütlenme konusundaki sıkıntılar oluşturmaktadır. Sendikal haklar ve örgütlenme konusundaki sıkıntılar, medya sektöründe yaşanan holdingleşme ve tekelleşme süreçleri sonucunda, daha belirgin şekilde yaşanmaya başlamıştır. Medya sahipleri ile gazeteciler arasında yaşanan sendikal haklar ile ilgili anlaşmazlıklar, gazetecinin işten çıkarılma endişesi duymasına neden olmaktadır. İşten çıkarılma

baskısını sürekli hisseden bir topluluk için, "etik gazetecilik" bir retorikten ibaret hale gelmektedir (Adaklı, 2010:87).

Medya sektörü üzerinde kontrol gücü olduğu düşünülebilecek bir diğer kesim de, reklamcılar ve okuyucular/izleyicilerdir. Medya şirketlerinin en önemli gelir kaynaklarından biri, reklamlardır. Reklamverenlerin hedefinde ise, medya tüketicileri yani okuyucu/izleyiciler yer almaktadır. Bu nedenle, medya içerikleri, reklam verenlerin ve tüketicilerin tercihleri doğrultusunda da biçim kazanabilmektedir. Günümüzde, gazeteleri ayakta tutan, fiili satışlardan çok ilan ve reklam gelirleridir. Gazetelerin bu reklam ve ilan veren kuruluşlar ile ilgili haberlerde tarafsızlık ilkesine ne kadar uyabilecekleri büyük bir soru işaretidir. İlan ve reklamveren kuruluşların, haber içeriklerini bu şekilde etkilemeleri gazetecilik meslek etiği ile çelişmektedir. Ayrıca gazeteler, daha fazla reklam geliri elde etmek için, daha çok sayıda satış yapmak durumundadır. Çünkü reklamveren, kendisini en çok sayıda tüketiciye ulaştıracak gazeteyi tercih etmektedir. Gazeteler arasındaki bu satış savaşı ne kadar şiddetli olursa, gerçeklik, geçerlilik ve etik açıdan kabul edilebilirlik konularındaki gazetecilik standartları da o derecede zarar görecektir (Hanlin, 1998:66).

Basın yayın organlarının, gittikçe daha fazla ticari kuruluşlar haline gelmesi de, kimi etik sorunları beraberinde getirmiştir. Gazete çıkarmak, birtakım ticari amaçların gerçekleştirilmesi için kullanılan bir araç haline gelmiştir. Gazetecilik mesleğinin gerektirdiği sorumluluklar, çoğu kez, ticari kaygıların gerisinde kalmıştır. Sansasyonel olan, duygulara seslenen olayların, haber değeri taşıdığı düşünülmeye başlamıştır. Ticarileşme nedeniyle artan etik sorunlar, meslek ilkeleri ile önlenmeye çalışılmıştır (Tepe, 2000:98-99).

Gazetecilik meslek etiğini olumsuz yönde etkileyen davranışlardan biri de gazetecilerin armağan, ödül vb. kabul etmeleridir. Böyle bir durumda gazeteci, ilgili kişi ya da kurumlara karşı tarafsızlığını kaybedebilmektedir. Gazetecilik mesleğinin sahip olduğu güçten yararlanarak kişisel çıkar sağlamak için farklı alanlarda faaliyet göstermek de, etik dışı davranışlar arasında yer almaktadır. Gazetecilerin objektif ve doğru haber yazabilmeleri için, işlerini yaparken çıkar çatışması yaratacak durumlardan kaçınmaları

gerekmektedir. Bu durumlardan biri, gazetecilerin, gazetecilik mesleği dışında başka işlerde çalışmalarıdır. Gazetecinin, bu meslek alanının yanı sıra, başka işlerde çalışması, meslek etiği açısından bazı sakıncalar doğurabilmekte, gazetecinin kamuya karşı olan sorumluluklarını yerine getirmesine engel olabilmektedir. Gazeteci, halk adına gerçekleri ortaya çıkarıp yazmakla sorumlu iken, aynı zamanda bu sorumluluğu ile uyuşmayacak danışmanlık gibi işlerde çalışması, tarafsızlığına ve güvenilirliğine gölge düşürebilmektedir (Işık, 2007:54).

Basının 4. Güç olarak eleştiri ve denetleme görevi yapması beklenirken, gazetecilerin haber kaynakları ve habere konu olan kişiler ile girdikleri ilişkilerin niteliği, bu görevin doğru bir şekilde yerine getirilmesine olanak tanımayabilmektedir. Gazeteciler, ayrıntılı ve günlük rutinin ötesine geçen daha verimli haberler üretmek amacıyla, haber kaynakları veya habere konu olan kişiler ile daha sıkı ilişkiler kurabilmektedirler (Uzun, 2004:6-7). Gazetecilerin görevlerini tam olarak yerine getirebilmeleri, tarafsız ve yansız olabilmeleri için, bu kişiler ile ilişkilerini yürütürken, araya bir mesafe koymaları, çıkar ilişkilerine girmemeleri gerekmektedir.

Süleyman İrvan (2003b) tarafından, Türkiye'de gazetecilerin çeşitli etik sorunları nasıl algıladıklarına ilişkin yapılan araştırmanın[4] sonuçlarına göre, gazetecilerin yaklaşık dörtte üçünün en önemli etik sorun olarak taraflı haberciliği gördükleri ortaya çıkmıştır. Araştırmaya göre, gazetecilerin yüzde 92'si, Türkiye medyası tarafından kişilerin özel yaşam haklarına saygı gösterildiğine inanmamaktadır. Yine gazetecilerin yüzde 89'u, "suçu kanıtlanana kadar herkes masumdur" şeklindeki ilkeye uyulmadığını ve kimlik gizleme, gizli kamera gibi tartışmalı habercilik yöntemlerine sıklıkla başvurulduğunu düşünmektedir. Gazetecilerin yüzde 88'i, patron veya kurum dışı baskıların haberleri etkilediğine inanmakta, yüzde 83'ü ise "doğru ve nesnel enformasyon aktarılmaktadır" önermesine katılmadıklarını, haberlerde temelsiz suçlamaların büyük oranda yer aldığını düşündüklerini belirtmektedir. Araştırmaya katılan gazeteciler, yalnızca "gazeteciler gizli haber kaynaklarını açıklamama konusunda duyarlı davranmaktadırlar"

[4] Araştırma, 2002 yılı Ocak ayında Ankara'da yapılmıştır. Araştırmaya, Hürriyet, Milliyet, Sabah, Zaman, Cumhuriyet, Radikal, Yeni Şafak ve Star gazetelerinde çalışan 32 muhabir; Kanal D, Star, TGRT, NTV, Samanyolu TV, CNN-Türk ve BRT kanallarında çalışan 32 muhabir ile Anadolu Ajansı'nda çalışan 32 muhabir olmak üzere toplam 96 gazeteci katılmıştır.

önermesine kısmen olumlu cevap vermişlerdir. Gazeteciler tarafından, yaşanan etik sorunların nedenleri arasında tiraj/reyting kaygısı, etik ilkelerin özümsenmemesi ve patron baskısı en önemli üç neden olarak sıralanmıştır. Gazetecilerin çok yüksek bir oranı, etik sorunların çözülebilmesi için, iş güvencesinin sağlanması gerektiğini düşünmektedirler. İkinci sırada tekelleşmenin önlenmesi gerektiği görüşü yer almaktadır. Araştırmaya katılan gazetecilerin yüzde 51'i, medya patronlarının da gazetecilik meslek etiği ilkelerine uymaları gerektiği yönünde görüş bildirmişlerdir.

Benzer bir araştırma Ömer Özer tarafından yapılmıştır. Özer (2008:163-173), yaptığı araştırmada, Ankara'da ulusal medyada görev yapan haber muhabirlerinin, Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Hak ve Sorumluluk Bildirgesi'nde yer alan bazı etik ilkelerle ilgili düşüncelerini ortaya koymuştur. Araştırmanın sonuçlarına göre araştırmaya katılan muhabirler, gazetecilik meslek etiği ilkelerinin doğru olduğunu kabul etmekle birlikte, Türkiye'de etik ilkelerin ihlal edildiğini düşündüklerini belirtmişlerdir. Haberlerde özel yaşam ve kişilik haklarına dikkat edilmediğini ifade etmişlerdir. Ayrıca, hayali haberlerin yapıldığını, haberlerde olay-yorum ayrımına gidilmediğini, medya kurumlarında reklam-haber yayınlandığını, haber kaynağına bilgi karşılığı para ödendiğini, yargı kararı kesinleşmemesine karşın haberlerde sanıkları suçluymuş gibi değerlendiren ifadelere yer verildiğini vurgulamışlardır.

Başka bir araştırma ise Ömer Özer ve Ahmet Sinav tarafından yapılmıştır. Özer ve Sinav (2010:115-126), yaptıkları araştırmada, popüler çizgide yer alan Sabah ve Vatan gazetelerinin "üçüncü sayfa haberleri" olarak bilinen adliye haberlerinde, etik kurallara uyup uymadıklarını incelemişlerdir. İnceleme, Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk Bildirgesi'ne ek olan Gazetecinin Doğru Davranış Kuralları çerçevesinde yer alan, "Yargı" ve "Çocuk" başlıkları uyarınca yapılmıştır. Araştırma sonuçları, Sabah ve Vatan gazetelerinin, yargı ve çocuk maddeleri itibariyle etik kuralları açık olarak ihlal ettiklerini ortaya koymuştur.

1.1.2.3. Gazetecilik meslek etiğine ilişkin yaklaşımlar

Gazetecilik meslek etiği, genel olarak iki farklı etik anlayış çerçevesinde değerlendirilmektedir. Bunlar, Immanuel Kant'a dayandırılan "görevci etik anlayış" ve John Stuart Mill'e dayandırılan "yararcı etik anlayış"tır. Söz konusu etik anlayışlara, John C. Merill (1994) tarafından geliştirilen "Machiavelist etik anlayış" da eklenebilir (Özer, 2008:157).

1.1.2.3.1. Görevci etik anlayış

Immanuel Kant'a dayandırılan görevci etik anlayış, önceden belirlenmiş kurallar ve ilkeler ile ilgilenmektedir. Kant'ın "koşulsuz buyruk" şeklinde ifade ettiği bu anlayışa göre, bir kişinin eyleminin ahlaki olarak nitelendirilebilmesinin temel koşulu, aynı eylemin evrensel bir ilke haline gelebilmesidir. Kant, bunu "öyle davran ki, davranışının evrensel bir yasa haline gelmesini arzula" şeklinde formüle etmektedir (İrvan, 2003a:52). Kant, insanların duyguları ile değil, görevleri ile uyumlu halde hareket etmesi gerektiğine inanmaktadır (Strathern, 1998:29). Kant'a göre, bütün insanlar için geçerli olan bir ahlak yasası vardır. Bu ahlak yasasına uygun hareket etmek, insanlar için bir ödevdir. Bu etik anlayış, hiçbir koşulda ihlal edilmemesi gereken etik ilkelere sahip olunması gerektiğini ileri sürmektedir (Atabek, 2005:7). Kant'a göre iyi yaşamın tek yolu, söz konusu bu ilkelere uygun davranmaktır. Bir kural, etik davranış için bir standart olarak işlev görmelidir. Bu kuralın tümüyle işlediği bir dünya için çalışılmalıdır (Aydın, 2002:24-26).

Kant'ın ahlak anlayışına göre bir eylemi ortaya koyan kişinin, bu eylemden herhangi bir maddi veya manevi kazancı olmamalıdır. Eylem, sadece ödev anlayışı içinde gerçekleştirilmelidir. Eylemin kendisinde ahlaksallık aranmalıdır ve bunun da hiçbir zaman değişmeyen bir kurala bağlı olması gerekmektedir (Özgen, 1998:31-35). Başka bir deyişle, etik davranmak için belli koşulların yerine gelmesi beklenmemelidir. Etik davranışı güdüleyen güç, mutluluk, zevk ya da yarar olamaz. Etik davranış, her koşulda ve durumda ortaya konması gereken davranıştır. Kant'a göre bir eylem, Tanrı ve ceza

korkusu gibi yaptırımlar yüzünden değil, içsel ilkelerden kaynaklanırsa, o zaman etik bir davranış ortaya konmuş olur.

Kant, doğru davranış için geliştirilmesi gereken yargılama biçimini anlatırken, kişinin birbiri ile benzer durumlar ile karşılaştığında benimsemesi gereken ilkeleri bulunmasının ve o ilkelere sadık kalınması gerekliliğinin altını çizmektedir. Kant, bireyin koşulsuz buyruk ile ilgili konularda tavrının net ve tek olması gerektiğini vurgulamaktadır. Örneğin, mesleği gazetecilik olan bir kişinin geliştirdiği koşulsuz buyruk, "hayatı tehlikede olan birine her ne koşulda olursa olsun yardım etmek ve hayatını kurtarmak" ilkesi ise, o kişinin mesleğinin gerektirdiği haber yapma görevini bir kenara bırakıp hayat kurtarması etik bir davranıştır. Kant, kişinin kararlarında kendi mutluluğunu gözetmesinin, etik davranışın temelini oluşturamayacağına ve insanın kararlarında, güdülerinden, duygusallığından ve ilgilerinden kurtulması gerektiğine işaret ederken, saf aklın önemini vurgulamıştır. Kant'a göre, akla dayanan özgür bir isteme ile ahlak yasaları altında olan bir isteme aynı şey olarak kabul edilmektedir. Akılla, iradeyle ulaşılacak koşulsuz buyruk, kişinin bütün davranışlarında sınayabileceği bir ilkedir. Kişisel beğenilme, doyum ve haz peşinde koşan bir kişinin seçimleri ve davranışları ahlaki açıdan sorunludur (Kant, 2002'den akt. İnal, 2010, s.39-40).

Bu görüş, davranışların sonuçlarının, bu davranışları değerlendirmede ya da rehber davranışlar için kurallar geliştirmede kullanılması gerektiği görüşünü reddetmektedir. Görüş, esnek bir yapıya sahip değildir. Örneğin, yalan söylemek kötüyse, zarardan çok yarar getirse bile, bu tartışılmamaktadır (Mandacı, 2007:15).

Görevci etik anlayış, erdemli bir yaşamı, en yüksek mutluluk olarak kabul etmektedir. Bu etik anlayışa göre, erdemli bir yaşam, bireyin sonul amacı olmalıdır. Diğer bütün amaçlar ikincildir ve bu temel amaca hizmet etmektedir. Görevci etik anlayışın en güçlü yanı, etik davranışlar için yapılandırılmış, güçlü bir çerçeve önermesidir. Belirli davranışların doğruluğu ya da yanlışlığını kararlaştırmada, bu kurallar oldukça işlevseldir. Kurallar, kesinlik sağlar ve belirsizlikten hoşlanmayan kişilerin işini kolaylaştırır (Aydın, 2002:25-33).

Kant tarafından ortaya konulan etik ilkeler, şu şekilde özetlenebilmektedir (Hitt, 1990'dan akt. Aydın, 2002, s. 24-26):

- Bütün etik kavramlar tümüyle öncüllere (a priori) dayanır ve bundan dolayı deneysel bilgiden soyutlanamaz.
- İnsanlar, zorlamalar nedeniyle veya eylemin gerçekten iyi olması nedeniyle davranış gösterebilir.
- Bireyin kendilerini kısıtlayan ilke ve kuralları temel almaları gerekir.
- Erdemli davranmak, ilkelere uygun davranmaktır.
- Sonul mutluluk, haz dolu bir yaşam değil, erdem dolu bir yaşamdır.
- Erdem bir idealdir ve bireyler bu ideale olabildiğince ulaşmak için çalışmalıdırlar.
- Bireyler kendilerini başkaları ile değil, kendi kusursuzluk ideali ile karşılaştırarak değerlendirme yapmalıdırlar.
- Bireylerin ahlak kurallarını kendi davranışlarına uyarlaması değil, kendi davranışlarını ahlak kurallarına uydurmaları gerekir.
- Eylemlerin temelinde yatan ilkeleri, tüm insanlık için geçerli genel kurallar olarak görmek ve davranmak gereklidir.
- Bireylere karşı davranışlarda yalnız kendi amaçlarını değil, karşı tarafın amaçlarını da göz önünde tutmak ve bireyleri amaca ulaştıracak araçlar olarak görmemek gerekir.

Kant'a göre amaç, hiç bir koşulda aracı haklılaştıramaz. Bu anlayış gazetecilik mesleğine uygulandığında, hiçbir koşulda ihlal edilmemesi gereken ilkelere sahip olunması gerektiğini ifade eder. Örneğin, doğruları yazmak bir erdem ise ve bu, gazeteciliğin evrensel bir ilkesi haline gelecek ise, gazetecilerin her koşulda doğruları yazması gerekmektedir (İrvan, 2003a:52).

1.1.2.3.2. Yararcı etik anlayış

Yararcı etik anlayış, önceden belirlenmiş kurallardan çok, sonuçlar ile ilgilenmektedir. John Stuart Mill tarafından geliştirilen yararcı etik anlayışın temel sorunsalı, "en yüksek iyi"yi sağlamaktır. Bu anlayışın hedefi, en yüksek sayıda insanın mutluluğudur. En çok insan için en büyük mutluluğu sağlayan davranış, etik davranıştır. En çok sayıda kişinin iyiliğini amaçlamak, bir eylemin doğru ya da yanlış olduğunu belirlerken ölçü almamız gereken ilkedir. John Stuart Mill, mutluluğu, hazzın varlığı ve acının olmaması şeklinde tanımlamış ve etik açıdan kabul edilebilir eylemlerin bu ilke doğrultusunda biçimlenmesi gerektiğini belirtmiştir (İnal, 2010:40-41).

Yarar ya da en büyük mutluluk ilkesini, ahlakın temeli olarak kabul eden bu görüş, bir eylemi, insanlara verdiği mutluluk nispetinde iyi saymaktadır. Yarar, insan hareketlerinin amacı olduğundan, zorunlu olarak ahlakın da temel ölçütüdür. Mill'e göre ahlak, kendilerine uyulduğu zaman mümkün olduğu kadar bütün insanlığa, yalnız insanlığa değil, doğanın elverişli olduğu oranda bütün duygulu mahluklara yarar sağlayan birtakım hareket ve kurallardır (Mill, 1965:10-19). Bir hareket tarzında "iyi"nin yararcı bakımdan mihenk taşı olan mutluluk ise, yalnızca etken konumdakinin mutluluğu değil, bütün ilgililerin mutluluğu olmalıdır. Mill'e göre mutluluk, ahlakın sonu ve amacıdır (Mill, 1965:37). Toplum duyguları terbiye görmüş bir insan, mutluluğun peşinde diğer insanları kendisinin rakibi olarak görmez, kendisi başarı kazanmak için, onların başarısızlığını görmek istemez. Yararcılık kuramına göre, mutluluk istenir ve amaç olarak, tek arzu edilecek şeydir. Mutluluk bir hayırdır, bir iyiliktir. Herkesin mutluluğu, kendisi için hayırdır, iyiliktir. Kamu mutluluğu ise, herkes için bir iyilik, bir hayırdır. Böylece mutluluk, insanın yaşayış amaçlarından ve bundan dolayı ahlakın ölçütlerinden, mihenklerinden birisi olduğunu kanıtlamaktadır (Mill, 1965:51-55). Bu anlayışa göre, her bireyin, kendi çıkarını, mümkün olduğu kadar genel çıkar ile uyum halinde bulundurması gerekmektedir. Bir kişi, genel iyiliğe uygun olmayan bir harekete bağlı olabilecek kişisel bir mutluluk fikrini hayal bile etmemelidir (Mill, 1965:27). Yararcılık, iyiciliği bütün öteki erdemlerin önüne koymakta ve herkesin mutluluğunun eşit olarak hesaplanabileceği konusunda ısrar etmektedir (Nuttall, 1997:222-223).

Bu anlayışa göre, geçici bir engelden kurtulmak veya doğrudan doğruya işe yarar bir şey elde etmek için, yalan söylemek birçok kez elverişli bir hareket olabilmektedir. Ortaya çıkmaması gerektiği düşünülen bir olayın saklanması, tehlikeli bir hastalığa yakalanmış bir kişiden, bu kötü haberin gizlenmesi gibi durumlarda doğruları söylememenin en yüksek fayda sağlayacağı düşünülüyorsa, bu tür durumlarda yalan söylenebilmelidir. Fakat, bu kural dışı kayıtların genişletilmemesi, gerçeğe olan güvenin sarsılmaması için, sınırların oldukça iyi tanımlanması gerekmektedir (Mill, 1965:34-35).

Eğer bir eylemi gerçekleştirmeden önce, bunun kamu mutluluğu üzerine olan tesirini ölçecek ve karşılaştıracak zaman yoksa ne yapılmalıdır? Mill, bu soruyu şu şekilde yanıtlamaktadır: "Halbuki vakit vardır, hatta pek uzun bir vakit vardır. Çünkü bu tavır ve hareket zinciri bütün insan cinsinin geçirdiği zaman boyunca örülmüştür. Bütün bu devirler uzunluğunca insanlık, birçok deneyler ile hareketlerinin sonuçlarını öğrenmiştir (Mill, 1965:36)".

Mill, Immanuel Kant'a dayandırılan görevci etik anlayışa bir anlam verebilmek için onun, "bütün akıl sahibi mahlukların ortak menfaatleri lehine olarak kabul edebilecekleri bir kurala göre hareketimizi idare etmeliyiz" şeklinde yeniden yorumlanması gerektiğini vurgulamıştır (Mill, 1965:82).

Bu anlayışın temelini oluşturan faydacılık ahlakı, zevk ve mutluluğa ulaşmak için Machiavelizm'de olduğu gibi tüm yolların açık olduğu anlamına gelmemektedir. Mill'e göre, "memnun edilmiş bir domuz olmaktansa memnun edilmemiş bir insan olmak, mutlu bir deli olmaktansa, mutsuz bir Sokrates olmak (Mill, 1863'den akt. Ertekin, 2006, s. 33)" tercih edilmelidir. Mill, bir kişinin, çıkarları doğrultusunda veya kendisine gelecek bir zarardan dolayı doğru olanı savunmamasının, ahlakilikten uzak olacağını savunmaktadır (Ertekin, 2006:33). Bu yaklaşıma göre, daha büyük bir kötülükten kaçınmak için, daha az kötü olan şeyler hoş görülebilmektedir. Örneğin, birine acı vermek, o kişiyi ölümden kurtarmak amacı ile tedavi etmek için yapılıyorsa kabul edilebilir.

Yararcı etik anlayışın en güçlü yanı, pratik oluşu, sonuçlara dönük olması, ilgili pek çok kişiyi göz önüne alması ve bireylerin sağduyusuna dayalı olmasıdır (Aydın, 2002:32). Mill'in yararcılığının dayandığı on ilke şu şekilde özetlenebilmektedir (Hitt, 1990'dan akt. Aydın, 2002, s. 21-23):

- Bir eylemin doğru ya da yanlış olduğuna karar verebilmek için olası sonuçlarına yoğunlaşmak gerekir.
- Eylem kuralları, onlara uyacak bireylerin karakterinden kaynaklanmalıdır.
- Eylemlerin doğruluk oranı arttıkça, mutluluk da artar; azaldıkça, mutluluk da azalır.
- Mutluluk, acının yokluğu ve hazzın varlığı olarak tanımlanabilir.
- Her insan kendi mutluluğunu arzuladığı sürece, bu onların sonul mutluluğa ulaşmaları için yeterli bir nedendir.
- Mutluluk, insan eyleminin biricik amacıdır ve onun ölçütü ahlaki oluşudur.
- Mutluluk, bireyin kendi mutluluğunun değil, davranışın doğruluğunun belirleyicisidir. Ancak bunlar birbirleri ile ilişkilidir.
- Eylemin yarar derecesi, mutluluğu yaratabilir ya da mutsuzluğu önleyebilir.
- Bir eylemin etik bakış açısı ile doğru sayılması için eylemin sağladığı toplam yararın, bireyin yapacağı başka bir eylemin sağlayacağı toplam yarardan daha büyük olması gerekir.
- Yararcılık, birbirine zıt etik yükümlülükler arasından seçim yapmada, genel bir hakemlik işlevi görür.

Bu anlayış kısaca, "en çok insan için en büyük mutluluğu sağlayan davranış, etik davranıştır" şeklinde formüle edilebilmektedir. Bu anlayışa göre örneğin, bir gazeteciye haber kaynağı tarafından saklı kalması şartı ile verilen bir bilgi, yayımlanması halinde büyük bir kamu yararı sağlayacak ise yayımlanabilir (İrvan, 2003a:52-53). Başka bir ifadeyle, en çok bireyi en mutlu edecek haber, bu anlayışa göre gazetecilikte etik davranmanın ölçütü sayılmaktadır (Yüksel ve Gürcan, 2005:263).

1.1.2.3.3. Machiavelist etik anlayış

Machiavelli, iktidar politikaları üzerine sahip olduğu düşünceler ile tanınmaktadır. Konusu, bir toplumsal varlığı yeniden kuran ya da düzenleyen kimsenin (prensin) başarılı olabilmek için bilmesi gereken, yabancı olamayacağı, iktidarı ele geçirme ve ayakta tutma tekniklerinin neler olduğu soruları etrafında dönen "Prens" adlı eserinde, siyasette devlet çıkarlarının belirleyici olması gerektiğini savunmuş, yaşadığı tarihten ve geçmişten örnekler vererek hükümdarlara önerilerde bulunmuş, hile ve yalancılık gibi taktiklerin ve gücün, kişilerarası ilişkilerde arzulanan sonuçlara ulaşmak için kullanılması gerektiğini ifade etmiştir. Machiavelli'ye göre, bir prens için önemli olan iktidardır. Siyasetçinin etik kurallara uyma gibi bir zorunluluğu yoktur. Machiavelli, "bir prens, halkının birliğini ve huzurunu korumak için yaptığı şeylerden dolayı zalimlikle suçlanmaya aldırmamalıdır. Aşırı merhametli olarak, cinayetlere ve çapulculuğa yol açan karmaşalara olanak vermektense; az sayıda ibret verici cezalar vermek daha merhametlidir (Machiavelli, 2003:95)" demektedir. Machiavelli'ye göre basiretli bir prens, sözünü tuttuğunda zarar göreceğini biliyorsa bu sözü tutmamalıdır. Ona göre, herkes araçtan çok sonuca bakar. Otoritesini korumak isteyen bir prens, bu amaç uğruna, iyi olan yollardan başkalarına da sıkça başvurabilir (Machiavelli, 2003:100-108).

Makyavelizm, kişinin belirli bir amaca ulaşmak için yapılması gereken her ne ise, onu yapması gerektiğine ilişkin inancı ifade etmektedir. Machiavelli, bu düşünceyi, "amaca ulaşmak için kullanılacak her türlü araç mübahtır" şeklinde formüle etmektedir. Amaca ulaşmak için kullanılan her türlü araç, ahlakidir. Etik, mutluluğa değil, ancak başarıya araç edildiği sürece vardır ve bunun dışındaki hiçbir etik ilke tamamıyla iyi olmak isteyen bir insanı ezilmekten kurtaramaz (Machiavelli, 2000'den akt. Mandacı, 2007, s. 36-37).

Richard Christie ve Florence Geis, 1970 yılında yayımladıkları "Makyavelizm Üzerine Çalışmalar" adlı kitapta, yüksek Makyavelist özellikler gösteren bireylerin, amaç ve başarı odaklı, soğukkanlı, olaylara objektif ve duygusal etkilenmelerden uzak bakabilen, hileci, iyi pazarlık yapabilen, karşısındaki kişileri kendi amaçları doğrultusunda etkili

bir şekilde kullanabilme yeteneğine sahip, lider ruhlu, etkileşimin tonunu, içeriğini ve çoğunlukla sonucunu yönetebilen, işleri idare eden, güç odaklı, otoriter, kuşkucu, güvenilir olmayan ve kolay etki altına alınamayan, bencil, fırsatçı, küstah, saldırgan, sınırları zorlayan, adaletten çok verimliliğe önem veren bireyler olduğunu söylerken, düşük Makyavelist özellikler sergileyen bireylerin ise, güvensiz, idare edilmeyi hemen kabullenen, empati yeteneğine sahip, sıcakkanlı, hassas, işbirliğine yatkın, özverili, düşünceli ve etik yönden güçlü olduğunu belirtmektedir (Christie ve Geis, 1970'den akt. Mandacı, 2007, s. 40).

Machiavelli, kendisini, "zihnindeki sonuca göre iş gören bir sonuççu" olarak nitelemektedir. Merill (1994:128), Machiavelli ve John Stuart Mill arasındaki anlayış farkını şu şekilde özetlemektedir: "Mill diğerlerini ve onların mutluluklarını düşünmüştür. Sonuçta, ahlak teorisini diğerlerinin mutluluğunun doyurulması üzerine temellendirmiştir. Mill, özgeci bir sonuççudur. Bu, kesinlikle Machiavelli'nin sonuççuluğunun odak noktası değildir."

Machiavelli'nin bu söylemleri, günümüz gazeteciliğine kolayca uyarlanabilmektedir. Başarı, iktidar, çıkarcılık ve yararcılığa inanmakta olan Machiavelli, amaç yönelimlidir. Bir amaca sahip olmak ve hangi yolla olursa olsun, o amacın peşinden gitmek gerektiğine inanmaktadır. Merril'e (1994) göre Machiavelli, "bireysel başarını en yüksek noktaya çıkaracak şeyleri yap" şeklindeki öğütleri ile günümüz gazetecilerini, çıkarlarına en uygun düşen sonucu ortaya çıkarmaları konusunda yüreklendirmektedir ve Machiavelli'cilik, bugünün gazeteciliği için oldukça ilgi çekicidir. Bireyciliğin ruhuna uygundur, iktidar için arzuya ve başarı için isteğe sahiptir. Machiavelli'ci gazetecilik, olayları değerlendirme gücünün, kendini adamanın, kişisel çıkarın, gururun, toplumsal üstünlüğün, liderliğin ve kişisel cesaretin gazeteciliğidir (Merill, 1994:126-127).

Machiavelli'ye göre ahlaka düşkünlük, iyi bir gazetecinin yıkımına neden olmaktadır. Gazeteciler, sıklıkla davranışlarının ahlaki sonuçlarını düşünerek çelişkiye düşmekte ve kendilerini sınırlamaktadırlar. Bu durum, gazeteciyi yüreksiz kılmaktadır. Machiavelli, Immanuel Kant'ın, bir kişinin hiç bir koşulda yalan söylememesini önerdiğini fakat

sağduyulu bir kişinin bazı durumlarda yalan söyleyebilmesi gerektiğini ve bu yalanına ahlaki nedenler gösterebileceğini ifade etmektedir. Machiavelli, iyi bir gazeteciyi, başarıya niyet etmiş kişi olarak tanımlamakta, bir gazetecinin başarıya ulaşabilmesi için kendi ahlak ve erdem kurallarını belirlemesi gerektiğini söylemektedir. Machiavelli, Kant'ın ahlak anlayışının, başarıya ulaşmak isteyenler için yararlı olamayacağını belirtmekte, Kant'ın ahlak anlayışı çerçevesinde hareket eden bir gazetecinin, önceden belirlenmiş kurallara bağlı olarak, örneğin bir intihar haberini vermekten vazgeçebileceğini, bu gibi durumların da mesleki başarıya giden yolda engel oluşturacağını savunmaktadır (Aktaran Merill, 1994, s. 128-132).

Machiavelli'ye göre amaca ulaşmak, gazetecinin asıl niyeti olmalıdır. Gazeteci, amaca ulaşmak için sahip olduğu gücü her fırsatta kullanmalıdır. İnsanların neyi bilmesi gerektiğine gazeteci karar vermelidir. Başka bir deyişle, insanların edindikleri doğrunun belirleyicisi olmalıdır. Gazeteci güç sahibi olmalı, onu korumalı ve arttırmalı, her zaman kamu söyleminde ilk ve son sözü söyleyen olduğunu hatırlamalıdır. Gazeteci, her zaman kendi yararına çalışan vicdanına güvenmelidir. Başkalarının düşüncelerini, eğer varmak istediği sonuca yardım ediyor ise, kullanmalıdır (Aktaran Merill, 1994, s. 134-135).

Merill, Amerika Birleşik Devletleri'nde Machiavelli'ci gazeteciliğin sahip olabileceği bazı ortak özellikleri şu şekilde sıralamaktadır (Merill, 1994:125-126):

- Muhabir, bir devlet akıl hastahanesinin utanç verici durumunu açıklamak için bir akıl hastası gibi rol yapmalıdır.

- Yayıncı, seçilmek isteyen siyasi adaya gazetesinde oldukça geniş bir şekilde yer vermelidir.

- Muhabir, haber kaynağı ile görüşmesini gizlice kaydetmelidir.

- Muhabir, öyküsü için enformasyon uydurmalı ya da var olmayan fakat inanılır bir kaynağa atıf yapmalıdır.

- Muhabir, ikinci el kaynak yetersiz görülmediği sürece, kendi bakış açısıyla uyuşmayan kaynaktan ziyade kendi görüşlerini paylaşan kaynaklardan yararlanmaya özen göstermelidir.

- Yayıncı, öyküde tecavüz kurbanının adına yer verildiğinden emin olmalı ve bu davranışını "doğruya ve kamunun bilme hakkına" inandığını söyleyerek ussallaştırmalıdır.

- Muhabir, haber kaynağının gerçekte öyle olmadığı halde diğer bir kaynaktan aldığı özel bir enformasyona sahip olduğunu söyleyebilir, ayrıca ikinci haber kaynağını hiç çekinmeden birinci kaynağın muhabire söyledikleri hakkında karşılık vermeye çağırabilir.

Merill'e göre, eğer Machiavelli, günümüz gazetecileri ile konuşma fırsatına sahip olsa idi onlara, "her türlü araç ve yolla amacına ulaş" şeklindeki ahlaki ilkeyi öğütlüyor olurdu. Machiavelli için ahlak, yayıncı veya gazete için istenmeyen sonuçlar bulunmadığı sürece iyi ve geçerlidir. Ona göre, bir gazeteci metin, güçlü ve iradeli olmalıdır. Amacına uygun durumlar dışında, asla, hatasını kabul etmemeli, özür dilememeli ya da zayıf ve kararsız görünmemelidir. Machiavelli'ci basın, kendini beğenmiştir. Küstahlığını, gücünden almaktadır. Söz konusu bu güç, yasalardan ve basına gereksinim duyan otoriter liderlerden kaynaklanmaktadır. Gazeteci, çalıştığı kurumun gücünü, kendi gücüne dönüştürür. Kurumsal küstahlık, gazetecinin kendini beğenmişliğine dönüşür. Böylece gazeteciler, Machiavelli'ci gazeteciler haline dönüşürler (Merill, 1994:123-125). Merill'e (1994:134-136) göre, Machiavelli'nin gazetecilere verdiği on emir şu şekildedir:

- Tanrılarınız değil, başarı tanrınız olsun.

- İnsanların, sizin sahip olduğunuz gücü paylaştıklarını sanmaları için sahte tanrılar yaratın.

- Her zaman "doğruyu" savunun ancak "sizin doğrunuz", sizin gücünüz ve amacınızdan kaynaklansın.

- Doğruda değişiklik yapmak, sizin saygınlığınızı ve gücünüzü arttırmadıkça, amaçlarınıza ulaşmanıza yardım etmedikçe ve kamu uyumu ve dengesini sağlamadıkça, onun üzerinde asla değişiklik yapmayın.

- Adaleti, insanların zihnindeki doğrunun bir hizmetçisi olarak benimseyin ve sürekli olarak bu iki kavramı gündeme getirin.

- İnsanların, doğru ve adalet kavramlarından ziyade, gücü ödüllendirdiklerine dikkat edin ve buna uygun olarak davranın.

- Gazetecilik, ahlakın ötesindedir ve pazar güçleri ile gazetecinin kendi vicdanı hariç hiç kimsenin ve hiçbir şeyin göz önüne alınması gerekmez.

- Eğer uygun bir şekilde gizlemek mümkün değil ise, başkasının düşüncesini aşırmayın.

- Amaca ulaşmayı engellemedikçe, yasalara ve genel ahlak kurallarına uyun.

- Herhangi bir ahlaki ya da yasal suçlamayı hiçbir zaman kabul etmeyin.

1.1.2.4. Gazetecilik meslek etiği ilkelerine yönelik örnekler

1929 yılında Washington'da toplanan Birinci Pan Amerikan Basın Konferansı'nda kabul edilen ilk basın etik yasasından, günümüze kadar kabul edilen ve uygulanan basın etik yasalarında genellikle "doğruluk, dürüstlük, objektiflik, olayları gizlememek, haberlerin doğruluğunu araştırmak, söylentileri haber olarak sunmamak, ahlak dışı yollar ile özel çıkarlar elde etmemek, kişinin özel yaşamına saygı göstermek, yazılmaması şartı ile verilen haberi yazmamak" gibi benzer ilkelere yer verilmiştir (Özgen, 1988'den akt. Atabek, 2005, s. 51-52). Son yıllarda geliştirilen ve uyulması istenen mesleki etik ilkelerde ise, kamu çıkarlarına saygılı olmak, toplumun ve insanların sömürülmesinden yana olmamak, şiddet olaylarını kışkırtmamak, ırklara, dinlere, dillere, ideolojilere ve her türlü düşünceye saygılı olmak, başka milletleri ve kültürleri hor görmemek, etnik topluluklara, onların kültür ve geleneklerine saygı göstermek, uluslararası anlayışın, insan haklarının ve barışın güçlendirilmesine çalışmak, iletişimde tekelciliği desteklememek, düşüncenin gelişmesini ve anlatım

özgürlüğünü savunmak, milletlerarası gerginliklere, huzursuzluklara yol açabilecek uydurma ve abartılmış haber yayınlamamak" gibi konulara yer verilmektedir (Bülbül, 2001: 96). Söz konusu bu gazetecilik meslek etiği ilkelerini, çok genel olarak, haber kaynakları ile ilişkileri düzenleyen ilkeler, habere konu olan kişilere ilişkin ilkeler ve haber toplama yöntemlerine ilişkin ilkeler olarak üç kategoriye ayırmak mümkündür (İrvan, 2003a:55).

Gazetecilikte haber kaynağının korunması, basın özgürlüğünün en önemli unsurlarından biridir. Eğer, bu tarz bir koruma sağlanamaz ise, haber kaynakları, toplumun genel çıkarlarını ilgilendiren konularda yapacakları yardımlardan vazgeçebilirler. Bu da, gazetecinin "gözlemcilik" görevini tam anlamıyla yerine getirmesi yolunda bir engel oluşturmaktadır (İlkiz, 2003a:178). Bir çok etik ilke, gazeteci ile haber kaynağı arasında nasıl bir ilişki bulunması gerektiği konusuna ışık tutmaktadır. Bu ilkelerden bazıları şu şekildedir:

- Gazeteci, kaynakların gizliliği ilkesi uyarınca, kaynağını açıklamaya ve tanıklık yapmaya zorlanamaz. Kaynağı izin verdiği taktirde gizlilik ortadan kalkabilir. Kaynağı tarafından açıkça yanıltıldığı durumlarda gazeteci kaynağını açıklayabilir (Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, 1998:16).

- Gazeteci, kendisine güvenilerek verilmiş bilgilerin, belgelerin kaynaklarını, kendileri izin vermediği sürece, mesleki gizlilik ilkesi uyarınca, hiç bir şekilde açıklamaz (Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, 1998:19).

- Gazeteci, bir bilginin, haberin yayını ya da yayınlanmaması karşılığı hiçbir maddi veya manevi avantajın peşinde olamaz. Gazeteci, devlet başkanından milletvekiline, iş adamından bürokratına kadar haber kaynağı olarak da kabul edilen kişi ve kurumlarla iletişimini ve ilişkisini meslek ilkelerini gözeterek yürütür (Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, 1998:19-20).

- Gazeteci, kendi çabasıyla elde etmedikçe, bir kaynağın verdiği bilgi veya belgenin yayınlanma tarihi konusundaki isteğe uymalıdır. Gazeteci, röportaj, haber, yorum veya görüntü, yayın şekli ne olursa olsun, hazırlığını yayın organındaki sorumlular dışında, kaynağı da dahil kimseye denetlettirmekle yükümlü değildir. Gazeteci, açıklanmaması

kaydıyla (off the record) verilen bilgiyi ve sarfedilen sözleri yayınlamamalıdır (Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, 1998:30-31).

- Saklı kalması kaydıyla verilen bilgiler, kamu yararı ciddi bir biçimde gerektirmedikçe yayınlanamaz (Basın Konseyi, 1988).

- Gazeteci, kaynaklarının gizliliğini korur. Kaynağın kamuoyunu kişisel, siyasal ekonomik vb. nedenlerle yanıltmayı amaçladığı haller bunun dışındadır (Basın Konseyi, 1988).

- Yayın tarihi için konan zaman kaydına saygı gösterilir (Basın Konseyi, 1988).

- Gazeteci, güvene bağlı olarak elde edilmiş bilginin kaynağına ilişkin mesleki gizliliğe uyar (Uluslararası Gazeteciler Federasyonu, 1986).

- Gazeteciler, tüm kaynaklardan elde edilen bilgilerin doğruluğunu araştırmalı ve dikkatsizlikten kaynaklanan hatalardan kaçınmak için çaba göstermelidirler. Bilinçli çarpıtmalara asla izin verilemez (ABD Profesyonel Gazeteciler Derneği, 1996).

- Gazeteciler, kaynağı gizleme sözü vermeden önce kaynağın gerçek niyetini daima sorgulamalıdırlar. Bilgi karşılığında yapılan vaatlere ilişkin koşulları açıklığa kavuşturmalıdırlar. Verdikleri sözlere sadık kalmalıdırlar (ABD Profesyonel Gazeteciler Derneği, 1996).

- Gazeteciler, kaynakları mümkün olduğunca belirtmelidirler. Kamuoyu, kaynakların güvenilirliği konusunda bilgi edinme hakkına sahiptir (ABD Profesyonel Gazeteciler Derneği, 1996).

Haber kaynağını korumaya yönelik ilkelere ilişkin genel bir değerlendirme yapılacak olursa, bu ilkelerin temelde, gazetecilerin enformasyon sağladıkları kişilere verilen sözlerin tutulması gerektiği üzerinde durduğu konusu öne çıkmaktadır. Bu durumun tek nedeni, gazetecinin dürüstlük ilkesi gereği verdiği sözü tutması değil, haber kaynağının işten atılma, saldırıya uğrama korkusu gibi nedenlerden dolayı kimliklerinin açıklanmasını istememeleridir (İrvan, 2003b:398).

Etik kodlar içerindeki çoğu ilke de, habere konu olan kişilere nasıl davranılması gerektiğine yöneliktir. Bu ilkelerden bazıları şu şekildedir:

- Gazeteci; başta barış, demokrasi ve insan hakları olmak üzere, insanlığın evrensel değerlerini, çok sesliliği, farklılıklara saygıyı savunur. Milliyet, ırk, etnisite, cinsiyet, dil, din, sınıf ve felsefi inanç ayrımcılığı yapmadan tüm ulusların, tüm halkların ve tüm bireylerin haklarını ve saygınlığını tanır. İnsanlar, topluluklar ve uluslar arasında nefreti, düşmanlığı körükleyici yayından kaçınır. Bir ulusun, bir topluluğun ve bireylerin kültürel değerlerini ve inançlarını (veya inançsızlığını) doğrudan saldırı konusu yapamaz. Gazeteci; her türden şiddeti haklı gösterici, özendirici ve kışkırtan yayın yapamaz (Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, 1998:17).

- Gazeteci, kamuya mal olmuş bir şahsiyet bile olsa, halkın haber alma, bilgilenme hakkıyla doğrudan bağlantılı olmayan hiçbir amaç için, izin verilmedikçe özel yaşamın gizliliği ilkesini ihlal edemez (Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, 1998:18).

- Gazeteci, çalıntı, iftira, hakaret, lekeleme, saptırma, manipülasyon, söylenti, dedikodu ve dayanaksız suçlamalardan kesinlikle uzak durur (Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, 1998:19).

- Hazırlık soruşturması sırasında soruşturmayı zaafa uğratıcı, yönlendirici biçimde haber ve yorumdan kaçınılmalıdır. Yargılama sürecinde de haberler her türlü ön yargıdan uzak ve kesinlikle doğruluğundan emin olunarak sunulmalıdır. Gazeteci yargı sürecinde taraf olmamalıdır. Yargı kararı kesinleşmedikçe, bir sanık suçlu ilan edilmemelidir. Haberlerde ve yorumlarda suçluymuş gibi değerlendirmeler yapılmamalıdır (Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, 1998:23).

- Çocuklarla ilgili suçlarda ve cinsel saldırılarda sanık, tanık ya da mağdur (maktul) olsun, 18 yaşından küçüklerin açık isimleri ve fotoğrafları yayınlanmamalıdır. Çocuğun kişiliğini ve davranışlarını etkileyebilecek durumlarda, gazeteci, bir aile büyüğünün veya çocuktan sorumlu bir başkasının izni olmaksızın çocukla röportaj yapmamalı veya görüntüsünü almaya çalışmamalıdır (Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, 1998:23-24).

- Cinsel saldırı mağdurlarının fotoğrafları, görüntüleri veya kimlikleri, açık kamu yararı olmadıkça yayınlanmamalıdır (Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, 1998:24).

• Açık kamu yararı olmadıkça ve olayla doğrudan ilgisi, bağlantısı bulunmadıkça, bir insanın davranışı veya işlediği suç, onun ırkına, milliyetine, dinine, cinsiyetine, cinsel eğilimine, hastalığına veya fiziksel, zihinsel özürlü olup olmamasına dayandırılmamalıdır. Kişinin bu özel durumu, alay, hakaret, önyargı konusu yapılmamalıdır (Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, 1998:24).

• Yayınlarda hiç kimse; ırkı, cinsiyeti, yaşı, sağlığı, bedensel özrü, sosyal düzeyi ve dini inançları nedeniyle kınanamaz, aşağılanamaz (Basın Konseyi, 1988).

• Kişileri ve kuruluşları, eleştiri sınırlarının ötesinde küçük düşüren, aşağılayan veya iftira niteliği taşıyan ifadelere yer verilemez (Basın Konseyi, 1988).

• Suçlu olduğu yargı kararıyla belirlenmedikçe hiç kimse "suçlu" ilan edilemez (Basın Konseyi, 1988).

• Gazeteci, iletişim araçları ile arttırılan ayrımcılığın tehlikesinin farkında olmalıdır ve toplumsal, ulusal, siyasi ve diğer görüşlere, din, dil, ırk, cinsiyete dayalı ayrımcılığa olanak sağlanmasından kaçınmalıdır (Uluslararası Gazeteciler Federasyonu, 1986).

• Gazeteciler, habere konu olan kişilere, kendilerine ilişkin suçlamalara yanıt verme fırsatı sağlamak için gayretli bir şekilde ulaşmaya çalışmalıdır (ABD Profesyonel Gazeteciler Derneği, 1996).

• Gazeteciler, ırk, cinsiyet, yaş, din, etnik kimlik, coğrafya, cinsel eğilim, sakatlık, fiziksel görünüm ya da toplumsal statüye ilişkin basmakalıp yargılardan kaçınmalıdır (ABD Profesyonel Gazeteciler Derneği, 1996).

• Bir kişinin özel yaşamına müdahale, sadece çok önemli bir kamusal çıkar söz konusu olduğunda haklı görülebilir (ABD Profesyonel Gazeteciler Derneği, 1996).

• Gazeteciler, çocuk yaştaki sanıkların ve tecavüz kurbanlarının kimliklerini açıklamaktan özenle kaçınmalıdır. Resmi suçlamalar öncesinde suç sanıklarının kimliklerini belirtirken dikkatli olmalıdırlar (ABD Profesyonel Gazeteciler Derneği, 1996).

Genel olarak bakıldığında, bu ilkelerin kişilerin özel yaşamına müdahale edilmemesi, haksız suçlamalardan kaçınılması, çocuk suçlularının ve tecavüz kurbanlarının

kimliklerinin gizlenmesi, ayrımcı bir dil kullanılmaktan kaçınılması gibi habere konu olan kişileri korumaya yönelik ilkeler olduğu görülmektedir (İrvan, 2003a:57). Gazeteci, barış, demokrasi ve insan hakları başta olmak üzere çok sesliliği korumalı, farklılıklara saygı göstermelidir. İnsanları, farklı kimliklerinden dolayı suçlamamalı, eleştirmemelidir. Milliyet, cinsiyet, ırk, dil, din, sınıf ve felsefi inanç ayrımcılığı yapmamalıdır. Çalıntı, iftira, hakaret, lekeleme, manipülasyon, söylenti ve dayanıksız suçlamalardan kaçınmalıdır (Yaşar, 2007:58-59). Unutulmamalıdır ki, habere konu olan kişilerin yaptıklarının ahlaki olmaması, gazetecilerin de haber yaparken ahlaki olmayan bir yöntem kullanmalarını haklı çıkarmamaktadır (İrvan, 2003a:81).

Haber kaynakları ile ilişkileri düzenleyen ilkeler ve habere konu olan kişilere ilişkin ilkelerin yanı sıra, bazı etik ilkelerin, haber toplama sürecinde kullanılması gereken yöntem ve tekniklere yönelik olduğu görülmektedir:

- Gazeteci; temel bilgileri yok edemez, görmezlikten gelemez ve metinlerle belgeleri değiştiremez, tahrif edemez. Yanlış, yanıltıcı ve tahrif edilmiş yayın malzemesi kullanmaktan uzak durur (Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, 1998:18).

- Gazeteci, bilgi, haber, fotoğraf, görüntü, ses, belge elde etmek için yanıltıcı yöntemler kullanamaz (Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, 1998:18).

- Doğrudan kamu yararı olmadıkça, sahibinin izni dışında belge, fotoğraf, ses yahut görüntü alınmamalıdır. Kamu yararı söz konusu olduğunda dahi, yukarıdakilerin başka hiçbir şekilde elde edilmeyeceğine kesin kanaat getirilmiş olması gerekir (Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, 1998:28).

- Gazeteci belge veya görüntü sağlamak amacıyla, bir suçla ilgili sanık, tanık veya onların yakınlarına para teklif etmemeli ve vermemelidir (Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, 1998:28).

- Gazeteci görevini, taşıdığı sıfatın saygınlığına gölge düşürebilecek yöntem ve tutumlarla yapmaktan sakınır (Basın Konseyi, 1988).

• Gazeteci, temel bilgiyi saklamaz ve belgeyi tahrif etmez. Gazeteci haber, fotoğraf ve belge toplamakta dürüst yöntemler kullanır (Uluslararası Gazeteciler Federasyonu, 1986).

• Gazeteciler, asla aşırma yapmamalıdır (ABD Profesyonel Gazeteciler Derneği, 1996).

• Gazeteciler, kamu açısından yaşamsal değere sahip enformasyonu geleneksel yöntemlerle elde etmek mümkün olduğu sürece, kimlik gizlemek veya diğer hileli yöntemlere başvurmaktan kaçınmalıdırlar. Bu tür yöntemler kullanmışlarsa, haberde bunun nedenini açıklamalıdırlar (ABD Profesyonel Gazeteciler Derneği, 1996).

Yeni iletişim teknolojilerinin sağladığı olanaklar gazetecilik mesleğini, gizli kamera, ses kayıt cihazı, teleobjektif gibi araçlar ile oldukça tehlikeli hale getirmiştir. Bu mesleki araçların kullanılıp kullanılmayacağı ya da hangi durumlarda kullanılabileceği konusu tartışmaya açıktır. Bu konudaki yaygın kanı, gazetecinin bilgi, haber, fotoğraf, görüntü, ses, belge vb. elde temek için yanıltıcı yöntemler kullanmaması gerektiği yönündedir (İrvan, 2003b:399).

Gazetecilik meslek etiğini olumsuz yönde etkileyen bir diğer önemli sorun da, haber ve yorum arasında kesin bir ayrım konulmamasından kaynaklanmaktadır. Haber ve yorum arasında kesin bir ayrımın yapılmaması, haberlerin yanlı hazırlandığı eleştirilerine yol açmaktadır. Bu konuda geliştirilen bazı ilkeler şunlardır:

• Haber ile yorum ve görüş ayrımı açık yapılmalı, okurun ve izleyicinin neyin haber, neyin yorum olduğunu kolayca seçebilmesi sağlanmalıdır (Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, 1998:22).

• Gazeteciler, haberi ve destekleyici yorumu birbirinden ayırmalıdırlar. Analiz ve yorumlar açıkça belirtilmeli ve bunlar gerçeği veya bağlamı çarpıtmamalıdırlar (ABD Profesyonel Gazeteciler Derneği, 1996).

Haberlerin, reklamverenlerin çıkarları doğrultusunda hazırlanması ve haber ile reklam metinlerinin birbiri ile iç içe geçmiş şekilde sunulması da, okuyucuların doğru haber alma hakkını yok eden bir uygulamadır. İlan ve reklam, tüketime yönelik mesaj, bir ürünün satımına yönelik metindir. Olayları sorgulayıp, kamunun genel çıkarlarını

gözeten bir metin değildir (Yaşar, 2007:61). Dolayısıyla, haber ve reklam metinlerinin birbirinden ayrılması gerekmektedir. Bu konuda gazetecilere yol gösteren ilkelerden bazıları şu şekildedir:

- Gazeteci, mesleğini, reklamcılıkla, halkla ilişkilerle veya propagandacılıkla karıştıramaz. İlan-reklam kaynaklarından herhangi bir telkin, tavsiye alamaz, maddi çıkar sağlayamaz (Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, 1998:20).

- Haber ve yorum metinleri veya görüntüleri ile ilan-reklam amaçlı metinlerin ayrımı hiçbir karışıklığa yer bırakmayacak ölçüde yapılmalıdır (Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, 1998:22-23).

- İlan ve reklam niteliğindeki yayınların bu nitelikleri, tereddüde yer bırakmayacak şekilde belirtilir (Basın Konseyi, 1988).

- Gazeteciler, haberleri reklamlardan ayırmalı ve ikisi arasındaki çizgiyi bulanıklaştıran haber-reklamlardan kaçınmalıdırlar (ABD Profesyonel Gazeteciler Derneği, 1996).

- Gazeteciler, reklamcıların ve özel çıkar çevrelerinin kendi lehlerinde haber beklentilerini reddetmeli, bunların haberler üzerinde etkide bulunmalarına karşı koymalıdırlar (ABD Profesyonel Gazeteciler Derneği, 1996).

Gazetelerde, çoğu zaman, cinayet, intihar gibi trajik olayların etik dışı şekillerde sunulduğu da görülebilmektedir. Bu konuya ilişkin oluşturulan etik ilkelerden bazıları ise şu şekildedir:

- Üzüntü, sıkıntı, tehlike, yıkım, felaket ya da şok halindeki insanlar söz konusu olduğunda gazetecinin olaya yaklaşımı ve araştırması insani olmalı ve gizliliklere uyularak duygu sömürüsünden kaçınılmalıdır (Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, 1998:28-29).

- İntihar olayları hakkında haber çerçevesini aşan ve okuyucu veya izleyiciyi etki altında bırakacak nitelikte ve genişlikte yayın yapılmamalıdır. Olayı gösteren fotoğraf, resim veya film yayınlanmamalıdır (Türkiye Gazeteciler Cemiyeti, 1998:29).

• Şiddet ve zorbalığı özendirici, insani değerleri incitici yayın yapmaktan kaçınılır (Basın Konseyi, 1988).

• Gazeteciler, bir faciadan ya da kazadan etkilenen kişilerle röportaj yapmak veya bu kişilerin fotoğrafını çekmek gerektiğinde duyarlı olmalıdırlar (ABD Profesyonel Gazeteciler Derneği, 1996).

"Gazetecilik meslek etiği ilkelerine yönelik örnekler" başlığı altında örnek olarak yer verilen etik ilkelerin büyük bir çoğunluğunda, gazeteciliğin mesleki saygınlığını öne çıkaran ve büyük ölçüde yasaklayıcı, sınırlayıcı ifadelere yer verildiği görülmektedir. Genel olarak bu ifadeler incelendiğinde asıl amacın, gazeteciliğin topluma karşı sorumlu olmasını sağlamaya çalışmaktan çok, gazetecilik imajının iyileştirilmesi yönünde olduğu şeklinde bir kanı ortaya çıkmaktadır (İrvan, 2003b:396).

"Etik" başlığı altında, buraya kadar verilen bilgileri, kısaca özetlemekte yarar görülmektedir. Ahlak, insanların, toplum halinde birlikte yaşayabilmesini sağlayan, zaman içinde ortak yaşam deneyimleri sonucu gelişmiş, kurallar bütünüdür (Atabek, 2005:2). Bir insanın, yalnızca, öznel olarak inandığı kurallar değil, bireyin içinde yaşadığı kültür tarafından, yaygın biçimde benimsenen ve paylaşılan değer yargılarıdır. Yalnızca kişisel olarak doğruluğu kabul edilen normlar ve davranış kuralları değildir, aynı zamanda, toplumsal anlayışın da ürünüdür (Girgin, 2000:151). Etik ise, ahlak olgusu üzerinde düşünme, ahlak üzerine felsefe yapma ya da kısaca, ahlak felsefesi anlamına gelmektedir. Felsefenin bir disiplini olan etik, kendini ahlaki eylemin bilimi olarak konumlandırmaktadır (Atabek, 2005:3).

İki kavram arasında, belirli bir ayrım bulunmaktadır. Etik, ahlaki davranış, eylem ve yargıları ilgilendiren bir konu olarak, felsefe ve bilimin önemli bir parçası ve sistematik bir çalışma alanıdır. Ahlak ise, yanlış-doğru, iyi-kötü, erdem-kusur ile davranışları ve davranışların sonuçlarını değerlendirme ile ilgilidir. Bu karşılaştırma, etik'in, ahlakı konu edinen felsefe dalı ve toplumda yaygın olan ahlak kurallarından daha özel ve felsefi olduğunu göstermektedir (Aydın, 2002:4-5). Gazetecilik meslek etiği ise, bu felsefe dalının, bir alt kategorisidir. Gazetecilik meslek etiğinin temel ilgi alanı, medya çalışanlarının ya da gazetecilerin, mesleklerini yaparken, uymak zorunda oldukları

kurallar ve ilkelerdir. Kuşkusuz, her meslekte olduğu gibi, gazeteciliğin de, kendine ait etik ilke ve kuralları vardır. Çeşitli mesleki kuruluşlar tarafından geliştirilmiş olan gazetecilik meslek ilkeleri, gazetecilere yol gösteren, doğru davranışı teşvik eden yanlış davranışlardan kaçınmayı öğütleyen ilkelerdir (İrvan, 2003a:51-53). Gazetecilikte geçerli olması istenen temel etik kurallarının yazıya dökülmesi genellikle meslek örgütlerinin kurulmasıyla başlamıştır. 20. yüzyılın başında kurulmaya başlayan sendikalar, dernekler gibi mesleki örgütler, yayımladıkları bildirilerde, temel mesleki etik kurallarından söz etmişlerdir (Alemdar, 1990:24-25).

Gazetecilik meslek etiği, genel olarak, iki farklı etik anlayış çerçevesinde değerlendirilmektedir. Bunlar, Immanuel Kant'a dayandırılan "görevci etik anlayış" ve John Stuart Mill'e dayandırılan "yararcı etik anlayış"tır. Söz konusu etik anlayışlara, John C. Merill (1994) tarafından geliştirilen "Machiavelist etik anlayış" da eklenebilir (Özer, 2008:157). Immanuel Kant'a dayandırılan görevci etik anlayış, önceden belirlenmiş kurallarla ve ilkelerle ilgilenir. Bir kişinin eyleminin, ahlaki olarak nitelenebilmesinin temel koşulu, aynı eylemin, davranışın, evrensel bir ilke haline gelebilmesidir. Kant bunu, "öyle bir davran ki, davranışının evrensel bir yasa haline gelmesini arzula" şeklinde formüle etmektedir. Buna göre, doğruları yazmak erdem olarak kabul edilip, gazetecilerin evrensel bir ilkesi haline gelecekse, gazetecilerin, her koşulda doğruları yazmaları gerekmektedir. John Stuart Mill'e dayandırılan yararcı etik anlayış açısından ise, sonuç önemlidir. Yararcı etiğin hedefi, en yüksek sayıda insanın mutluluğudur. Bu yaklaşıma göre, en çok insan için en büyük mutluluğu sağlayan davranış, etik davranıştır (İrvan, 2003a:52-53). John C. Merill (1994) tarafından geliştirilen Machiavelist etik anlayış ise, bir amaca sahip olmak ve hangi yolla olursa olsun, o amacın peşinden gitmek gerektiğini ifade etmektedir. Merril'e göre, Machiavelli, "Bireysel başarını en yüksek noktaya çıkaracak şeyleri yap" şeklindeki öğütleri ile gazetecileri, çıkarlarına en uygun düşen sonucu ortaya çıkarmaları konusunda yüreklendirmektedir. Machiavelli'cilik, bireyciliğin ruhuna uygundur, iktidar için arzuya ve başarı için isteğe sahiptir. Machiavelli'ci gazetecilik, olayları değerlendirme gücünün, kendini adamanın, kişisel çıkarın, gururun, toplumsal üstünlüğün, liderliğin ve kişisel cesaretin gazeteciliğidir. Machiavelli'ye göre, amaca ulaşmak, gazetecinin asıl niyeti olmalıdır. Gazeteci, amaca ulaşmak için, sahip olduğu

gücü her fırsatta kullanmalıdır. Gazeteci, güç sahibi olmalı, onu korumalı ve arttırmalı, her zaman kamu söyleminde ilk ve son sözü söyleyen olduğunu anımsamalıdır. Gazeteci, her zaman kendi yararına çalışan vicdanına güvenmelidir. Başkalarının düşüncelerini, eğer varmak istediği sonuca yardım ediyor ise, kullanmalıdır (Merill, 1994:126-135).

1.1.3. Araştırmaya konu olan gazetecilik türleri

Gazeteler, içeriklerine, yayın sürelerine, dağıtım alanlarına ve boyutlarına göre, farklı türlerde yayınlanmaktadır. Bu bölümde, "Futbol ile ilişkili şiddet olaylarına yönelik haberlerin sunumu: Fikir gazeteleri, popüler gazeteler ve spor gazetelerinde yer alan haberlerin, etik ilkeler açısından karşılaştırmalı içerik çözümlemesi" başlıklı çalışmaya konu olan fikir gazeteciliği, popüler gazetecilik ve spor gazeteciliği ile ilgili bilgilere yer verilmiştir.

1.1.3.1. Fikir gazeteciliği

Oya Tokgöz, fikir gazeteciliğini, insanoğlunun, yapısı gereği pek hoşlanmadığı, fakat bilmesi, öğrenmesi gerekli olan haberleri sunan gazetecilik türü olarak tanımlamaktadır. Tokgöz'e göre, fikir gazeteleri, sundukları ciddi içerikli haberler ile insanları düşünmeye yöneltir. Önemli toplumsal sorunları, konuları saptayarak, toplumun gündemine getirmek, fikir gazetelerinin amaçlarını oluşturmaktadır. Fikir gazetelerinin, öncelikli olarak yapmak istedikleri arasında, haberleri yorumlayarak, açıklayarak, değerlendirmek gelmektedir. Ayrıca, haberleri derinliğine, ayrıntılarına inerek, zaman zaman nedenlerini de soruşturarak vermeyi uygun görmektedirler. Bu nedenle, haber yaparken, açıklayıcı ve yorumlayıcı bir yaklaşım uygulandığı gibi, soruşturmacı, araştırmacı bir yol da benimsenebilmektedir. Bu tür gazetelerde, ciddi içerikli haberlerin yanında, yorumlar ve çeşitli görüşlerin değerlendirildiği makalelere de rastlamak mümkündür. Çeşitli görüşleri savunan köşe yazarları, uzmanlaşmış muhabirlerin hazırladıkları çeşitli toplumsal konuları içeren sayfalar ve bölümler, bu tür gazetelerin sayfalarını oluşturmaktadır (Tokgöz, 2003:345-346). Bu tür gazetelerin okuyucuları da, yüksek eğitim görmüş, okumaya, seyretmekten fazla zaman ayırabilen kişilerdir. Başka

bir ifadeyle, iç ve dış politika haberlerine ve ekonomik olaylara olabildiğince geniş yer veren fikir gazeteleri, "okumaya çok zaman ayırmaya hazır" okurlara yöneliktir (Sampson, 1981'den akt. Bal, 2008, s. 10-11).

Özellikle, okuma oranının düşük olduğu ülkelerde, bir gazetenin okunma şansının, dikkat çekebildiği ölçüde arttığı bilinmektedir. Dolayısıyla, ciddi içerikli haberler sunan ve görsel özellikler bakımından ilgi çekici öğeler taşımayan fikir gazetelerinin, herkesin hoşlanmayacağı gazete türü olarak ifade edilmesi, doğal bir sonuç olarak kabul edilmektedir (Öktem, 2001:8).

Tokgöz'ün tanımında da yer aldığı gibi, fikir gazeteleri, haber ve yorum ağırlıklı içerikleri ile toplumu, gelişen olaylar hakkında bilgilendirme ve düşünmeye yöneltme konusunda, diğer gazete türlerinden çok daha önemli bir konuma sahiptir. Sansasyonel nitelikte habercilik anlayışından uzak olan fikir gazeteleri, tutarlı ve birbirini izleyen haberlerle, okuyucuyu aydınlatmak ve içerdikleri yorumlarla, bireylerin "düşünce ufkunu genişletmek" gibi bir misyonu üstlenmişlerdir (Öktem, 2001:18).

Fikir gazetelerinin, tiraj kaygıları yoktur. Bu tür gazeteler, belirli bir okuyucu kitlesine sahiptirler (Demirkent, 2003:61). Fikir gazeteciliğinde, gazete, para kazandıran, çok satış yapması gereken bir işletme olarak ele alınmaz (Bal, 2002:9). Nedim Çapman, "Kitle Haberleşmesi" adlı kitabında, fikir gazeteciliğinin özelliklerini şöyle ifade etmektedir: "Fikir gazeteleri, kâr veya kazanç için değil, kendi düşüncesine taraftar toplamak amacı ile çıkar. Kendi görüşlerini, düşüncesini kabul ettirmeye çalışır (Çapman, 1970'den akt. Öktem, 2001, s. 12)". Fikir gazetelerinin amacı, mesajlarıyla eğlendirmek değil, eğitmek ve bilgilendirmektir. Dünyada olup bitenleri, değişik bir süzgeçten geçirerek, arşivlerindeki bilgileri de ekleyerek, uzman kişilerin görüş ve haberleri olarak yansıtmaktadır (Demirkent, 2003:60). Yayın kimliklerini fikir gazeteciliği üzerine temellendirmiş gazetelerin haberlerinde, duygulara hitap eden, şiddet ve cinsellik içeren bilgiler, yoğun biçimde yer almaz. Bilgi yoğun haberciliğe ağırlık verilir. Bu bağlamda, fikir gazeteleri, okuyucuları, büyük puntolu başlıklar, büyük fotoğraflar ve kısa anlatımlarla çekmeye çalışmamaktadır (Bal, 2008:9). Fikir gazetelerinin temel özellikleri, kısaca şu şekilde sıralanabilmektedir (MEB, 2007:4):

- Belirli bir görüşü savunarak toplumu bilinçlendirme görevi yaparlar.
- Kitlesi, yüksek eğitim almış insanlardır.
- Haberleri derinliğine inerek nedenleriyle araştırırlar.
- Ciddi içerikli haberlerin yanında, görüş bildiren makaleler de yer alır.
- Gazetenin sayfaları, çeşitli toplumsal konuları içeren bölümlerden oluşur.
- Tirajları, popüler gazetelere oranla düşüktür.
- Gazete, hitap ettiği kitlenin büyüklüğüne göre tiraj alır yani satış yapar.

Tarihsel süreçte, fikir gazeteleri, sahip oldukları ideolojiler doğrultusunda, toplumun gelişimine, yadsınamayacak ölçüde katkıda bulunmuştur. Gerek siyasal haber ve yorumları, gerekse kültürel değerlendirmeleri ile okurlarını düşünmeye yönelten fikir gazeteleri, kitlelerin bilgilenmesi ve aydınlanması yönünde önemli bir görev üstlenmiştir (Öktem, 2001:12).

Dünyada, fikir gazeteciliğinin gelişimine, İngiltere, Amerika ve Fransa gibi batılı ülkeler öncülük etmişlerdir. Dünyada, gerçek anlamda fikir gazeteciliği, İngiltere tarafından kurulmuş; ilk siyasi makaleler, 18. yüzyılın başından itibaren, İngiliz günlük gazetelerinde görülmeye başlamıştır (Ertuğ, 1960'dan akt. Öktem, 2001, s. 25). İngiltere'de, fikir basınının ortaya çıkışında, politika başta olmak üzere, toplumu ilgilendiren her konuda tartışmaların yapıldığı kahvehanelerin, önemli bir yeri vardır. Bu dönemde, fikir gazeteciliğinin doğuşuna zemin hazırlayan bir diğer etken de, deniz aşırı ticaret yapan sınıfın, toplum düzenini değiştirmek amacıyla giriştikleri çalışmalardır. İngiltere, uzak denizlere açılma politikasıyla, 17. yüzyılda, gücünü giderek arttırmış ve bu dönemde bir burjuva sınıfına kavuşmuştur (Bozdağ, 1992'den akt. Öktem, 2001, s. 25). Bu dönemde yayımlanan gazeteler, burjuvanın, devletin ticaret işlerine bulaşmaması yönündeki isteklerini sayfalarına taşımaya başlamış ve bu sebeple, hükümetle karşı karşıya kalmıştır (Perin, 1974'den akt. Öktem, 2001, s. 25). Bu durum üzerine, hükümet, iç haberlerin yayınlanmasını yasaklamak ve gazeteleri vergiye bağlamak suretiyle bir dizi önlemler alma yoluna gitmiştir. Gazetelerin, içinde bulundukları bu durumu, okuyucularına iletme çabasına girmesiyle birlikte, fikir gazeteciliği anlayışı, ilk kez, varlığını ortaya koymaya başlamıştır (Bozdağ, 1992'den akt. Öktem, 2001, s. 25). İngiltere'de, bu aşamadan sonra da, halktan yana ve iktidarın

olumsuzluklarını eleştiren tarzıyla ön plana çıkan gazeteler yayımlanmaya devam etmiştir. Böylece, politik hayatın ve özgürlüğün başka ülkelere oranla daha fazla hissedildiği İngiltere'de gelişmeye başlayan fikir gazeteciliği, kısa sürede, kültür düzeyi yükselmekte olan, diğer batı ülkelerinde de yayılmaya başlamıştır (Perin, 1974'den akt. Öktem, 2001, s. 25-26).

18. yüzyıla kadar haber içerikli gazetelerin yayımlandığı Amerika'da ise, bağımsızlık savaşının kazanılmasının ardından, fikir gazeteciliği varlık göstermeye başlamıştır. Amerika'da fikir gazeteciliği, bağımsızlık savaşının bir getirisi olarak, halkın eğilimini yansıtan bir savunma ve çağdaş düşünce aracı olarak doğmuştur (Bozdağ, 1992'den akt. Öktem, 2001, s. 25). Amerikan basını, doğuşundan itibaren, kamuoyunun isteklerini yansıtan ve toplumu ön planda tutan bir anlayış içerisinde, dünyada fikir gazeteciliğinin gelişmesine örnek oluşturan bir misyon taşımıştır (Öktem, 2001:28).

Fransa'da, gerçek anlamda fikir gazeteciliğinin doğuşu, 1789 yılında gerçekleştirilen Fransız Devrimi sonucu olmuştur. Basın özgürlüğünün sağlanması ile birlikte, Fransa'da yayınlanan gazetelerin sayısında büyük artış görülmüş, kısa sürede, çeşitli fikir gazetesi örnekleri hayata geçirilmiştir. Dünyada, yeni bir çağı başlatan Fransız Devrimi, yeni düşünce sistemlerinin yayılmasına da neden olmuştur. Bu sürecin ortaya çıkardığı özgürlük anlayışı, kısa sürede, tüm dünyada etkisini göstermiş ve buna bağlı olarak, fikir gazeteciliği, daha bir önem kazanmıştır (Öktem, 2001:30).

19. yüzyıldan itibaren, Avrupa'da, toplum yapısı, yaşam düzeni ve ekonomi, hızla gelişmeye ve değişmeye başlamıştır. Bu yüzyıl, Fransız basını için yeni bir dönüm noktası olmuş, kısa sürede, sol, muhafazakâr, kralcı, özgürlükçü anlayışları temsil eden, birçok fikir gazetesi yayın hayatına başlamıştır. Bu dönemde, aydınlar, uzun yıllar, sansür baskısı nedeniyle ifade edemedikleri düşüncelerini, toplum çıkarlarına yönelik birtakım isteklerini, oluşmaya başlayan özgürlük ortamı ile birlikte gündeme getirmeye başlamışlardır. Nitekim, 19. yüzyıldan itibaren, özellikle Fransa'da, genel kültür birikiminden herkesin yararlanabileceği, insanlığın gelişimine katkıda bulunacak aydınlar, çeşitli gazeteler etrafında birleşerek, düşüncelerini paylaşmaya çalışmışlardır (Mardin, 1983'den akt. Öktem, 2001, s. 31).

Fikir gazeteciliğinin, Türkiye'deki gelişim sürecinde ise, Tanzimat Dönemi, önemli bir yere sahiptir. Tanzimat Dönemi, Türk fikir gazeteciliğinin miladı olarak kabul edilmektedir. Tanzimat Fermanı, toplumsal açıdan gelişmeyi hızlandırmış, basın da, bu sürecin bir parçası olarak, daha önemli bir konuma sahip olmaya başlamıştır. Modern düşünce ve Osmanlı devlet anlayışı arasında bir köprü vazifesi gören Tanzimat aydınları, bu dönemde, yurt içinde ve yurt dışında, birçok gazete yayınlamışlardır. 1860 yılında, Şinasi ve Agah Efendi tarafından yayınlanan, ilk özel gazete niteliğindeki Tercüman-ı Ahvâl, Türk fikir gazeteciliğinin ilk örneği sayılmaktadır (Öktem, 2001:35). İlk Türkçe gazetenin, yayın hayatına girmesinden sonra geçen 30 yıl boyunca, ya devletin resmi gazetesi ya da yarı resmi gazeteler yayımlanmış, bu gazetelerde, sürekli olarak, devleti öven türde yazılara yer verilmiştir. Dolayısıyla, Türk basın tarihinin ilk 30 yılında, gazetecilik yapılmış olarak görülse de, gerçekte, yayınlanan gazeteler, gazeteciliğin temel işlevi olan, devleti, yöneticileri, halk adına denetleyip, eleştirme görevini, Tercüman-ı Ahval'in yayın hayatına girdiği tarihe kadar, yerine getirmemiştir (Nalcıoğlu, 2005:257).

Tercüman-ı Ahvâl, sütunlarında, siyasî makalelere yer vererek, fikir gazeteciliğini başlatan ilk Türk gazetesi olmuştur. Şinasi, Tercüman-ı Ahvâl'de, daha başlangıç yazısında, "… halkın, vatanın yararı için söylemesi de yazması da hakkıdır" diyerek, halktan kimselerin, ülke çıkarı gereği, siyasi, ticari, toplumsal veya kültürel alanda, toplumun genelini ilgilendiren konularda, varolan sorunları dile getirmesi ve bunlara çözüm önerileri üretmesi, yorum getirmesi ve bu yorumlarını da, sözlü veya yazılı olarak, kitlelere ulaştırmasının, en doğal insanlık hakkı olduğunu ifade etmiştir. Halkın içinden gelen Agah Efendi ve Şinasi, Tercüman-ı Ahvâl'de, halkın, diğer deyişle kamunun, bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesine yönelik yayın yapmayı amaçlamıştır (Nalcıoğlu, 2005:257).

Tercüman-ı Ahvâl'in, yirmidördüncü sayısından sonra, Agah Efendi'den ayrılarak kendi başına gazete çıkarmaya başlayan Şinasi, 15 Haziran 1862'de yayımlamaya başladığı Tasvir-i Efkâr'da da, aynı düşünce doğrultusunda harekete devam etmiştir. Üstelik, kendi gazetesinde, daha kararlı bir tutum sergilemiştir. O zamana kadar,

söylenmesinden çekinilen meşrutiyet ve hürriyet kelimeleri, ilk kez, Tasvir-i Efkâr'da kullanılmıştır (Nalcıoğlu, 2005:257; Öktem, 2001:37).

Böylece, Tercüman-ı Ahval'den itibaren, Takvim-i Vekayi ve Ceride-i Havadis'in yaptığı gazetecilik terk edilmiş, bambaşka bir gazetecilik anlayışı, Türkiye'de, geç de olsa uygulanmaya başlanmış ve kısa zamanda, halk tarafından benimsenmiştir (Nalcıoğlu, 2005:258). Fikir gazeteciliği, halkın büyük ilgisini görmüştür. Nitekim, ilk fikir gazetesi olan Tercüman-ı Ahval, çıktığı ilk andan itibaren, halk tarafından büyük ilgiyle karşılanmıştır. Tercüman-ı Ahval'in, o güne kadar çıkan Türkçe ve diğer gazetelerden fazla ilgi görmesi, kuşkusuz hem dil, hem de içerik açısından, geniş kitlelerin özlemine yanıt veriyor olmasından kaynaklanmıştır. Toplumsal konulara sıklıkla yer verilmesi, resmi görüşün dışındaki konulara değinilmesi ve özellikle hükümetin iç ve dış siyasetteki bazı uygulamalarına yönelik eleştirileri, halkın, bu gazeteye olan ilgisini artırmıştır (Koloğlu, 1994'den akt. Nalcıoğlu, 2005, s. 258).

Tercüman-ı Ahval'in, devletin yönetim sistemine yönelik eleştirel yayınları, çıkışından altı ay sonra kapatılması sonucunu doğurmuştur. Ziya Bey tarafından yazıldığı düşünülen ve eğitim sistemine yönelik olumsuz eleştiri içeren yazılar yüzünden, Mayıs 1861'de, gazetenin yayımı, "gazete yazarının, yetkisini aşarak davrandığı" gerekçesiyle, iki hafta süreyle durdurulmuştur (Koloğlu, 1994'den akt. Nalcıoğlu, 2005, s. 258). Böylece, Türkiye'de fikir gazeteciliği, başladıktan yalnızca altı ay sonra, hükümetten ilk uyarısını almıştır (Nalcıoğlu, 2005:258).

Türkiye'de, bu iki gazeteyle başlayan gazetecilik anlayışı, Ali Suavi'nin "Muhbir" isimli gazetesiyle sürdürülmüştür. İlk iki özel Türkçe gazetenin açtığı yolda ilerleyen Muhbir, hükümete yönelik eleştirilerinde çok daha sert bir tarz kullanmıştır. 1866 yılında yayınlanmaya başlayan bu gazete, Tanzimat döneminin en ileri fikir yazılarına yer vermiştir. İnkılâp fikrini savunan ve demokrasiyi öven türdeki yazılarıyla dikkat çekmiştir (Koloğlu, 1994'den akt. Nalcıoğlu, 2005, s. 259).

Eğribozlu Mehmet Arif Bey tarafından, 1866 yılında çıkarılan Ayine-i Vatan, aynı yıl Şakir Efendi tarafından yayımlanan Muhip, Ayetullah Bey ve Musullu Sami Efendi

tarafından yayımlanan Utarit, 1867 yılında, Ali Reşit ve Filip Efendi tarafından kurulan Terakki, 1869 yılında, Ali Efendi tarafından yayımına başlanan Basiret, Rüştü Efendi tarafından yayımlanan Hakayik-ül Vekayi, Mehmet Tevfik Bey tarafından, 1870'de yayımına başlanan Asır, Ahmet Mithat Efendi tarafından çıkarılan Devir, 1871 yılında yayımlanmaya başlanan ve yazıişleri Ebuzziya Bey tarafından yürütülen Hadika gazeteleri, 1867'de ilan edilen, Ali Kararname'ye karşın, İstanbul'da yayımlanmaya başlanan ve sıkı sansür altında çalışmalar yürüten fikir gazeteleri olmuştur (Nalcıoğlu, 2005:263).

Sadrazam Ali Paşa'nın ölümünden sonra yayıma giren diğer fikir gazeteleri arasında; 1872 yılında, Namık Kemal tarafından satın alınarak yayımlanan İbret, Ahmet Mithat Efendi tarafından çıkarılan Dağarcık, 1873 yılında, Antuan Efendi tarafından yayımlanan Hülasa-tül Efkar, 1875'te, yine Ahmet Mithat Efendi tarafından çıkarılan İttihad, aynı yıl, Mehmet Efendi tarafından çıkarılan Sadakat, Teodor Kasap Efendi tarafından yayımlanan İstikbal, Filip Efendi tarafından çıkarılan ve Sait Efendi'nin baş yazarlığını yaptığı Vakit, 1876'da, meşrutiyetin ilanından önce, Papadopulos isimli bir Rum tarafından çıkarılan Sabah, Tanzimat döneminde yayımlanmış siyasi içerikli fikir gazeteleri olmuştur. Bu gazetelerin bir kısmı, çok kısa ömürlü olurken, bir kısmı ise, çok uzun yıllar yayımlanmıştır (Nalcıoğlu, 2005:263).

1908 yılında, Meşrutiyet'in ikici kez ilan edilmesi, basında, gözle görülür bir canlılık yaşanmasına neden olmuştur. Meşrutiyet sonrasında oluşan canlı ortam, aydınların, görüşlerini belirtmeleri için uygun bir ortam yaratmıştır. İkinci Meşrutiyet döneminde, gazetelerin, batıdaki gelişmelerden etkilenerek, çeşitli düşünce sistemlerinin Osmanlı toplumuna uyarlanabileceğine ilişkin görüşler üretmeye çalıştıkları dikkat çekmektedir. Milli mücadele döneminin başlamasından itibaren, Türk ulusu için basının önemi giderek artmaya başlamıştır. Bu dönemde, fikir gazeteciliği, ulusal bilinci canlandırmak amacıyla, kamuoyu oluşturmak işleviyle, kendini göstermiştir. Bu dönemdeki gazetelerin birçoğu, ülkenin geleceğini ve dolayısıyla, kamuoyunu ilgilendiren konularda ileri sürdükleri fikirlerle, toplum çıkarları adına yararlı kararlar alınmasına ve fikir gazeteciliğinin gelişmesine katkıda bulunmuşlardır. Cumhuriyetin ilanından kısa süre sonra, hilafetin kaldırılması tartışmaları başlamış ve dönemin fikir basını,

gündemlerini bu konu üzerine yoğunlaştırmaya başlamıştır. Osmanlı döneminden itibaren, iktidar ve basın arasındaki ilişkiler, demokratik bir zemine oturmadığından, fikir gazeteciliği, cumhuriyet döneminde de tartışma konusu olmuştur. 8 Aralık 1923 tarihinde kurulan İstiklal Mahkemeleri'nde, ilk basın davası, halifelik tartışmaları yüzünden açılmıştır. Bu durum, Türk basınının, özgürlüğünü henüz tam anlamıyla sağlayamamış olduğunun ve hükümet yanlısı bir kamuoyu oluşturucu biçimde algılanmasının en belirgin kanıtlarından biri olarak değerlendirilmektedir (Öktem, 2001:43-49).

2. Dünya Savaşı döneminde, Avrupa'daki ideolojik bölünmeler, Türk basınını da etkilemiş, tüm yasal baskılara karşın, fikir gazeteleri, bu konulara duyarsız kalmamıştır. 2. Dünya Savaşı'nın etkisiyle, gazetelerin düşünsel anlamda taraf oluşturmaya başlamaları, basında gözle görülür bir canlanma yaratmış, bu durum, çok partili demokratik yaşama geçilmesi konusunda adımların atılmasına neden olmuştur. 1946 yılında kurulan Demokrat Parti (DP) ile birlikte, Türkiye'de, çok partili dönem başlamıştır. DP'nin kurulması ile birlikte, İkinci Meşrutiyet dönemindeki basın patlamasına benzer bir durum ile karşılaşılmış, birçok gazete yayın hayatına başlamıştır. Bu dönemde, fikir gazeteleri, sağ ve sol görüşler etrafında gruplaşmaya başlamıştır (Öktem, 2001:52-54). Çok partili dönem, gazetecilik ve siyasetin, en fazla iç içe olduğu bir süreci kapsamaktadır. 1950 yılında, basının da desteği ile iktidara gelen DP'nin ilk uygulamalarından biri, basının, hükümet tarafından kontrolüne son vermek olmuştur (Doğan, 1993'den akt. Öktem, 2001, s. 56). Ancak, basın ile DP arasındaki iyi ilişkiler uzun sürmemiştir. İktidarın, basını, sürekli destekçi olarak kullanmak istemesi, özgürlük dönemini sona erdirmiştir. 27 Mayıs 1960 askeri müdahalesinin ardından hazırlanan ve 9 Temmuz 1961 tarihinde halk oylaması ile kabul edilen anayasa, temel hak ve özgürlükleri güvence altına alması nedeniyle, basın için yeni bir dönemin başlangıcı olmuştur (Öktem, 2001:56-57).

1970 yılının başında, öğrenci olaylarının anarşi boyutuna dönüştüğü, faili meçhul cinayetlerin meydana geldiği, sağ ve sol tartışmalarının şiddet içermeye başladığı bir sürece girilmiştir. Sonuçta, 12 Mart 1971 askeri darbesi ile ordu, yönetime el koymuş ve sıkı yönetim ilan edilmiştir. Bununla birlikte, basına yönelik özgürlükçü maddelerin

sınırları çizilmiş ve fikir gazeteleri, toplumsal muhalefeti yansıtma ve denetleme işlevlerini yerine getiremez hale dönüşmüştür. 1970'li yıllarda olduğu gibi 1980'li yıllarda da, yaşanan ekonomik ve siyasal gelişmeler, Türk basınında, fikir gazeteciliğinin gelişimini olumsuz yönde etkilemiştir. 12 Eylül 1980 askeri darbesi ile birlikte oluşmaya başlayan yasakçı zihniyet ve gazetelere uygulanan kapatma cezaları, basını derinden etkilemiş, bu dönemden itibaren, gazetelerde, politik gelişmelere karşı duyarlılık yavaş yavaş yok olmaya başlamıştır. Sıkı yönetim tarafından denetlenen gazetelerin, fikirlerini, okur kitlesine aktarmak için uygun ortamı bulamaması, basında magazinleşme olgusunun ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır (Öktem, 2001:58-60). Basının, halktan uzak ve olaylara apolitik bir yaklaşım modeli ortaya koyması, fikir gazetelerinin, okuyucu kitlesinden kopması ve desteksiz kalması sorununu ortaya çıkarmıştır (Özgen, 1998'den akt. Öktem, 2001, s. 60). Varlığını, uzun yıllar, bir fikir gazetesi olarak sürdüren gazeteler, sansasyonel haberciliğin önem kazanması ile birlikte, bu işlevlerini kaybetmiştir. Yayın hayatını, fikir gazetesi olarak sürdüren gazeteler de, ya içeriklerini yenileyemediklerinden ya da belirli bir görüşün propaganda aracı olmalarından dolayı, okuyucunun ilgisini çekememiştir (Öktem, 2001:66).

Yukarıda verilen bilgiler ışığında, içerdikleri haber ve yorumlarla, gazeteciliğin gerçek işlevlerini yerine getiren fikir gazetelerinin, toplumun bilgilendirilmesi ve sesini duyurabilmesinde büyük bir etkisi olduğu görülmektedir. Fikir gazeteleri, toplumun değişme ve gelişimine etkisi olan, önemli olayların yaşandığı evrelerde, hep ön plana çıkmışlardır. Başta hükümet baskıları olmak üzere, her dönemde engellerle karşılaşan fikir gazeteleri, sansasyonel içerikli gazetelerin varlık göstermeye başlaması ile daha az takip edilir hale gelmişlerdir.

1.1.3.2. Popüler gazetecilik

Gazetecilik açısından, 19. yüzyılın en önemli gelişmelerinden biri olarak, ciddi haberciliğe yönelmiş gazetelerin bulunmasına karşın, popüler gazeteciliğin gelişi ve yükselişe geçmesi kabul edilebilir. 19. yüzyılda, İngiltere'de ortaya çıkan yoksul gazetesi ve Amerika'da ortaya çıkan ucuz gazete, bu bakımdan, habercilik tarihinin önemli kilometre taşları arasında yer almaktadır (Özer, 2008:58-59). İlk önce

İngiltere'de, daha sonra Amerika ve Avrupa'nın diğer ülkelerinde yaygınlık kazanmış olan popüler gazetecilik, halka dönük gazetecilik anlayışı olarak tanımlanmaktadır (Özdemir, 2003:42-43).

İngiltere'de, George Newnes, Alfred Harmsworth ve Artur Pearson gibi gazeteciler, sansasyonel gazeteciliğe ağırlık vererek ve lotaryalar uygulayarak, hızla okuyucu toplamışlardır (Tok, 1987'den akt. Özdemir, 2003, s. 44). Gazeteciliğe, ucuz magazinler ile başlayan Alfred Harmsworth, 1896 yılında Kennedy Johnes ile birlikte, "Daily Mail" gazetesini çıkarmış ve İngiltere'de, popüler gazeteciliği başlatmıştır. Röportaj, anket ve tefrikaya geniş yer ayırmış ve gazete fiyatını yarım peniye indirerek, büyük başarı sağlamıştır (İnuğur, 1993'den akt. Özdemir, 2003, s. 44).

Amerika'da ise, "The New York Sun" gazetesi ile başlayan dönemde, gazeteler, ticari başarı ve kitlesel okura ulaşmayı amaçlamışlardır (Schudson, 2003'den akt. Özer, 2008, s. 71). Artık, gazeteler, insanın ilgisini çekecek ve kitleleri eğlendirecek içerikleri, okuyucularına yansıtmaya başlamıştır. Skandallar, suçlar, sansasyonlar, insanların ilgisini çektiği için gazetelerde, daha sık yer bulmuştur. Bu tür gazeteler, satış ve reklama dayalı bir gelire sahiptir, bu nedenle, okuyucularına, ucuz olarak satılabilmektedir (Özer, 2008:71-73).

Popüler gazeteciliğin gelişmesi ile ilgili olarak, 19. yüzyılın sonlarında ortaya çıkan, sarı basın hakkında bilgi vermek, yararlı olacaktır. 1880-1910 yılları arasındaki döneme damgasını vurmuş olan sarı basın kavramının önderliğini, Joseph Pulitzer ve William Randolph Hearst yapmışlardır. Pulitzer ve Hearst, Amerika'nın ilk kitlesel tirajlı gazeteleri olan, "New York World" ve "New York Journal"ı üretmişlerdir (Özer, 2008:75). Pulitzer, sahibi olduğu "New York World"u, dedikodular, eğlenceler ve sansasyonel haberler ile doldurmuştur. Canlı başlıklar ve bolca illüstrasyon kullanmıştır. Aynı şekilde, Hearst'ün sahibi olduğu "New York Morning Journal"da da, skandallar, dedikodular, seks ve sözde bilim haberleri, sayfaları kaplamıştır. Gazetenin satış rakamının, 150 bini bulması üzerine, bazı reklamcılar, Pulitzer'in gazetesinden çekilerek, Hearst'ün gazetesine reklam vermeye başlamışlardır (Sandman vd., 1972'den akt. Özer, 2008, s. 77). Pulitzer ise, karikatürist R. F. Outcault ile anlaşarak, gazetesinde

"The Yellow Kid of Hogan's Alley" isimli bir dizi karikatür yayınlamıştır. Bu karikatürün, oldukça başarılı olması üzerine, Hearst, Outcault'u, kendi gazetesine transfer etmiştir. Pulitzer de, başka bir sanatçı ile anlaşmıştır. Böylece, her iki gazetede de, "The Yellow Kid" adlı karikatür yayımlanmaya başlamıştır. Pulitzer ve Hearst arasındaki bu yarışa "Sarı Gazetecilik" adı verilmiştir (Campbell, 2003'den akt. Özer, 2008, s. 77).

Sarı gazetecilik, çeşitli karikatürler, komik tipler, resimler, fotoğraflar, iri puntolar, yeni gelişen baskı teknolojisine uygun, renklerle zenginleştirilmiş bir gazetecilik türü olarak tanımlanmaktadır. Sundukları içerikte, üstün nitelikli dramatik eserler, ucuz melodramlar haline getirilerek, çarpıtılmıştır. Bu tür gazeteler, okuyucularına, cinsiyet, günah ve şiddet sunmayı tercih etmektedir. Sarı gazetecilik ile birlikte, sansasyonel gazetecilik akımı iyice yerleşmiştir. Sansasyonel haberlerin tutması üzerine, geniş başlıklar ile verilen, açık saçık resimli, heyecanlı, saptırılmış, çarpıtılmış, çoğu kez de uydurma haberler, gazetelerde görülmeye başlamıştır. 1. Dünya Savaşı'nın ardından, sansasyonel gazetecilik, doruk noktasına ulaşmıştır. Savaşın acılarının sarıldığı yıllarda, 1919'dan itibaren, gerek Avrupa'da gerekse Amerika Birleşik Devletleri'nde, sansasyon dolu, açık saçık resimli, cinayet haberleri, gazetelerin sayfalarını doldurmuştur (Tokgöz, 2003: 360; Turan, 2007:26).

Bu gelişmelere bağlı olarak ortaya çıkan popüler gazetecilik kavramını, halkın ilgisini çeken ya da halkı heyecanlandıran yayımcılık anlayışına sahip gazetecilik olarak tanımlamak mümkündür (Özdemir, 2003:20). Eğlence içeriği yoğun olan popüler gazeteciliğin, fazla bir politik tutumu olmadığı düşünülse de, genellikle, muhafazakâr bir dünya görüşünün söylemlerini kullanmaktadır. Kaderin ve şansın, insan yaşamına yön verdiği vurgulanır ve toplumsal değerlerin dışına çıkan herhangi bir davranış tarzı, kolayca "sapkın" olarak değerlendirilir. Ancak, bu değerlendirme, hiçbir sosyolojik çözümleme yapılmadan gerçekleştirilir (Storey, 2000'den akt. Özdemir, 2003, s. 21). Popüler gazetecilikte "neden" sorusu ile gerçek anlamda ilgilenilmez. İlgilenilen, daha çok "ne" sorusudur. Çünkü, nedenin açıklanması, desteklenen düzene karşı bir eleştiri niteliği taşıyabilmektedir. Ancak zaman zaman, verilen haberlerin, savunulan ideolojik yaklaşımla çeliştiği noktalarda, olayı, istenilen çerçeveye oturtmak amacıyla, "neden"

sorusu ile de ilgilenilmektedir. Popüler gazeteciliğin, fotoğraflarla birlikte sunduğu, imrenilmesi gereken yaşam tarzları, okuyucuları, tüketime yönlendirici niteliktedir. Kolayca harcama yapabilen, şöhretli ve zengin insanlar, imrenilecek, sorunsuz insanlar olarak sunulmaktadır. Popülist bir anlatıma sahip olan popüler gazeteciliğin tarzı, sansasyonel ve kuşkucudur. Haberler, daha çok, bireyler üzerine indirgenmiş olaylar şeklinde sunulur ve bunların toplumsal boyutları yansıtılmaz. Sorunlara, genellikle, sağduyuyu ön plana çıkaran ve politik olmaktan çok, ahlaksal yaklaşımlara sahip çözüm önerileri sunulur. Daha ucuz ve içerik seviyesinin düşük olması nedeniyle, daha alt sosyal tabakalara hitap etmeyi amaçlayan popüler gazetecilik anlayışının en önemli çelişkisi, her ne kadar, kaderciliği ve şansın önemini vurgulasa da, zevk, eğlence ve tüketimi içeren bir dünya sunarken, böyle bir dünyanın, kendilerine çok uzak olduğunu bilen okuyucularda, değişik yönelimlere neden olabilecek gerilimler yaratmasıdır. Kişiselleştirme ve sansasyonel olma da, popüler gazeteciliğin en karakteristik özelliklerindendir. Kişiselleştirme, iletilerin içine kişisel duyguların katılması ve haberin bireysel bir anlatım şeklinde yapılandırılmasıdır. Bu da, insanların, dünyada olup bitenlere karşı, toplumsal bir bakış açısıyla değil, bireysel, ben merkezci açıdan bakıp, bu yönde bir tavır sergilemesine neden olmaktadır (Özdemir, 2003:21-25).

Popüler gazeteler, okuyucuların, öğrenmekten çok, hoşça vakit geçirmesini amaçlayan gazetelerdir. Bu tür gazeteler, sıkıcı olmaktan korkmakta, parlak ve renkli haberler ile okuyucu sayısını artırmayı amaçlamaktadır. Bu nedenle, okur kitleleri, fikir gazetelerine oranla, çok daha fazladır. Popüler gazetecilikteki haber formatları, haberi, fotoğraf malzemeleriyle zenginleştirmek ya da fotoğraf malzemesinden yararlanarak haber oluşturmak, yani görsel unsurların çarpıcılığına, haber dilinin basite indirgenmiş şeklini katmak biçimindedir. Bu formatın tam ifadesi, haber ve bilgi verirken, tüketici kitleyi eğlendirmektir. Ancak, bu eğlendirme işlevi o kadar abartılmaktadır ki, sonunda bu gazeteler, ilk sayfalarından "vitrin" olarak söz etmeye başlamıştır. Bu vitrine neyin konulacağını ise, haber verme kaygısından çok, satış kaygısı belirlemektedir (Rigel, 1995'den akt. Özdemir, 2003, s. 31).

Popüler gazeteler, olayları, nesnel gerçekler olarak sunmaya çalışmaz (Sönmez, 2007:24). Bu tür gazetelerde, çarpıtma, yalan haber sunma, sansasyon yaratma,

cinsiyetçilik, iftira, özel yaşama müdahale tarzındaki habercilik örnekleriyle, sık sık karşılaşılmaktadır (Özdemir, 2003:67).

Türkiye'de, popüler unsurların, basında yer almaya başlaması, 1950'lerde yaşanan değişim ile olmuştur. 1950'lerden itibaren, dışa bağımlı bir sanayi toplumuna dönüşme sürecine girilirken, gazetelerin baskı teknikleri, dağıtım şebekeleri, tirajları, reklam alma oranları ve haber toplama tekniklerinde de değişiklikler görülmüştür. Bu dönemden itibaren, popüler veya popüler yapılan eğlence biçimleri, basın aracılığıyla, daha da yaygınlaşmıştır (Algül, 2003:124).

1950'lerde, basın alanında görülen değişmeler bağlamında, 1948 yılında yayına başlayan Hürriyet gazetesinin, Türk basınına getirdiği biçimsel ve içeriksel değişimler önemlidir. Kurulduktan kısa süre sonra, önemli bir tiraj yakalayan Hürriyet, gelişmesini büyük ölçüde, popüler basının önemli özelliklerinden olan magazinel politika izlemesi ve düşük eğitim düzeyindeki çok büyük bir kitleye ulaşmayı amaçlayan yayın ilkelerine borçludur. O dönemde, okuma yazma oranının hayli düşük olduğu ülkede, fotoğrafa büyük önem veren Hürriyet, çok kısa sürede, okuma alışkanlığı olmayan, yeni bir kitleyi, okuyucuları arasına katmıştır. Ayrıca, haberlerde basit bir yazı dilini seçmesi de, yüksek satış rakamlarına ulaşmasında etkili olmuştur (Algül, 2003:126). O dönemlerde, Hürriyet gazetesinin sayfa düzenlemelerinde ortaya çıkan özelliklerin en belirgini, reklam ve fotoğraflara çok yer ayırmasıdır. Zaten az olan yazılı alanları ise, okuyucu mektupları, yıldız falı ve bulmacalar kaplamakta, fıkra ve makalelere ise, az rastlanmaktadır. Ayrıca, kışkırtıcı ve sansasyonel manşetler de, gazetenin o dönemki sayılarında ön plana çıkmıştır (Aldoğan, 1979'dan akt. Algül, 2003, s. 128).

1960'lı yıllar da, popüler gazeteciliğin gelişmesi bakımından önemlidir. 1961 Anayasası ile gazeteler baskısız, sansürsüz bir ortama kavuşmuşlar ve sansasyonel haberlere de sayfalarında yer vermeye başlamıştır (Özdemir, 2003:48). 1960 ve 1970'lerde, gazetelerin genel eğilimi, politika ve ekonomi haberleriyle birlikte, magazin, polis-adliye, spor ve eğlence içerikli haberlere de yer vermek olmuştur (Algül, 2003:129-130). Bu yıllarda, sanayileşme, kentleşme ve okur yazar oranının artmasıyla, gazetelerin tirajları da yükselmiştir. Ayrıca, yeni baskı teknikleri ile siyah beyaz fotoğraftan, renkli

fotoğrafa geçilmiştir. Promosyon olgusu da, yine bu dönemde ortaya çıkmıştır. İçerik ve teknik açıdan gelişmeler, 1970-1980 yılları arasında da sürmüştür. Satışları arttırmak amacıyla lotaryalar uygulanmış, günlük, haftalık ekler verilmiştir (Turgut, 1995'ten akt. Özdemir, 2003, s. 49).

12 Eylül 1980 askeri darbesi ile birlikte oluşmaya başlayan yasakçı zihniyet ve gazetelere uygulanan kapatma cezaları, basını derinden etkilemiş, bu dönemden itibaren, gazetelerde, politik gelişmelere karşı duyarlılık yavaş yavaş yok olmaya başlamıştır. Sıkı yönetim tarafından denetlenen gazetelerin, fikirlerini, okur kitlesine aktarmak için uygun ortamı bulamaması, basında magazinleşme olgusunun ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır (Öktem, 2001:58-60).

1985 yılında, Sabah gazetesinin yayınlanmaya başlaması da, Türkiye'de, popüler gazeteciliğin gelişmesi açısından önemli görülmektedir. Sabah gazetesi, ileri teknoloji kullanması ile ön plana çıkmış, günlük, ortalama 700 bin satış rakamına ulaşmıştır (Özdemir, 2003:49). 1980-1990 yılları arasında, bir yandan teknolojik gelişmeler hız kazanırken, bir yandan da promosyon yarışı hızlanmıştır. Türkiye'de, popüler gazetecilik alanında önemli isimlerden biri olan Rahmi Turan, 1989 yılında, Dinç Bilgin'in sahibi olduğu Bugün gazetesini yayınlamaya başlamıştır. Gazetede, sansasyonel haberler, cinsellik, polis-adliye haberleri gibi haberlere geniş yer verilmiştir (Özdemir, 2003:49).

Türkiye'de, 1980'lerde, basın alanında hızlanan popülerleşme eğilimi, 1990'dan sonra, özel televizyonların kurulmaya başlamasıyla yeni bir döneme girmiştir. Gazeteler, televizyonla rekabet sürecinde, giderek, görsel öğelere daha çok yer verirken, içerik olarak da, daha sansasyonel, daha magazinel ve daha popülist bir hal almıştır (Algül, 2003:139-140). Görsel ve işitsel açıdan sahip olduğu avantajlar nedeniyle, çok geniş izleyici kitlesine seslenen televizyon, yazılı basının arayış içine girmesine neden olmuştur. Zaman içerisinde, televizyon ile rekabet edemez hale gelen gazeteler, satış rakamlarını yüksek tutabilmek için, görselliğin ön planda tutulduğu, geniş kitlelere hitap edebilecek, daha basit bir dil kullanan gazetecilik anlayışına yönelmiştir (Özdemir, 2003:52).

1.1.3.3. Spor gazeteciliği

Ahmet Yalçın Kaya, spor basınını, "konu ve içerik olarak, tüm tür, boyut ve yönleri ile spor ile ilgili, spor basını çalışanlarınca hazırlanmış olan haber, yorum, araştırma, inceleme gibi yazılı ürünlerin yanı sıra fotoğraf, grafik, info-grafik gibi görsel malzemeleri de bu amaç doğrultusunda kullanarak, hedef kitlesini haberdar ederek bilgilendiren, günlük olarak yayınlanan basın" olarak tanımlamaktadır. Spor basını, diğer basın türleri ile kıyaslandığında, kimi farklılıklara sahiptir. Öncelikle, spor basını, ciddi ve bilgilendirici niteliklere sahip olarak görülmemektedir. Benzer bir yaklaşımla, spor haberleri de, tatlı haber veya eğlence olarak görülmektedir (Kaya, 2001:40-41). Buna bağlı olarak, spor basını okuyucusunun da, genç, eğitim ve kültür düzeyi düşük olduğu ifade edilmektedir (Erdemli, 1997'den akt. Kaya, 2001, s. 104). Sporun, daha yoğun olarak, genç kitlenin ilgi alanını oluşturması, spor basını okurunun daha çok, genç kitle olduğu kanısının yaygın olmasının başlıca nedenidir. Spor basını okuyucusunun bir diğer özelliği ise, ilgilendiği spor dalında uzman olduğu, o spor dalını en az sporcular ve spor basını çalışanları kadar bildiği iddiasını taşıyor olmasıdır (Kaya, 2001:107).

Bu tür değerlendirmelerin yanı sıra, spor basınına, daha farklı anlamlar yükleyen görüşler de vardır. Selami Özsoy'a göre, spor basını, spor olayının vicdanıdır; bir ahlak olayı olarak, sporun koruyucusudur, sağduyusudur, basiretidir. Spor basını, sporda yeni ufukları topluma, insanlığa açan kurumdur. Her zaman değişik güçler tarafından kullanılmaya, sömürülmeye açık olan spor olayının, savunucusudur (Özsoy, 2003:30-31).

Spor gazeteciliği, haberde bulunması gereken, hız ve tazelik özelliklerinin ön plana çıktığı bir uzmanlık alanıdır. Doğası gereği, sürekli, hareket, canlılık, disiplin, plan, strateji gibi niteliklere sahip olan sporu, konu ve içerik olarak işleyen spor basını da, spor gibi canlı bir yapı ve işleyişe sahiptir (Kaya, 2001:41). Spor basınında kullanılan dil, sporun doğasında varolan heyecan olgusunu okurlara aktarabilecek nitelikte olmalıdır. Sporun doğasından kaynaklanan rekabet, kazanma hırsı, sevinç, üzüntü gibi insani duygular, spor basınının, okuyucularına aktarması gereken haber öğeleri arasında

yer almaktadır (Kaya, 2002b:145). Spor coşkusunun yoğunlaştırılması, sporun kitlelere yayılması ve kitleler üzerindeki etkinliğinin arttırılması, spor medyasının asli görevlerindendir. Spor basını, bu görevlerini yerine getirirken, etik kurallardan ayrılmamaya, taraf tutmamaya, gerçekleri saptırmamaya özen göstermelidir. Sporun, yaygın bir sosyal olgu haline getirilmesine katkı sağlayabilecek spor medyasının, işin kolayına kaçarak, basit, sansasyonel ve magazin haberlerle şişirilmesi, büyük bir sosyal kayıp olarak görülmektedir (Yetim, 2005'den akt. Özsoy, 2007, s. 59).

Herhangi bir spor dalının, spor basınında, konu ve içerik olarak işlenebilmesi için, kimi niteliklere sahip olması gerekmektedir. Söz konusu edilen nitelikler, "kamuoyunun ve spor basını okuyucusunun, o spor dalını bilmesi, etkin veya edilgen olarak ilgilenecek düzeyde bilgi sahibi olması, toplumsal yapı ve yaşam içinde popüler ve yaygın olması, ticaret sektörünün isteklerine uygun, güvenilir bir yönetim ağına sahip olması, video dünyasına, gençlik modasına, şöhretlerin dedikodusuna, kullanılan araç-gereç ve giysilerin kitlesel tüketime uygun olması, sponsorlar, reklamcılar ve televizyon istasyonları için cazip olması, diğer kitle iletişim araçlarında da yer alması, uluslararası etkinliklere katılması veya uluslararası düzeyde başarılı olması" şeklinde sıralanmaktadır (Kaya, 2001:80-81).

Spor basınının bir çalışanı olan spor gazetecisi ise, "spor olaylarını, sportif anlayışla aktaran, spor bilincinin gelişmesini amaçlayan, toplumdaki spor anlayışını yükseltmeye çalışan, sporu, bir yaşam biçimi olarak topluma ileten, herkes için spor olgusunu savunan, spor yapan bir toplumun yaratılmasına çalışan, sportif çevreyi savunan, sporu, güzellik, erdem, centilmenlik olarak algılayan ve anlatan, spor yapma hakkını kullanan, toplumun önünde giden, onu aydınlatan ama ondan kopuk olmayan, araştırıcı, yaratıcı ve üretken bir kişi" olarak tanımlanmaktadır (Erdemli, 1996'dan akt. Özsoy, 2003, s. 29). Phil Andrews, spor gazetecilerinin en önemli haber kaynakları arasında, kişisel bağlantılar, resmi açıklamalar, basın toplantıları, sponsorlar, haber ajansları ve diğer medya organlarının yer aldığını ifade etmektedir (Andrews, 2005:33). Spor gazeteleri, haber kaynaklarından elde ettikleri bilgiler ışığında, okuyucularına, şu konularda haberler sunmaktadır (Kaya, 2001:84-85):

• Karşılaşma ile ilgili haberler.
• Haftanın genel değerlendirmesi ile ilgili haberler.
• İlk yarı ve sezon sonunun değerlendirilmesi ile ilgili haberler.
• Yurtdışı spor haberleri.
• Transferler ve transfer söylentileri ile ilgili haberler.
• Yurtdışına transfer olan sporcular ile ilgili haberler.
• Sporcu sağlığı ile ilgili haberler.
• Magazinel haberler ve özel yaşamlar ile ilgili haberler.
• Spor ile ilgili skandal haberleri.
• Kulüpler ile ilgili haberler.
• Sporun hukuksal boyutu ile ilgili haberler.
• Sporun genel yönetimi ile ilgili haberler.
• Spor ile ilintili kültürel etkinlikleri konu alan haberler.

Yukarıda verilen spor basınında yer alan konuların yön ve boyutlarından da anlaşılacağı gibi, spor basını, çok geniş bir konu yelpazesine sahiptir. Söz konusu edilen yön ve boyutlar, her spor dalı için ayrı ayrı uygulandığında, spor basınının okurlarına sunacağı haber, yorum, söyleşi, araştırma ve incelemelerin sayılarının ne denli artacağı açıktır (Kaya, 2001:85).

Oldukça geniş bir konu yelpazesine sahip olan spor basını, gerek haber üretim süreci, gerekse haberlerde kullandığı dil ile ilgili eleştirilmektedir. Spor medyası, haber üretim sürecinde, ticari kaygılar nedeni ile sansasyonel ve negatif içerikli haberlere yönelmekte, özellikle, yabancı futbol takımları ile yapılacak karşılaşmalar için aşırı milliyetçi, hatta yabancı düşmanı ve ırkçı mesajlara yer vererek, gerginlik yaratmaktadır. Karşılaşma sonrasında ise, stadyumlarda yaşanan herhangi bir şiddet olayı, yabancı düşmanı veya ırkçı eylemleri, sansasyon yaratmak amacı ile sık sık göstererek, şiddetin ve öfkenin yeniden üretilmesine katkıda bulunmaktadır (Alver, 2008:241-246).

Yaygın ve popüler olan spor dallarının, yurtdışından Türkiye'ye gelmiş olması, bu spor dallarındaki kural, ilke, hareket ve durumları niteleyen sözcüklerin de yabancı dilde

üretilmiş olduğu için aynen aktarılması ve kullanılması gibi bir sorunu beraberinde getirmektedir. Yabancı kavramların aynen kullanımı, kolay, ancak dile en çok zarar veren yöntem olurken, bu kavramların Türkçeleştirilmesi ve Türkçeleştirilmiş kavramların kullanılmasını sağlamak, güç, ancak dilin korunması ve sonraki kuşaklara aktarılabilmesi için en sağlıklı ve geçerli yöntem niteliğindedir. Türk spor basını, bu tür spor kavramlarını Türkçeleştirmediği gibi, Türkçesi varolan birçok kavramı da kullanmamaktadır (Kaya, 2002b:143-144; Kologlu, 1986:146).

Spor basını diline yönelik gözlemlenen bir diğer sorun da, sıfat kullanımı ile ilgilidir. Haber ve yorumu, daha ilgi çekici hale getirmesi ve habere renk katması yönündeki görüş nedeniyle, spor haberlerinde sıfat kullanımı yaygındır. Ancak, yerinde olmayan veya öznesinin hak etmediği bir sıfatın kullanılması, habere yanlış ve uyumsuz bir renk katmaktadır (Westley, 1980'den akt. Kaya, 2001, s. 171). Türk spor basınında, gerek haber gerekse yorumlarda, sıfat kullanımı gibi, yoğun bir biçimde deyim kullanımı da gözlemlenmektedir. Deyimler, haber veya yorumun etki gücünü arttırması bakımından tercih edilmektedir. Spor basını, sahip olduğu dil ve bu dilin, kullanıma sokulması ile tarihe indirgenmiş bir milliyetçilik söylemine sahiptir ve bu söylemi haber ve yorum formunda okurlarına aktarmaktadır. Tarihe indirgenmiş bir milliyetçilik söylemi, milliyeti vurgulanan ulusun, ortak kültürünün en önemli parçası olan dilden destek almaktadır. Deyimler, kalıplaşmış olma özelliğini tarihsel süreç içinde kazandığı ve bu kalıplaşmada ortaklık yarattığı için milliyetçilik söyleminin, gizli ve en önemli destekçileri arasında yer almaktadır. Deyim, ortaklaşmış olması nedeni ile her okur tarafından anlaşılmaktadır. Çünkü okurlar, deyimlerin üretildiği ortak kültüre sahiptir (Kaya, 2001:173).

Spor basını, cinsellik söylemi üzerine yapılandırılmış bir dili de, zaman zaman kullanmaktadır. Spor basını, cinsellik söylemini, rakipleri aşağılamak, aşağılama yolu ile yenilgiyi veya hataları gizlemek ve başarıyı, olduğundan daha büyük göstermek amacı ile kullanmaktadır (Kaya, 2001:191).

Ahmet Yalçın Kaya tarafından yapılan, "Türkiye'de spor basını haber dili" başlıklı araştırmada, Türk spor basını haber dilinin, genel olarak, "topu fileler ile buluşturmak",

“gol orucunu bozmak”, “kale direğini sıyırmak”, “tarihi fark”, “destan yazmak” gibi klişeleşmiş spor kavram ve söz dizimleri, “devirmek”, “sevince boğmak”, “vize almak” gibi deyimler, “rüzgar gibi esmek”, “deprem etkisi yaratmak” gibi doğa ile ilgili kavramlar, “dev”, “devleşmek” gibi mitolojik kavramlar, “şoka girmek”, “nefes aldırmamak” gibi patolojik kavramlar, “savaşmak”, “zafer kazanmak”, “kendi silahı ile vurmak” gibi militarist kavramlar, “ay yıldız”, “bayrak” gibi ulusal semboller, “prim”, “sözleşme” gibi ekonomi kavramları ile argo sözcük ve söz dizimlerinden oluştuğu ifade edilmektedir (Kaya, 2002b:148).

Televizyonun insan hayatına girmesi, spor gazeteciliğinde de, birtakım değişmelerin yaşanmasına neden olmuştur (Boyle, 2006:177). Spor basınının, eleştirilen bir dil kullanmasında, 1950’li yıllarda başlayan, 1980’li yıllarda doruğa çıkan, kitle iletişim teknolojilerindeki gelişmeye paralel olarak yaşadığı ticari kaygıların payı büyüktür. Özellikle, televizyonun teknolojik ve içerik olarak gelişmesi, toplum genelinde yaygınlaşmasına neden olmuştur. Spor basınının televizyon ile girdiği rekabet, önce spor sayfalarının renklenmesine ve daha fazla fotoğraf kullanılmasına, ardından da haber dilinde farklılaşmalar yaşanmasına neden olmuştur. İnsanların, mücadele, rekabet ve kavgaya ilgi duyması gerekçe gösterilerek, haberlerde, saldırgan bir dil kullanılmaya başlanmıştır. İnsanların, okumaya az zaman ayırmaları, spor basınının, haber, başlık ve metinlerini daha ilgi çekici kılabilmek için argo deyimleri kullanılmasına neden olmuştur. Argo kullanımı, spor basınını, saygınlığını yitirmesinin yanı sıra, okur kaybetmek gibi bir tehlike ile de karşı karşıya bırakmaktadır (Kaya, 2002b:147).

Spor gazeteciliğinde, tartışma konusu olan önemli bir nokta da, taraftar-yazar, ya da başka bir ifadeyle, kulüp yazarlığı kavramıdır (Boyle, 2006:173). Atilla Gökçe’ye göre, spor gazeteciliğinde, meslek aidiyetinin içine kulüp aidiyetinin karışmaya başlamasının sonucunda, gazetecilik ilkeleri ve gazetecilik kaygılarıyla sorulması gereken sorular, kulüp çıkarları ya da kulüp kaygılarıyla dile getirilip haberleştirilmektedir. Bu durum, okuyucunun güven duygusunun sarsılmasına ve gazetecilik mesleğinin saygınlığına gölge düşmesine neden olmaktadır (Aktaran, Özsoy, 2003, s. 36).

Spor haberlerinin, gazetelerde yer alması, 18. yüzyılda görülmeye başlamıştır. Spor haberleri, ABD'de, New York Times gibi ciddi gazetelerde, günün politik haberlerini tamamlayıcı bir unsur olarak yer almaya başlamıştır. Basılı yayınlarda spor haberlerinin yer alması, 5 Mayıs 1773'de ABD'de Boston Gazette'nin, bir boks maçı için İngiltere'ye muhabir göndermesi ile başlamıştır (Nichols ve digerleri, 2002'den akt. Özsoy, 2007, s. 61). 18. yüzyılın ortalarında, Londra'da yayınlanan gazetelerde, kriket haberleri yer alırken, profesyonel spor olaylarının geniş kitlelerin ilgisini çekmeye başladığı 19. yüzyılın ortalarında, gazeteler, düzenli olarak spor haberlerine yer vermiştir. Amerika Birleşik Devletleri'nde, ilk kalıcı spor gazetesi olan "Spirit of the Times", 1831'de yayınlanmaya başlamıştır. 1890'larda, birçok gazete, spor haberleri için ayrı sayfalar ayırmaya başlamışlardır. ABD'de, 1900'lerde, günlük gazetelerdeki spor haberleri, genele oranla yüzde 9'u oluştururken, 1975'lerde, bu oran, yüzde 50'ye yükselmiştir (Snyder ve Spreitzer, 1983'den akt. Özsoy, 2007, s. 61).

Spor, 19. yüzyılın sonlarına doğru, ajans haberciliğinde de önemli bir yer tutar hale gelmiştir. 1889'da ABD'de, Associated Press muhabirleri, 200 binden fazla sözcük tutan ağırsıklet boks şampiyonası haberlerini, telgraf aracılığıyla, dünyanın dört bir yanına yaymışlardır (Mc Daniel ve Sullivan, 2003'den akt. Özsoy, 2007, s. 61-62).

Osmanlı İmparatorluğu döneminde ise, basın, spor ile ilk defa, 1891 yılında, Servet-i Fünun dergisinde, Ali Ferruh Bey'in Paris'ten gönderdiği, eskrimle ilgili yazının yayınlanması ile tanışmıştır. Bunu, Selanik'te çıkan Asır Gazetesi'nin, 1895 yılında, bisiklet yarışları ve at koşuları ile Atina'daki ilk olimpiyat oyunlarından bahseden haberlere yer vermesi takip etmiştir (Erdoğan, 2007:114; Gösterişli, 2002:28; Kaya, 2001:47; Özsoy, 2007:63).

Türkiye'de, ilk spor gazetesi "Futbol" adıyla 11 Ekim 1910'da çıkmıştır. Mustafa Ziya tarafından çıkarılan bu ilk spor gazetesi, yedi sayı sonra ilgisizlik nedeniyle kapanmışsa da, II. Meşrutiyet'in sağlamış olduğu özgürlük havası içerisinde, futbolun her geçen gün yaygınlaşması ve gelişmesine paralel olarak, spor ve özellikle de futbola yönelik gazete ve dergilerin çıkmasına yol açmıştır. Futbol dergisinin ardından, 1911 yılında, Terbiye

ve Oyun, İdman, Sipahi Mecmuası, Spor Alemi ve Şa Şa Şa adlı spor dergileri yayınlanmıştır (Sönmez, 2008'den akt. Çakır, 2008, s. 172).

Futbol gazetesi, ilk sayısından başlayarak, bir spor dalı olarak futbolu sevdirmeyi ilke edinmiştir. Bunun için de, futbol oyununa yönelik ileri sürülen olumsuz savlara karşı yanıtlar vermeye çalışmıştır. Diğer taraftan, sporun, özellikle de futbolun, sağlık, ahlak ve beden gelişimi açısından önemini vurgulayan yazılar yayımlayarak, toplumun, futbola bakış açısını değiştirmeye çalışmıştır. Gazetenin tüm sayılarındaki yazılarda, gençlerin kötü alışkanlıklardan uzak tutulması için güzel bir ilgi alanı olan spora yönlendirilmeleri önerilmiş, sporla uğraşan İngiliz ve Alman gençlerinin fiziki yapıları örnek gösterilmiştir. Spora ve özellikle de futbola karşı çıkanlarla mücadele etmeyi kendine amaç edinen Futbol gazetesi, sayfalarında, Türkiye'de henüz yeni kurulan kulüpler arasındaki karşılaşmalara ve diğer spor alanlarındaki haberlere de yer vermiştir. Özellikle, Galatasaray ile Strugglers arasında oynanan maçlarla ilgili haberlere ve yorumlara oldukça geniş yer ayırmıştır. Futbolun, yeni kurulan takımlar arasında centilmence geçmesi için, futbol kurallarına uyulması noktasında uyarılarda bulunan gazete, bu spor dalının, Türkiye'de yeni olması dolayısıyla, futbol kurallarını anlatan İngilizce'den çevirilere de yer vermiştir. Gazetenin belki de en önemli hizmetlerinden birisi de, Türk diline yapmış olduğu katkılardır. Futbol ile ilgili İngilizce sözcüklerin, Türkçe karşılıklarını bulmaya çalışması ve bu kapsamda, bir yarışma başlatarak, Türkçe karşılıklarını bulan okuyuculara, 6 ay boyunca, gazetenin ücretsiz verileceğini duyurması da anlamlıdır. Bugün kullanılan kaleci, sağ arka, sol arka, sağ orta, sol orta, iç sağ, iç sol, dış sol, ileri gibi Türkçe sözcükleri, 1910'da, Türk spor literatürüne, Futbol gazetesi kazandırmıştır. Türk spor tarihinin ilk gazetesi olan "Futbol", dönemin koşulları içerisinde değerlendirildiğinde, özellikle futbolun, Türkiye'de toplumsal kabul görmesi ve gelişip yaygınlaşması adına büyük katkı sağlamış bir gazetedir (Çakır, 2008:193-195).

Türkiye'de, bir futbol haberinin, ilk kez, günlük bir gazetede yer alması ise 1911 yılında gerçekleşmiştir. Galatasaray kulübünün de üyesi olan Abidin Daver, İstanbul'da oynanan Galatasaray-Tamşvar ile İstanbul Karması-Tamşvar karşılaşmalarını "Tasvir-i

Efkar" gazetesinde haber olarak yayınlatarak spor basınına önemli bir açılım getirmiştir (Kaya, 2001:48; Özsoy, 2007:64).

Türkiye'de, spor yazarlığını kendisine meslek olarak seçen ilk kişi, Çelebizade Said Tevfik Bey (Said Çelebi) olmuştur. Kullandığı esprili dil, birçok kişiyi, önce spor yazılarına karşı ilgilenmeye sevk etmiş, sonra kişileri sahaya çekmiştir (Atalay, 2004'den akt. Özsoy, 2007, s. 65).

Cumhuriyet'in ilanından sonra, spor haberlerinin önemi artmaya başlamış, Akşam, Cumhuriyet gibi gazetelerin birinci sayfalarına dahi girebilmiştir. 1924'de, Paris Olimpiyatları'na hazırlanmakta olan Türk Milli Futbol Takımı'nın büyük boy fotoğrafı, Cumhuriyet gazetesinin birinci sayfasında yayınlanmıştır. Cumhuriyet gazetesinin kurucusu Yunus Nadi, 1924 yılında yazdığı sunuş yazısında, çıkarmaya başladığı gazetenin amaç, şekil ve mesleğine ait esasları ve gazetesinin özelliklerini belirtirken, "gazetenin iktisat ve spor sütunları en yetkili uzmanlarca hazırlanacaktır" ifadesini kullanmıştır. Gazetenin dördüncü sayfası, ikişer sütun halinde spora ayrılmıştır (İnugur, 1992'den akt. Özsoy, 2007, s. 65).

Türkiye'de, spor gazeteciliğinin gelişmesi, 1950'li yıllarda hız kazanmıştır (Bayatlı, 1986:151). 1950'li yıllarda başlayan, tam sayfa spor haberi verme eğilimi, o günden bu yana giderek büyümüş, gazeteler, spor ilaveleri veya spor sayfaları ile satışlarını arttırma yoluna gitmiş, bunda da başarılı olmuşlardır (Demirkent, 2003:204). Türkiye'de birçok gazete, 1950'li yıllardan sonra spor haberleri için ayrı bir birim kurarak, birden fazla sayfasını spor haberlerine ayırmaya başlamıştır. O yıllarda, olimpiyatlarda, güreş dalında elde edilen başarılar, toplumun, dolayısıyla basının, spora ilgisinin artmasında etken olmuştur. 1953 yılında, sadece spor haberleri yayınlayan "Spor Haberleri Ajansı" kurulurken, 1954 yılında, "Türkiye Spor Gazetesi" adında Türkiye'nin ilk spor gazetesi yayınlanmıştır. O dönemde en çok satan günlük gazetenin tirajı 40 bin iken, Türkiye Spor Gazetesi 50 bin satmıştır (Atalay, 2004'den akt. Özsoy, 2007, s. 66; Gösterişli, 2002:30; Kaya, 2001:54).

1963 yılında, spora tam sayfa ayırmaya başlayan Hürriyet, 7 kişilik bir spor servisi oluşturmuştur. 1960'lı yıllarda, spor sayfalarına gösterilen ilgi, özellikle Milliyet ile Tercüman gazeteleri arasında büyük bir rekabetin yaşanmasına yol açmıştır. Spor servisleri arasında ortaya çıkan rekabet, birçok gazetenin 30-40 kişilik spor servisleri kurmalarına kadar varmıştır. 1980'lerden sonra, ülkedeki siyasal ve sosyal gelişmeler, spora, dolayısıyla spor medyasına da yansımıştır. Özellikle gençler, depolitizasyon süreci sonrasında, yüksek kültür ve sanat ürünleri yerine, daha çok magazin ve sporla ilgili yayınlara yönelmişlerdir. Spor medyası da, bu isteği karşılayabilmek için sayfalarını, futbola ve onun her türlü yüzeysel ve magazinel boyutuna açmıştır. Spor medyasındaki bu kolaycı ve geniş kitleleri yakalayan akım, günümüze kadar devam etmiştir ve halen geçerliliğini korumaktadır (Özsoy, 2007:66-67).

Türkiye'de spor gazeteciliği, 1985'li yıllara kadar, gazetecilik kökenli kişiler tarafından yapılmış, verimli birliktelik, karşılıklı anlayış ve mesleki dayanışma sergilenmiştir. 1990'lı yıllarda ise, spor gazeteciliğinde, eski profesyonel futbolcuların hâkimiyetini görmek mümkündür. Ticarileşmenin de etkisiyle, futbolu bırakmış eski futbolcular, gazetelere istihdam edilmeye başlanmıştır (Erdoğan, 2007:115).

Yine bu dönemde, spor gazetesi sayılarında artışlar olduğu gözlenmektedir. 1989 yılında, günlük spor gazetesi Fotospor, ardından 1991'de Fotomaç ve 1993'de Spor adlı gazeteler yayın hayatına başlamıştır. Her takım için ayrı ayrı sayfalar hazırlayan "Spor" gazetesinde, sayfaların üzerine takımların adı yazılarak, sayfa editörlerinden muhabire ve yazara kadar tüm çalışanların, o takımın taraftarı olmasına dikkat edilmiştir. Bu gazetenin ulaştığı tiraj, diğer spor gazetelerinin de aynı yolu izlemesine neden olmuştur. Son olarak da, spor medyasına, futbol takımlarının eski yöneticileri, eski hakemler, iş adamları ve sanatçıların katılmaya başlaması, okur sayısını arttırmakla beraber, spor gazeteciliğinin güvenilirliğini ve saygınlığını yitirme sürecini hızlandırmıştır (Erdoğan, 2007:116).

Günümüzde, Türk spor basınının ulaştığı nokta, sporun ve spor basınının gelişimi olarak değil, daha çok, okuyucunun boş zaman harcama ve eğlenme gereksinimi ile ekonomik

göstergelerini daha kısa ve emeksiz yoldan yükseltme amaçlarına hizmet eden, abartılı ve renkli unsurların gelişimi olarak yorumlanabilmektedir (Kaya, 2001:59).

1.1.4. Şiddet ve futbol

Bu başlık altında, şiddet ve saldırganlık kavramları ile ilgili bilgiler verilmiş, şiddet ve futbol arasındaki ilişkinin boyutları ele alınmıştır.

1.1.4.1. Şiddetin tanımı, türleri, saldırganlık ve saldırganlık çeşitleri

Yves Michaud'a göre, şiddet konusunda söylenmiş evrensel bir söz, belirlenmiş evrensel bir bilgi yoktur. Her toplumun, kendine özgü şiddet sorunları vardır (Michaud, 1995: 12). Bu nedenle, şiddetin, birçok farklı tanımı bulunmaktadır. "Bir kişiye güç veya baskı uygulayarak isteği dışında bir şey yapmak veya yaptırmak", "şiddet uygulama eylemi", "duyguların kabaca ifade edilmesine doğal eğilim", "bir şeyin karşı konulamaz gücü", "bir eylemin hoyrat yapısı" şeklindeki tanımlar bunlardan bazılarıdır (Robert, 1964'ten akt. Michaud, 1995, s. 5). Michaud, bu anlamları, iki ana doğrultuda toplamaktadır. Ona göre, şiddet, bir yanda olgular ve eylemleri, diğer yanda ise, gücün, duygunun veya bir doğa unsurunun varoluş biçimini belirlemektedir. İlk anlamıyla şiddet, huzur karşıtıdır. İkinci anlamdaki şiddet ise, ölçüleri aşan ve kuralları çiğneyen, kaba ya da çılgın bir güçtür (Michaud, 1995: 5).

Şiddet, çok genel olarak, cinayet, işkence, darbe ve etkili eylem, savaş, baskı, suçluluk, terörizm vb. demektir (Michaud, 1995: 5). Saldırgan davranışları, kaba kuvveti, beden gücünün kötüye kullanılmasını, yakan, yıkan, yok eden eylemleri, taşlı, sopalı, silahlı, bıçaklı saldırıları, bireye ve topluma zarar eylemlerini kapsamaktadır (Günaydın, 2007:178; İlkiz, 2007:70). Kişileri veya malları yaralamaya ya da yok etmeye yönelik, doğrudan veya dolaylı eylemdir (Nieburg, 1963'ten akt. Michaud, 1995, s. 8). İnsan hayatının her alanında varolan, evrensel bir olgudur (Ayan, 2006:196). Aynı zamanda, çok yönlü bir olgudur. Şiddeti, tek bir nedene indirgemek doğru olmaz (Tezcan, 1996'dan akt. Ayan, 2006, s. 196).

Michaud, "bir karşılıklı ilişkiler ortamında taraflardan biri veya birkaçı, doğrudan veya dolaylı, toplu veya dağınık olarak, diğerlerinin bir veya birkaçının, bedensel bütünlüğüne veya törel (ahlaki/moral/manevi) bütünlüğüne veya mallarına veya simgesel ve sembolik ve kültürel değerlerine, oranı ne olursa olsun zarar verecek şekilde davranırsa, orada şiddet vardır (Michaud, 1995: 8-9)" demektedir.

Şiddet, belirli eylemleri yapanlardan çok, onların tanığı ya da kurbanı olanlara ait bir sözcüktür. Şiddet, onu gerçekleştiren tarafından meşru, kurban tarafından ise gayrimeşru sayılan bir fiziksel zarar verme eylemi olarak görülmektedir (Riches, 1989'dan akt. Ayan, 2006, s. 197). Şiddet, bazen, bir grubun başkalarından ayrıldığı ve başkalarına karşı üstünlük sağladığı bir unsur halinde belirmektedir. Örneğin, sokak çetelerinde ve spor takımlarında durum böyledir (Michaud, 1995: 36).

Şiddet, Latince "violentina" dan gelmektedir. "Violentina", şiddet, sert ya da acımasız kişilik, güç demektir. "Violare" fiili ise, şiddet kullanarak davranmak, değer bilmemek, kurallara karşı gelmek gibi anlamlar taşımaktadır. Bu iki sözcüğün kökünde ise, "vis" vardır. "Vis", güç, erk, otorite, şiddet, bedensel güç kullanımı gibi anlamlar taşımaktadır (Michaud, 1995: 5).

Türkçe'de ise, şiddet, kelime anlamı olarak, insanın fiziksel ve ruhsal bütünlüğüne yönelik, her türlü maddi ve manevi olumsuzluğu ifade etmektedir. Bu olumsuzluğun temelinde yatan iki kavramdan biri güç, diğeri ise saldırganlıktır. Güç, "bir olaya yol açan her türlü devinim" anlamına gelmektedir. Bu güç, bir canlıda da olsa, bir eşyada da olsa, belirli ölçüleri aştığı veya bir düzeni bozduğu zaman, şiddet olarak adlandırılmaktadır (Michaud, 1995: 6). Saldırganlık ise, "hakim olmak, yenmek, yönetmek amacıyla güçlü, şiddetli, etkili bir hareket, fiil, işlem" ve "bir işi bozma, engelleme, boşa çıkarmaya karşı düşmaca, yaralayıcı, hırpalayıcı veya tahrip edici amaç taşıyan bir davranış" olarak ifade edilmektedir. Güç ve saldırganlık kavramlarının, şiddet ile ilişkisi doğrudandır. Gücün, birey, gruplar ya da genel anlamda, toplumsal bazda zarar verici nitelikte, saldırgan bir eğilim içinde kullanılmasına genel olarak, şiddet denilmektedir. Şiddet, insanda doğal olarak varolduğu kabul edilen saldırganlık eğiliminin, bireysel ya da toplumsal boyutta, diğerine zarar verecek biçimde dışa

vurulması, yansıtılması olarak da tanımlanabilmektedir. Güç ve saldırganlık dışında, şiddet olgusunu çağrıştıran diğer olgular, sapma ve suç olgularıdır. Sapma, "sosyal normlara aykırı davranmak", suç ise, "yasaklanan veya cezalandırılan davranışlar" olarak ifade edilmektedir. Toplumsal yapının bütünlüğü ve devamlılığı, yerleşik normlara uymaya ve temel sosyal değerleri benimsemeye bağlıdır. Ancak, dinamik bir yapıya sahip olan toplumda, benimsenen ortak normlara ve sosyal değerlere karşı bir duruş, her zaman vardır. Sapma ve suç olarak adlandırılan bu tür davranışlar, toplumsal düzenin sürekliliğini tehdit eder bir nitelik taşımaktadır (Ayan, 2006:192-194).

İnsanda, şiddeti doğuran saldırganlık eğiliminin nasıl ortaya çıktığı konusunda, farklı bakış açıları bulunmaktadır. Çoğu zaman, şiddet, ya içgüdüsel ve bu nedenle toplumsallaşma sürecinde çok az değişen ya da sadece çevresel etkenlerden kaynaklanan bir davranış olarak görülmektedir (Mosses, 1996'dan akt. Ayan, 2006, s. 193). Ancak, her iki etkenin, saldırganlık ve şiddet davranışının ortaya çıkmasında belirli ölçülerde önemli oldukları da kabul edilmektedir (Ayan, 2006:193).

İnsanda, doğal bir eğilimin ürünü olarak kabul edilen saldırganlık ve şiddet kapsayan davranışların, birden fazla insan tarafından gerçekleştirilen şiddet niteliğinde bir grup davranışı olarak ortaya çıkmasında, insanın, doğuştan getirdiği biyolojik özellikleri kadar aile, kültür ve bunların şekillendirdiği yaşam biçimlerinin ve hayata bakış tarzlarının da etkisi bulunmaktadır (Ayan, 2006:192).

Şiddet olaylarının, bireysel ve toplumsal etkenlerin birlikte şekillendirdiği olaylar olduğu, bireysel düzeyde yaşanan şiddet olaylarının, bireyin içinde bulunduğu toplumsal koşullardan ayrı düşünülemeyeceği, aynı zamanda toplumsal düzeyde yaşanan şiddet olaylarının da, bireyin kişilik özelliklerinden ayrı tutularak değerlendirilemeyeceği söylenebilir. Böylece, gelişimini sağlıklı toplumsal koşullarda tamamlamış bireylerin, sağlıklı toplumsal yapılar meydana getireceği, toplumsal koşulların yetersizliğinin ise, sağlıksız bireysel gelişimlere, sağlıksız bireysel gelişim geçiren bireylerin de doğal ve toplumsal çevrelerinde saldırgan davranışlara ve şiddet eylemlerine neden olacağı düşünülmektedir (Ayan, 2006:199).

Tanımlardan da anlaşılabileceği gibi, şiddet, bir bireye, gruba, topluluğa veya topluma, fiziksel, sözel, ekonomik, cinsel, psikolojik, sosyal yollarla veya kamu gücüyle, herhangi bir biçimde zarar verme, zor kullanma, baskı oluşturma şeklinde oluşabilmektedir (Halıcı, 2007:13). Bu bağlamda, şiddet kavramını daha iyi anlamak amacıyla, şiddetin türlerini incelemek yerinde olacaktır.

Şiddet eyleminin ya da tehdidinin; irade dışı şiddet, iradi şiddet ve amaçlanmış şiddet olmak üzere üç türü vardır. Eğer, şiddet, kişisel bir tercihin sonucunda ortaya çıkmamışsa ya da normal olmayan bir ruhsal durum nedeniyle ortaya çıkmış ise "irade dışıdır." Eğer, şiddet edimi, bilerek ve isteyerek uygulanmışsa, bu durumda, "iradi" bir şiddet söz konusudur. İradi olmanın yanı sıra, şiddet eyleminin ya da tehdidinin uyandıracağı belirli bir ruhsal etki ve onlara karşı bir davranışlar dizisi beklenmekte ise, o zaman şiddet "amaçsaldır" ve amaçlanmış bir şiddet var demektir (Ergil, 1980'den akt. Halıcı, 2007, s. 14-15).

Şiddeti konu alan çalışmalarda, şiddetin iki düzeyde tanımlandığı görülmektedir. Şiddet, ilk olarak bireysel ilişkiler düzeyinde tanımlanmakta, ikinci olarak ise, kurumsallaşmış ilişkiler düzeyinde açıklanmaktadır. Bireysel şiddet, bir bireyin, başka bir bireye ya da canlı bir varlığa ya da eşyaya karşı, fiziksel ya da ruhsal zarar verme amacıyla yaptığı girişimlere verilen genel ad olarak tanımlanmaktadır. Kurumsal şiddeti ise, insan üzerindeki fiziksel ve ruhsal etkileri açıkça ölçülemeyen, dolaylı ve somut bir biçimde hissedilen çeşitli baskılar olarak tanımlanmak mümkündür. Ekonomik şiddet, enflasyon, işsizlik, trafik sorunu, doğanın ve tarihsel çevrenin tahribi, sağlıksız kentleşme, ırkçılık, savaş, terör, töre ve namus cinayetleri, kurumsal şiddetin örnekleri arasında yer almaktadır (Aziz, 1994 ve Kocacık, 2004'den akt. Halıcı, 2007, s. 16-17).

Şiddeti besleyen en önemli faktörler, genel olarak üç noktada toplanmaktadır. Bunlardan birincisi aile ve çevre, ikincisi eğitim seviyesi, üçüncüsü ise medyadır. Kişilik gelişiminde önemli etkilere sahip bu kurum ve araçlar, şiddete yönelik tutum ve davranışların, dünya görüşlerinin ve hayata bakış tarzlarının gelişiminde önemli bir etkiye sahiptirler (Ayan, 2006:199).

Şiddet, olağan duruma kıyasla bir bunalım olduğu için, doğal olarak, iletişim araçlarının ilgisini çekmektedir. Sakin bir günün sonunda, bir gazeteyi veya bir televizyon haber bültenini hazırlamak kolay değildir. İletişim araçları, yaşamlarını sürdürebilmek için, heyecan verici çeşitli olaylara gereksinim duymaktadırlar. Bu bakımdan, şiddet, onların yaşamsal gıdaları gibidir ve olağan, kanıksanmış, gündelik şiddet yerine, olağanüstü, kanlı ve iğrenç olanlar tercih edilmektedir (Michaud, 1995:43-44).

Şiddet olgusunun, kendisini en çok gösterdiği alanlardan biri, spor karşılaşmalarıdır. Sporun, rekabete ve kazanmaya dayalı yapısı, tarih boyunca insanlar arasında birtakım mücadelelere yol açmıştır (Ayan, 2006:201).

1.1.4.2. Futbolda şiddet ve saldırganlık

Futbol ve şiddet ilişkisine değinmeden önce, dünyada ve Türkiye'de, futbolun gelişimi hakkında kısaca bilgi vermek, yararlı olacaktır. Futbolun, ilk olarak, nerede ve hangi tarihte oynandığı kesin olarak bilinmemekle birlikte, bazı tarihi buluntulardan çıkarılan sonuçlara göre, geçmişi, M.Ö. 2500 yıllarına kadar dayanmaktadır. Çin imparatoru Huang-Ti döneminde, askerlerin, savaşa hazırlık niteliğinde, iki direk arasından topla geçme şeklinde, çeviklikle ilgili antrenman olarak, "Tsu-Chu" adlı futbola benzeyen bir tür oyun oynadıkları belirtilmektedir. Tsu, "ayakla vurma" anlamındadır. Chu ise, "içerisi tüy veya hayvan kılıyla doldurulmuş deri top" anlamına gelmektedir (Erdoğan, 2008:11-12; Günaydın, 2007:177; İlkiz, 2007:69; Talimciler, 2003:30). Kaşgarlı Mahmut, 1072-1074 tarihleri arasında yazdığı "Divan-ı Lügat-ı Türk" adlı eserinde, eski Türk boylarının, Orta Asya'da, "Tepük" adlı bir tür ayak topu oynadıklarından bahsetmektedir (Akt. Çakır, 2008, s. 170; Akt. Erdoğan, 2008, s. 15; Akt. Günaydın, 2007, s. 177; Akt. İlkiz, 2007, s. 70; Akt. Talimciler, 2003, s. 30).

Futbol, ortaya çıkış sürecinde, yoksulların oyunu olmuştur. Tek top, sınırlı oynama alanı ve çok oyuncu, modern öncesi futbolun özelliklerini ifade etmektedir. Bu dönemde, futbolda, beceriden çok, kuvvet ve şiddet geçerli olmuştur. Yönetici sınıf tarafından "vahşi oyun" olarak nitelendirilen futbol, kamusal düzen için bir tehdit olarak görülmüş ve bastırılmaya çalışılmıştır (Alver, 2008:235).

Modern futbolun anavatanı olarak kabul edilen İngiltere'de, futbol oyununun geçmişi, 12. yüzyıla kadar uzanmaktadır. Ortaya çıkış süreci incelendiğinde, futbolun, uzun yıllar, yerel düzlemde, savaşa benzeyen ve kuralı olmayan bir halk oyunu olarak oynandığı görülmektedir (Alver, 2008:235).

İngiltere'de, modern futbolun ortaya çıkışı, endüstriyel kapitalizmin geliştiği döneme rastlamaktadır. Modern futbolun doğuşu, İngiliz Futbol Birliği'nin kurulduğu, 26 Ekim 1863 tarihi olarak kabul edilmektedir (Demir, 2005:4; Günaydın, 2007:177; İlkiz, 2007:70; Talimciler, 2003:31). Daha sonra, 1873'de İskoçya'da, 1876'da Galler'de ve 1880'de İrlanda'da, futbol federasyonları kurulmuştur. Britanya dışında kurulan ilk futbol federasyonları, Danimarka (1899), Hollanda (1899), Belçika (1895), İsviçre (1895) ve Almaya'daki (1900) federasyonlardır (Dunning, 1999'dan akt. Boniface, 2007, s. 16). 1888 yılında, 12 kulübün katılımı ile "İngiliz Profesyonel Ligi" kurulmuştur. Kısa süre içerisinde futbol, önce Avrupa'da, sonra Latin Amerika ve Asya'da oynanmaya başlanmıştır (Erdoğan, 2008:14; Talimciler, 2003:32).

Futbolun yaygınlaşması, denizler ve okyanuslar aracılığı ile olmuştur. İngiliz denizciler ve tüccarlar, seyahatleri sırasında, limanlarda mola verdiklerinde, futbol oynamışlardır. Yerli halk da, kısa sürede, onlardan bu sporu öğrenmiş ve icra etmeye başlamışlardır. Dolayısıyla, Kıta Avrupası'ndaki ilk futbol takımlarının, Fransa'da Havre, İtalya'da Cenova, İspanya'da Bilbao ve Barcelona, Almanya'da da Hamburg ve Hannover'de kurulması şaşırtıcı değildir (Boniface, 2007:16).

Türkiye'ye futbol, tütün ve pamuk ticaretiyle uğraşan ve 19. yüzyılın ikinci yarısında Osmanlı İmparatorluğu'na gelip, belli başlı ticaret limanlarındaki kentlere yerleşen İngilizler tarafından getirilmiştir. Önce, kendi aralarında takım kurup futbol oynayan İngilizler, daha sonra bu oyunu, Türk komşularına da tanıtmışlardır. 1894 yılında, İngilizler tarafından, İzmir Futbol Kulübü (Football Club Smyrna) kurulmuştur. 1905 yılında, Galatasaray-ı Mektebi Sultanisi'nde okuyan gençler, bir araya gelerek, Galatasaray'ı kurmuşlardır (Aydın, 2008:6; Erdoğan, 2008:14; Talimciler, 2003:53).

Türkiye'de futbol, dünyadaki gelişimininden farklı bir yol izlemiştir. Beşiktaş, Galatasaray, Fenerbahçe, Karşıyaka, Altay kulüpleri, İstanbul ve İzmir'de, Türklük bilincini yaymak için çabalamışlar, yabancı işgal kuvvetlerine karşı yapmış oldukları karşılaşmalarda elde ettikleri başarılı sonuçlarla, halka moral vermişlerdir. İşgal yıllarında, bir yabancı oyunu olarak Türkiye'ye girmiş olan bu oyun, Türk-Müslüman gençleri tarafından, tepkilerini ortaya koymanın bir fırsatı olarak görülmüştür (Talimciler, 2003:53).

1937 yılında, Türkiye Deplasmanlı Ligi, İstanbul, İzmir ve Ankara'dan takımların katılımı ile oynanmaya başlamıştır. Bu gelişmeler sonrasında, futbol, yurt çapında yayılmış ve kitleleri peşinden sürüklemeye başlamıştır (Fişek, 1983'ten akt. Talimciler, 2003, s. 54).

Yukarıda yer alan kısa tarihinden de anlaşılacağı üzere, futbol, bazı dönemlerde, askerlerin savaşa hazırlık niteliğinde yaptıkları bir antrenman, bazı dönemlerde ise, yönetici sınıfın "vahşi oyun" olarak nitelendirdiği bir olgu olmuştur. Tarihin her döneminde, futboldan, şiddet ile yakından ilişkili bir kavram olarak bahsedilmiştir.

Bir spor dalı olarak futbolun amacı, şiddet yaratmak değildir. Buna karşın futbol, belirli ortak paydalarda, ortak coşkuları taşıyarak ve içlerinde birikmiş belirli kırgınlıkların, öfkelerin, çözümsüzlüklerin, başka bir ifade yoluyla buluştuğu, çoğunlukla şiddetin bir boşalım aracı olarak kullanıldığı alanlardan birisi halindedir. İnsanlar, stadyumları, bir tür şiddet boşaltım alanı, futbolu da bunun bir aracı olarak görmektedirler (Ulus, 2007:217-218; Talimciler, 2003:46).

Futbol, rekabet, hırs, kimlik edinme, milliyetçilik, ekonomi, dikey hareketlilik, iş bölümü, fanatizm, holigan, şiddet, estetik, sevinç, üzüntü ve şans gibi birçok farklı etmeni içerisinde barındırdığı için, en sevilen ve dünyanın hemen her bölgesinde en çok ilgi gören spor dalıdır. Dolayısıyla, en çok taraftarı ve fanatiği de içinde barındıran spor dalı durumundadır (Ayan, 2006:202; Talimciler, 2003:33).

Şiddet, insanoğlunun doğasında bulunan içgüdüsel duyguların, içinde yaşanılan koşulların da etkisi ile dışa vurumudur. Bu, doğrudan, karşı tarafa saldırma şeklinde olabileceği gibi, dolaylı olarak, mala zarar verme, küfür etme biçiminde de gerçekleşebilmektedir. Sportif ortam, sporun mayasında bulunan şiddetin hayata geçirilmesine uygun zemin hazırlamaktadır. Kitlesel ilginin en yoğun olduğu futbol sahaları, kitlelerin, yaşadıkları rahatsızlıklara yanıt vermede kullandıkları mekanlardan biri haline gelmiştir (Talimciler, 2003:42).

Futbolda şiddet, hem futbolcular hem de seyircilerin davranışlarında vardır. Futbolcular da maç sırasında, şiddeti, bilinçli ve amaçlı olarak kullanırlar. Saha içindeki mücadelede oyuncular, hakem tarafından görülmediklerini tahmin ettiklerinde, kuralları "kazanç" amaçlı olarak kırarlar. Kurallara karşın, gerekli gördüklerinde, şiddet kullanırlar (Erdoğan, 2008:46).

Şiddet ile bağlantılı sportif karşılaşmalar, genel olarak, takım halinde yapılmakta olanlardır. Rakip takım ya da "öteki" imgesi, rekabet-yarışma çerçevesinde, şiddetin yaşanmasında etkili olmaktadır. Takım halinde yapılan karşılaşmalarda, sporcuların fiziksel temasının daha fazla oluşu da, saldırganlıkla ilgili yüklemeleri arttırmaktadır. Takım halinde yapılan basketbol, buz hokeyi gibi sporlarda da, saha içinde ve dışında şiddet olayları yaşanmaktadır. Ancak, futbol ve şiddetin ön planda yer almasının nedenleri, futbolun kendi fiziksel özellikleri ve kitlesel yapısında bulunmaktadır. Bu özellikler, futbolun, şiddet ile eşleşmesine de katkıda bulunmaktadır. Futbolun, şiddet ile bağlantısını kolaylaştıran en önemli özellik, karşılaşmaların yapıldığı stadyumların büyüklüğüdür. Stadyum büyüklüğü, izleyiciler açısından, kimlik belirsizliğinin kolaylaşmasında önemli bir rol oynamaktadır. Kimlik belirsizliği, sözel ve fiziksel taciz ve saldırganlık durumlarında, karşılık ya da ceza görme olasılığını en aza indirdiğinden, bu tür kalabalıklar, toplumsal ya da yasal açıdan onay görmeyen davranışlar için uygun bir zemin oluşturmaktadır (Talimciler, 2003:43-44).

Zanı-Kirchler'e göre, şiddet kullanmada, özellikle, işsiz seyirciler ve öğrenci gençler ilk sırada yer almaktadır. Futbol fanatizmi, özellikle, şehirleşme ve endüstriyel gelişmenin daha yoğun olduğu alanlarda, kendisine, daha uygun zeminler bulmaktadır. Bu

alanlarda, işsizlik, kendisini hissettirmekte ve kente yeni gelen kişilerin kimlik kazanımında, futbol, etkili olmaktadır. Ona göre, seyirci taşkınlıklarının, eğitim seviyesi, ekonomik sorunlar ve sosyo-demografik özellikler ile yakından ilişkisi bulunmaktadır. Şiddet eylemlerine katılan futbol fanatikleri, genellikle genç, işsiz ve kendi şiddet eylemlerini daha çok dış etmenlere bağlayan, yetersiz eğitim görmüş kimselerdir (Zanı-Kirchler, 1991'den akt. Talimciler, 2003, s. 45). Gençliğin, siyasal ve ekonomik alandan uzaklaşarak, futbolda şiddete yönelmesi ve bazılarının suç işlemesi, özellikle, meşruluk krizindeki bir siyasal ekonomik sistem için oldukça önemli bir kazançtır. Öfkelerin ve tatminsizliklerin gerçek nedenlerine yönelme yerine, futbol alanına yönelerek insanların deşarj olmasında, egemen düzenin kazancı, kendi varlığını koruma, sürdürme ve geliştirmedir (Erdoğan, 2008:39).

Ahmet Talimciler'e göre, Türkiye'de, futbol sahalarında yaşanan şiddet olaylarının ortaya çıkış nedenlerinin başında, ülke ekonomisindeki bozukluğun, toplumsal ve kültürel alanlardaki çöküntüyü hızlandırması gelmektedir. Hayatın her alanında yenilgiye uğrayanlar için, başarılı bir takımın taraftarı olmak, en azından, futbol sahalarında başarıyı yakalama arzusudur. Bunun gerçekleşmesi için, ne olursa olsun, kazanmaya şartlanılmaktadır. Arzulananlar gerçekleşmediğinde, taraftar, tepkisini, şiddet yolu ile göstermektedir. Talimciler, futbol sahalarında yaşanan şiddet eylemlerinin bir diğer nedeni olarak, spor/futbol medyasını göstermektedir. Ona göre, taraftarlara, futbolun üç neticeli bir oyun olduğunu anlatması gereken futbol medyası, bu görevi yerine getirmemekte, kitleleri, sadece galip gelmek üzerine şartlandırmaktadır (Talimciler, 2003:46-47). Spor gazetecisi, spor olaylarını sportif anlayışla veren, sporu güzellik, erdem, centilmenlik olarak algılayan ve anlatan kişi olarak tanımlanmaktadır (Erdemli, 1996'dan akt. Özsoy, 2003, s. 75). Okuyucu, şiddetten uzak tutulmalı, şiddeti özendirecek, haklı gösterecek haberlerden kaçınılmalıdır. Sporu, özünden saptırıcı haberlerin, toplum üzerinde bırakacağı etkiler, toplumsal barış ve huzur için büyük önem taşımaktadır (Özsoy, 2003:76).

Türkiye'de, futbol ile ilişkili yaşanan şiddet olaylarının başka bir nedeni de, ülkenin genç bir nüfus yapısına sahip olması ve bu gençlere gereken iş imkanlarının sağlanamamasıdır. Talimciler, şiddetin yaşanmasındaki diğer etkenleri ise, futbol

federasyonunun yapısındaki olumsuzluklar, kulüp yöneticilerinin/futbolcuların/teknik adamların bilinçsiz demeçleri, stadyumların kötü fiziksel koşulları ve güvenlik güçlerinin, zaman zaman yaptıkları olumsuz uygulamalar şeklinde sıralamaktadır (Talimciler, 2003:46-47).

Metin Tükenmez ise, stadyumlardaki şiddet olaylarının gerekçelerini sıralarken, bu olayları, toplumun bir aynası olarak değerlendirmektedir. Tükenmez'e göre, Türkiye'de, tribünleri dolduran insanların davranışlarına bakarak, ülkenin genel durumu hakkında azımsanmayacak derecede fikir sahibi olunabilir (Tükenmez, 2002:87). Artun Ünsal da, sporda şiddeti ortaya çıkaran bir dizi etmeni, şu şekilde sıralamaktadır (Ünsal, 2005:109):

• Güvenlik önlemleri ve polisin tutumu.
• Siyasal rejim, kültür ve eğitimsizlik etmenleri.
• Futbol yöneticileri ile fanatik grupların tehlikeli ilişkileri.
• Tribün çeteleri.
• Siyaset ve futbolun iç içeliği.
• Tribün mimarisi, tel örgüler, demir parmaklıklar ve fiziksel koşullar.
• Stat donanımlarının yetersizliği ve bakımsızlığı.
• Yetersiz, etkisiz ve uygulanamayan yaptırımlar.
• Özgüvensiz hakemler.
• Asabi yıldızlar, imparatorlar, başkanlar.
• Sansasyon peşinde koşan medya.

Hakan Salim Çağlayan ve Bülent Fişekçioğlu, "futbol seyircisini şiddete yönelten faktörler" konulu araştırmalarında, seyircilerin saldırgan olmalarında rol oynayan faktörleri, aile, eğitim seviyesi, birincil gruplar, referans grupları, sosyal tabakalar, kültür ve alt kültürlerin etkisine bağlamışlardır. Birincil gruplar ile "belli bir süre içinde sık sık, karşılıklı ilişkide bulunan ve her birinin ötekilere ikinci elden, başka insanlar yoluyla değil de, yüz yüze iletişim kurmalarına imkân verecek kadar az sayıda insan grupları (Seraslan, 1990'dan akt. Çağlayan ve Fişekçioğlu, 2003, s. 133)" kastedilmektedir. Çağlayan ve Fişekçioğlu'na göre, bir futbol takımı taraftarlarının davranışlarına bakıldığında, bu taraftarların birbirlerinden etkilenerek beraberce hareket

ettikleri ve davranışlarına yön verdikleri gözlenmektedir. Seyircilerin, kalabalık olarak bulundukları grup içerisinde, kötü niyetli insanlar, kışkırtıcı, saldırgan davranan kişiler ne kadar çok ise, grubun da onlarla beraber hareket etmeleri kaçınılmaz olmaktadır. Kişilerin, üyesi olmadığı, fakat üyesi olmak için özlem duyduğu ve kendisini onunla nitelendirdiği gruplara ise, referans grupları denmektedir. Özenti kümeleri olarak da adlandırılabilen referans grupları, kişilerin, düşünce, değer ve davranışlarını örnek alarak benimsedikleri toplumsal gruplardır. Futbol seyircilerinin, saldırgan tutum sergilemelerindeki yaklaşımlardan biri de özdeşleşmedir. Seyirci, sahadaki futbolcuyla kendisini özdeşleştirir. İstediği sonuca ulaşmakta geciken futbolcunun sinirliliği artar ve sert oynamaya başlar. Aynı ruh haline giren ve futbolcuyla kendisini özdeşleştiren seyircinin, saldırganlık gösterme ihtimali de artmaktadır (Çağlayan ve Fişekçioğlu, 2003:133-135).

Futbolda şiddet konusu ele alındığında, karşımıza, fanatizm ve holigan kavramları da çıkmaktadır. Fanatizm, sahip olunan veya peşinden koşulan değişik amaçlı görüşlere, fikir veya ideolojilere aşırı şekilde bağlılıktan doğan tavizsiz ve katı bir davranış şekli ve bundan doğan bir akım olarak ifade edilmektedir. Bu akım, siyasetten spora kadar birçok farklı alanda görülebilmekte ve birtakım tepkici davranışları da kapsamaktadır. Herhangi bir takımın taraftarı olmak, bir dinin mensubu olmak ya da bir siyasi partinin yandaşı olmak durumunda bir takım benzerlikler söz konusudur. Taraftar olan kişi, belli bir noktadan sonra mantığı ile değil, duyguları ile hareket etmeye başlayabilmektedir. Taraftarı olduğu takım, başarısız neticeler alsa da, desteklediği siyasi bir parti seçimlerde hezimete uğrasa da, taraftar olan kişi, onu desteklemekten geri kalmayabilir. Kişinin ya da taraftarın desteklediğine karşı olan sempatisi, kimi zaman, haddini aşabilmektedir. Başarı ya da başarısızlıklarda, sevinç ve hüzünler üst seviyelere çıkabilir. Esasen, fanatizm olgusunun kendisini hissettirmeye başladığı nokta, burasıdır (Ayan, 2006:200). Holigan ise, "taraftarlığı şiddet boyutuna vardıran, çevreye zarar veren ve azgınca davranışlarda bulunan kimse" olarak tanımlanmaktadır (Şahin, 2003'den akt. Ayan, 2006, s. 203). Holigan için, takımının kazanması ya da kaybetmesi önemli değildir. Onun için önemli olan, kavga etmek, kırıp dökmektir (Talimciler, 2003:48).

Futbol karşılaşmalarında, şiddet olayları, dünyanın birçok yerinde yaşanmaktadır. 24 Mayıs 1964 tarihinde, Peru ve Arjantin ulusal takımları arasında oynanan karşılaşmada, hakemin, Peru'nun attığı golü iptal etmesi üzerine çıkan olaylarda 318 kişi ölmüş, en az 500 kişi yaralanmıştır. 1969 yılında, El Salvador ile Honduras ulusal takımları arasında oynanan Dünya Kupası eleme karşılaşmasının, 3-2 El Salvador lehine sonuçlanmasının ardından, Meksika'da yaşayan El Salvador vatandaşları, Honduraslılar tarafından saldırıya uğramıştır. Bu gelişme üzerine, El Salvador, Honduras'a savaş ilan etmiş, savaş sonucunda, 4 bin kişi ölmüş, 12 binden fazla kişi yaralanmıştır. 29 Mayıs 1985 tarihinde, Juventus ile Liverpool kulüpleri arasında oynanan Şampiyon Kulüpler Kupası final karşılaşması öncesinde, İngiliz taraftarların, İtalyan seyircilerin bulunduğu tribüne saldırması sonucu, 39 kişi ölmüş, 600 kişi yaralanmıştır. Kolombiya milli takımının, 1994 Dünya Kupası'nın ilk turunda, Andreas Escobar'ın kendi kalesine attığı gol sebebiyle elenmesinin ardından, bu futbolcu, ülkesinde uğradığı saldırı sonucu öldürülmüştür (Demir, 2005:16-23). Bu örnekleri çoğaltmak mümkündür.

Türk futbol tarihinde de, profesyonel ligin başladığı 1959 yılından itibaren, karşılaşma öncesi, sırası ve sonrasında, birçok şiddet olayı yaşanmıştır. 17 Eylül 1967 tarihinde, Kayseri Şehir Stadı'nda, Kayserispor ile Sivasspor arasında oynanan karşılaşma, Türkiye'nin, spor şiddetiyle yüzleştiği en önemli olaydır (Günaydın, 2007:177; NTV-MSNBC, 2008). Söz konusu karşılaşmanın 20. dakikasında atılan gol yüzünden çıkan kavga ve ardından yaşanan izdiham sonucu, 40 kişi hayatını kaybetmiş, 600 kişi yaralanmıştır. Türkiye, o tarihten sonra, birçok şiddet olayına daha tanık olmuştur. 6 Nisan 2000 tarihinde, Galatasaray ile İngiltere'nin Leeds United kulüpleri arasında oynanan UEFA kupası yarı final ilk maçı öncesinde yaşanan olayda, 2 İngiliz ölmüş, 9 kişi yaralanmıştır. 21 Kasım 2004 tarihinde, Beşiktaş ile Çaykur Rizespor arasında oynanan Türkiye Süper Ligi karşılaşmasının ilk yarısında, tribünde çıkan olayda, 16 yaşındaki Cihat Aktaş, bıçaklanarak hayatını kaybetmiştir. 16 Kasım 2005 tarihinde, Türkiye ile İsviçre A Milli Futbol Takımları arasında oynanan, 2006 Dünya Kupası elemeleri play-off rövanş karşılaşmasının ardından, saha içinde yaşanan olaylar sonucu, FIFA Disiplin Kurulu tarafından Türkiye A Milli Futbol Takımı'na, 6 maç seyircisiz ve tarafsız sahada maç oynama cezası verilmiştir.

Yaşanan bu şiddet olaylarının önüne geçmek amacıyla, birtakım yasal düzenlemeler de yapılmıştır. Türkiye'de, spor karşılaşmalarında yaşanan şiddet ve düzensizliğin önlenmesine dair 5149 no'lu kanun, 28 Nisan 2004 tarihinde kabul edilmiş ve 7 Mayıs 2004 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Kanunun amacı, "spor müsabakalarının yapıldığı alanlar ile bunların eklenti ve çevresinde, müsabaka öncesinde, müsabaka esnasında veya sonrasında, şiddetli rekabet ve bunun doğurduğu fanatizm sonucu patlayıcı, parlayıcı, yanıcı, yakıcı, kesici veya delici maddelerin kullanılmasının, şiddet ve düzensizliğin, kişilik haklarına, ailevi veya manevi değerlere yönelik hakaret, sövme ve aşağılayıcı slogan ve davranışların yer aldığı, sporun ruhuna, ilke ve kurallarına uymayan kötü tezahüratın önlenmesi suretiyle huzur ve güvenliğin, kişi dokunulmazlığı ve kamu düzeninin sağlanmasına yönelik olarak alınacak önlemler ve uygulanacak yaptırımlarla ilgili usul ve esasları düzenlemektir (Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü [GSGM], 2004)".

Bir yanı ile rekabet, yarışma, yenme gibi ögeleri ve hedefleri bulunan spor olgusu, diğer yanı ile kişiye ve topluma centilmenlik, yapıcılık, dayanışma, disiplin ve hoşgörü gibi karakterleri aşılayan bir uğraştır. Sporun en temel amacının, toplumda, barış ve dostluğun, yerleşmesine ve gelişmesine hizmet etmek olduğunu unutmamak gerekmektedir (Günaydın, 2007:186).

1.2. Amaç

Bu çalışmanın genel amacı, fikir gazeteleri, popüler gazeteler ve spor gazetelerinde yer alan futbol ile ilişkili şiddet olaylarına yönelik haberlerin, gazetecilik meslek etiği ilkeleri açısından değerlendirilmesidir. Başka bir ifade ile bu çalışmada, fikir gazeteleri, popüler gazeteler ve spor gazetelerinin, futbol ile ilişkili şiddet olaylarına yönelik tutumları, gazetecilik meslek etiği ilkeleri bağlamında, niceliksel ve niteliksel olarak ortaya konmaya çalışılmıştır.

Çalışmada, bu genel amaç doğrultusunda şu alt sorulara yanıt aranmıştır:

1. Örnek olaylara ilişkin haberlerin sayısal dağılımı nedir?

2. Haberler, daha çok hangi sayfalarda yer almaktadır?
3. Haberlerin sayfa içerisinde kapladığı alan ne kadardır?
4. Örnek olaylara ilişkin fotoğrafların sayısal dağılımı nedir?
5. Fotoğrafların sayfa içerisinde kapladığı alan ne kadardır?
6. Hangi haber kaynakları kullanılmıştır?
7. Haber içeriğinde, yoğun olarak vurgu yapılan konular nelerdir?
8. Haberlerde, sıklıkla kullanılan sözcükler nelerdir?
9. Haberlerde, gazetecilik meslek etiği ilkelerinin ihlal edilme oranı nedir?
10. Haberlerde, gazetecilik meslek etiği ilkeleri ne şeklide ihlal edilmektedir?
11. Haberlerde, en çok ihlal edilen gazetecilik meslek etiği ilkeleri hangileridir?
12. Gazetecilik meslek etiği ilkelerine uyulup uyulmaması konusunda, fikir gazeteleri, popüler gazeteler ve spor gazeteleri arasında herhangi bir fark var mıdır?
13. Gazetecilik meslek etiği ilkelerine uyulup uyulmaması konusunda, fikir gazeteleri, popüler gazeteler ve spor gazeteleri arasında herhangi bir fark var ise, bu farklar nelerdir?

1.3. Önem

Futbolda yaşanan şiddet olaylarının sebep ve sonuçları ile alınabilecek önlemler, uzun yıllardır tartışılmaktadır. Şiddet hareketlerinin önlenmesine yönelik, ulusal ve uluslararası düzeyde birçok çalışma yapılmaktadır. Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından, Türk sporunda şike, şiddet, haksız rekabet ve teşvik primi iddialarını araştırmak üzere kurulan Araştırma Komisyonu'nun raporunda, Türk futbolunda yaşanan şiddet ve saldırganlık olaylarından dolayı, spor medyası da sorumlu tutulmuştur (Toprak, 2007). Aynı şekilde, Türkiye Futbol Federasyonu Tahkim Kurulu'na göre, şiddet olaylarının doğuş nedenleri arasında, "bazı basın üyelerinin tarafsızlığını yitirmiş olmaları, devamlı olarak, sempati duydukları kulübün lehine görüş belirtmeleri, yorum yapmaları ve seyircileri, rakip takım aleyhine yönlendirmeleri (Günaydın, 2007:178)" maddesi dikkat çekmektedir. Sporda şiddet konusunda, spor basını, bu kadar net bir şekilde sorumlu tutulurken, bu konuya ait haberlerin, gazetecilik meslek etiği ilkeleri ışığında, bilimsel bir araştırma çerçevesinde incelenmesi önem taşımaktadır.

Futbol, şiddet ve medya etiği konuları ile ilgili, ulusal ve uluslararası düzeyde pek çok araştırma yapılmıştır. Ancak, futbolda yaşanan şiddet olaylarını, medya etiği çerçevesinde değerlendiren, çalışma kapsamına, fikir gazeteleri, popüler gazeteler ve spor gazetelerini de katan bir araştırma, daha önce yapılmamıştır. Bu çalışma, futbol, şiddet, etik ilkeler ve bu kavramların medya ilişkisine yönelik yapılacak diğer çalışmalara ışık tutması bakımından önem taşımaktadır.

Bu çalışma sonucunda elde edilecek bulguların, spor gazetecilerinin, yazılarını, gazetecilik meslek etiği ilkeleri ışığı altında yeniden gözden geçirme ve şekillendirmelerine yardımcı olacağı düşünülmektedir.

1.4. Varsayımlar

Bu çalışma kapsamında, varsayım olarak kabul edilen noktalar şunlardır;

1. Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk Bildirgesi'nin (1998), çalışma kapsamında incelenen örnek olaylara ilişkin haberlerdeki etik ilke ihlallerini ölçmede uygun olduğu varsayılmaktadır.
2. Basın Konseyi Basın Meslek İlkeleri'nin (1988), çalışma kapsamında incelenen örnek olaylara ilişkin haberlerdeki etik ilke ihlallerini ölçmede uygun olduğu varsayılmaktadır.
3. ABD Profesyonel Gazeteciler Derneği Etik İlkeleri'nin (1996), çalışma kapsamında incelenen örnek olaylara ilişkin haberlerdeki etik ilke ihlallerini ölçmede uygun olduğu varsayılmaktadır.
4. Uluslararası Gazeteciler Federasyonu Meslek İlkeleri'nin (1986), çalışma kapsamında incelenen örnek olaylara ilişkin haberlerdeki etik ilke ihlallerini ölçmede uygun olduğu varsayılmaktadır.

1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırma;

1. Türkiye basını ile

2. Türkiye basınından seçilen Cumhuriyet, Zaman, Hürriyet, Sabah, Fanatik ve Fotomaç gazeteleri ile

3. Söz konusu gazetelerde yer alan, futbol alanında yaşanan şiddet olayları arasından seçilen, Galatasaray-Leeds United, Roma-Galatasaray ve Türkiye-İsviçre karşılaşmaları örnek olaylarına ilişkin haberler ile

4. Gazetelerin, karşılaşma öncesi 15 gün, karşılaşma günü ve karşılaşma sonrası 15 gün içerisindeki sayıları ile sınırlıdır.

Ayrıca, sosyal bilimler alanında yapılan kuramsal ve uygulamalı çalışmaların, insan ve toplumu konu almasından kaynaklanan sınırlılıklar, bu çalışma için de geçerlidir.

1.6. Tanımlar

Bu çalışmada kullanılan belli başlı sözcük ve kavramların tanımları aşağıda verilmiştir.

Fikir gazeteleri: Önemli toplumsal sorunları, konuları saptayarak, toplumun gündemine getirmeyi amaçlayan, sundukları ciddi içerikli haberler ile insanları düşünmeye yönelten gazetelerdir. Bu çalışma kapsamında, "Cumhuriyet" ve "Zaman" gazetelerini ifade etmektedir.

Popüler gazeteler: Eğlence içeriği yoğun, sansasyonel haberler ile okuyucu sayısını artırmayı ve okuyucuların, öğrenmekten çok, hoşça vakit geçirmesini amaçlayan; haberlerin, fotoğraf malzemeleri ile zenginleştirilerek sunulduğu gazetelerdir. Bu çalışma kapsamında, "Hürriyet" ve "Sabah" gazetelerini ifade etmektedir.

Spor gazeteleri: Sporu, konu ve içerik olarak, tüm tür, boyut ve yönleri ile işleyen, sayfalarında yalnızca spor ile ilişkili haberlere yer veren gazetelerdir. Bu çalışma kapsamında, "Fanatik" ve "Fotomaç" gazetelerini ifade etmektedir.

Gazetecilik meslek etiği: Gazetecilerin, mesleklerini icra ederken uymak zorunda oldukları davranış kurallarını ifade etmektedir.

Futbolda şiddet: Futbol ile ilişkili, yaşanan her türlü şiddet içerikli olayı ifade etmektedir.

1.7. Yöntem

Araştırma modeli, "...araştırma amacına uygun ve ekonomik olarak, verilerin toplanması ve çözümlenebilmesi için gerekli koşulların düzenlenmesidir (Selltiz, Jahoda, Deutsch ve Cook, 1959'dan akt. Karasar, 2005, s. 76)". Bu çalışmanın araştırma modeli betimseldir, bir durum saptaması niteliğindedir. Araştırmada, "geçmişte ya da halen varolan bir durumu, varolduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımı (Karasar, 2005:77)" olan "Genel Tarama Modeli" kullanılmıştır. Futbol ile ilişkili şiddet olaylarına yönelik haber sunumlarının, gazetecilik meslek etiği ilkelerine uygunluğu ile ilgili verilerin ortaya konulması amacı çerçevesinde de, "Tekil Tarama Modeli" uygulanmıştır.

Genel tarama modelleri, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacı ile, evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir. Değişkenlerin, tek tek, tür ya da miktar olarak oluşumlarının belirlenmesi amacı ile yapılan araştırma modellerine ise, tekil tarama modelleri denilmektedir. Bu tür bir yaklaşımda, ilgilenilen olay, madde, birey, grup, kurum, konu vb. birim ve duruma ait değişkenler, ayrı ayrı betimlenmeye çalışılmaktadır. Çeşitli (nüfus, tarım, endüstri vb.) sayımlar; madde (su, ur, vb.) ve daha genelde içerik çözümlemeleri; beslenme, sağlık, eğitim, iş, boş zaman vb. durum ve alışkanlıkların saptanması gibi pek çok alanda, tekil tarama modelleri uygulanabilmektedir (Karasar, 2005:79).

Futbol ile ilişkili şiddet içerikli haberleri, gazetecilik meslek etiği ilkeleri açısından inceleyen bu araştırmanın evrenini, Türkiye'de, yaygın basın içerisinde yer alan tüm fikir gazeteleri, popüler gazeteler ve spor gazeteleri oluşturmaktadır. Söz konusu evrenin büyüklüğü nedeniyle, bu evren içerisinden, maliyet, kontrol güçlükleri ve etik zorunluluklar (Karasar, 2005:111) doğrultusunda, araştırma örnekleminin belirlenmesine gereksinim duyulmuştur. Bu doğrultuda, Türkiye'deki fikir gazetelerinden "Cumhuriyet" ve "Zaman", popüler gazetelerden "Hürriyet" ve "Sabah", spor gazetelerinden "Fanatik" ve "Fotomaç" çalışma kapsamında incelenen gazeteler olarak belirlenmiştir.

Basın evrenine yönelik bilimsel çalışmalarda, örneklem belirlemede dikkate alınan belli başlı ölçütler arasında, gazete sahipliği, eşdeyişle gazetenin hangi yayın grubuna bağlı bulunduğu; toplam satış rakamları, eşdeyişle gazetenin satın alındığı okur kitlesini ifade eden fiili satış rakamları gibi unsurlar yer almaktadır (Kaya, 2001:199). Bu araştırma kapsamında incelenen gazeteler, sahiplik bakımından farklı yayın gruplarına bağlıdır. Fikir gazetelerinden "Cumhuriyet" Cumhuriyet Vakfı'na, "Zaman" Feza Gazetecilik A.Ş'ye aittir. Popüler gazetelerden "Hürriyet" Doğan Gazetecilik A.Ş'ye, "Sabah" ise, Turkuvaz Medya Grubu'na aittir. Spor gazetelerinden "Fanatik" Doğan Gazetecilik A.Ş'ye, "Fotomaç" ise Turkuvaz Medya Grubu'na aittir. Gazetelerin toplam satış rakamları dikkate alındığında, Basın İlan Kurumu'nun 2010 yılı Mayıs ayı verilerine göre, Cumhuriyet gazetesi 50.657, Zaman gazetesi, 879.818, Hürriyet gazetesi 467.100, Sabah Gazetesi ise 345.914 günlük ortalama satış rakamlarına sahiptir (Basın İlan Kurumu, 2010). Başka bir ifade ile "Cumhuriyet" ve "Zaman" fikir gazeteleri olarak, "Hürriyet" ve "Sabah" popüler gazeteler olarak, farklı yayın gruplarının en yüksek satış rakamlarına sahip gazetelerindendir. 26.07.2010 - 01.08.2010 tarihleri arasındaki gazete satış raporlarına göre ise, Fanatik gazetesi 207.833, Fotomaç gazetesi 221.992 satış rakamı ile en yüksek toplam satış rakamına sahip spor gazeteleridir. Fikir gazeteleri olarak "Cumhuriyet" ve "Zaman" gazetelerinin belirlenmesinde, farklı yayın gruplarına ait olmaları ve satış rakamlarının yanı sıra siyasi düşünceler açısından sahip oldukları farklılıklar da göz önünde bulundurulmuştur.

Öte yandan bu çalışmada, 6 Nisan 2000 tarihinde, Galatasaray ile İngiltere'nin Leeds United kulüpleri arasında oynanan UEFA kupası yarı final ilk maçı öncesinde yaşanan olaylar, 13 Mart 2002 tarihinde İtalya'nın Roma takımı ile Galatasaray arasında oynanan Avrupa Şampiyonlar Ligi grup karşılaşması sonrasında yaşanan olaylar ve 16 Kasım 2005 tarihinde Türkiye ile İsviçre A Milli Futbol Takımları arasında oynanan 2006 Dünya Kupası elemeleri play-off rövanş karşılaşmasının ardından yaşananlar, örnek olaylar olarak belirlenmiştir. Bu karşılaşmaların örnek olaylar olarak belirlenmesindeki en büyük etken, söz konusu olayların, Türk futbol takımlarının uluslararası alanda yaşadıkları en büyük şiddet olayları arasında yer almalarıdır. Örnek olaylara yönelik haberler, gazetelerin karşılaşma öncesi 15 gün, karşılaşma günü ve karşılaşma sonrası 15 gün içerisindeki sayılarında yayınlananlar ile sınırlandırılmıştır.

Araştırmanın amaçlarını oluşturan sorulara yanıt aranması doğrultusunda, belirlenen örnek olaylara ilişkin haberlere içerik çözümlemesi yöntemi uygulanmıştır.

İçerik çözümlemesi, Berelson tarafından "iletişimin yazılı/açık içeriğinin objektif, sistematik ve sayısal tanımlarını yapan araştırma tekniği (Berelson, 1952'den akt. Gökçe, 1995, s. 16)" biçiminde tanımlanmaktadır. Bir başka tanıma göre ise, içerik çözümlemesi yöntemi, "sosyal gerçeğin belirgin içeriklerinin özelliklerinden, içeriğin belirgin olmayan özellikleri hakkında çıkarımlar yapmak yoluyla sosyal gerçeği araştıran bir yöntem (Merten, 1983'den akt. Gökçe, 2001, s. 25)" olarak tanımlanmaktadır. Bu çalışmada içerik çözümlemesi, bu araştırmanın amacını oluşturan soruların yanıtlarını verebilecek bir yöntem olarak ortaya çıkmaktadır. İçerik çözümlemesi uygulaması altı aşamada gerçekleştirilmektedir. Bunlar, araştırma sorununun belirlenmesi, varsayımların oluşturulması, araştırma evreni ve örnekleminin belirlenmesi, sınıflandırma sisteminin geliştirilmesi ve kategorilerin oluşturulması, uygulama ve verilerin çözümlenmesi aşamalarıdır (Kaya, 2001:207-208).

Buraya kadar, araştırmanın amacı, oluşturulan varsayımları ve tanımlanan örneklemi çerçevesinde artık, sınıflandırma sisteminin geliştirilmesi ve kategorilerin oluşturulmasına gereksinim duyulmaktadır. Uygulama bölümünde kullanılan kategorilerin saptanması, kuramsal bölümde yer alan bilgiler ışığında gerçekleşmiştir. Sonuç olarak, "örnek olaylara ait haberlerin sayısal dağılımı", "haberlerin hangi sayfalarda yer aldığı", "haberlerin sayfa içerisinde kapladıkları alan", "örnek olaylara ilişkin fotoğrafların sayısal dağılımı", "fotoğrafların sayfa içerisinde kapladıkları alan", "haber kaynakları ile ilgili dağılım", "haber içeriğinde vurgu yapılan konular", "haberlerde sıklıkla tekrarlanan sözcükler" ve "gazetecilik meslek etiği ilkeleri" kategorilerinden oluşan bir içerik çözümlemesi kodlama formu oluşturulmuştur. "Haber içeriğinde vurgu yapılan konular" ve "haberlerde sıklıkla tekrarlanan sözcükler" kategorilerini oluşturan maddeler, haber taraması sırasında saptanarak geliştirilmiştir. "Haber içeriğinde, yoğun olarak vurgu yapılan konular" kategorisi ile ilgili 19 madde oluşturulmuştur. Bu maddeler şunlardır:

1. Yaşanan şiddet olayını kınayan ifadeler.
2. Barış, dostluk vb. sporun değerlerini ön plana çıkaran ifadeler.

3. Fair-play vurgusu.
4. Yaşanan şiddet olaylarının, dış basındaki yansımaları.
5. Güvenlik önlemlerinin yetersiz oluşuna dikkat çeken ifadeler.
6. Mağdur kişi veya yakınlarının açıklamaları.
7. Fanatizm ve şiddetin önlenmesine yönelik ifadeler.
8. Kulüp yöneticileri, teknik direktör ve/veya sporcuların açıklamaları.
9. Maçın hakemine yönelik açıklamalar.
10. Sanık veya sanıkların açıklamaları.
11. UEFA'nın, yaşanan olay ile ilgili verdiği cezalara yönelik eleştiriler.
12. Yargı süreci ile ilgili bilgiler.
13. Görgü tanıklarının açıklamaları.
14. Sanık veya sanıkların, sabıka kayıtları ile ilgili bilgiler.
15. Ölen kişilerin cenaze törenlerinde yaşananlar ile ilgili bilgiler.
16. Yaşanan olaylardan dolayı duyulan pişmanlıkların dile getirilmesi.
17. Siyasetçilerin, yaşanan olaylar ile ilgili açıklamaları.
18. Yaşanan olayların, ülkelerarası siyasi gerginlik yaratması.
19. Holigan ve fanatiklerin, diğer takım taraftarları ve sporcularını tehdit etmeleri.

"Haberlerde sıklıkla tekrarlanan sözcükler" kategorisi ile ilgili 43 madde oluşturulmuştur. Bu maddeler şunlardır:

1. Şiddet
2. Öfke/Öfkeli
3. Gözü dönmüş
4. Fanatik
5. Zanlı
6. Saldırı/Saldırmak/Saldırgan
7. Terör
8. Nefret
9. Taş/Sopa/Cop/Bıçak/Silah
10. Katil/Katletmek
11. Fair-play
12. Centilmenlik

13. Dostluk
14. Suç/Suçlu
15. Düşman
16. Güç
17. Gergin
18. Stres/Stresli
19. Irkçı/Irkçılık
20. Polis
21. Tehdit
22. Taraftar
23. Holigan
24. Kavga
25. Ölüm/Ölmek/Öldürmek
26. Kan
27. İntikam
28. Cinayet
29. Kin
30. Kan davası
31. Cehennem
32. Sabıka/Sabıkalı
33. Yara/Yaralı/Yaralamak/Yaralanmak
34. Savaş/Savaşmak
35. Pişman/Pişmanlık
36. Yakmak/Yıkmak/Yok etmek
37. Vurmak/Vurulmak
38. Barış
39. Cenaze
40. Korku
41. İzdiham
42. Kapışmak
43. Acı

Kodlama formundaki "gazetecilik meslek etiği ilkeleri" kategorisi altında yer alan maddeler ise, Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk Bildirgesi (1998), Basın Konseyi Basın Meslek İlkeleri (1988), ABD Profesyonel Gazeteciler Derneği Etik İlkeleri (1996) ve Uluslararası Gazeteciler Federasyonu Meslek İlkeleri (1986) ışığında oluşturulmuştur. Oluşturulan maddeler şu şekildedir:

1. Kişi veya kişilerin milliyetine yönelik olumsuz ifadeler yer alıyor.
2. Kişi veya kişilerin ırkına yönelik olumsuz ifadeler yer alıyor.
3. Kişi veya kişilerin cinsiyetine yönelik olumsuz ifadeler yer alıyor.
4. Kişi veya kişilerin diline yönelik olumsuz ifadeler yer alıyor.
5. Kişi veya kişilerin dini inançlarına yönelik olumsuz ifadeler yer alıyor.
6. Kişi veya kişilerin yaşına yönelik olumsuz ifadeler yer alıyor.
7. Kişi veya kişilerin sosyal düzeyine yönelik olumsuz ifadeler yer alıyor.
8. Kişi veya kişilerin mesleğine yönelik olumsuz ifadeler yer alıyor.
9. Şiddeti haklı gösteren, özendiren ifadeler yer alıyor.
10. Hakaret içeren sözcükler yer alıyor.
11. Tehdit ve şantaj içeren sözcükler yer alıyor.
12. Kaynağı belirtilmeyen bilgi ve haberler yer alıyor.
13. Halkın haber alma, bilgilenme hakkıyla doğrudan bağlantılı olmamasına rağmen, özel yaşamın gizliliği ilkesi ihlal edilmiş.
14. Haber-olay ile yorum ve görüş ayrımı açık bir şekilde ifade edilmemiş.
15. Haberde, taraf olunan konum açıkça belirtilmemiş.
16. Haber ile ilgili yer alan fotoğrafın güncel olup olmadığı açık şekilde belirtilmemiş.
17. Ön yargı içeren ifadeler yer alıyor.
18. Doğruluğundan emin olunmayan iddialar yer alıyor.
19. Yargı kararının kesinleşmemesine rağmen, sanık veya sanıkları suçluymuş gibi değerlendiren ifadeler yer alıyor.
20. Gerçekleri ve doğruları çarpıtıcı/yanıltıcı ifadeler yer alıyor.
21. Kişi veya kişilerin cinsel eğilimlerine yönelik olumsuz ifadeler yer alıyor.
22. Kişinin sağlık durumuna ilişkin olumsuz ifadeler yer alıyor.
23. Kişinin fiziksel, zihinsel özrü ile ilgili olumsuz ifadeler yer alıyor.
24. Kişi veya kişileri küçük düşüren, aşağılayan ifadeler yer alıyor.

25. Resmi suçlamalar öncesinde suç sanıklarının kimlikleri açık şekilde belirtiliyor.

26. İnsanlar, topluluklar ve uluslararası nefreti, düşmanlığı körükleyici ifadeler yer alıyor.

27. Bir ulusun, bir topluluğun ve bireylerin kültürel değerlerini ve inançlarını (veya inançsızlığını) doğrudan saldırı konusu yapan ifadeler yer alıyor.

28. Çocuklarla ilgili suçlarda sanık, tanık ya da mağdur (maktul) olsun, 18 yaşından küçüklerin açık isimleri ve fotoğrafları yer alıyor.

29. Haber ve yorum metinleri ile ilan-reklam amaçlı metinlerin ayrımı, karışıklığa yol açmayacak, net bir şekilde belirtilmemiş.

30. Üzüntü, sıkıntı, tehlike, yıkım, felaket ya da şok halindeki insanların söz konusu olduğu sarsıcı durumlara ilişkin duygu sömürüsü içeren ifadelere yer verilmiş.

31. Haberde eleştirilen kişilere cevap hakkı verilmemiş.

32. Haberde ayrımcı ve cinsiyetçi bir dil kullanılmış.

İçerik çözümlemesi kodlama formu, ön deneme ile sınanmış ve Ek-1'de sunulan son halini almıştır. İçerik çözümlemesi uygulamasına dayalı olarak elde edilen veriler, frekans dağılımları çerçevesinde yorumlanmıştır. Çözümlemenin mikro düzeyde nasıl yapıldığına ilişkin bilgiler, "Haber İçeriğinde Vurgu Yapılan Konular İle İlgili Sayısal Dağılım" ve "İhlal Şekillerine Yönelik Sayısal Dağılım" başlıklı tablolar sonrasında verilmiştir.

2. BULGULAR VE YORUMLARI

Bu başlık altında, fikir gazeteleri, popüler gazeteler ve spor gazetelerinin, futbol ile ilişkili şiddet olaylarına yönelik tutumları, gazetecilik meslek etiği ilkeleri bağlamında niceliksel ve niteliksel olarak ortaya konmuştur.

2.1. Giriş

Araştırma konusu, amacı ve yöntemi çerçevesinde içerik çözümlemesi uygulamasına dayalı olarak elde edilen veriler, bulgular ve yorumları başlığı altında, içerik çözümlemesi kodlama formu kategorilerine yönelik biçimde ortaya konulmuş, frekans dağılımları çerçevesinde çözümlenerek yorumlanmıştır. Yapılan çözümlemeler sonucunda elde edilen bulgulara ilişkin tablolara, öncelikle tek tek gazeteler şeklinde, daha sonra, fikir gazeteleri, popüler gazeteler ve spor gazetelerinin karşılaştırılması şeklinde yer verilmiştir.

2.1.1. Nicel çözümleme

Aşağıda sırasıyla, "Cumhuriyet", "Zaman", "Hürriyet", "Sabah", "Fanatik" ve "Fotomaç" gazetelerinden elde edilen bulgulara ilişkin tablolar, ardından, fikir gazeteleri, popüler gazeteler ve spor gazetelerinden elde edilen bulguların birbirleriyle karşılaştırıldığı tablolar yer almaktadır. Bulgular, 10 temel başlık altında incelenerek, tablolar halinde düzenlenmiş ve yorumlanmıştır. Bu başlıklar şunlardır:

- Şiddet olayları ile ilgili toplam haber sayısı.
- Şiddet olaylarına ilişkin toplam fotoğraf sayısı.
- Haberlerin, sayfa numarasına göre dağılımı.
- Haberlerin, sayfada kapladıkları alan ile ilgili dağılım.
- Fotoğrafların, sayfada kapladıkları alan ile ilgili dağılım.
- Haber kaynakları ile ilgili dağılım.
- Haber içeriğinde vurgu yapılan konular ile ilgili sayısal dağılım.
- Haberlerde sıklıkla tekrarlanan sözcükler.

- Etik kural ihlali yapılan haber sayısı.
- İhlal şekillerine yönelik sayısal dağılım.

2.1.1.1. Cumhuriyet Gazetesi'ne Ait Bulgular ve Yorumları

Araştırmada incelenen 3 örnek olay ve bunların yayımlandığı 31 günlük süre içerisinde, Cumhuriyet Gazetesi'nde yer alan şiddet olayları ile ilgili haber sayıları Tablo 1'de görülmektedir.

Tablo 1. Şiddet Olayları İle İlgili Toplam Haber Sayısı

CUMHURİYET GAZETESİ	GS-Leeds United	Roma-GS	Türkiye-İsviçre
Şiddet olayları ile ilgili toplam haber sayısı	51	22	34

Şiddet olayları ile ilgili toplam haber sayılarına bakıldığında, Cumhuriyet Gazetesi'nde, 51 haber ile en çok sayıda haberin, Galatasaray-Leeds United karşılaşması öncesi yaşanan şiddet olaylarına ait olduğu görülmektedir. Yargısal bir biçimde değerlendirildiğinde, Galatasaray-Leeds United karşılaşmasından önce yaşanan olaylarda iki kişinin ölmesi nedeniyle gazetenin, bu olay ile ilgili daha çok sayıda habere yer verdiği söylenebilir. Tablo 1'e bakıldığında, Cumhuriyet Gazetesi'nde, Türkiye-İsviçre karşılaşması sonrasında yaşanan olaylar ile ilgili toplam 34 habere, Roma-Galatasaray karşılaşması sonrasında yaşanan olaylar ile ilgili ise toplam 22 habere yer verildiği görülmektedir. Tablo 1'de yer alan veriler ışığında, Cumhuriyet gazetesinin, söz konusu şiddet olaylarına haber değeri atfettiği ve sayfalarında, olaylar ile ilgili oldukça fazla sayıda habere yer verdiği söylenebilir.

Tablo 2. Şiddet Olaylarına İlişkin Toplam Fotoğraf Sayısı

CUMHURİYET GAZETESİ	GS-Leeds United	Roma-GS	Türkiye-İsviçre
Şiddet olayları ile ilgili toplam fotoğraf sayısı	13	9	14

Tablo 2'de, şiddet olaylarına ilişkin toplam fotoğraf sayılarına ait bulgulara yer verilmiştir. Tablo 2'ye bakıldığında, Cumhuriyet Gazetesi'nde en çok sayıda fotoğrafın, Türkiye-İsviçre karşılaşmasından sonra yaşanan olaylara ilişkin olduğu görülmektedir. Türkiye-İsviçre karşılaşmasının ardından yaşanan olaylar ile ilgili 14 adet, Galatasaray-Leeds United karşılaşmasının öncesinde yaşanan olaylar ile ilgili 13 adet, Roma-Galatasaray karşılaşmasından sonra yaşanan olaylar ile ilgili ise, 9 adet fotoğrafın, Cumhuriyet Gazetesi'nde yer aldığı görülmektedir. Tablo 1 ve Tablo 2 karşılaştırıldığında, Cumhuriyet Gazetesi'nde en çok sayıda haberin, Galatasaray-Leeds United karşılaşmasına ait olduğu, buna karşın en çok sayıda fotoğrafın Türkiye-İsviçre karşılaşmasına ait olduğu görülmektedir. Bu durumun nedeni olarak, Galatasaray-Leeds United karşılaşmasından önce yaşanan olayların sokakta, Türkiye-İsviçre karşılaşmasından sonra yaşanan olayların ise stadyumda, başka bir ifade ile çok sayıda gazetecinin varolduğu bir ortamda gerçekleşmiş olması gösterilebilir.

Tablo 3. Haberlerin Sayfa Numarasına Göre Dağılımı

CUMHURİYET GAZETESİ	GS-Leeds United	Roma-GS	Türkiye-İsviçre
Birinci sayfa	11 *(%21.5)*	7 *(%31.8)*	9 *(%26.5)*
İç sayfalar	40 *(%78.5)*	15 *(%68.2)*	25 *(%73.5)*
Toplam	51 *(%100)*	22 *(%100)*	34 *(%100)*

Tablo 3'de, yaşanan şiddet olaylarına ilişkin haberlerin sayfa numaralarına göre dağılımları yer almaktadır. Cumhuriyet Gazetesi'nde, Galatasaray-Leeds United

karşılaşmasından önce yaşanan olaylar ile ilgili toplam 51 haberden 11'i birinci sayfada, 40'ı ise iç sayfalarda yer almıştır. Roma-Galatasaray karşılaşmasından sonra yaşanan olaylar ile ilgili toplam 22 haberden 7'si birinci sayfada, 15'i iç sayfalarda, Türkiye-İsviçre karşılaşması sonrasında yaşanan olaylar ile ilgili toplam 34 haberden 9'u birinci sayfada, 25'i ise iç sayfalarda yer almıştır. Cumhuriyet Gazetesi'nin, yaşanan şiddet olaylarına ilişkin haberlere birinci sayfadan yer verme oranı, gazetenin bu olaylara verdiği önemi gösterir niteliktedir. Cumhuriyet Gazetesi'nin bir fikir gazetesi olması, şiddet olaylarına daha duyarlı yaklaşması ve bu olaylara yönelik haberleri birinci sayfaya taşımasının bir nedeni olarak gösterilebilmektedir.

Tablo 4. Haberlerin Sayfada Kapladıkları Alan İle İlgili Dağılım

CUMHURİYET GAZETESİ	GS-Leeds United	Roma-GS	Türkiye-İsviçre
Tam sayfa	6 *(%11.8)*	2 *(%9)*	4 *(%11.8)*
Yarım sayfa	13 *(%25.4)*	6 *(%27.3)*	8 *(%23.5)*
Çeyrek sayfa	11 *(%21.5)*	7 *(%31.8)*	9 *(%26.5)*
Çeyrek yarısı	9 *(%17.6)*	4 *(%18.2)*	5 *(%14.7)*
Tek spot	6 *(%11.8)*	2 *(%9)*	5 *(%14.7)*
Başlık/Duyuru	6 *(%11.8)*	1 *(%4.5)*	3 *(%8.8)*
Toplam	51 *(%100)*	22 *(%100)*	34 *(%100)*

Tablo 4'de, yaşanan şiddet olaylarına ilişkin haberlerin, sayfada kapladıkları alan ile ilgili dağılım yer almaktadır. Yaşanan şiddet olaylarına ilişkin haberlerin sayfada kapladıkları alan ile ilgili dağılımlara bakıldığında, Cumhuriyet Gazetesi'nde, Galatasaray-Leeds United karşılaşması öncesinde yaşanan olaylar ile ilgili 6 haberin tam sayfa, 13 haberin yarım sayfa, 11 haberin çeyrek sayfa, 9 haberin çeyrek yarısı, 6 haberin spot ve 6 haberin sadece başlık şeklinde yer aldığı görülmektedir. Roma-Galatasaray karşılaşması sonrasında yaşanan olaylara ilişkin haberlere bakıldığında, 2 haberin tam sayfa, 6 haberin yarım sayfa, 7 haberin çeyrek sayfa, 4 haberin çeyrek yarısı, 2 haberin spot ve 1 haberin başlık şeklinde yer aldığı görülmektedir. Türkiye-İsviçre karşılaşması sonrasında yaşanan olaylara ilişkin haberlerin sayfada kapladıkları alanlara bakıldığında ise, 4 haberin tam sayfa, 8 haberin yarım sayfa, 9 haberin çeyrek

sayfa, 5 haberin çeyrek yarısı, 5 haberin spot ve 3 haberin başlık şeklinde yer aldığı görülmektedir. Bu dağılımlara bakıldığında, Cumhuriyet Gazetesi'nde yer alan her üç örnek olaya ilişkin haberlerin, en çok yarım sayfa ve çeyrek sayfa olarak yayınlandıkları görülmektedir. Bu durumun nedeni olarak, Cumhuriyet gazetesinin bir spor gazetesi olmaması, sayfalarında, spor haberlerinin yanı sıra, siyaset, kültür-sanat, ekonomi, sağlık, eğitim, çevre ve bilim-teknik konularındaki haberlere de yer veriyor olması gösterilebilir.

Tablo 5. Fotoğrafların Sayfada Kapladıkları Alan İle İlgili Dağılım

CUMHURİYET GAZETESİ	GS-Leeds United	Roma-GS	Türkiye-İsviçre
Tam sayfa	-	-	-
Yarım sayfa	2 *(%15.4)*	2 *(%22.2)*	3 *(%21.4)*
Çeyrek sayfa	5 *(%38.5)*	4 *(%44.4)*	6 *(%42.9)*
Çeyrek yarısı	6 *(%46.1)*	3 *(%33.3)*	5 *(%35.7)*
Toplam	13 *(%100)*	9 *(%100)*	14 *(%100)*

Tablo 5'de, yaşanan şiddet olaylarına ilişkin haberlere ait fotoğrafların, sayfada kapladıkları alan ile ilgili dağılım verilmektedir. Tablo 5'e bakıldığında, Cumhuriyet Gazetesi'nde hiçbir fotoğrafın tam sayfa olarak yer almadığı görülmektedir. Bu durumun, çalışmanın kuramsal bölümünde de açıklandığı üzere, Cumhuriyet Gazetesi'nin bir fikir gazetesi olmasından kaynaklandığı söylenebilir. Cumhuriyet Gazetesi'nde, fotoğrafların genellikle, çeyrek sayfa ve çeyrek sayfanın yarısı şeklinde yayınlandığı görülmektedir.

Tablo 6. Haber Kaynakları İle İlgili Dağılım

CUMHURİYET GAZETESİ	GS-Leeds United	Roma-GS	Türkiye-İsviçre
Belirtilmemiş	-	-	-
Gazetenin kendi muhabiri	23 *(%45)*	11 *(%50)*	21 *(%61.8)*
Ajans	28 *(%55)*	9 *(%41)*	13 *(%38.2)*
Diğer	-	2 *(%9)*	-
Toplam	51 *(%100)*	22 *(%100)*	34 *(%100)*

Tablo 6'da, yaşanan şiddet olaylarına ilişkin haberlerin, elde edildiği kaynaklar ile ilgili dağılım verilmektedir. Tablo 6'ya bakıldığında, Cumhuriyet Gazetesi'nin, sayfalarında büyük çoğunlukla, kendi muhabirlerinin hazırladığı haberlerin yer aldığı söylenebilir. Cumhuriyet Gazetesi'nde yer alan, üç örnek olaya ait toplam 107 haber içerisinde, haber kaynağı belirtilmemiş hiçbir haberin olmaması, gazetenin bu konuya karşı olan duyarlılığını göstermesi bakımından önemli görülmektedir.

Tablo 7. Haber İçeriğinde Vurgu Yapılan Konular İle İlgili Sayısal Dağılım

CUMHURİYET GAZETESİ	GS-Leeds United	Roma-GS	Türkiye-İsviçre
Yaşanan şiddet olayını kınayan ifadeler	6	11	6
Barış, dostluk vb. sporun değerlerini ön plana çıkaran ifadeler	9	4	5
Fair-play vurgusu	5	6	6
Yaşanan şiddet olaylarının, dış basındaki yansımaları	11	3	4
Güvenlik önlemlerinin yetersiz oluşuna dikkat çeken ifadeler	3	6	-
Mağdur kişi veya yakınlarının açıklamaları	-	4	-
Fanatizm ve şiddetin önlenmesine yönelik ifadeler	7	5	4
Kulüp yöneticileri, teknik direktör ve/veya sporcuların açıklamaları	6	6	9
Maçın hakemine yönelik açıklamalar	-	-	-
Sanık veya sanıkların açıklamaları	2	2	6
UEFA'nın, yaşanan olay ile ilgili verdiği cezalara yönelik eleştiriler	5	2	3
Yargı süreci ile ilgili bilgiler	-	-	-
Görgü tanıklarının açıklamaları	-	-	-
Sanık veya sanıkların, sabıka kayıtları ile ilgili bilgiler	1	-	-
Ölen kişilerin cenaze törenlerinde yaşananlar ile ilgili bilgiler	3	-	-
Yaşanan olaylardan dolayı duyulan pişmanlıkların dile getirilmesi	1	-	3
Siyasetçilerin, yaşanan olaylar ile ilgili açıklamaları	7	4	2

Yaşanan olayların, ülkelerarası siyasi gerginlik yaratması	3	3	2
Holigan ve fanatiklerin, diğer takım taraftarları ve sporcularını tehdit etmeleri	2	-	-

Tablo 7'de, yaşanan şiddet olaylarına ilişkin haberlerde, sıklıkla vurgu yapılan konular ile ilgili dağılım yer almaktadır. Tablo 7'ye bakıldığında, Cumhuriyet gazetesinin, yaşanan şiddet olayları ile ilgili haberlerde daha çok, olayları kınayan ifadelere ve kulüp yöneticileri, teknik direktör ve/veya sporcuların olaylar ile ilgili açıklamalarına yer verdiği görülmektedir. Bu durumunun, gazetenin, haberleri bir kaynağa dayandırarak sunma kaygısından kaynaklandığı düşünülmektedir. Gazete, sporcu, teknik direktör ve kulüp yöneticilerini, konunun uzmanı olarak görmüş, bu nedenle, bu kişilerin olaylar ile ilgili değerlendirmelerine sıklıkla başvurmuştur. Bu aşamada, çözümlemenin nasıl yapıldığı ile ilgili bir örnek vermek yararlı olacaktır. 15 Nisan 2000 tarihinde, Cumhuriyet gazetesinde yer alan "Önemli olan insan hayatı" (Bkz. Ek-2) başlıklı haberde, A Milli Takım Teknik Direktörü Mustafa Denizli'nin, Galatasaray-Leeds United karşılaşması öncesinde yaşanan olaylar ile ilgili görüşlerine yer verilmiştir. Haber metninde, Mustafa Denizli'nin, iki İngiliz taraftarın öldürülmesi ile sonuçlanan günün ileride, "Kara Çarşamba" olarak hatırlanacağını ifade ettiği belirtilmiştir. Metinde ayrıca, Mustafa Denizli'nin "Dünyadaki hiçbir sportif başarı, bir insanın canından daha kıymetli değildir. Bu yaşananlar, gençlerin spor kültürünü özümsemesi açısından kötü ama önemli örneklerdir" sözlerine yer verilmiştir.

Cumhuriyet Gazetesi'nde, Galatasaray-Leeds United karşılaşması öncesinde yaşanan şiddet olaylarına ilişkin toplam 51 haberden 11'inde, yaşanan şiddet olaylarının dış basındaki yansımalarına, 9 haberde, barış, dostluk vb. sporun değerlerini ön plana çıkaran ifadelere, 7 haberde, fanatizm ve şiddetin önlenmesine yönelik ifadelere ve siyasetçilerin, yaşanana olaylar ile ilgili açıklamalarına yer verildiği görülmektedir. Roma-Galatasaray karşılaşması sonrasında yaşanan olaylar ile ilgili haberlere bakıldığında, 11 haberde, yaşanan şiddet olayını kınayan ifadelere, 6'şar haberde ise, fair-play vurgusu, güvenlik önlemlerinin yetersiz oluşuna dikkat çeken ifadeler ve kulüp yöneticileri, teknik direktör ve/veya sporcuların açıklamalarına yer verildiği görülmektedir. Türkiye-İsviçre karşılaşması sonrasında yaşanan olaylar ile ilgili haberlere bakıldığında da, 9 haber ile en çok, kulüp yöneticileri, teknik direktör ve/veya

sporcuların açıklamalarına yer verildiği görülmektedir. Aynı haber içerisinde, birden fazla konuya vurgu yapılabilmesi nedeniyle, Tablo 7'deki değerlerin toplamı, toplam haber sayılarından fazla çıkabilmektedir.

Tablo 8. Haberlerde Sıklıkla Tekrarlanan Sözcükler

CUMHURİYET GAZETESİ	GS-Leeds United	Roma-GS	Türkiye-İsviçre
Şiddet	143	51	31
Öfke/Öfkeli	103	39	21
Gözü dönmüş	42	18	2
Fanatik	125	11	2
Zanlı	73	6	1
Saldırı/Saldırmak/Saldırgan	101	47	15
Terör	17	19	3
Nefret	46	11	15
Taş/Sopa/Cop/Bıçak/Silah	59	7	7
Katil/Katletmek	75	2	-
Fair-play	83	13	12
Centilmenlik	92	27	17
Dostluk	61	22	11
Suç/Suçlu	154	29	21
Düşman	41	31	15
Güç	52	17	21
Gergin	51	13	35
Stres/Stresli	43	11	41
Irkçı/Irkçılık	26	9	13
Polis	21	20	15
Tehdit	42	17	17
Taraftar	77	19	19
Holigan	127	13	8
Kavga	95	32	42
Ölüm/Ölmek/Öldürmek	125	3	2
Kan	109	7	7
İntikam	27	9	5
Cinayet	49	3	1
Kin	23	9	3
Kan davası	17	2	2
Cehennem	22	3	17

Sabıka/Sabıkalı	30	9	15
Yara/Yaralı/Yaralamak/Yaralanmak	59	11	21
Savaş/Savaşmak	41	15	13
Kapışmak	22	9	22
İzdiham	16	2	14
Vurmak/Vurulmak	29	18	17
Barış	47	7	19
Cenaze	61	-	-
Korku	62	19	21
Yakmak/Yıkmak/Yok etmek	41	2	20
Pişman/Pişmanlık	37	5	14
Acı	48	4	11

Tablo 8'de, haberlerde sıklıkla tekrarlanan sözcüklere ait dağılıma yer verilmiştir. Üç örnek olaya ait haberlerde, en sık tekrarlanan ilk beş sözcüğe bakıldığında, Galatasaray-Leeds United karşılaşması öncesinde yaşanan olaylara ilişkin haberlerde, "suç/suçlu", "şiddet", "holigan", "fanatik" ve "ölüm/ölmek/öldürmek" sözcüklerinin ilk sıralarda yer aldığı görülmektedir. Roma-Galatasaray karşılaşması sonrasında yaşanan olaylara ilişkin haberlerde, "şiddet", "saldırı/saldırmak/saldırgan", "öfke/öfkeli", "kavga" ve "düşman" sözcüklerinin, Türkiye-İsviçre karşılaşması sonrasında yaşanan olaylara ilişkin haberlerde ise "kavga", "stres/stresli", "gergin", "kapışmak" ve "şiddet" sözcüklerinin en sık tekrarlanan sözcükler olduğu görülmektedir. Tablo 8'de yer alan bulgular ışığında, Cumhuriyet gazetesinin, yaşanan olaylara ait haberleri şiddet çağrıştıracak biçimde sunduğu söylenebilir.

Tablo 9. Etik Kural İhlali Yapılan Haber Sayısı

CUMHURİYET GAZETESİ	GS-Leeds United	Roma-GS	Türkiye-İsviçre
Şiddet olayları ile ilgili toplam haber sayısı	51	22	34
Etik kural ihlali yapılan haber sayısı	9	6	7

Tablo 9'da, etik kural ihlali yapılan haber sayılarına ait dağılım yer almaktadır. Cumhuriyet Gazetesi'nde yer alan, Galatasaray-Leeds United karşılaşması öncesinde yaşanan olaylara ait 51 haberden 9'unda, Roma-Galatasaray karşılaşması sonrasında yaşanan olaylara ilişkin 22 haberden 6'sında ve Türkiye-İsviçre karşılaşması sonrasında yaşanan olaylar ile ilgili 34 haberden 7'sinde etik kural ihlali yapıldığı görülmektedir.

Tablo 10. İhlal Şekillerine Yönelik Sayısal Dağılım

CUMHURİYET GAZETESİ	GS-Leeds United	Roma-GS	Türkiye-İsviçre
Kişi veya kişilerin milliyetine yönelik olumsuz ifadeler yer alıyor	-	1	-
Kişi veya kişilerin ırkına yönelik olumsuz ifadeler yer alıyor	-	-	-
Kişi veya kişilerin cinsiyetine yönelik olumsuz ifadeler yer alıyor	-	-	-
Kişi veya kişilerin diline yönelik olumsuz ifadeler yer alıyor	-	-	-
Kişi veya kişilerin dini inançlarına yönelik olumsuz ifadeler yer alıyor	-	-	-
Kişi veya kişilerin yaşına yönelik olumsuz ifadeler yer alıyor	-	-	-
Kişi veya kişilerin sosyal düzeyine yönelik olumsuz ifadeler yer alıyor	-	-	-
Kişi veya kişilerin mesleğine yönelik olumsuz ifadeler yer alıyor	-	-	-
Şiddeti haklı gösteren, özendiren ifadeler yer alıyor	4	-	2
Hakaret içeren sözcükler yer alıyor	2	2	2
Tehdit ve şantaj içeren sözcükler yer alıyor	-	1	1
Kaynağı belirtilmeyen bilgi ve haberler yer alıyor	-	-	-
Halkın haber alma, bilgilenme hakkıyla doğrudan bağlantılı olmamasına rağmen, özel yaşamın gizliliği ilkesi ihlal edilmiş	-	-	-
Haber-olay ile yorum ve görüş ayrımı açık bir şekilde ifade edilmemiş	-	-	-
Haberde, taraf olunan konum açıkça belirtilmemiş	-	-	-

Haber ile ilgili yer alan fotoğrafın güncel olup olmadığı açık şekilde belirtilmemiş	4	2	2
Ön yargı içeren ifadeler yer alıyor	3	2	-
Doğruluğundan emin olunmayan iddialar yer alıyor	-	-	-
Yargı kararının kesinleşmemesine rağmen, sanık veya sanıkları suçluymuş gibi değerlendiren ifadeler yer alıyor	3	1	-
Gerçekleri ve doğruları çarpıtıcı/yanıltıcı ifadeler yer alıyor	-	-	-
Kişi veya kişilerin cinsel eğilimlerine yönelik olumsuz ifadeler yer alıyor	-	-	-
Kişinin sağlık durumuna ilişkin olumsuz ifadeler yer alıyor	-	-	-
Kişinin fiziksel, zihinsel özrü ile ilgili olumsuz ifadeler yer alıyor	-	-	-
Kişi veya kişileri küçük düşüren, aşağılayan ifadeler yer alıyor	2	2	1
Resmi suçlamalar öncesinde suç sanıklarının kimlikleri açık şekilde belirtiliyor	-	-	-
İnsanlar, topluluklar ve uluslararası nefreti, düşmanlığı körükleyici ifadeler yer alıyor	-	2	1
Bir ulusun, bir topluluğun ve bireylerin kültürel değerlerini ve inançlarını (veya inançsızlığını) doğrudan saldırı konusu yapan ifadeler yer alıyor	-	-	-
Çocuklarla ilgili suçlarda sanık, tanık ya da mağdur (maktul) olsun, 18 yaşından küçüklerin açık isimleri ve fotoğrafları yer alıyor	-	-	-
Haber ve yorum metinleri ile ilan-reklam amaçlı metinlerin ayrımı, karışıklığa yol açmayacak, net bir şekilde belirtilmemiş	-	-	-
Üzüntü, sıkıntı, tehlike, yıkım, felaket ya da şok halindeki insanların söz konusu olduğu sarsıcı durumlara ilişkin duygu sömürüsü içeren ifadelere yer verilmiş	-	-	-
Haberde eleştirilen kişilere cevap hakkı verilmemiş	-	-	-
Haberde ayrımcı ve cinsiyetçi bir dil kullanılmış	-	-	-

Tablo 10'da, etik kural ihlallerine yönelik sayısal dağılıma yer verilmiştir. Burada, Tablo 10'da yer alan verilere ait çözümlemenin nasıl yapıldığı ile ilgili bir örnek vermek yararlı olacaktır. Ön yargı içeren ifadelerin çözümlemesi ile ilgili şu örnek

verilebilir. Galatasaray-Leeds United karşılaşması öncesinde yaşanan olaylara ilişkin, 6 Nisan 2000 Perşembe günü, Cumhuriyet Gazetesi'nde yayınlanan "Yarı final maçına kan bulaştı" (Bkz. Ek-3) başlıklı haberde, Galatasaray-Leeds United karşılaşması öncesinde yaşanan olayların, İngilizler tarafından başlatıldığına yönelik ön yargı içeren ifadelere yer verilmiştir. Haber metninde "... gittikleri her yerde olay çıkaran İngiliz holiganlar, İstanbul'da da boş durmadılar ve Taksim Meydanı'nı savaş alanına çevirdiler." cümlesi yer almaktadır. Bu cümleye göre, İngiliz taraftarların gittikleri her yerde olay çıkarttıkları, bu nedenle, Türkiye'de yaşanan olaylardan da onların sorumlu oldukları ifade edilmektedir.

Cumhuriyet Gazetesi'ndeki, Galatasaray-Leeds United karşılaşması öncesinde yaşanan olaylara ilişkin haberler, gazetecilik meslek etiği ilkeleri açısından değerlendirildiğinde, 4 haberde habere ilişkin fotoğrafın güncel olup olmadığının açık şekilde belirtilmediği, 4 haberde şiddeti haklı gösteren, özendiren ifadelerin yer aldığı, 3 haberde önyargı içeren ifadelere yer verildiği, 3 haberde yargı kararının kesinleşmemesine karşın sanık veya sanıkları suçluymuş gibi değerlendiren ifadelerin yer aldığı, 2 haberde kişi veya kişileri küçük düşüren, aşağılayan ifadelere yer verildiği ve 2 haberde hakaret içeren ifadelerin yer aldığı görülmektedir. Roma-Galatasaray karşılaşmasının ardından yaşanan olaylara ilişkin haberler incelendiğinde, 2 haberde insanlar, topluluklar ve uluslararası nefreti, düşmanlığı körükleyici ifadelerin yer aldığı, 2 haberde kişi veya kişileri küçük düşüren, aşağılayan ifadelerin yer aldığı, 1 haberde yargı kararının kesinleşmemesine rağmen, sanık veya sanıkları suçluymuş gibi değerlendiren ifadelerin yer aldığı, 2 haberde ön yargı içeren ifadelerin yer aldığı, 2 haberde haber ile ilgili fotoğrafın güncel olup olmadığının belirtilmediği, 1 haberde tehdit ve şantaj içeren sözcüklerin yer aldığı, 2 haberde hakaret içeren sözcüklerin yer aldığı, 1 haberde ise kişilerin milliyetine yönelik olumsuz ifadelerin yer aldığı görülmektedir. Türkiye-İsviçre karşılaşmasının sonrasında yaşanan olaylar ile ilgili haberler incelendiğinde ise, 2 haberde şiddeti haklı gösteren, özendiren ifadelere yer verildiği, 1 haberde insanlar, topluluklar ve uluslararası nefreti, düşmanlığı körükleyici ifadelerin yer aldığı, 1 haberde kişi veya kişileri küçük düşüren, aşağılayan ifadelerin yer aldığı, 2 haberde haber ile ilgili fotoğrafın güncel olup olmadığının belirtilmediği, 1 haberde tehdit ve şantaj içeren sözcüklere yer verildiği ve 2 haberde hakaret içeren sözcüklere yer

verildiği görülmektedir. Bu aşamada, bir noktaya açıklık getirmek gerekmektedir. Tablo 10'da yer alan verilerin toplam sayısı, etik kural ihlali yapılan toplam haber sayısından fazladır. Bu durumun nedeni, aynı haberde birden çok etik kural ihlalinin yapılabilmesidir. Aynı durum, diğer gazeteler için de geçerlidir.

2.1.1.2. Zaman Gazetesi'ne Ait Bulgular ve Yorumları

Araştırmada incelenen 3 örnek olay ve bunların yayımlandığı 31 günlük süre içerisinde Zaman Gazetesi'nde yer alan şiddet olayları ile ilgili haber sayıları Tablo 11'de görülmektedir.

Tablo 11. Şiddet Olayları İle İlgili Toplam Haber Sayısı

ZAMAN GAZETESİ	GS-Leeds United	Roma-GS	Türkiye-İsviçre
Şiddet olayları ile ilgili toplam haber sayısı	30	33	38

Şiddet olayları ile ilgili toplam haber sayılarına bakıldığında, Zaman Gazetesi'nde, 38 haber ile en çok sayıda haberin, Türkiye-İsviçre karşılaşması sonrası yaşanan şiddet olaylarına ait olduğu görülmektedir. Tablo 11'e bakıldığında, Zaman Gazetesi'nde, Roma-Galatasaray karşılaşması sonrasında yaşanan olaylar ile ilgili toplam 33 habere, Galatasaray-Leeds United karşılaşması öncesinde yaşanan olaylar ile ilgili ise toplam 30 habere yer verildiği görülmektedir. Tablo 11'de yer alan veriler ışığında, Zaman gazetesinin, söz konusu şiddet olaylarına haber değeri atfettiği ve sayfalarında, olaylar ile ilgili oldukça fazla sayıda habere yer verdiği söylenebilir.

Tablo 12. Şiddet Olaylarına İlişkin Toplam Fotoğraf Sayısı

ZAMAN GAZETESİ	GS-Leeds United	Roma-GS	Türkiye-İsviçre
Şiddet olayları ile ilgili toplam fotoğraf sayısı	31	27	24

Tablo 12'de, şiddet olaylarına ilişkin toplam fotoğraf sayılarına ait bulgulara yer verilmiştir. Tablo 12'ye bakıldığında Zaman Gazetesi'nde, en çok sayıda fotoğrafın, Galatasaray-Leeds United karşılaşması öncesinde yaşanan olaylara ilişkin olduğu görülmektedir. Galatasaray-Leeds United karşılaşması öncesinde yaşanan olaylar ile ilgili 31 adet, Roma-Galatasaray karşılaşmasının ardından yaşanan olaylar ile ilgili 27 adet, Türkiye-İsviçre karşılaşmasından sonra yaşanan olaylar ile ilgili ise, 24 adet fotoğrafın, Zaman Gazetesi'nde yer aldığı görülmektedir. Tablo 11 ve Tablo 12 karşılaştırıldığında, Zaman Gazetesi'nde en çok sayıda haberin, Türkiye-İsviçre karşılaşmasında yaşanan olaylara ilişkin olmasına karşın, en çok sayıda fotoğrafın, Galatasaray-Leeds United karşılaşmasından önce yaşanan olaylara ilişkin olduğu görülmektedir. Bu çelişkinin nedeni, Zaman gazetesindeki Galatasaray-Leeds United karşılaşması öncesi yaşanan olaylar ile ilgili bazı haberlerde, aynı fotoğrafların kullanılmasıdır.

Tablo 13. Haberlerin Sayfa Numarasına Göre Dağılımı

ZAMAN GAZETESİ	GS-Leeds United	Roma-GS	Türkiye-İsviçre
Birinci sayfa	2 *(%6.7)*	3 *(%9)*	3 *(%7.9)*
İç sayfalar	28 *(%93.3)*	30 *(%91)*	35 *(%92.1)*
Toplam	30 *(%100)*	33 *(%100)*	38 *(%100)*

Tablo 13'de, yaşanan şiddet olaylarına ilişkin haberlerin sayfa numaralarına göre dağılımları yer almaktadır. Zaman Gazetesi'nde, Galatasaray-Leeds United

karşılaşmasından önce yaşanan olaylar ile ilgili toplam 30 haberden 2'si birinci sayfada, 28'i ise iç sayfalarda yer almıştır. Roma-Galatasaray karşılaşmasından sonra yaşanan olaylar ile ilgili toplam 33 haberden 3'ü birinci sayfada, 30'u iç sayfalarda, Türkiye-İsviçre karşılaşması sonrasında yaşanan olaylar ile ilgili toplam 38 haberden 3'ü birinci sayfada, 35'i ise iç sayfalarda yer almıştır. Cumhuriyet Gazetesi ile karşılaştırıldığında, Zaman gazetesinde, yaşanan şiddet olayları ile ilgili haberlere birinci sayfadan yer verme oranının düşük olduğu görülmektedir. Tablo 11 ve Tablo 13'de, Zaman gazetesinin, yaşanan şiddet olaylarına haber değeri atfettiği, buna karşın, ilgili haberlere daha çok, iç sayfalarda yer verdiği görülmektedir.

Tablo 14. Haberlerin Sayfada Kapladıkları Alan İle İlgili Dağılım

ZAMAN GAZETESİ	GS-Leeds United	Roma-GS	Türkiye-İsviçre
Tam sayfa	2 *(%6.7)*	3 *(%9.1)*	4 *(%10.5)*
Yarım sayfa	4 *(%13.3)*	6 *(%18.2)*	10 *(%26.3)*
Çeyrek sayfa	16 *(%53.4)*	13 *(%39.4)*	12 *(%31.6)*
Çeyrek yarısı	6 *(%20)*	9 *(%27.3)*	9 *(%23.7)*
Tek spot	1 *(%3.3)*	1 *(%3)*	2 *(%5.3)*
Başlık/Duyuru	1 *(%3.3)*	1 *(%3)*	1 *(%2.6)*
Toplam	30 *(%100)*	33 *(%100)*	38 *(%100)*

Tablo 14'de, yaşanan şiddet olaylarına ilişkin haberlerin, sayfada kapladıkları alan ile ilgili dağılım yer almaktadır. Yaşanan şiddet olaylarına ilişkin haberlerin sayfada kapladıkları alan ile ilgili dağılımlara bakıldığında, Zaman Gazetesi'nde, Galatasaray-Leeds United karşılaşması öncesinde yaşanan olaylar ile ilgili 2 haberin tam sayfa, 4 haberin yarım sayfa, 16 haberin çeyrek sayfa, 6 haberin çeyrek yarısı, 1 haberin spot ve 1 haberin sadece başlık şeklinde yer aldığı görülmektedir. Roma-Galatasaray karşılaşması sonrasında yaşanan olaylara ilişkin haberlere bakıldığında, 3 haberin tam sayfa, 6 haberin yarım sayfa, 13 haberin çeyrek sayfa, 9 haberin çeyrek yarısı, 1 haberin spot ve 1 haberin başlık şeklinde yer aldığı görülmektedir. Türkiye-İsviçre karşılaşması sonrasında yaşanan olaylara ilişkin haberlerin sayfada kapladıkları alanlara bakıldığında ise, 4 haberin tam sayfa, 10 haberin yarım sayfa, 12 haberin çeyrek sayfa, 9 haberin çeyrek yarısı, 2 haberin spot ve 1 haberin başlık şeklinde yer aldığı görülmektedir. Bu

dağılımlara bakıldığında, Zaman Gazetesi'nde yer alan her üç örnek olaya ilişkin haberlerin, en çok çeyrek sayfa olarak yayınlandıkları görülmektedir. Bu durumun nedeni olarak, Cumhuriyet gazetesi gibi, Zaman gazetesinin de, sayfalarında, spor haberlerinin yanı sıra, siyaset, kültür-sanat, ekonomi, sağlık, eğitim, çevre ve bilim-teknik konularındaki haberlere yer veriyor olması gösterilebilir.

Tablo 15. Fotoğrafların Sayfada Kapladıkları Alan İle İlgili Dağılım

ZAMAN GAZETESİ	GS-Leeds United	Roma-GS	Türkiye-İsviçre
Tam sayfa	1 *(%3.2)*	-	-
Yarım sayfa	3 *(%9.7)*	5 *(%18.5)*	3 *(%12.5)*
Çeyrek sayfa	15 *(%48.4)*	10 *(%37)*	12 *(%50)*
Çeyrek yarısı	12 *(%38.7)*	12 *(%44.5)*	9 *(%37.5)*
Toplam	31 *(%100)*	27 *(%100)*	24 *(%100)*

Tablo 15'de, yaşanan şiddet olaylarına ilişkin haberlere ait fotoğrafların, sayfada kapladıkları alan ile ilgili dağılım verilmektedir. Tablo 15'e bakıldığında, Zaman Gazetesi'nde, sadece 1 adet fotoğrafın tam sayfa olarak yer aldığı görülmektedir. Zaman Gazetesi'nde yer alan fotoğrafların, genellikle çeyrek sayfa ve çeyrek sayfanın yarısı kadar alanı kapladığı görülmektedir. Bu durumun, çalışmanın kuramsal bölümünde de açıklandığı üzere, Zaman Gazetesi'nin bir fikir gazetesi olmasından kaynaklandığı söylenebilir. Hatırlanacağı üzere, haber ve yorum ağırlıklı sayfa içeriklerine sahip olan fikir gazeteleri, sayfalarında, görsel özellikler bakımından ilgi çekici öğeler taşımamaktadır. Tablo 15'de yer alan bulgular, bu tanımı doğrular niteliktedir.

Tablo 16. Haber Kaynakları İle İlgili Dağılım

ZAMAN GAZETESİ	GS-Leeds United	Roma-GS	Türkiye-İsviçre
Belirtilmemiş	2 *(%6.7)*	1 *(%3)*	-
Gazetenin kendi muhabiri	21 *(%70)*	19 *(%57.6)*	26 *(%68.4)*
Ajans	7 *(%23.3)*	13 *(%39.4)*	12 *(%31.6)*
Diğer	-	-	-
Toplam	30 *(%100)*	33 *(%100)*	38 *(%100)*

Tablo 16'da, yaşanan şiddet olaylarına ilişkin haberlerin, elde edildiği kaynaklar ile ilgili dağılım verilmektedir. Tablo 16'ya bakıldığında, Zaman Gazetesi'nin, sayfalarında büyük çoğunlukla, kendi muhabirlerinin hazırladığı haberlerin yer aldığı söylenebilir. Zaman Gazetesi'nde yer alan, üç örnek olaya ait toplam 101 haber içerisinde, haber kaynağı belirtilmemiş sadece 3 haberin olması, gazetenin bu konuya karşı olan duyarlılığını göstermesi bakımından önemli görülmektedir.

Tablo 17. Haber İçeriğinde Vurgu Yapılan Konular İle İlgili Sayısal Dağılım

ZAMAN GAZETESİ	GS-Leeds United	Roma-GS	Türkiye-İsviçre
Yaşanan şiddet olayını kınayan ifadeler	7	17	6
Barış, dostluk vb. sporun değerlerini ön plana çıkaran ifadeler	8	4	5
Fair-play vurgusu	6	6	5
Yaşanan şiddet olaylarının, dış basındaki yansımaları	9	3	6
Güvenlik önlemlerinin yetersiz oluşuna dikkat çeken ifadeler	6	6	3
Mağdur kişi veya yakınlarının açıklamaları	5	6	2
Fanatizm ve şiddetin önlenmesine yönelik ifadeler	11	4	2
Kulüp yöneticileri, teknik direktör ve/veya sporcuların açıklamaları	9	9	7
Maçın hakemine yönelik açıklamalar	-	-	-
Sanık veya sanıkların açıklamaları	-	-	-
UEFA'nın, yaşanan olay ile ilgili verdiği cezalara yönelik eleştiriler	-	-	2
Yargı süreci ile ilgili bilgiler	-	-	-
Görgü tanıklarının açıklamaları	-	-	-
Sanık veya sanıkların, sabıka kayıtları ile ilgili bilgiler	-	-	-
Ölen kişilerin cenaze törenlerinde yaşananlar ile ilgili bilgiler	2	-	-
Yaşanan olaylardan dolayı duyulan pişmanlıkların dile getirilmesi	-	-	1
Siyasetçilerin, yaşanan olaylar ile ilgili açıklamaları	4	6	4
Yaşanan olayların, ülkelerarası siyasi gerginlik yaratması	3	3	2

Holigan ve fanatiklerin, diğer takım taraftarları ve sporcularını tehdit etmeleri	2	-	-

Tablo 17'de, yaşanan şiddet olaylarına ilişkin haberlerde, sıklıkla vurgu yapılan konular ile ilgili dağılım yer almaktadır. Tablo 17'ye bakıldığında Zaman gazetesinin, yaşanan şiddet olayları ile ilgili haberlerde daha çok, fanatizm ve şiddetin önlenmesine yönelik ifadelere, yaşanan şiddet olayını kınayan ifadelere ve kulüp yöneticileri, teknik direktör ve/veya sporcuların açıklamalarına yer verdiği görülmektedir. Tablo 17'deki bulgular ışığında, Zaman gazetesinin de, Cumhuriyet gazetesi gibi, spor adamlarının olaylar ile ilgili görüşlerini önemli gördüğü söylenebilir. Bu aşamada, çözümlemenin nasıl yapıldığı ile ilgili bir örnek vermek yararlı olacaktır. 20 Kasım 2005 tarihinde, Zaman gazetesinde yer alan "Türkiye, fair-play imajını kaybetti" (Bkz. Ek-4) başlıklı haberde, Türkiye-İsviçre karşılaşması sonrasında yaşanan olayların, fair-play ruhuna uygun olmadığı belirtilmiş ve 2002 yılında düzenlenen 17. Dünya Kupası finallerinde Türk milli takımının yakaladığı fair-play ruhu hatırlatılmıştır. Haber metninde, "Şenol Güneş yönetiminde, 2002 yılında Japonya-Güney Kore'nin ortaklaşa düzenlediği 17. Dünya Kupası finallerinde, Türk Milli Futbol Takımı'nın yakaladığı fair-play ruhu, İsviçre ile oynanan maç sonunda kayboldu." ve "Türkiye Amatör Spor Kulüpleri Konfederasyon Başkanı Orhan Saka, 'Biz, 2002 Dünya Kupası'nda büyük başarı elde ederken, büyük dostluk örneği verdik. Son olaylar her şeyi berbat etti.' diye konuştu." cümlelerine yer verilmiştir.

Zaman Gazetesi'nde, Galatasaray-Leeds United karşılaşması öncesinde yaşanan şiddet olaylarına ilişkin toplam 30 haberden 11'inde, fanatizm ve şiddetin önlenmesine yönelik ifadelere, 9'unda yaşanan şiddet olaylarının dış basındaki yansımaları ve kulüp yöneticileri, teknik direktör ve/veya sporcuların açıklamalarına, 8'inde ise barış, dostluk vb. sporun değerlerini ön plana çıkaran ifadelere yer verildiği görülmektedir. Roma-Galatasaray karşılaşması sonrasında yaşanan olaylar ile ilgili haberlere bakıldığında, 17 haberde, yaşanan şiddet olayını kınayan ifadelere, 9 haberde kulüp yöneticileri, teknik direktör ve/veya sporcuların açıklamalarına, 6 haberde de fair-play vurgusu, güvenlik önlemlerinin yetersiz oluşuna dikkat çeken ifadeler, mağdur kişi veya yakınlarının açıklamaları ve siyasetçilerin, yaşanan olaylar ile ilgili açıklamalarına yer verildiği görülmektedir. Türkiye-İsviçre karşılaşması sonrasında yaşanan olaylar ile ilgili

haberlere bakıldığında da, 7 haber ile en çok, kulüp yöneticileri, teknik direktör ve/veya sporcuların açıklamalarına yer verildiği, ardından ise 6'şar haber ile yaşanan şiddet olayını kınayan ifadelere ve yaşanan şiddet olaylarının, dış basındaki yansımalarına yer verildiği görülmektedir.

Tablo 18. Haberlerde Sıklıkla Tekrarlanan Sözcükler

ZAMAN GAZETESİ	GS-Leeds United	Roma-GS	Türkiye-İsviçre
Şiddet	78	41	52
Öfke/Öfkeli	62	47	47
Gözü dönmüş	31	27	11
Fanatik	21	9	9
Zanlı	17	6	6
Saldırı/Saldırmak/Saldırgan	52	78	63
Terör	14	11	9
Nefret	28	19	26
Taş/Sopa/Cop/Bıçak/Silah	34	14	12
Katil/Katletmek	14	4	6
Fair-play	19	23	37
Centilmenlik	17	14	41
Dostluk	28	13	32
Suç/Suçlu	58	29	27
Düşman	24	21	31
Güç	26	19	19
Gergin	17	28	51
Stres/Stresli	9	14	57
Irkçı/Irkçılık	7	12	12
Polis	26	61	19
Tehdit	19	29	21
Taraftar	41	15	26
Holigan	59	7	11
Kavga	69	57	72
Ölüm/Ölmek/Öldürmek	61	6	6
Kan	49	17	11
İntikam	17	19	19
Cinayet	28	5	6
Kin	9	11	13

Kan davası	11	9	9
Cehennem	13	9	17
Sabıka/Sabıkalı	19	21	15
Yara/Yaralı/Yaralamak/Yaralanmak	16	19	21
Savaş/Savaşmak	11	8	11
Kapışmak	9	38	35
İzdiham	-	10	29
Vurmak/Vurulmak	16	19	31
Barış	14	15	29
Cenaze	29	5	8
Korku	21	27	37
Yakmak/Yıkmak/Yok etmek	19	13	14
Pişman/Pişmanlık	23	11	19
Acı	31	28	22

Tablo 18'de, haberlerde sıklıkla tekrarlanan sözcüklere ait dağılıma yer verilmiştir. Üç örnek olaya ait haberlerde, en sık tekrarlanan ilk beş sözcüğe bakıldığında, Galatasaray-Leeds United karşılaşması öncesinde yaşanan olaylara ilişkin haberlerde, "şiddet", "kavga", "öfke/öfkeli", "ölüm/ölmek/öldürmek" ve "holigan" sözcüklerinin ilk sıralarda yer aldığı görülmektedir. Roma-Galatasaray karşılaşması sonrasında yaşanan olaylara ilişkin haberlerde, "saldırı/saldırmak/saldırgan", "polis", "kavga", "öfke/öfkeli" ve "şiddet" sözcüklerinin, Türkiye-İsviçre karşılaşması sonrasında yaşanan olaylara ilişkin haberlerde ise "kavga", "saldırı/saldırmak/saldırgan", "stres/stresli", "şiddet" ve "gergin" sözcüklerinin en sık yinelenen sözcükler olduğu görülmektedir. Tablo 18'de yer alan bulgular ışığında, Zaman gazetesinin, yaşanan olaylara ait haberleri şiddet çağrıştıracak biçimde sunduğu söylenebilir.

Tablo 19. Etik Kural İhlali Yapılan Haber Sayısı

ZAMAN GAZETESİ	GS-Leeds United	Roma-GS	Türkiye-İsviçre
Şiddet olayları ile ilgili toplam haber sayısı	30	33	38
Etik kural ihlali yapılan haber sayısı	5	9	4

Tablo 19'da, etik kural ihlali yapılan haber sayılarına ait dağılım yer almaktadır. Zaman Gazetesi'nde yer alan, Galatasaray-Leeds United karşılaşması öncesinde yaşanan olaylara ait 30 haberden 5'inde, Roma-Galatasaray karşılaşması sonrasında yaşanan olaylara ilişkin 33 haberden 9'unda ve Türkiye-İsviçre karşılaşması sonrasında yaşanan olaylar ile ilgili 38 haberden 4'ünde, etik kural ihlali yapıldığı görülmektedir.

Tablo 20. İhlal Şekillerine Yönelik Sayısal Dağılım

ZAMAN GAZETESİ	GS-Leeds United	Roma-GS	Türkiye-İsviçre
Kişi veya kişilerin milliyetine yönelik olumsuz ifadeler yer alıyor	1	1	-
Kişi veya kişilerin ırkına yönelik olumsuz ifadeler yer alıyor	-	-	-
Kişi veya kişilerin cinsiyetine yönelik olumsuz ifadeler yer alıyor	-	-	-
Kişi veya kişilerin diline yönelik olumsuz ifadeler yer alıyor	-	-	-
Kişi veya kişilerin dini inançlarına yönelik olumsuz ifadeler yer alıyor	-	-	-
Kişi veya kişilerin yaşına yönelik olumsuz ifadeler yer alıyor	-	-	-
Kişi veya kişilerin sosyal düzeyine yönelik olumsuz ifadeler yer alıyor	-	-	-
Kişi veya kişilerin mesleğine yönelik olumsuz ifadeler yer alıyor	-	-	-
Şiddeti haklı gösteren, özendiren ifadeler yer alıyor	2	-	1

Hakaret içeren sözcükler yer alıyor	1	3	1
Tehdit ve şantaj içeren sözcükler yer alıyor	1	1	1
Kaynağı belirtilmeyen bilgi ve haberler yer alıyor	2	1	-
Halkın haber alma, bilgilenme hakkıyla doğrudan bağlantılı olmamasına rağmen, özel yaşamın gizliliği ilkesi ihlal edilmiş	-	-	-
Haber-olay ile yorum ve görüş ayrımı açık bir şekilde ifade edilmemiş	1	2	2
Haberde, taraf olunan konum açıkça belirtilmemiş	-	-	-
Haber ile ilgili yer alan fotoğrafın güncel olup olmadığı açık şekilde belirtilmemiş	2	2	2
Ön yargı içeren ifadeler yer alıyor	2	1	-
Doğruluğundan emin olunmayan iddialar yer alıyor	-	-	-
Yargı kararının kesinleşmemesine rağmen, sanık veya sanıkları suçluymuş gibi değerlendiren ifadeler yer alıyor	1	-	-
Gerçekleri ve doğruları çarpıtıcı/yanıltıcı ifadeler yer alıyor	-	-	-
Kişi veya kişilerin cinsel eğilimlerine yönelik olumsuz ifadeler yer alıyor	-	-	-
Kişinin sağlık durumuna ilişkin olumsuz ifadeler yer alıyor	-	-	-
Kişinin fiziksel, zihinsel özrü ile ilgili olumsuz ifadeler yer alıyor	-	-	-
Kişi veya kişileri küçük düşüren, aşağılayan ifadeler yer alıyor	-	3	-
Resmi suçlamalar öncesinde suç sanıklarının kimlikleri açık şekilde belirtiliyor	-	-	-
İnsanlar, topluluklar ve uluslararası nefreti, düşmanlığı körükleyici ifadeler yer alıyor	-	2	-
Bir ulusun, bir topluluğun ve bireylerin kültürel değerlerini ve inançlarını (veya inançsızlığını) doğrudan saldırı konusu yapan ifadeler yer alıyor	-	-	-
Çocuklarla ilgili suçlarda sanık, tanık ya da mağdur (maktul) olsun, 18 yaşından küçüklerin açık isimleri ve fotoğrafları yer alıyor	-	-	-

Haber ve yorum metinleri ile ilan-reklam amaçlı metinlerin ayrımı, karışıklığa yol açmayacak, net bir şekilde belirtilmemiş	-	-	-
Üzüntü, sıkıntı, tehlike, yıkım, felaket ya da şok halindeki insanların söz konusu olduğu sarsıcı durumlara ilişkin duygu sömürüsü içeren ifadelere yer verilmiş	-	-	-
Haberde eleştirilen kişilere cevap hakkı verilmemiş	-	-	-
Haberde ayrımcı ve cinsiyetçi bir dil kullanılmış	-	-	-

Tablo 20'de, Zaman Gazetesi'ndeki etik kural ihlalllerine yönelik sayısal dağılıma yer verilmiştir. Burada, Tablo 20'de yer alan verilere ait çözümlemenin nasıl yapıldığı ile ilgili bir örnek vermek yararlı olacaktır. Hakaret içeren sözcüklerin çözümlenmesi ile ilgili şu örnek verilebilir. Galatasaray-Leeds United karşılaşması öncesinde yaşanan olaylara ilişkin, 21 Nisan 2000 Cuma günü, Zaman Gazetesi'nde yayımlanan "Bu jesti bile görmediler" (Bkz. Ek-5) başlıklı haberde, İngiliz taraftarlar için "terbiyesiz" ve "saldırgan" sözcükleri kullanılmıştır. Spotta, "... Galatasaraylı futbolcuların, sahaya siyah eşofmanla çıkıp, siyah bantla oynaması, saldırgan İngilizleri durdurmaya yetmedi.", haber metninde ise, "... Elland Road Stadı'nda, dün akşam tam anlamıyla İngiliz terbiyesizliği yaşandı." cümlelerine yer verilmiştir.

Zaman Gazetesi'ndeki, Galatasaray-Leeds United karşılaşması öncesinde yaşanan olaylara ilişkin haberler, gazetecilik meslek etiği ilkeleri açısından değerlendirildiğinde, 2 haberde kaynağı belirtilmeyen bilgi ve haberlere yer verildiği, 2 haberde haber ile ilgili fotoğrafın güncel olup olmadığının belirtilmediği, 2 haberde ön yargı içeren ifadelerin yer aldığı, 1 haberde kişilerin milliyetine yönelik olumsuz ifadelerin yer aldığı, 2 haberde şiddeti haklı gösteren ifadelerin yer aldığı, 1 haberde hakaret içeren sözcüklerin yer aldığı, 1 haberde tehdit ve şantaj içeren sözcüklerin yer aldığı, 1 haberde haber-olay ile yorum ve görüş ayrımının açık bir şekilde ifade edilmediği ve 1 haberde de yargı kararının kesinleşmemesine rağmen sanık veya sanıkları suçluymuş gibi değerlendiren ifadelerin yer aldığı görülmektedir. Roma-Galatasaray karşılaşmasının ardından yaşanan olaylara ilişkin haberler incelendiğinde, 3 haberde hakaret içeren sözcüklerin yer aldığı, 3 haberde kişi veya kişileri küçük düşüren, aşağılayan ifadelerin yer aldığı, 2 haberde haber-olay ile yorum ve görüş ayrımının açık bir şekilde ifade

edilmediği, 2 haberde haber ile ilgili fotoğrafın güncel olup olmadığının belirtilmediği, 2 haberde insanlar, topluluklar ve uluslararası nefreti, düşmanlığı körükleyici ifadelerin yer aldığı, 1 haberde kişilerin milliyetine yönelik olumsuz ifadelerin yer aldığı, 1 haberde tehdit ve şantaj içeren sözcüklerin yer aldığı, 1 haberde kaynağı belirtilmeyen bilgi ve haberlere yer verildiği ve 1 haberde önyargı içeren ifadelerin yer aldığı görülmektedir. Türkiye-İsviçre karşılaşmasının sonrasında yaşanan olaylar ile ilgili haberler incelendiğinde ise, 2 haberde haber-olay ile yorum ve görüş ayrımının açık bir şekilde ifade edilmediği, 2 haberde haber ile ilgili fotoğrafın güncel olup olmadığının belirtilmediği, 1 haberde şiddeti haklı gösteren ifadelerin yer aldığı, 1 haberde hakaret içeren sözcüklere yer verildiği ve 1 haberde ise tehdit ve şantaj içeren sözcüklere yer verildiği görülmektedir. Burada bir noktaya açıklık getirmek gerekmektedir. Tablo 20'de yer alan verilerin toplam sayısı, etik kural ihlali yapılan toplam haber sayısından fazladır. Bu durumun nedeni, aynı haberde birden çok etik kural ihlalinin yapılabilmesidir.

2.1.1.3. Hürriyet Gazetesi'ne Ait Bulgular ve Yorumları

Araştırmada incelenen 3 örnek olay ve bunların yayımlandığı 31 günlük süre içerisinde Hürriyet Gazetesi'nde yer alan şiddet olayları ile ilgili haber sayıları Tablo 21'de görülmektedir.

Tablo 21. Şiddet Olayları İle İlgili Toplam Haber Sayısı

HÜRRİYET GAZETESİ	GS-Leeds United	Roma-GS	Türkiye-İsviçre
Şiddet olayları ile ilgili toplam haber sayısı	75	61	28

Şiddet olayları ile ilgili toplam haber sayılarına bakıldığında, Hürriyet Gazetesi'nde, 75 haber ile en çok sayıda haberin, Galatasaray-Leeds United karşılaşması öncesi yaşanan olaylara ait olduğu görülmektedir. Söz konusu olaylarda iki kişinin hayatını kaybetmesi, bu durumun nedeni olarak değerlendirilebilir. Hürriyet Gazetesi'nde, Roma-Galatasaray

karşılaşması sonrasında yaşanan olaylar ile ilgili 61 habere, Türkiye-İsviçre karşılaşması sonrasında yaşanan olaylar ile ilgili ise toplam 28 habere yer verildiği görülmektedir.

Tablo 22. Şiddet Olaylarına İlişkin Toplam Fotoğraf Sayısı

HÜRRİYET GAZETESİ	GS-Leeds United	Roma-GS	Türkiye-İsviçre
Şiddet olayları ile ilgili toplam fotoğraf sayısı	51	44	34

Tablo 22'de, şiddet olaylarına ilişkin toplam fotoğraf sayılarına ait bulgulara yer verilmiştir. Tablo 22'ye bakıldığında Hürriyet Gazetesi'nde, en çok sayıda fotoğrafın, Galatasaray-Leeds United karşılaşması öncesinde yaşanan olaylara ilişkin olduğu görülmektedir. Galatasaray-Leeds United karşılaşması öncesinde yaşanan olaylar ile ilgili 51 adet, Roma-Galatasaray karşılaşmasının ardından yaşanan olaylar ile ilgili 44 adet, Türkiye-İsviçre karşılaşmasından sonra yaşanan olaylar ile ilgili ise, 34 adet fotoğrafın, Hürriyet Gazetesi'nde yer aldığı görülmektedir. Tablo 21 ve Tablo 22'deki bulgular değerlendirildiğinde, Hürriyet gazetesinde yer alan, her üç örnek olaya ait haber ve fotoğraf sayılarının yüksek olduğu söylenebilir. Çalışmanın kuramsal bölümünden de hatırlanacağı üzere, sansasyonel olma, popüler gazeteciliğin en önemli karakteristik özelliklerinden biridir. Popüler gazetelerin bir diğer özelliği de, haberleri, fotoğraf malzemeleri ile zenginleştirmek, eşdeyişle, görsel unsurların çarpıcılığını kullanmaktır. Bu özellikler, Hürriyet gazetesinde yer alan, örnek olaylara ait haber ve fotoğraf sayılarının yüksek olmasının nedenlerindendir.

Tablo 23. Haberlerin Sayfa Numarasına Göre Dağılımı

HÜRRİYET GAZETESİ	GS-Leeds United	Roma-GS	Türkiye-İsviçre
Birinci sayfa	19 *(%25.3)*	14 *(%23)*	9 *(%32.1)*
İç sayfalar	56 *(%74.7)*	47 *(%77)*	19 *(%67.9)*
Toplam	75 *(%100)*	61 *(%100)*	28 *(%100)*

Tablo 23'de, yaşanan şiddet olaylarına ilişkin haberlerin sayfa numaralarına göre dağılımları yer almaktadır. Hürriyet Gazetesi'nde, Galatasaray-Leeds United karşılaşmasından önce yaşanan olaylar ile ilgili toplam 75 haberden 19'u birinci sayfada, 56'sı ise iç sayfalarda yer almıştır. Roma-Galatasaray karşılaşmasından sonra yaşanan olaylar ile ilgili toplam 61 haberden 14'ü birinci sayfada, 47'si iç sayfalarda, Türkiye-İsviçre karşılaşması sonrasında yaşanan olaylar ile ilgili toplam 28 haberden 9'u birinci sayfada, 19'u ise iç sayfalarda yer almıştır. Tablo 23'deki bulgular değerlendirildiğinde, Hürriyet gazetesinin, örnek olaylara ait haberlere birinci sayfadan yer verme oranının yüksek olduğu söylenebilir. Bu durum, gazetenin, ilgili haberlere önem verdiğinin bir göstergesidir.

Tablo 24. Haberlerin Sayfada Kapladıkları Alan İle İlgili Dağılım

HÜRRİYET GAZETESİ	GS-Leeds United	Roma-GS	Türkiye-İsviçre
Tam sayfa	12 *(%16)*	11 *(%18)*	4 *(%14.3)*
Yarım sayfa	15 *(%20)*	13 *(%21.3)*	6 *(%21.4)*
Çeyrek sayfa	17 *(%22.7)*	19 *(%31.1)*	8 *(%28.6)*
Çeyrek yarısı	21 *(%28)*	13 *(%21.3)*	6 *(%21.4)*
Tek spot	6 *(%8)*	4 *(%6.6)*	2 *(%7.1)*
Başlık/Duyuru	4 *(%5.3)*	1 *(%1.7)*	2 *(%7.1)*
Toplam	75 *(%100)*	61 *(%100)*	28 *(%100)*

Tablo 24'de, yaşanan şiddet olaylarına ilişkin haberlerin, sayfada kapladıkları alan ile ilgili dağılım yer almaktadır. Yaşanan şiddet olaylarına ilişkin haberlerin sayfada kapladıkları alan ile ilgili dağılımlara bakıldığında, Hürriyet Gazetesi'nde, Galatasaray-Leeds United karşılaşması öncesinde yaşanan olaylar ile ilgili 12 haberin tam sayfa, 15 haberin yarım sayfa, 17 haberin çeyrek sayfa, 21 haberin çeyrek yarısı, 6 haberin spot ve 4 haberin sadece başlık şeklinde yer aldığı görülmektedir. Roma-Galatasaray karşılaşması sonrasında yaşanan olaylara ilişkin haberlere bakıldığında, 11 haberin tam sayfa, 13 haberin yarım sayfa, 19 haberin çeyrek sayfa, 13 haberin çeyrek yarısı, 4 haberin spot ve 1 haberin başlık şeklinde yer aldığı görülmektedir. Türkiye-İsviçre karşılaşması sonrasında yaşanan olaylara ilişkin haberlerin sayfada kapladıkları alanlara bakıldığında ise, 4 haberin tam sayfa, 6 haberin yarım sayfa, 8 haberin çeyrek sayfa, 6 haberin çeyrek yarısı, 2 haberin spot ve 2 haberin başlık şeklinde yer aldığı görülmektedir. Tablo 24'deki bulgular değerlendirildiğinde, Hürriyet gazetesinin, örnek olaylar ile ilgili haberlere daha çok, çeyrek sayfa ve çeyrek yarısı şeklinde yer verdiği, ancak, tam sayfa ve yarım sayfa oranlarının da önemli derecede yüksek olduğu görülmektedir. Bu durumu açıklayan nedenlerden biri, gazetenin ilgili haberlere önem atfetmesi, diğeri de, olayların sansasyonel olma özelliği taşımasıdır.

Tablo 25. Fotoğrafların Sayfada Kapladıkları Alan İle İlgili Dağılım

HÜRRİYET GAZETESİ	GS-Leeds United	Roma-GS	Türkiye-İsviçre
Tam sayfa	7 *(%13.7)*	5 *(%11.3)*	4 *(%11.7)*
Yarım sayfa	15 *(%29.4)*	8 *(%18.2)*	7 *(%20.6)*
Çeyrek sayfa	19 *(%37.3)*	19 *(%43.2)*	9 *(%26.5)*
Çeyrek yarısı	10 *(%19.6)*	12 *(%27.3)*	14 *(%41.2)*
Toplam	51 *(%100)*	44 *(%100)*	34 *(%100)*

Tablo 25'de, yaşanan şiddet olaylarına ilişkin haberlere ait fotoğrafların, sayfada kapladıkları alan ile ilgili dağılım verilmektedir. Tablo 25'e bakıldığında, Hürriyet Gazetesi'nde, Galatasaray-Leeds United karşılaşması öncesinde yaşanan olaylar ile ilgili toplam 51 adet fotoğraftan 7'sinin tam sayfa, 15'inin yarım sayfa, 19'unun çeyrek sayfa, 10'unun çeyrek sayfa yarısı kadar alan kapladığı görülmektedir. Hürriyet Gazetesi'nde, Roma-Galatasaray karşılaşması sonrası yaşanan olaylar ile ilgili toplam

44 fotoğraftan 5'i tam sayfa, 8'i yarım sayfa, 19'u çeyrek sayfa, 12'si çeyrek sayfa yarısı, Türkiye-İsviçre karşılaşması sonrasında yaşanan olaylar ile ilgili ise toplam 34 fotoğraftan 4'ü tam sayfa, 7'si yarım sayfa, 9'u çeyrek sayfa, 14'ü çeyrek sayfa yarısı olarak yer almıştır. Tablo 25 değerlendirildiğinde, Hürriyet gazetesinde yer alan fotoğrafların daha çok, çeyrek sayfa ve çeyrek sayfa yarısı olarak yer aldığı görülmektedir.

Tablo 26. Haber Kaynakları İle İlgili Dağılım

HÜRRİYET GAZETESİ	GS-Leeds United	Roma-GS	Türkiye-İsviçre
Belirtilmemiş	6 *(%8)*	4 *(%6.6)*	-
Gazetenin kendi muhabiri	35 *(%46.7)*	22 *(%36.1)*	17 *(%60.8)*
Ajans	31 *(%41.3)*	33 *(%54.1)*	11 *(%39,2)*
Diğer	3 *(%4)*	2 *(%3.2)*	-
Toplam	75 *(%100)*	61 *(%100)*	28 *(%100)*

Yaşanan şiddet olaylarına ilişkin haberlerin, elde edildiği kaynaklar ile ilgili dağılımın yer aldığı Tablo 26'ya bakıldığında, Hürriyet Gazetesi'nin, sayfalarında, kendi muhabirlerinin hazırladıkları haberler kadar, ajanslardan elde edilen haberlere de yer verdiği görülmektedir. Hürriyet Gazetesi'nde yer alan, üç örnek olaya ait toplam 164 haber içerisinde, haber kaynağı belirtilmemiş 10 adet haber bulunmaktadır.

Tablo 27. Haber İçeriğinde Vurgu Yapılan Konular İle İlgili Sayısal Dağılım

HÜRRİYET GAZETESİ	GS-Leeds United	Roma-GS	Türkiye-İsviçre
Yaşanan şiddet olayını kınayan ifadeler	8	22	5
Barış, dostluk vb. sporun değerlerini ön plana çıkaran ifadeler	17	11	4
Fair-play vurgusu	16	9	4
Yaşanan şiddet olaylarının, dış basındaki yansımaları	14	6	8
Güvenlik önlemlerinin yetersiz oluşuna dikkat çeken ifadeler	13	17	2
Mağdur kişi veya yakınlarının açıklamaları	11	14	-

Fanatizm ve şiddetin önlenmesine yönelik ifadeler	18	16	2
Kulüp yöneticileri, teknik direktör ve/veya sporcuların açıklamaları	21	17	9
Maçın hakemine yönelik açıklamalar	-	-	-
Sanık veya sanıkların açıklamaları	3	-	-
UEFA'nın, yaşanan olay ile ilgili verdiği cezalara yönelik eleştiriler	-	7	4
Yargı süreci ile ilgili bilgiler	2	3	3
Görgü tanıklarının açıklamaları	2	-	-
Sanık veya sanıkların, sabıka kayıtları ile ilgili bilgiler	2	-	-
Ölen kişilerin cenaze törenlerinde yaşananlar ile ilgili bilgiler	6	-	-
Yaşanan olaylardan dolayı duyulan pişmanlıkların dile getirilmesi	9	4	4
Siyasetçilerin, yaşanan olaylar ile ilgili açıklamaları	11	19	5
Yaşanan olayların, ülkelerarası siyasi gerginlik yaratması	7	17	3
Holigan ve fanatiklerin, diğer takım taraftarları ve sporcularını tehdit etmeleri	8	-	-

Tablo 27'de, yaşanan şiddet olaylarına ilişkin haberlerde, sıklıkla vurgu yapılan konular ile ilgili dağılım yer almaktadır. Tablo 27'ye bakıldığında, Hürriyet gazetesinin, yaşanan şiddet olayları ile ilgili haberlerde daha çok, kulüp yöneticileri, teknik direktör ve/veya sporcuların açıklamalarına, siyasetçilerin yaşanan olaylar ile ilgili açıklamalarına, fanatizm ve şiddetin önlenmesine yönelik ifadelere ve yaşanan şiddet olayını kınayan ifadelere yer verdiği görülmektedir. Gazetenin, yaşanan olaylar ile ilgili haberlerde, kulüp yöneticileri, teknik direktör, sporcu ve/veya siyasetçilerin görüşlerine sıklıkla yer verme nedeninin, haberleri bir kaynağa dayandırarak sunmak istemesinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Ayrıca, yaşanan olayın bir tarafı olmaları nedeniyle de, sporcu, teknik direktör ve kulüp yöneticilerinin açıklamalarına önem verilmiş olabilir. Bu aşamada, çözümlemenin nasıl yapıldığı ile ilgili bir örnek vermek yararlı olacaktır. 17 Nisan 2000 tarihinde, Hürriyet gazetesinde yer alan, "Ölen iki kişinin acısı yüreğimde" (Bkz. Ek-6) başlıklı haberde, o dönem Galatasaray forması giyen Hakan Şükür'ün, Galatasaray-Leeds United karşılaşması öncesinde yaşanan olaylar ile ilgili açıklamalarına yer verilmiştir. Hakan Şükür'ün, yaşanan olaylar nedeniyle duyduğu

üzüntüyü dile getirdiği haberde, "İki Leeds taraftarının ölümünün acısını, yüreğimin derinliklerinde hissediyorum." ve "Taksim'deki olaylar Leeds'li futbolcular kadar, bizleri de üzdü. Bunu, bütün kalbimle söylüyorum. Sahaya çıkarken perişandık. Acılar kolay unutulmuyor." cümleleri yer almaktadır.

Hürriyet Gazetesi'nde, Galatasaray-Leeds United karşılaşması öncesinde yaşanan şiddet olaylarına ilişkin toplam 75 haber içerisinde en çok vurgu yapılan konuların, kulüp yöneticileri, teknik direktör ve/veya sporcuların açıklamaları, fanatizm ve şiddetin önlenmesine yönelik ifadeler, barış, dostluk vb. sporun değerlerini ön plana çıkaran ifadeler, fair-play vurgusu ve yaşanan şiddet olaylarının dış basındaki yansımaları olduğu görülmektedir. Roma-Galatasaray karşılaşması sonrasında yaşanan olaylara yönelik haberlerde en çok vurgu yapılan konular olarak yaşanan şiddet olayını kınayan ifadeler, siyasetçilerin, yaşanan olaylar ile ilgili açıklamaları, güvenlik önlemlerinin yetersiz oluşuna dikkat çeken ifadeler, kulüp yöneticileri, teknik direktör ve/veya sporcuların açıklamaları ve yaşanan olayların, ülkelerarası siyasi gerginlik yaratması ön plana çıkmaktadır. Türkiye-İsviçre karşılaşması sonrasında yaşanan olaylar ile ilgili haberlerde en çok vurgu yapılan konular ise, kulüp yöneticileri, teknik direktör ve/veya sporcuların açıklamaları, yaşanan şiddet olaylarının, dış basındaki yansımaları, yaşanan şiddet olayını kınayan ifadeler ve siyasetçilerin, yaşanan olaylar ile ilgili açıklamaları şeklinde oluşmaktadır.

Tablo 28. Haberlerde Sıklıkla Tekrarlanan Sözcükler

HÜRRİYET GAZETESİ	GS-Leeds United	Roma-GS	Türkiye-İsviçre
Şiddet	183	119	51
Öfke/Öfkeli	169	107	34
Gözü dönmüş	56	85	7
Fanatik	133	53	13
Zanlı	117	24	11
Saldırı/Saldırmak/Saldırgan	131	138	47
Terör	75	28	9
Nefret	62	36	21
Taş/Sopa/Cop/Bıçak/Silah	97	98	17
Katil/Katletmek	78	21	3

Fair-play	51	75	16
Centilmenlik	47	54	14
Dostluk	36	49	21
Suç/Suçlu	114	71	17
Düşman	99	47	15
Güç	78	65	14
Gergin	68	81	38
Stres/Stresli	87	78	41
Irkçı/Irkçılık	56	34	4
Polis	69	135	7
Tehdit	57	52	9
Taraftar	83	31	19
Holigan	191	54	11
Kavga	157	148	57
Ölüm/Ölmek/Öldürmek	133	46	3
Kan	163	58	12
İntikam	59	75	19
Cinayet	73	19	5
Kin	47	24	22
Kan davası	43	33	7
Cehennem	51	41	21
Sabıka/Sabıkalı	47	37	11
Yara/Yaralı/Yaralamak/Yaralanmak	42	97	14
Savaş/Savaşmak	52	79	16
Kapışmak	48	81	47
İzdiham	34	69	35
Vurmak/Vurulmak	28	103	41
Barış	58	56	29
Cenaze	79	11	5
Korku	58	59	32
Yakmak/Yıkmak/Yok etmek	37	53	28
Pişman/Pişmanlık	51	34	26
Acı	43	28	35

Tablo 28'de, haberlerde sıklıkla tekrarlanan sözcüklere ait dağılıma yer verilmiştir. Üç örnek olaya ait haberlerde, en sık tekrarlanan ilk beş sözcüğe bakıldığında, Galatasaray-Leeds United karşılaşması öncesinde yaşanan olaylara ilişkin haberlerde, "holigan", "şiddet", "öfke/öfkeli", "kan" ve "kavga" sözcüklerinin ilk sıralarda yer aldığı

görülmektedir. Roma-Galatasaray karşılaşması sonrasında yaşanan olaylara ilişkin haberlerde, "kavga", "saldırı/saldırmak/saldırgan", "polis", "şiddet" ve "öfke/öfkeli" sözcüklerinin, Türkiye-İsviçre karşılaşması sonrasında yaşanan olaylara ilişkin haberlerde ise "kavga", "şiddet", "saldırı/saldırmak/saldırgan", "kapışmak" ve "stres/stresli" sözcüklerinin en sık tekrarlanan sözcükler olduğu görülmektedir. Tablo 28'de yer alan bulgular ışığında, Hürriyet gazetesinin, haberleri, Cumhuriyet ve Zaman gazeteleri gibi, şiddet çağrıştıracak biçimde sunduğu söylenebilir.

Tablo 29. Etik Kural İhlali Yapılan Haber Sayısı

HÜRRİYET GAZETESİ	GS-Leeds United	Roma-GS	Türkiye-İsviçre
Şiddet olayları ile ilgili toplam haber sayısı	75	61	28
Etik kural ihlali yapılan haber sayısı	21	18	9

Tablo 29'da, etik kural ihlali yapılan haber sayılarına ait dağılım yer almaktadır. Hürriyet Gazetesi'nde yer alan, Galatasaray-Leeds United karşılaşması öncesinde yaşanan olaylara ait 75 haberden 21'inde, Roma-Galatasaray karşılaşması sonrasında yaşanan olaylara ilişkin 61 haberden 18'inde ve Türkiye-İsviçre karşılaşması sonrasında yaşanan olaylar ile ilgili 28 haberden 9'unda, etik kural ihlali yapıldığı görülmektedir.

Tablo 30. İhlal Şekillerine Yönelik Sayısal Dağılım

HÜRRİYET GAZETESİ	GS-Leeds United	Roma-GS	Türkiye-İsviçre
Kişi veya kişilerin milliyetine yönelik olumsuz ifadeler yer alıyor	3	3	-
Kişi veya kişilerin ırkına yönelik olumsuz ifadeler yer alıyor	-	-	-
Kişi veya kişilerin cinsiyetine yönelik olumsuz ifadeler yer alıyor	-	-	-

Kişi veya kişilerin diline yönelik olumsuz ifadeler yer alıyor	-	-	-
Kişi veya kişilerin dini inançlarına yönelik olumsuz ifadeler yer alıyor	-	-	-
Kişi veya kişilerin yaşına yönelik olumsuz ifadeler yer alıyor	-	-	1
Kişi veya kişilerin sosyal düzeyine yönelik olumsuz ifadeler yer alıyor	-	-	-
Kişi veya kişilerin mesleğine yönelik olumsuz ifadeler yer alıyor	-	-	-
Şiddeti haklı gösteren, özendiren ifadeler yer alıyor	7	-	2
Hakaret içeren sözcükler yer alıyor	9	5	2
Tehdit ve şantaj içeren sözcükler yer alıyor	4	2	1
Kaynağı belirtilmeyen bilgi ve haberler yer alıyor	6	4	-
Halkın haber alma, bilgilenme hakkıyla doğrudan bağlantılı olmamasına rağmen, özel yaşamın gizliliği ilkesi ihlal edilmiş	-	-	-
Haber-olay ile yorum ve görüş ayrımı açık bir şekilde ifade edilmemiş	7	4	3
Haberde, taraf olunan konum açıkça belirtilmemiş	-	-	-
Haber ile ilgili yer alan fotoğrafın güncel olup olmadığı açık şekilde belirtilmemiş	5	3	3
Ön yargı içeren ifadeler yer alıyor	9	3	3
Doğruluğundan emin olunmayan iddialar yer alıyor	-	-	-
Yargı kararının kesinleşmemesine rağmen, sanık veya sanıkları suçluymuş gibi değerlendiren ifadeler yer alıyor	5	-	-
Gerçekleri ve doğruları çarpıtıcı/yanıltıcı ifadeler yer alıyor	-	-	-
Kişi veya kişilerin cinsel eğilimlerine yönelik olumsuz ifadeler yer alıyor	-	-	-
Kişinin sağlık durumuna ilişkin olumsuz ifadeler yer alıyor	-	-	-
Kişinin fiziksel, zihinsel özrü ile ilgili olumsuz ifadeler yer alıyor	-	-	-

Kişi veya kişileri küçük düşüren, aşağılayan ifadeler yer alıyor	4	2	1
Resmi suçlamalar öncesinde suç sanıklarının kimlikleri açık şekilde belirtiliyor	2	-	-
İnsanlar, topluluklar ve uluslararası nefreti, düşmanlığı körükleyici ifadeler yer alıyor	6	3	3
Bir ulusun, bir topluluğun ve bireylerin kültürel değerlerini ve inançlarını (veya inançsızlığını) doğrudan saldırı konusu yapan ifadeler yer alıyor	-	-	-
Çocuklarla ilgili suçlarda sanık, tanık ya da mağdur (maktul) olsun, 18 yaşından küçüklerin açık isimleri ve fotoğrafları yer alıyor	-	-	-
Haber ve yorum metinleri ile ilan-reklam amaçlı metinlerin ayrımı, karışıklığa yol açmayacak, net bir şekilde belirtilmemiş	-	-	-
Üzüntü, sıkıntı, tehlike, yıkım, felaket ya da şok halindeki insanların söz konusu olduğu sarsıcı durumlara ilişkin duygu sömürüsü içeren ifadelere yer verilmiş	-	-	-
Haberde eleştirilen kişilere cevap hakkı verilmemiş	-	-	2
Haberde ayrımcı ve cinsiyetçi bir dil kullanılmış	-	-	1

Tablo 30'da, Hürriyet Gazetesi'ndeki etik kural ihlallerine yönelik sayısal dağılıma yer verilmiştir. Burada, Tablo 30'da yer alan verilere ait çözümlemenin nasıl yapıldığı ile ilgili bir örnek vermek yararlı olacaktır. Şiddeti haklı gösteren ifadelerin çözümlenmesi ile ilgili şu örnek verilebilir. Galatasaray-Leeds United karşılaşması öncesinde yaşanan olaylara ilişkin, 7 Nisan 2000 Cuma günü, Hürriyet Gazetesi'nde yayınlanan "Pimi onlar çekti" (Bkz. Ek-7) başlıklı haberde, İngiliz taraftarların, caddede yürüyenlere ve yoldan geçen araçlara saldırıp laf attıkları, Taksim'de dolaşan kadınlara elle ve sözle sarkıntılık yapıp taciz ettikleri ve bir dükkânın vitrininde asılı olan Türk bayrağını zorla indirmek istedikleri belirtilmekte; olayların, İngiliz taraftarlarının Türk vatandaşlarını tahrik etmeleri üzerine çıktığı ifade edilmektedir. Haberde ayrıca, "İçip sapıttılar", "Bayrağa hakaret", "Bıçak çektiler" ve "Rahat durmadılar" alt başlıklarının yanı sıra "... iki İngiliz taraftarın ölümü ile sonuçlanan Taksim'deki olayları holiganların başlattığı belirlendi. Beyoğlu'ndaki barlarda içki içerek, etraflarındakilere sarkıntılık yapan holiganlardan yaklaşık yüz kişilik grubun, Taksim Meydanı'na çıktığı ve burada rezalet çıkardığı belirtildi.", "... holiganların bazı genç kızlara elle sarkıntılık yaptıkları, bir

dükkânda asılı Türk bayrağını indirmeye kalktıkları belirtildi. Önce, The Marmara Oteli'nin önünde, esnafla ve yoldan geçen bazı kişilerle tartışan holiganların, ellerinde içki şişeleriyle yürüdükleri Taksim otobüs duraklarında, yoldan geçen araçların sürücülerine laf attıkları, kanlı olayların bundan kaynaklandığı ifade edildi." ve "... holiganlar, fotoğraflarını çeken gazetecileri de, el işareti yaparak tahrik etmek istediler." cümlelerine de yer verilmiştir.

Hürriyet Gazetesi'ndeki, Galatasaray-Leeds United karşılaşması öncesinde yaşanan olaylara ilişkin haberler, gazetecilik meslek etiği ilkeleri açısından değerlendirildiğinde, 9 haberde hakaret ve ön yargı içeren sözcüklerin yer aldığı, 7 haberde şiddeti haklı gösteren, özendiren ifadelerin yer aldığı, yine 7 haberde haber-olay ile yorum ve görüş ayrımının açık bir şekilde ifade edilmediği, 6 haberde kaynağı belirtilmeyen bilgi ve haberlerin yer aldığı, 6 haberde insanlar, topluluklar ve uluslararası nefreti, düşmanlığı körükleyici ifadelerin yer aldığı, 5 haberde haber ile ilgili yer alan fotoğrafın güncel olup olmadığının açık şekilde belirtilmediği, 5 haberde yargı kararının kesinleşmemesine rağmen, sanık veya sanıkları suçluymuş gibi değerlendiren ifadelerin yer aldığı, 4 haberde tehdit ve şantaj içeren sözcüklerin yer aldığı, 4 haberde kişi veya kişileri küçük düşüren, aşağılayan ifadelerin yer aldığı, 3 haberde kişi veya kişilerin milliyetine yönelik olumsuz ifadelerin yer aldığı ve 2 haberde de resmi suçlamalar öncesinde suç sanıklarının kimliklerinin açık şekilde belirtildiği görülmektedir. Roma-Galatasaray karşılaşmasının ardından yaşanan olaylara ilişkin haberler incelendiğinde, 5 haberde hakaret içeren sözcüklerin yer aldığı, 4 haberde kaynağı belirtilmeyen bilgi ve haberlere yer verildiği, 4 haberde haber-olay ile yorum ve görüş ayrımının açık bir şekilde ifade edilmediği, 3 haberde kişi veya kişilerin milliyetine yönelik olumsuz ifadelerin yer aldığı, haber ile ilgili yer alan fotoğrafın güncel olup olmadığının açık şekilde belirtilmediği, ön yargı içeren ifadelerin yer aldığı ve insanlar, topluluklar ve uluslararası nefreti, düşmanlığı körükleyici ifadelerin yer aldığı, 2 haberde tehdit ve şantaj içeren sözcüklerin yer aldığı, yine 2 haberde ise kişi veya kişileri küçük düşüren, aşağılayan ifadelerin yer aldığı görülmektedir. Türkiye-İsviçre karşılaşmasının sonrasında yaşanan olaylar ile ilgili haberler incelendiğinde ise, 3 haberde haber-olay ile yorum ve görüş ayrımının açık bir şekilde ifade edilmediği, 3 haberde haber ile ilgili yer alan fotoğrafın güncel olup olmadığının açık şekilde belirtilmediği, 3 haberde ön

yargı içeren ifadelerin yer aldığı, 3 haberde insanlar, topluluklar ve uluslararası nefreti, düşmanlığı körükleyici ifadelerin yer aldığı, 2 haberde şiddeti haklı gösteren ifadelerin yer aldığı, 2 haberde hakaret içeren sözcüklerin yer aldığı, 2 haberde eleştirilen kişilere cevap hakkı verilmediği, 1'er haberde ise kişi veya kişilerin yaşına yönelik olumsuz ifadelerin yer aldığı, tehdit ve şantaj içeren sözcüklerin yer aldığı, kişi veya kişileri küçük düşüren, aşağılayan ifadelerin yer aldığı ve haberde ayrımcı ve cinsiyetçi bir dil kullanıldığı görülmektedir. Tablo 30'da yer alan verilerin toplam sayısı, etik kural ihlali yapılan toplam haber sayısından fazladır. Bu durumun nedeni, aynı haberde birden çok etik kural ihlalinin yapılabilmesidir.

2.1.1.4. Sabah Gazetesi'ne Ait Bulgular ve Yorumları

Araştırmada incelenen 3 örnek olay ve bunların yayımlandığı 31 günlük süre içerisinde Sabah Gazetesi'nde yer alan şiddet olayları ile ilgili haber sayıları Tablo 31'de görülmektedir.

Tablo 31. Şiddet Olayları İle İlgili Toplam Haber Sayısı

SABAH GAZETESİ	GS-Leeds United	Roma-GS	Türkiye-İsviçre
Şiddet olayları ile ilgili toplam haber sayısı	57	36	32

Şiddet olayları ile ilgili toplam haber sayılarına bakıldığında, Sabah Gazetesi'nde, 57 haber ile en çok sayıda haberin, Galatasaray-Leeds United karşılaşması öncesi yaşanan olaylara ait olduğu görülmektedir. Söz konusu olaylarda iki kişinin hayatını kaybetmesi, bu durumun nedeni olarak değerlendirilebilir. Sabah Gazetesi'nde, Roma-Galatasaray karşılaşması sonrasında yaşanan olaylar ile ilgili 36 habere, Türkiye-İsviçre karşılaşması sonrasında yaşanan olaylar ile ilgili ise toplam 32 habere yer verildiği görülmektedir.

Tablo 32. Şiddet Olaylarına İlişkin Toplam Fotoğraf Sayısı

SABAH GAZETESİ	GS-Leeds United	Roma-GS	Türkiye-İsviçre
Şiddet olayları ile ilgili toplam fotoğraf sayısı	56	40	32

Tablo 32'de, şiddet olaylarına ilişkin toplam fotoğraf sayılarına ait bulgulara yer verilmiştir. Tablo 32'ye bakıldığında Sabah Gazetesi'nde, en çok sayıda fotoğrafın, Galatasaray-Leeds United karşılaşması öncesinde yaşanan olaylara ilişkin olduğu görülmektedir. Galatasaray-Leeds United karşılaşması öncesinde yaşanan olaylar ile ilgili 56 adet, Roma-Galatasaray karşılaşmasının ardından yaşanan olaylar ile ilgili 40 adet, Türkiye-İsviçre karşılaşmasından sonra yaşanan olaylar ile ilgili ise, 32 adet fotoğrafın, Sabah Gazetesi'nde yer aldığı görülmektedir.

Tablo 33. Haberlerin Sayfa Numarasına Göre Dağılımı

SABAH GAZETESİ	GS-Leeds United	Roma-GS	Türkiye-İsviçre
Birinci sayfa	11 *(%19.3)*	12 *(%33.3)*	9 *(%28.1)*
İç sayfalar	46 *(%80.7)*	24 *(%66.7)*	23 *(%71.9)*
Toplam	57 *(%100)*	36 *(%100)*	32 *(%100)*

Tablo 33'de, yaşanan şiddet olaylarına ilişkin haberlerin sayfa numaralarına göre dağılımları yer almaktadır. Sabah Gazetesi'nde, Galatasaray-Leeds United karşılaşmasından önce yaşanan olaylar ile ilgili toplam 57 haberden 11'i birinci sayfada, 46'sı ise iç sayfalarda yer almıştır. Roma-Galatasaray karşılaşmasından sonra yaşanan olaylar ile ilgili toplam 36 haberden 12'si birinci sayfada, 24'ü iç sayfalarda, Türkiye-İsviçre karşılaşması sonrasında yaşanan olaylar ile ilgili toplam 32 haberden 9'u birinci sayfada, 23'ü ise iç sayfalarda yer almıştır. Tablo 33'deki bulgular değerlendirildiğinde,

Sabah gazetesinin, örnek olaylara ait haberlere birinci sayfadan yer verme oranının yüksek olduğu söylenebilir. Bu durum, gazetenin, ilgili haberlere önem verdiğinin bir göstergesidir.

Tablo 34. Haberlerin Sayfada Kapladıkları Alan İle İlgili Dağılım

SABAH GAZETESİ	GS-Leeds United	Roma-GS	Türkiye-İsviçre
Tam sayfa	7 *(%12.3)*	5 *(%13.9)*	5 *(%15.7)*
Yarım sayfa	15 *(%26.3)*	12 *(%33.3)*	9 *(%28.1)*
Çeyrek sayfa	19 *(%33.3)*	11 *(%30.6)*	10 *(%31.2)*
Çeyrek yarısı	11 *(%19.3)*	5 *(%13.9)*	6 *(%18.8)*
Tek spot	3 *(%5.3)*	2 *(%5.5)*	1 *(%3.1)*
Başlık/Duyuru	2 *(%3.5)*	1 *(%2.8)*	1 *(%3.1)*
Toplam	57 *(%100)*	36 *(%100)*	32 *(%100)*

Tablo 34'de, yaşanan şiddet olaylarına ilişkin haberlerin, sayfada kapladıkları alan ile ilgili dağılım yer almaktadır. Yaşanan şiddet olaylarına ilişkin haberlerin sayfada kapladıkları alan ile ilgili dağılımlara bakıldığında, Sabah Gazetesi'nde, Galatasaray-Leeds United karşılaşması öncesinde yaşanan olaylar ile ilgili 7 haberin tam sayfa, 15 haberin yarım sayfa, 19 haberin çeyrek sayfa, 11 haberin çeyrek yarısı, 3 haberin spot ve 2 haberin sadece başlık şeklinde yer aldığı görülmektedir. Roma-Galatasaray karşılaşması sonrasında yaşanan olaylara ilişkin haberlere bakıldığında, 5 haberin tam sayfa, 12 haberin yarım sayfa, 11 haberin çeyrek sayfa, 5 haberin çeyrek yarısı, 2 haberin spot ve 1 haberin başlık şeklinde yer aldığı görülmektedir. Türkiye-İsviçre karşılaşması sonrasında yaşanan olaylara ilişkin haberlerin sayfada kapladıkları alanlara bakıldığında ise, 5 haberin tam sayfa, 9 haberin yarım sayfa, 10 haberin çeyrek sayfa, 6 haberin çeyrek yarısı, 1 haberin spot ve 1 haberin başlık şeklinde yer aldığı görülmektedir. Tablo 34'deki bulgular değerlendirildiğinde, Sabah gazetesinin, örnek olaylar ile ilgili haberlere daha çok, yarım sayfa ve çeyrek sayfa şeklinde yer verdiği görülmektedir. Bu durum, gazetenin, ilgili haberlere önem atfettiğini göstermektedir.

Tablo 35. Fotoğrafların Sayfada Kapladıkları Alan İle İlgili Dağılım

SABAH GAZETESİ	GS-Leeds United	Roma-GS	Türkiye-İsviçre
Tam sayfa	5 *(%8.9)*	7 *(%17.5)*	4 *(%12.5)*
Yarım sayfa	19 *(%33.9)*	16 *(%40)*	12 *(%37.5)*
Çeyrek sayfa	21 *(%37.5)*	10 *(%25)*	9 *(%28.1)*
Çeyrek yarısı	11 *(%19.7)*	7 *(%17.5)*	7 *(%21.9)*
Toplam	56 *(%100)*	40 *(%100)*	32 *(%100)*

Tablo 35'te, yaşanan şiddet olaylarına ilişkin haberlere ait fotoğrafların, sayfada kapladıkları alan ile ilgili dağılım verilmektedir. Tablo 35'e bakıldığında, Sabah Gazetesi'nde, Galatasaray-Leeds United karşılaşması öncesinde yaşanan olaylar ile ilgili toplam 56 adet fotoğraftan 5'inin tam sayfa, 19'unun yarım sayfa, 21'inin çeyrek sayfa, 11'inin çeyrek sayfa yarısı kadar alan kapladığı görülmektedir. Sabah Gazetesi'nde, Roma-Galatasaray karşılaşması sonrası yaşanan olaylar ile ilgili toplam 40 fotoğraftan 7'si tam sayfa, 16'sı yarım sayfa, 10'u çeyrek sayfa, 7'si çeyrek sayfa yarısı, Türkiye-İsviçre karşılaşması sonrasında yaşanan olaylar ile ilgili ise toplam 32 fotoğraftan 4'ü tam sayfa, 12'si yarım sayfa, 9'u çeyrek sayfa, 7'si çeyrek sayfa yarısı olarak yer almıştır. Tablo 35'de yer alan bulgular ışığında, Sabah gazetesinin, örnek olaylar ile ilgili haberleri fotoğraf malzemesi ile zenginleştirerek sunduğu söylenebilir. Popüler gazeteciliğin en önemli özelliklerinden birinin, haberleri, görsel unsurların çarpıcılığı ile destekleyerek sunmak olması, bu durumun nedenini açıklar niteliktedir.

Tablo 36. Haber Kaynakları İle İlgili Dağılım

SABAH GAZETESİ	GS-Leeds United	Roma-GS	Türkiye-İsviçre
Belirtilmemiş	5 *(%8.8)*	2 *(%5.6)*	-
Gazetenin kendi muhabiri	31 *(%54.4)*	14 *(%38.8)*	21 *(%65.6)*
Ajans	21 *(%36.8)*	20 *(%55.6)*	11 *(%34.4)*
Diğer	-	-	-
Toplam	57 *(%100)*	36 *(%100)*	32 *(%100)*

Yaşanan şiddet olaylarına ilişkin haberlerin, elde edildiği kaynaklar ile ilgili dağılımın yer aldığı Tablo 36'ya bakıldığında, Sabah Gazetesi'nin, sayfalarında, kendi muhabirlerinin hazırladıkları haberler kadar, ajanslardan elde edilen haberlere de yer verdiği görülmektedir. Sabah Gazetesi'nde yer alan, üç örnek olaya ait toplam 164 haber içerisinde, haber kaynağı belirtilmemiş 7 adet haber bulunmaktadır. Haber kaynağının belirtilmemesi en önemli etik kural ihlallerinden biridir. Tablo 36'da yer alan bulgular, Sabah Gazetesi'nin, haber kaynağının belirtilmesi konusunda daha duyarlı davranması gerektiğini gösterir niteliktedir.

Tablo 37. Haber İçeriğinde Vurgu Yapılan Konular İle İlgili Sayısal Dağılım

SABAH GAZETESİ	GS-Leeds United	Roma-GS	Türkiye-İsviçre
Yaşanan şiddet olayını kınayan ifadeler	8	14	6
Barış, dostluk vb. sporun değerlerini ön plana çıkaran ifadeler	9	8	4
Fair-play vurgusu	9	7	5
Yaşanan şiddet olaylarının, dış basındaki yansımaları	11	5	7
Güvenlik önlemlerinin yetersiz oluşuna dikkat çeken ifadeler	6	11	6
Mağdur kişi veya yakınlarının açıklamaları	4	6	-
Fanatizm ve şiddetin önlenmesine yönelik ifadeler	6	7	4
Kulüp yöneticileri, teknik direktör ve/veya sporcuların açıklamaları	11	12	9
Maçın hakemine yönelik açıklamalar	-	-	-
Sanık veya sanıkların açıklamaları	3	-	-
UEFA'nın, yaşanan olay ile ilgili verdiği cezalara yönelik eleştiriler	-	4	3
Yargı süreci ile ilgili bilgiler	2	-	-
Görgü tanıklarının açıklamaları	-	-	-
Sanık veya sanıkların, sabıka kayıtları ile ilgili bilgiler	1	-	-
Ölen kişilerin cenaze törenlerinde yaşananlar ile ilgili bilgiler	5	-	-
Yaşanan olaylardan dolayı duyulan pişmanlıkların dile getirilmesi	2	3	2
Siyasetçilerin, yaşanan olaylar ile ilgili açıklamaları	9	9	6

Yaşanan olayların, ülkelerarası siyasi gerginlik yaratması	7	7	4
Holigan ve fanatiklerin, diğer takım taraftarları ve sporcularını tehdit etmeleri	2	-	-

Tablo 37'de, yaşanan şiddet olaylarına ilişkin haberlerde, sıklıkla vurgu yapılan konular ile ilgili dağılım yer almaktadır. Tablo 37'ye bakıldığında, Sabah gazetesinin, yaşanan şiddet olayları ile ilgili haberlerde daha çok, kulüp yöneticileri, teknik direktör ve/veya sporcuların açıklamalarına, yaşanan şiddet olaylarının dış basındaki yansımalarına ve yaşanan şiddet olayını kınayan ifadelere yer verdiği görülmektedir. Bu aşamada, çözümlemenin nasıl yapıldığı ile ilgili bir örnek vermek yararlı olacaktır. 18 Kasım 2005 tarihinde, Sabah gazetesinde yer alan, "Bakan kızdı" (Bkz. Ek-8) başlıklı haberde, Spordan Sorumlu Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Mehmet Ali Şahin'in, Türkiye-İsviçre karşılaşması sonrasında yaşanan olaylar ile ilgili açıklamaları yer almaktadır. Haber metninde, Mehmet Ali Şahin'in "Sonuç kadar, iyi evsahipliği de önemlidir. Hatta ikincisi daha önemlidir. Kendimize nasıl davranılmasını istiyorsak, başkalarına da öyle davranmalıyız. Maç bitiminde soyunma odasına giderken, iki takım futbolcularının davranışları da, centilmenliğe yakışmadı." cümlelerine yer verilmiştir.

Sabah Gazetesi'nde, Galatasaray-Leeds United karşılaşması öncesinde yaşanan şiddet olaylarına ilişkin toplam 57 haber içerisinde en çok vurgu yapılan konuların, yaşanan şiddet olaylarının dış basındaki yansımaları, kulüp yöneticileri, teknik direktör ve/veya sporcuların açıklamaları, barış, dostluk vb. sporun değerlerini ön plana çıkaran ifadeler, fair-play vurgusu ve siyasetçilerin, yaşanan olaylar ile ilgili açıklamaları olduğu görülmektedir. Roma-Galatasaray karşılaşması sonrasında yaşanan olaylara yönelik haberlerde en çok vurgu yapılan konular olarak, yaşanan şiddet olayını kınayan ifadeler, kulüp yöneticileri, teknik direktör ve/veya sporcuların açıklamaları, güvenlik önlemlerinin yetersiz oluşuna dikkat çeken ifadeler ve siyasetçilerin, yaşanan olaylar ile ilgili açıklamaları ön plana çıkmaktadır. Türkiye-İsviçre karşılaşması sonrasında yaşanan olaylar ile ilgili haberlerde en çok vurgu yapılan konular ise, kulüp yöneticileri, teknik direktör ve/veya sporcuların açıklamaları, yaşanan şiddet olaylarının dış basındaki yansımaları, yaşanan şiddet olayını kınayan ifadeler, güvenlik önlemlerinin

yetersiz oluşuna dikkat çeken ifadeler ve siyasetçilerin, yaşanan olaylar ile ilgili açıklamaları şeklinde oluşmaktadır.

Tablo 38. Haberlerde Sıklıkla Tekrarlanan Sözcükler

SABAH GAZETESİ	GS-Leeds United	Roma-GS	Türkiye-İsviçre
Şiddet	107	79	41
Öfke/Öfkeli	98	62	47
Gözü dönmüş	47	19	19
Fanatik	75	13	15
Zanlı	82	17	12
Saldırı/Saldırmak/Saldırgan	87	72	47
Terör	45	21	13
Nefret	53	18	28
Taş/Sopa/Cop/Bıçak/Silah	47	62	19
Katil/Katletmek	49	11	11
Fair-play	32	47	38
Centilmenlik	29	56	29
Dostluk	31	41	31
Suç/Suçlu	78	37	37
Düşman	59	48	31
Güç	41	24	27
Gergin	57	39	42
Stres/Stresli	53	42	39
Irkçı/Irkçılık	19	14	9
Polis	38	69	11
Tehdit	26	51	13
Taraftar	69	32	21
Holigan	112	27	17
Kavga	108	81	68
Ölüm/Ölmek/Öldürmek	97	11	3
Kan	92	23	9
İntikam	35	19	11
Cinayet	59	7	6
Kin	22	13	7
Kan davası	17	11	9
Cehennem	31	9	16
Sabıka/Sabıkalı	27	17	13

Yara/Yaralı/Yaralamak/Yaralanmak	19	47	18
Savaş/Savaşmak	27	31	21
Kapışmak	32	52	34
İzdiham	18	49	28
Vurmak/Vurulmak	21	38	23
Barış	43	32	36
Cenaze	57	7	2
Korku	39	21	17
Yakmak/Yıkmak/Yok etmek	21	19	14
Pişman/Pişmanlık	27	17	28
Acı	13	21	19

Tablo 38'de, haberlerde sıklıkla tekrarlanan sözcüklere ait dağılıma yer verilmiştir. Üç örnek olaya ait haberlerde, en sık tekrarlanan ilk beş sözcüğe bakıldığında, Galatasaray-Leeds United karşılaşması öncesinde yaşanan olaylara ilişkin haberlerde, "holigan", "kavga", "şiddet", "öfke/öfkeli" ve "ölüm/ölmek/öldürmek" sözcüklerinin ilk sıralarda yer aldığı görülmektedir. Roma-Galatasaray karşılaşması sonrasında yaşanan olaylara ilişkin haberlerde, "kavga", "şiddet", "saldırı/saldırmak/saldırgan", "polis" ve "öfke/öfkeli" sözcüklerinin, Türkiye-İsviçre karşılaşması sonrasında yaşanan olaylara ilişkin haberlerde ise "kavga", "öfke/öfkeli", "saldırı/saldırmak/saldırgan", "gergin" ve "şiddet" sözcüklerinin en sık tekrarlanan sözcükler olduğu görülmektedir. Tablo 38'de yer alan bulgular ışığında, Sabah gazetesinin, haberleri, şiddet çağrıştıracak biçimde sunduğu söylenebilir.

Tablo 39. Etik Kural İhlali Yapılan Haber Sayısı

SABAH GAZETESİ	GS-Leeds United	Roma-GS	Türkiye-İsviçre
Şiddet olayları ile ilgili toplam haber sayısı	57	36	32
Etik kural ihlali yapılan haber sayısı	17	14	9

Tablo 39'da, etik kural ihlali yapılan haber sayılarına ait dağılım yer almaktadır. Sabah Gazetesi'nde yer alan, Galatasaray-Leeds United karşılaşması öncesinde yaşanan olaylara ait 57 haberden 17'sinde, Roma-Galatasaray karşılaşması sonrasında yaşanan olaylara ilişkin 36 haberden 14'ünde ve Türkiye-İsviçre karşılaşması sonrasında yaşanan olaylar ile ilgili 32 haberden 9'unda, etik kural ihlali yapıldığı görülmektedir.

Tablo 40. İhlal Şekillerine Yönelik Sayısal Dağılım

SABAH GAZETESİ	GS-Leeds United	Roma-GS	Türkiye-İsviçre
Kişi veya kişilerin milliyetine yönelik olumsuz ifadeler yer alıyor	3	2	-
Kişi veya kişilerin ırkına yönelik olumsuz ifadeler yer alıyor	-	-	-
Kişi veya kişilerin cinsiyetine yönelik olumsuz ifadeler yer alıyor	-	-	-
Kişi veya kişilerin diline yönelik olumsuz ifadeler yer alıyor	-	-	-
Kişi veya kişilerin dini inançlarına yönelik olumsuz ifadeler yer alıyor	-	-	-
Kişi veya kişilerin yaşına yönelik olumsuz ifadeler yer alıyor	-	-	1
Kişi veya kişilerin sosyal düzeyine yönelik olumsuz ifadeler yer alıyor	-	-	-
Kişi veya kişilerin mesleğine yönelik olumsuz ifadeler yer alıyor	-	-	-
Şiddeti haklı gösteren, özendiren ifadeler yer alıyor	6	-	2
Hakaret içeren sözcükler yer alıyor	9	8	3
Tehdit ve şantaj içeren sözcükler yer alıyor	4	3	-
Kaynağı belirtilmeyen bilgi ve haberler yer alıyor	5	2	-
Halkın haber alma, bilgilenme hakkıyla doğrudan bağlantılı olmamasına rağmen, özel yaşamın gizliliği ilkesi ihlal edilmiş	-	-	-
Haber-olay ile yorum ve görüş ayrımı açık bir şekilde ifade edilmemiş	6	7	2
Haberde, taraf olunan konum açıkça belirtilmemiş	-	-	-

Haber ile ilgili yer alan fotoğrafın güncel olup olmadığı açık şekilde belirtilmemiş	8	6	3
Ön yargı içeren ifadeler yer alıyor	4	2	1
Doğruluğundan emin olunmayan iddialar yer alıyor	-	-	-
Yargı kararının kesinleşmemesine rağmen, sanık veya sanıkları suçluymuş gibi değerlendiren ifadeler yer alıyor	2	-	-
Gerçekleri ve doğruları çarpıtıcı/yanıltıcı ifadeler yer alıyor	-	-	-
Kişi veya kişilerin cinsel eğilimlerine yönelik olumsuz ifadeler yer alıyor	-	-	-
Kişinin sağlık durumuna ilişkin olumsuz ifadeler yer alıyor	-	-	-
Kişinin fiziksel, zihinsel özrü ile ilgili olumsuz ifadeler yer alıyor	-	-	-
Kişi veya kişileri küçük düşüren, aşağılayan ifadeler yer alıyor	4	3	1
Resmi suçlamalar öncesinde suç sanıklarının kimlikleri açık şekilde belirtiliyor	2	-	-
İnsanlar, topluluklar ve uluslararası nefreti, düşmanlığı körükleyici ifadeler yer alıyor	3	4	2
Bir ulusun, bir topluluğun ve bireylerin kültürel değerlerini ve inançlarını (veya inançsızlığını) doğrudan saldırı konusu yapan ifadeler yer alıyor	-	-	-
Çocuklarla ilgili suçlarda sanık, tanık ya da mağdur (maktul) olsun, 18 yaşından küçüklerin açık isimleri ve fotoğrafları yer alıyor	-	-	-
Haber ve yorum metinleri ile ilan-reklam amaçlı metinlerin ayrımı, karışıklığa yol açmayacak, net bir şekilde belirtilmemiş	-	-	-
Üzüntü, sıkıntı, tehlike, yıkım, felaket ya da şok halindeki insanların söz konusu olduğu sarsıcı durumlara ilişkin duygu sömürüsü içeren ifadelere yer verilmiş	-	-	-
Haberde eleştirilen kişilere cevap hakkı verilmemiş	-	-	-
Haberde ayrımcı ve cinsiyetçi bir dil kullanılmış	-	-	-

Tablo 40'da, Sabah Gazetesi'ndeki etik kural ihlallerine yönelik sayısal dağılıma yer verilmiştir. Burada, Tablo 40'da yer alan verilere ait çözümlemenin nasıl yapıldığı ile ilgili bir örnek vermek yararlı olacaktır. Hakaret içeren sözcüklerin çözümlenmesi ile

ilgili şu örnek verilebilir. Türkiye-İsviçre karşılaşması sonrasında yaşanan olaylara ilişkin, 18 Kasım 2005 Cuma günü, Sabah Gazetesi'nde yayınlanan "Bir forması eksikti" (Bkz. Ek-9) başlıklı haberde, FIFA Başkanı Sepp Blatter ile ilgili, "utanmaz" İsviçreliler için ise, "çirkef" sözcüklerine yer verilmiştir. Spotta, "İsviçreliler, çirkefliklerine FIFA'yı da alet etti", haber metninde ise, "... üstelik de resmi nüfuzunu kullanıp, İsviçre lehine konuştuğunu söyleyecek kadar pervasız ve utanmazdı Sepp Blatter." cümleleri yer almıştır. Haberde yer alan "Rüşvetle başkan" alt başlığında ise 1998 yılında FIFA başkanlık seçimlerinde yarışan Blatter'in, 18 Afrika ülkesine 100'er bin dolar rüşvet verdiği ileri sürülmüştür.

Sabah Gazetesi'ndeki, Galatasaray-Leeds United karşılaşması öncesinde yaşanan olaylara ilişkin haberler, gazetecilik meslek etiği ilkeleri açısından değerlendirildiğinde, 9 haberde hakaret içeren sözcüklerin yer aldığı, 8 haberde haber ile ilgili yer alan fotoğrafın güncel olup olmadığının açık şekilde belirtilmediği, 6 haberde şiddeti haklı gösteren, özendiren ifadelerin yer aldığı, 6 haberde haber-olay ile yorum ve görüş ayrımının açık bir şekilde ifade edilmediği, 5 haberde kaynağı belirtilmeyen bilgi ve haberlerin yer aldığı, 4 haberde tehdit ve şantaj içeren sözcüklerin yer aldığı, 4 haberde ön yargı içeren ifadelerin yer aldığı, 4 haberde kişi veya kişileri küçük düşüren, aşağılayan ifadelerin yer aldığı, 3 haberde kişi veya kişilerin milliyetine yönelik olumsuz ifadelerin yer aldığı, 3 haberde insanlar, topluluklar ve uluslararası nefreti, düşmanlığı körükleyici ifadelerin yer aldığı, 2 haberde yargı kararının kesinleşmemesine rağmen, sanık veya sanıkları suçluymuş gibi değerlendiren ifadelerin yer aldığı, yine 2 haberde resmi suçlamalar öncesinde suç sanıklarının kimliklerinin açık şekilde belirtildiği görülmektedir. Roma-Galatasaray karşılaşmasının ardından yaşanan olaylara ilişkin haberler incelendiğinde, 8 haberde hakaret içeren sözcüklerin yer aldığı, 7 haberde haber-olay ile yorum ve görüş ayrımının açık bir şekilde ifade edilmediği, 6 haberde haber ile ilgili yer alan fotoğrafın güncel olup olmadığının açık şekilde belirtilmediği, 4 haberde insanlar, topluluklar ve uluslararası nefreti, düşmanlığı körükleyici ifadelerin yer aldığı, 3 haberde tehdit ve şantaj içeren sözcüklerin yer aldığı, 3 haberde kişi veya kişileri küçük düşüren, aşağılayan ifadelerin yer aldığı, 2 haberde kişi veya kişilerin milliyetine yönelik olumsuz ifadelerin yer aldığı, 2 haberde kaynağı belirtilmeyen bilgi ve haberlerin yer aldığı ve 2 haberde ön yargı içeren ifadelerin yer

aldığı görülmektedir. Türkiye-İsviçre karşılaşmasının sonrasında yaşanan olaylar ile ilgili haberler incelendiğinde ise, 3 haberde hakaret içeren sözcüklerin yer aldığı, 3 haberde haber ile ilgili yer alan fotoğrafın güncel olup olmadığının açık şekilde belirtilmediği, 2 haberde haber-olay ile yorum ve görüş ayrımının açık bir şekilde ifade edilmediği, 2 haberde insanlar, topluluklar ve uluslararası nefreti, düşmanlığı körükleyici ifadelerin yer aldığı, 1 haberde kişi veya kişilerin yaşına yönelik olumsuz ifadelerin yer aldığı, 2 haberde şiddeti haklı gösteren, özendiren ifadelerin yer aldığı, 1 haberde ön yargı içeren ifadelerin yer aldığı, yine 1 haberde kişi veya kişileri küçük düşüren, aşağılayan ifadelerin yer aldığı görülmektedir. Tablo 40'da yer alan verilerin toplam sayısı, etik kural ihlali yapılan toplam haber sayısından fazladır. Bu durumun nedeni, aynı haberde birden çok etik kural ihlalinin yapılabilmesidir.

2.1.1.5. Fanatik Gazetesi'ne Ait Bulgular ve Yorumları

Araştırmada incelenen 3 örnek olay ve bunların yayımlandığı 31 günlük süre içerisinde Fanatik Gazetesi'nde yer alan şiddet olayları ile ilgili haber sayıları Tablo 41'de görülmektedir.

Tablo 41. Şiddet Olayları İle İlgili Toplam Haber Sayısı

FANATİK GAZETESİ	GS-Leeds United	Roma-GS	Türkiye-İsviçre
Şiddet olayları ile ilgili toplam haber sayısı	50	41	17

Şiddet olayları ile ilgili toplam haber sayılarına bakıldığında, Fanatik Gazetesi'nde, 50 haber ile en çok sayıda haberin, Galatasaray-Leeds United karşılaşması öncesi yaşanan olaylara ait olduğu görülmektedir. Söz konusu olaylarda iki kişinin hayatını kaybetmesi, bu durumun nedeni olarak değerlendirilebilir. Fanatik Gazetesi'nde, Roma-Galatasaray karşılaşması sonrasında yaşanan olaylar ile ilgili 41 habere, Türkiye-İsviçre karşılaşması sonrasında yaşanan olaylar ile ilgili ise toplam 17 habere yer verildiği

görülmektedir. Tablo 41'de yer alan veriler ışığında, Fanatik gazetesinin yaşanan şiddet olaylarına önem atfettiği söylenebilir.

Tablo 42. Şiddet Olaylarına İlişkin Toplam Fotoğraf Sayısı

FANATİK GAZETESİ	GS-Leeds United	Roma-GS	Türkiye-İsviçre
Şiddet olayları ile ilgili toplam fotoğraf sayısı	36	40	12

Tablo 42'de, şiddet olaylarına ilişkin toplam fotoğraf sayılarına ait bulgulara yer verilmiştir. Tablo 42'ye bakıldığında, Fanatik Gazetesi'nde, en çok sayıda fotoğrafın, Roma-Galatasaray karşılaşması sonrasında yaşanan olaylara ilişkin olduğu görülmektedir. Roma-Galatasaray karşılaşması sonrasında yaşanan olaylar ile ilgili 40 adet, Galatasaray-Leeds United karşılaşması öncesinde yaşanan olaylar ile ilgili 36 adet, Türkiye-İsviçre karşılaşmasından sonra yaşanan olaylar ile ilgili ise, 12 adet fotoğrafın, Fanatik Gazetesi'nde yer aldığı görülmektedir.

Tablo 43. Haberlerin Sayfa Numarasına Göre Dağılımı

FANATİK GAZETESİ	GS-Leeds United	Roma-GS	Türkiye-İsviçre
Birinci sayfa	21 *(%42)*	19 *(%46.3)*	8 *(%47.1)*
İç sayfalar	29 *(%58)*	22 *(%53.7)*	9 *(%52.9)*
Toplam	50 *(%100)*	41 *(%100)*	17 *(%100)*

Tablo 43'de, yaşanan şiddet olaylarına ilişkin haberlerin sayfa numaralarına göre dağılımları yer almaktadır. Fanatik Gazetesi'nde, Galatasaray-Leeds United karşılaşmasından önce yaşanan olaylar ile ilgili toplam 50 haberden 21'i birinci sayfada, 29'u ise iç sayfalarda yer almıştır. Roma-Galatasaray karşılaşmasından sonra yaşanan olaylar ile ilgili toplam 41 haberden 19'u birinci sayfada, 22'si iç sayfalarda, Türkiye-

İsviçre karşılaşması sonrasında yaşanan olaylar ile ilgili toplam 17 haberden 8'i birinci sayfada, 9'u ise iç sayfalarda yer almıştır. Tablo 43'deki bulgular değerlendirildiğinde, Fanatik gazetesinin, örnek olaylara ait haberlere birinci sayfadan yer verme oranının yüksek olduğu görülmektedir. Bu durumun nedeni, gazetenin, bir spor gazetesi olmasıdır.

Tablo 44. Haberlerin Sayfada Kapladıkları Alan İle İlgili Dağılım

FANATİK GAZETESİ	GS-Leeds United	Roma-GS	Türkiye-İsviçre
Tam sayfa	9 *(%18)*	7 *(%17.1)*	5 *(%29.4)*
Yarım sayfa	12 *(%24)*	9 *(%22)*	6 *(%35.3)*
Çeyrek sayfa	14 *(%28)*	11 *(%26.8)*	4 *(%23.5)*
Çeyrek yarısı	10 *(%20)*	11 *(%26.8)*	2 *(%11.8)*
Tek spot	3 *(%6)*	2 *(%4.9)*	-
Başlık/Duyuru	2 *(%4)*	1 *(%2.4)*	-
Toplam	50 *(%100)*	41 *(%100)*	17 *(%100)*

Tablo 44'de, yaşanan şiddet olaylarına ilişkin haberlerin, sayfada kapladıkları alan ile ilgili dağılım yer almaktadır. Yaşanan şiddet olaylarına ilişkin haberlerin sayfada kapladıkları alan ile ilgili dağılımlara bakıldığında, Fanatik Gazetesi'nde, Galatasaray-Leeds United karşılaşması öncesinde yaşanan olaylar ile ilgili 9 haberin tam sayfa, 12 haberin yarım sayfa, 14 haberin çeyrek sayfa, 10 haberin çeyrek yarısı, 3 haberin spot ve 2 haberin sadece başlık şeklinde yer aldığı görülmektedir. Roma-Galatasaray karşılaşması sonrasında yaşanan olaylara ilişkin haberlere bakıldığında, 7 haberin tam sayfa, 9 haberin yarım sayfa, 11 haberin çeyrek sayfa, 11 haberin çeyrek yarısı, 2 haberin spot ve 1 haberin başlık şeklinde yer aldığı görülmektedir. Türkiye-İsviçre karşılaşması sonrasında yaşanan olaylara ilişkin haberlerin sayfada kapladıkları alanlara bakıldığında ise, 5 haberin tam sayfa, 6 haberin yarım sayfa, 4 haberin çeyrek sayfa ve 2 haberin çeyrek yarısı şeklinde yer aldığı görülmektedir. Tablo 44'deki bulgular değerlendirildiğinde, Fanatik gazetesinin, örnek olaylar ile ilgili haberlere daha çok, yarım sayfa ve çeyrek sayfa şeklinde yer verdiği görülmektedir. Bu durum, gazetenin, ilgili haberlere önem atfettiğini göstermektedir.

Tablo 45. Fotoğrafların Sayfada Kapladıkları Alan İle İlgili Dağılım

FANATİK GAZETESİ	GS-Leeds United	Roma-GS	Türkiye-İsviçre
Tam sayfa	8 *(%22.2)*	9 *(%22.5)*	2 *(%16.7)*
Yarım sayfa	8 *(%22.2)*	10 *(%25)*	3 *(%25)*
Çeyrek sayfa	11 *(%30.6)*	12 *(%30)*	5 *(%41.6)*
Çeyrek yarısı	9 *(%25)*	9 *(%22.5)*	2 *(%16.7)*
Toplam	36 *(%100)*	40 *(%100)*	12 *(%100)*

Tablo 45'de, yaşanan şiddet olaylarına ilişkin haberlere ait fotoğrafların, sayfada kapladıkları alan ile ilgili dağılım verilmektedir. Tablo 45'e bakıldığında, Fanatik Gazetesi'nde, Galatasaray-Leeds United karşılaşması öncesinde yaşanan olaylar ile ilgili toplam 36 adet fotoğraftan 8'inin tam sayfa, 8'inin yarım sayfa, 11'inin çeyrek sayfa ve 9'unun çeyrek sayfa yarısı kadar alan kapladığı görülmektedir. Fanatik Gazetesi'nde, Roma-Galatasaray karşılaşması sonrası yaşanan olaylar ile ilgili toplam 40 fotoğraftan 9'u tam sayfa, 10'u yarım sayfa, 12'si çeyrek sayfa, 9'u çeyrek sayfa yarısı, Türkiye-İsviçre karşılaşması sonrasında yaşanan olaylar ile ilgili ise toplam 12 fotoğraftan 2'si tam sayfa, 3'ü yarım sayfa, 5'i çeyrek sayfa, 2'si de çeyrek sayfa yarısı olarak yer almıştır. Tablo 45'de yer alan bulgular ışığında, Fanatik gazetesinin, örnek olaylar ile ilgili haberleri fotoğraf malzemesi ile zenginleştirerek sunduğu söylenebilir.

Tablo 46. Haber Kaynakları İle İlgili Dağılım

FANATİK GAZETESİ	GS-Leeds United	Roma-GS	Türkiye-İsviçre
Belirtilmemiş	7 *(%14)*	5 *(%12.2)*	2 *(%11.8)*
Gazetenin kendi muhabiri	26 *(%52)*	16 *(%39)*	11 *(%64.7)*
Ajans	17 *(%34)*	20 *(%48.8)*	4 *(%23.5)*
Diğer	-	-	-
Toplam	50 *(%100)*	41 *(%100)*	17 *(%100)*

Yaşanan şiddet olaylarına ilişkin haberlerin, elde edildiği kaynaklar ile ilgili dağılımın yer aldığı Tablo 46'ya bakıldığında, Fanatik Gazetesi'nin, sayfalarında, kendi muhabirlerinin hazırladıkları haberler kadar, ajanslardan elde edilen haberlere de yer verdiği görülmektedir. Fanatik Gazetesi'nde yer alan, üç örnek olaya ait toplam 108 haber içerisinde, haber kaynağı belirtilmemiş 14 adet haberin bulunması dikkat çekmektedir. Tablo 46'da yer alan bulgular, Fanatik Gazetesi'nin, haber kaynağının belirtilmesi konusunda daha duyarlı davranması gerektiğini gösterir niteliktedir.

Tablo 47. Haber İçeriğinde Vurgu Yapılan Konular İle İlgili Sayısal Dağılım

FANATİK GAZETESİ	GS-Leeds United	Roma-GS	Türkiye-İsviçre
Yaşanan şiddet olayını kınayan ifadeler	7	15	4
Barış, dostluk vb. sporun değerlerini ön plana çıkaran ifadeler	7	6	3
Fair-play vurgusu	6	7	3
Yaşanan şiddet olaylarının, dış basındaki yansımaları	9	4	2
Güvenlik önlemlerinin yetersiz oluşuna dikkat çeken ifadeler	7	9	3
Mağdur kişi veya yakınlarının açıklamaları	4	-	-
Fanatizm ve şiddetin önlenmesine yönelik ifadeler	9	4	2
Kulüp yöneticileri, teknik direktör ve/veya sporcuların açıklamaları	10	11	4
Maçın hakemine yönelik açıklamalar	-	-	-
Sanık veya sanıkların açıklamaları	3	-	-
UEFA'nın, yaşanan olay ile ilgili verdiği cezalara yönelik eleştiriler	-	5	3
Yargı süreci ile ilgili bilgiler	-	-	-
Görgü tanıklarının açıklamaları	-	-	-
Sanık veya sanıkların, sabıka kayıtları ile ilgili bilgiler	-	-	-
Ölen kişilerin cenaze törenlerinde yaşananlar ile ilgili bilgiler	3	-	-
Yaşanan olaylardan dolayı duyulan pişmanlıkların dile getirilmesi	2	-	3
Siyasetçilerin, yaşanan olaylar ile ilgili açıklamaları	5	7	4

Yaşanan olayların, ülkelerarası siyasi gerginlik yaratması	4	4	2
Holigan ve fanatiklerin, diğer takım taraftarları ve sporcularını tehdit etmeleri	3	-	-

Tablo 47'de, yaşanan şiddet olaylarına ilişkin haberlerde, sıklıkla vurgu yapılan konular ile ilgili dağılım yer almaktadır. Tablo 47'ye bakıldığında, Fanatik gazetesinin, yaşanan şiddet olayları ile ilgili haberlerde daha çok, kulüp yöneticileri, teknik direktör ve/veya sporcuların açıklamalarına, güvenlik önlemlerinin yetersiz oluşuna dikkat çeken ifadelere, yaşanan şiddet olayını kınayan ifadelere ve siyasetçilerin yaşanan olaylar ile ilgili açıklamalarına yer verdiği görülmektedir. Tablo 47 incelendiğinde, Fanatik gazetesinde yer alan haberlerde, diğer gazetelerin aksine, güvenlik önlemlerinin yetersiz oluşuna dikkat çeken ifadelere de sıklıkla yer verildiği görülmektedir. Bu durum gazetenin, olayların sonuçları kadar, nedenleri üzerinde de durduğu anlamını taşımaktadır. Bu aşamada, Tablo 47'deki çözümlemenin nasıl yapıldığı ile ilgili bir örnek vermek yararlı olacaktır. "Yaşanan şiddet olayını kınayan ifadeler" ile ilgili şu örnek verilebilir. 17 Kasım 2005 tarihinde, Fanatik gazetesinde yer alan "Kara gece" (Bkz. Ek-10) başlıklı haberde, Türkiye-İsviçre karşılaşması sonrasında yaşanan olayları kınayan ifadeler yer almaktadır. Haber metninde, "Utanıyoruz. Bitiş düdüğünün ardından çok çirkin olaylar yaşandı. Hocasından futbolcusuna kadar herkes birbirine girdi." cümlelerine yer verilmiştir.

Fanatik Gazetesi'nde, Galatasaray-Leeds United karşılaşması öncesinde yaşanan şiddet olaylarına ilişkin toplam 50 haber içerisinde en çok vurgu yapılan konuların, kulüp yöneticileri, teknik direktör ve/veya sporcuların açıklamaları, yaşanan şiddet olaylarının dış basındaki yansımaları ve fanatizm ve şiddetin önlenmesine yönelik ifadeler olduğu görülmektedir. Roma-Galatasaray karşılaşması sonrasında yaşanan olaylara yönelik haberlerde en çok vurgu yapılan konular olarak, yaşanan şiddet olayını kınayan ifadeler, kulüp yöneticileri, teknik direktör ve/veya sporcuların açıklamaları, güvenlik önlemlerinin yetersiz oluşuna dikkat çeken ifadeler, fair-play vurgusu ve siyasetçilerin, yaşanan olaylar ile ilgili açıklamaları ön plana çıkmaktadır. Türkiye-İsviçre karşılaşması sonrasında yaşanan olaylar ile ilgili haberlerde en çok vurgu yapılan konular ise, yaşanan şiddet olayını kınayan ifadeler, kulüp yöneticileri, teknik direktör

ve/veya sporcuların açıklamaları ve siyasetçilerin, yaşanan olaylar ile ilgili açıklamaları şeklinde oluşmaktadır.

Tablo 48. Haberlerde Sıklıkla Tekrarlanan Sözcükler

FANATİK GAZETESİ	GS-Leeds United	Roma-GS	Türkiye-İsviçre
Şiddet	101	73	37
Öfke/Öfkeli	97	62	31
Gözü dönmüş	47	33	12
Fanatik	63	28	11
Zanlı	71	36	9
Saldırı/Saldırmak/Saldırgan	93	81	32
Terör	38	23	5
Nefret	52	19	9
Taş/Sopa/Cop/Bıçak/Silah	48	57	7
Katil/Katletmek	41	11	9
Fair-play	57	58	29
Centilmenlik	63	51	24
Dostluk	58	42	23
Suç/Suçlu	71	49	28
Düşman	67	43	19
Güç	39	28	14
Gergin	42	37	29
Stres/Stresli	51	29	26
Irkçı/Irkçılık	27	13	11
Polis	37	69	19
Tehdit	43	31	12
Taraftar	58	19	19
Holigan	113	24	17
Kavga	107	87	41
Ölüm/Ölmek/Öldürmek	97	13	9
Kan	83	27	12
İntikam	57	19	11
Cinayet	63	8	5
Kin	29	14	9
Kan davası	31	11	7
Cehennem	37	17	23
Sabıka/Sabıkalı	43	21	12

Yara/Yaralı/Yaralamak/Yaralanmak	39	49	17
Savaş/Savaşmak	41	53	26
Kapışmak	27	59	24
İzdiham	18	48	28
Vurmak/Vurulmak	31	61	31
Barış	49	37	26
Cenaze	62	3	6
Korku	51	49	21
Yakmak/Yıkmak/Yok etmek	27	24	19
Pişman/Pişmanlık	56	17	18
Acı	41	23	23

Tablo 48'de, haberlerde sıklıkla tekrarlanan sözcüklere ait dağılıma yer verilmiştir. Üç örnek olaya ait haberlerde, en sık tekrarlanan ilk beş sözcüğe bakıldığında, Galatasaray-Leeds United karşılaşması öncesinde yaşanan olaylara ilişkin haberlerde, "holigan", "kavga", "şiddet", "öfke/öfkeli" ve "ölüm/ölmek/öldürmek" sözcüklerinin ilk sıralarda yer aldığı görülmektedir. Roma-Galatasaray karşılaşması sonrasında yaşanan olaylara ilişkin haberlerde, "kavga", "saldırı/saldırmak/saldırgan", "şiddet", "polis" ve "öfke/öfkeli" sözcüklerinin, Türkiye-İsviçre karşılaşması sonrasında yaşanan olaylara ilişkin haberlerde ise "kavga", "şiddet", "saldırı/saldırmak/saldırgan", "öfke/öfkeli" ve "vurmak/vurulmak" sözcüklerinin en sık tekrarlanan sözcükler olduğu görülmektedir. Tablo 48'de yer alan bulgular ışığında, Fanatik gazetesinin, haberleri, şiddet çağrıştıracak biçimde sunduğu söylenebilir.

Tablo 49. Etik Kural İhlali Yapılan Haber Sayısı

FANATİK GAZETESİ	GS-Leeds United	Roma-GS	Türkiye-İsviçre
Şiddet olayları ile ilgili toplam haber sayısı	50	41	17
Etik kural ihlali yapılan haber sayısı	16	19	4

Tablo 49'da, etik kural ihlali yapılan haber sayılarına ait dağılım yer almaktadır. Fanatik Gazetesi'nde yer alan, Galatasaray-Leeds United karşılaşması öncesinde yaşanan olaylara ait 50 haberden 16'sında, Roma-Galatasaray karşılaşması sonrasında yaşanan olaylara ilişkin 41 haberden 19'unda ve Türkiye-İsviçre karşılaşması sonrasında yaşanan olaylar ile ilgili 17 haberden 4'ünde, etik kural ihlali yapıldığı görülmektedir.

Tablo 50. İhlal Şekillerine Yönelik Sayısal Dağılım

FANATİK GAZETESİ	GS-Leeds United	Roma-GS	Türkiye-İsviçre
Kişi veya kişilerin milliyetine yönelik olumsuz ifadeler yer alıyor	3	4	-
Kişi veya kişilerin ırkına yönelik olumsuz ifadeler yer alıyor	-	2	-
Kişi veya kişilerin cinsiyetine yönelik olumsuz ifadeler yer alıyor	-	-	-
Kişi veya kişilerin diline yönelik olumsuz ifadeler yer alıyor	-	-	-
Kişi veya kişilerin dini inançlarına yönelik olumsuz ifadeler yer alıyor	-	-	-
Kişi veya kişilerin yaşına yönelik olumsuz ifadeler yer alıyor	-	-	-
Kişi veya kişilerin sosyal düzeyine yönelik olumsuz ifadeler yer alıyor	-	-	-
Kişi veya kişilerin mesleğine yönelik olumsuz ifadeler yer alıyor	-	-	-
Şiddeti haklı gösteren, özendiren ifadeler yer alıyor	6	-	1
Hakaret içeren sözcükler yer alıyor	7	7	2
Tehdit ve şantaj içeren sözcükler yer alıyor	2	3	-
Kaynağı belirtilmeyen bilgi ve haberler yer alıyor	7	5	2
Halkın haber alma, bilgilenme hakkıyla doğrudan bağlantılı olmamasına rağmen, özel yaşamın gizliliği ilkesi ihlal edilmiş	-	-	-
Haber-olay ile yorum ve görüş ayrımı açık bir şekilde ifade edilmemiş	4	5	2
Haberde, taraf olunan konum açıkça belirtilmemiş	-	-	-

Haber ile ilgili yer alan fotoğrafın güncel olup olmadığı açık şekilde belirtilmemiş	3	4	3
Ön yargı içeren ifadeler yer alıyor	3	2	1
Doğruluğundan emin olunmayan iddialar yer alıyor	-	-	-
Yargı kararının kesinleşmemesine rağmen, sanık veya sanıkları suçluymuş gibi değerlendiren ifadeler yer alıyor	3	4	-
Gerçekleri ve doğruları çarpıtıcı/yanıltıcı ifadeler yer alıyor	-	-	-
Kişi veya kişilerin cinsel eğilimlerine yönelik olumsuz ifadeler yer alıyor	-	-	-
Kişinin sağlık durumuna ilişkin olumsuz ifadeler yer alıyor	-	-	-
Kişinin fiziksel, zihinsel özrü ile ilgili olumsuz ifadeler yer alıyor	-	-	-
Kişi veya kişileri küçük düşüren, aşağılayan ifadeler yer alıyor	4	6	1
Resmi suçlamalar öncesinde suç sanıklarının kimlikleri açık şekilde belirtiliyor	2	-	-
İnsanlar, topluluklar ve uluslararası nefreti, düşmanlığı körükleyici ifadeler yer alıyor	3	4	-
Bir ulusun, bir topluluğun ve bireylerin kültürel değerlerini ve inançlarını (veya inançsızlığını) doğrudan saldırı konusu yapan ifadeler yer alıyor	-	-	-
Çocuklarla ilgili suçlarda sanık, tanık ya da mağdur (maktul) olsun, 18 yaşından küçüklerin açık isimleri ve fotoğrafları yer alıyor	-	-	-
Haber ve yorum metinleri ile ilan-reklam amaçlı metinlerin ayrımı, karışıklığa yol açmayacak, net bir şekilde belirtilmemiş	-	-	-
Üzüntü, sıkıntı, tehlike, yıkım, felaket ya da şok halindeki insanların söz konusu olduğu sarsıcı durumlara ilişkin duygu sömürüsü içeren ifadelere yer verilmiş	-	-	-
Haberde eleştirilen kişilere cevap hakkı verilmemiş	-	-	-
Haberde ayrımcı ve cinsiyetçi bir dil kullanılmış	-	-	-

Tablo 50'de, Fanatik Gazetesi'ndeki etik kural ihlallerine yönelik sayısal dağılıma yer verilmiştir. Burada, Tablo 50'de yer alan verilere ait çözümlemenin nasıl yapıldığı ile ilgili bir örnek vermek yararlı olacaktır. Hakaret içeren sözcüklerin çözümlenmesi ile

ilgili şu örnek verilebilir. Roma-Galatasaray karşılaşmasından sonra yaşanan olaylara ilişkin, 15 Mart 2002 Cuma günü, Fanatik Gazetesi'nin manşetinde yer alan "Yüzsüzler" (Bkz. Ek-11) başlıklı haberde, Roma teknik direktörü Fabio Capello ve Roma Emniyet Müdürlüğü yetkililerine, yaşanan olaylar ile ilgili gerçekleri saptırdıkları ve yalan söyledikleri gerekçesiyle "yüzsüzler" sözcüğü kullanılarak hakaret edilmiştir.

Fanatik Gazetesi'ndeki, Galatasaray-Leeds United karşılaşması öncesinde yaşanan olaylara ilişkin haberler, gazetecilik meslek etiği ilkeleri açısından değerlendirildiğinde, 7 haberde hakaret içeren sözcüklerin yer aldığı, 7 haberde kaynağı belirtilmeyen bilgi ve haberlerin yer aldığı, 6 haberde şiddeti haklı gösteren, özendiren ifadelerin yer aldığı, 4 haberde haber-olay ile yorum ve görüş ayrımının açık bir şekilde ifade edilmediği, 4 haberde kişi veya kişileri küçük düşüren, aşağılayan ifadelerin yer aldığı, 3 haberde kişi veya kişilerin milliyetine yönelik olumsuz ifadelerin yer aldığı, 3 haberde haber ile ilgili yer alan fotoğrafın güncel olup olmadığının açık şekilde belirtilmediği, 3 haberde ön yargı içeren ifadelerin yer aldığı, 3 haberde insanlar, topluluklar ve uluslararası nefreti, düşmanlığı körükleyici ifadelerin yer aldığı, 2 haberde tehdit ve şantaj içeren sözcüklerin yer aldığı ve 2 haberde resmi suçlamalar öncesinde suç sanıklarının kimliklerinin açık şekilde belirtildiği görülmektedir. Roma-Galatasaray karşılaşmasının ardından yaşanan olaylara ilişkin haberler incelendiğinde, 7 haberde hakaret içeren sözcüklerin yer aldığı, 6 haberde kişi veya kişileri küçük düşüren, aşağılayan ifadelerin yer aldığı, 5 haberde kaynağı belirtilmeyen bilgi ve haberlerin yer aldığı, 5 haberde haber-olay ile yorum ve görüş ayrımının açık bir şekilde ifade edilmediği, 4 haberde kişi veya kişilerin milliyetine yönelik olumsuz ifadelerin yer aldığı, 4 haberde haber ile ilgili yer alan fotoğrafın güncel olup olmadığının açık şekilde belirtilmediği, 4 haberde yargı kararının kesinleşmemesine rağmen, sanık veya sanıkları suçluymuş gibi değerlendiren ifadelerin yer aldığı, 4 haberde insanlar, topluluklar ve uluslararası nefreti, düşmanlığı körükleyici ifadelerin yer aldığı, 3 haberde tehdit ve şantaj içeren sözcüklerin yer aldığı, 2 haberde kişi veya kişilerin ırkına yönelik olumsuz ifadelerin yer aldığı ve 2 haberde ön yargı içeren ifadelerin yer aldığı görülmektedir. Türkiye-İsviçre karşılaşmasının sonrasında yaşanan olaylar ile ilgili haberler incelendiğinde ise, 3 haberde haber ile ilgili yer alan fotoğrafın güncel olup olmadığının açık şekilde belirtilmediği, 2 haberde hakaret içeren sözcüklerin yer aldığı, 2 haberde kaynağı

belirtilmeyen bilgi ve haberlerin yer aldığı, 2 haberde haber-olay ile yorum ve görüş ayrımının açık bir şekilde ifade edilmediği, 1 haberde şiddeti haklı gösteren ifadelerin yer aldığı, 1 haberde ön yargı içeren ifadelerin yer aldığı ve 1 haberde kişi veya kişileri küçük düşüren, aşağılayan ifadelerin yer aldığı görülmektedir. Tablo 50'de yer alan verilerin toplam sayısı, etik kural ihlali yapılan toplam haber sayısından fazladır. Bu durumun nedeni, aynı haberde birden çok etik kural ihlalinin yapılabilmesidir.

2.1.1.6. Fotomaç Gazetesi'ne Ait Bulgular ve Yorumları

Araştırmada incelenen 3 örnek olay ve bunların yayımlandığı 31 günlük süre içerisinde Fotomaç Gazetesi'nde yer alan şiddet olayları ile ilgili haber sayıları Tablo 51'de görülmektedir.

Tablo 51. Şiddet Olayları İle İlgili Toplam Haber Sayısı

FOTOMAÇ GAZETESİ	GS-Leeds United	Roma-GS	Türkiye-İsviçre
Şiddet olayları ile ilgili toplam haber sayısı	47	39	24

Şiddet olayları ile ilgili toplam haber sayılarına bakıldığında, Fotomaç Gazetesi'nde, 47 haber ile en çok sayıda haberin, Galatasaray-Leeds United karşılaşması öncesi yaşanan olaylara ait olduğu görülmektedir. Söz konusu olaylarda iki kişinin hayatını kaybetmesi, bu durumun nedeni olarak açıklanabilir. Fotomaç Gazetesi'nde, Roma-Galatasaray karşılaşması sonrasında yaşanan olaylar ile ilgili 39 habere, Türkiye-İsviçre karşılaşması sonrasında yaşanan olaylar ile ilgili ise toplam 24 habere yer verildiği görülmektedir.

Tablo 52. Şiddet Olaylarına İlişkin Toplam Fotoğraf Sayısı

FOTOMAÇ GAZETESİ	GS-Leeds United	Roma-GS	Türkiye-İsviçre
Şiddet olayları ile ilgili toplam fotoğraf sayısı	44	52	22

Tablo 52'de, şiddet olaylarına ilişkin toplam fotoğraf sayılarına ait bulgulara yer verilmiştir. Tablo 52'ye bakıldığında, Fotomaç Gazetesi'nde, en çok sayıda fotoğrafın, Roma-Galatasaray karşılaşması sonrasında yaşanan olaylara ilişkin olduğu görülmektedir. Roma-Galatasaray karşılaşması sonrasında yaşanan olaylar ile ilgili 52 adet, Galatasaray-Leeds United karşılaşması öncesinde yaşanan olaylar ile ilgili 44 adet, Türkiye-İsviçre karşılaşmasından sonra yaşanan olaylar ile ilgili ise, 22 adet fotoğrafın, Fotomaç Gazetesi'nde yer aldığı görülmektedir. Tablo 51 ve Tablo 52 karşılaştırıldığında, Fotomaç Gazetesi'nde en çok sayıda haberin, Galatasaray-Leeds United karşılaşmasına ait olduğu, buna karşın en çok sayıda fotoğrafın Roma-Galatasaray karşılaşmasına ait olduğu görülmektedir. Bu durumun nedeni olarak, Galatasaray-Leeds United karşılaşmasından önce yaşanan olayların sokakta, Roma-Galatasaray karşılaşmasından sonra yaşanan olayların ise stadyumda, başka bir ifade ile çok sayıda gazetecinin varolduğu bir ortamda gerçekleşmiş olması gösterilebilir.

Tablo 53. Haberlerin Sayfa Numarasına Göre Dağılımı

FOTOMAÇ GAZETESİ	GS-Leeds United	Roma-GS	Türkiye-İsviçre
Birinci sayfa	21 *(%44.7)*	18 *(%46.2)*	11 *(%45.8)*
İç sayfalar	26 *(%55.3)*	21 *(%53.8)*	13 *(%54.2)*
Toplam	47 *(%100)*	39 *(%100)*	24 *(%100)*

Tablo 53'de, yaşanan şiddet olaylarına ilişkin haberlerin sayfa numaralarına göre dağılımları yer almaktadır. Fotomaç Gazetesi'nde, Galatasaray-Leeds United karşılaşmasından önce yaşanan olaylar ile ilgili toplam 47 haberden 21'i birinci sayfada, 26'sı ise iç sayfalarda yer almıştır. Roma-Galatasaray karşılaşmasından sonra yaşanan olaylar ile ilgili toplam 39 haberden 18'i birinci sayfada, 21'i iç sayfalarda, Türkiye-İsviçre karşılaşması sonrasında yaşanan olaylar ile ilgili toplam 24 haberden 11'i birinci sayfada, 13'ü ise iç sayfalarda yer almıştır. Tablo 53'deki bulgular değerlendirildiğinde, Fotomaç gazetesinin, örnek olaylara ait haberlere birinci sayfadan yer verme oranının yüksek olduğu görülmektedir. Bu durumun nedeni, gazetenin, bir spor gazetesi olmasıdır.

Tablo 54. Haberlerin Sayfada Kapladıkları Alan İle İlgili Dağılım

FOTOMAÇ GAZETESİ	GS-Leeds United	Roma-GS	Türkiye-İsviçre
Tam sayfa	9 *(%19.1)*	7 *(%17.9)*	4 *(%16.6)*
Yarım sayfa	13 *(%27.7)*	12 *(%30.8)*	6 *(%25)*
Çeyrek sayfa	11 *(%23.4)*	9 *(%23.1)*	7 *(%29.2)*
Çeyrek yarısı	9 *(%19.1)*	4 *(%10.3)*	5 *(%20.9)*
Tek spot	3 *(%6.4)*	5 *(%12.8)*	1 *(%4.2)*
Başlık/Duyuru	2 *(%4.3)*	2 *(%5.1)*	1 *(%4.2)*
Toplam	47 *(%100)*	39 *(%100)*	24 *(%100)*

Tablo 54'de, yaşanan şiddet olaylarına ilişkin haberlerin, sayfada kapladıkları alan ile ilgili dağılım yer almaktadır. Yaşanan şiddet olaylarına ilişkin haberlerin sayfada kapladıkları alan ile ilgili dağılımlara bakıldığında, Fotomaç Gazetesi'nde, Galatasaray-Leeds United karşılaşması öncesinde yaşanan olaylar ile ilgili 9 haberin tam sayfa, 13 haberin yarım sayfa, 11 haberin çeyrek sayfa, 9 haberin çeyrek yarısı, 3 haberin spot ve 2 haberin sadece başlık şeklinde yer aldığı görülmektedir. Roma-Galatasaray karşılaşması sonrasında yaşanan olaylara ilişkin haberlere bakıldığında, 7 haberin tam sayfa, 12 haberin yarım sayfa, 9 haberin çeyrek sayfa, 4 haberin çeyrek yarısı, 5 haberin spot ve 2 haberin başlık şeklinde yer aldığı görülmektedir. Türkiye-İsviçre karşılaşması sonrasında yaşanan olaylara ilişkin haberlerin sayfada kapladıkları alanlara bakıldığında ise, 4 haberin tam sayfa, 6 haberin yarım sayfa, 7 haberin çeyrek sayfa, 5 haberin çeyrek

yarısı, 1 haberin spot, 1 haberin de başlık şeklinde yer aldığı görülmektedir. Tablo 54'deki bulgular değerlendirildiğinde, Fotomaç gazetesinin, örnek olaylar ile ilgili haberlere daha çok, yarım sayfa ve çeyrek sayfa şeklinde yer verdiği görülmektedir. Bu durum, gazetenin, ilgili haberlere önem atfettiğini göstermektedir.

Tablo 55. Fotoğrafların Sayfada Kapladıkları Alan İle İlgili Dağılım

FOTOMAÇ GAZETESİ	GS-Leeds United	Roma-GS	Türkiye-İsviçre
Tam sayfa	7 *(%15.9)*	11 *(%21.2)*	4 *(%18.2)*
Yarım sayfa	14 *(%31.8)*	9 *(%17.3)*	9 *(%40.9)*
Çeyrek sayfa	13 *(%29.5)*	17 *(%32.7)*	5 *(%22.7)*
Çeyrek yarısı	10 *(%22.7)*	15 *(%28.8)*	4 *(%18.2)*
Toplam	44 *(%100)*	52 *(%100)*	22 *(%100)*

Tablo 55'de, yaşanan şiddet olaylarına ilişkin haberlere ait fotoğrafların, sayfada kapladıkları alan ile ilgili dağılım verilmektedir. Tablo 55'e bakıldığında, Fotomaç Gazetesi'nde, Galatasaray-Leeds United karşılaşması öncesinde yaşanan olaylar ile ilgili toplam 44 adet fotoğraftan 7'sinin tam sayfa, 14'ünün yarım sayfa, 13'ünün çeyrek sayfa ve 10'unun çeyrek sayfa yarısı kadar alan kapladığı görülmektedir. Fanatik Gazetesi'nde, Roma-Galatasaray karşılaşması sonrası yaşanan olaylar ile ilgili toplam 52 fotoğraftan 11'i tam sayfa, 9'u yarım sayfa, 17'si çeyrek sayfa, 15'i çeyrek sayfa yarısı, Türkiye-İsviçre karşılaşması sonrasında yaşanan olaylar ile ilgili ise toplam 22 fotoğraftan 4'ü tam sayfa, 9'u yarım sayfa, 5'i çeyrek sayfa, 4'ü de çeyrek sayfa yarısı olarak yer almıştır. Tablo 55'de yer alan bulgular ışığında, Fotomaç gazetesinin, örnek olaylar ile ilgili haberleri fotoğraf malzemesi ile zenginleştirerek sunduğu söylenebilir.

Tablo 56. Haber Kaynakları İle İlgili Dağılım

FOTOMAÇ GAZETESİ	GS-Leeds United	Roma-GS	Türkiye-İsviçre
Belirtilmemiş	7 *(%14.9)*	3 *(%7.7)*	3 *(%12.5)*
Gazetenin kendi muhabiri	19 *(%40.4)*	12 *(%30.8)*	12 *(%50)*
Ajans	16 *(%34.1)*	22 *(%56.4)*	9 *(%37.5)*
Diğer	5 *(%10.6)*	2 *(%5.1)*	-
Toplam	47 *(%100)*	39 *(%100)*	24 *(%100)*

Yaşanan şiddet olaylarına ilişkin haberlerin, elde edildiği kaynaklar ile ilgili dağılımın yer aldığı Tablo 56'ya bakıldığında, Fotomaç Gazetesi'nin, sayfalarında, kendi muhabirlerinin hazırladıkları haberler ve ajanslardan elde edilen haberler çoğunluktadır. Fotomaç Gazetesi'nde yer alan, üç örnek olaya ait toplam 110 haber içerisinde, haber kaynağı belirtilmemiş 13 adet haber yer almaktadır. Haber kaynağının belirtilmemesinin, en önemli etik kural ihlallerinden biri olması nedeniyle, Fotomaç gazetesinin bu konuda daha duyarlı davranması gerektiği düşünülmektedir.

Tablo 57. Haber İçeriğinde Vurgu Yapılan Konular İle İlgili Sayısal Dağılım

FOTOMAÇ GAZETESİ	GS-Leeds United	Roma-GS	Türkiye-İsviçre
Yaşanan şiddet olayını kınayan ifadeler	6	13	2
Barış, dostluk vb. sporun değerlerini ön plana çıkaran ifadeler	7	5	4
Fair-play vurgusu	7	5	2
Yaşanan şiddet olaylarının, dış basındaki yansımaları	11	2	3
Güvenlik önlemlerinin yetersiz oluşuna dikkat çeken ifadeler	7	11	2
Mağdur kişi veya yakınlarının açıklamaları	3	-	-
Fanatizm ve şiddetin önlenmesine yönelik ifadeler	5	6	2
Kulüp yöneticileri, teknik direktör ve/veya sporcuların açıklamaları	8	11	4
Maçın hakemine yönelik açıklamalar	-	-	-
Sanık veya sanıkların açıklamaları	3	-	2

UEFA'nın, yaşanan olay ile ilgili verdiği cezalara yönelik eleştiriler	4	3	3
Yargı süreci ile ilgili bilgiler	2	-	-
Görgü tanıklarının açıklamaları	-	-	-
Sanık veya sanıkların, sabıka kayıtları ile ilgili bilgiler	1	-	-
Ölen kişilerin cenaze törenlerinde yaşananlar ile ilgili bilgiler	4	-	-
Yaşanan olaylardan dolayı duyulan pişmanlıkların dile getirilmesi	2	-	2
Siyasetçilerin, yaşanan olaylar ile ilgili açıklamaları	9	7	4
Yaşanan olayların, ülkelerarası siyasi gerginlik yaratması	4	5	3
Holigan ve fanatiklerin, diğer takım taraftarları ve sporcularını tehdit etmeleri	6	-	-

Tablo 57'de, yaşanan şiddet olaylarına ilişkin haberlerde, sıklıkla vurgu yapılan konular ile ilgili dağılım yer almaktadır. Tablo 57'ye bakıldığında, Fotomaç gazetesinin, yaşanan şiddet olayları ile ilgili haberlerde daha çok, yaşanan şiddet olaylarının dış basındaki yansımalarına, yaşanan şiddet olayını kınayan ifadelere, kulüp yöneticileri, teknik direktör ve/veya sporcuların açıklamalarına ve siyasetçilerin yaşanan olaylar ile ilgili açıklamalarına yer verdiği görülmektedir. Bu aşamada, çözümlemenin nasıl yapıldığı ile ilgili bir örnek vermek yararlı olacaktır. 15 Mart 2002 tarihinde, Fotomaç gazetesinde yer alan "Türkiye ayağa kalktı" (Bkz. Ek-12) başlıklı haberde, Türk siyasetçilerin, Roma-Galatasaray karşılaşması sonrasında yaşanan olayları kınayan açıklamaları yer almaktadır. Haberde, dönemin Spor Bakanı Fikret Ünlü'nün "Ülkemizi başarıyla temsil eden Galatasaray kulübümüzün, yaşamak zorunda kaldığı bu olayı kınıyor ve camiaya geçmiş olsun dileklerimizi iletiyoruz." sözlerine ve dönemin Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Başbakanı Derviş Eroğlu'nun "Medeniyetin göbeği kabul edilen Avrupa'nın ortasında, İtalya'da, inançla ve bileğinin hakkıyla kazanılan bir başarının ardından yaşananlar, utanç verici ve fair-play olgusuyla bağdaşmıyor." sözlerine yer verilmiştir.

Fotomaç Gazetesi'nde, Galatasaray-Leeds United karşılaşması öncesinde yaşanan şiddet olaylarına ilişkin toplam 47 haber içerisinde en çok vurgu yapılan konuların, yaşanan şiddet olaylarının dış basındaki yansımaları, siyasetçilerin, yaşanan olaylar ile

ilgili açıklamaları ve kulüp yöneticileri, teknik direktör ve/veya sporcuların açıklamaları olduğu görülmektedir. Roma-Galatasaray karşılaşması sonrasında yaşanan olaylara yönelik haberlerde en çok vurgu yapılan konular olarak, yaşanan şiddet olayını kınayan ifadeler, güvenlik önlemlerinin yetersiz oluşuna dikkat çeken ifadeler ve kulüp yöneticileri, teknik direktör ve/veya sporcuların açıklamaları ön plana çıkmaktadır. Türkiye-İsviçre karşılaşması sonrasında yaşanan olaylar ile ilgili haberlerde en çok vurgu yapılan konular ise, kulüp yöneticileri, teknik direktör ve/veya sporcuların açıklamaları, barış, dostluk vb. sporun değerlerini ön plana çıkaran ifadeler ve siyasetçilerin, yaşanan olaylar ile ilgili açıklamaları şeklinde oluşmuştur.

Tablo 58. Haberlerde Sıklıkla Tekrarlanan Sözcükler

FOTOMAÇ GAZETESİ	GS-Leeds United	Roma-GS	Türkiye-İsviçre
Şiddet	98	72	21
Öfke/Öfkeli	83	63	26
Gözü dönmüş	69	31	7
Fanatik	71	28	9
Zanlı	68	15	6
Saldırı/Saldırmak/Saldırgan	102	78	32
Terör	53	15	7
Nefret	47	26	12
Taş/Sopa/Cop/Bıçak/Silah	61	63	9
Katil/Katletmek	52	9	6
Fair-play	48	46	19
Centilmenlik	43	39	21
Dostluk	39	27	11
Suç/Suçlu	67	59	17
Düşman	48	47	12
Güç	37	38	9
Gergin	32	53	22
Stres/Stresli	41	47	24
Irkçı/Irkçılık	19	9	7
Polis	46	67	13
Tehdit	39	35	8
Taraftar	53	28	19
Holigan	101	23	21
Kavga	97	81	49

Ölüm/Ölmek/Öldürmek	83	14	7
Kan	65	21	9
İntikam	36	13	7
Cinayet	41	9	4
Kin	17	7	8
Kan davası	23	8	7
Cehennem	25	13	13
Sabıka/Sabıkalı	32	17	11
Yara/Yaralı/Yaralamak/Yaralanmak	29	21	14
Savaş/Savaşmak	17	16	19
Kapışmak	31	18	27
İzdiham	19	14	32
Vurmak/Vurulmak	22	18	18
Barış	27	36	29
Cenaze	49	2	-
Korku	37	19	24
Yakmak/Yıkmak/Yok etmek	41	21	17
Pişman/Pişmanlık	47	14	21
Acı	34	19	23

Tablo 58'de, haberlerde sıklıkla tekrarlanan sözcüklere ait dağılıma yer verilmiştir. Üç örnek olaya ait haberlerde, en sık tekrarlanan ilk beş sözcüğe bakıldığında, Galatasaray-Leeds United karşılaşması öncesinde yaşanan olaylara ilişkin haberlerde, "saldırı/saldırmak/saldırgan", "holigan", "şiddet", "kavga" ve "öfke/öfkeli" sözcüklerinin ilk sıralarda yer aldığı görülmektedir. Roma-Galatasaray karşılaşması sonrasında yaşanan olaylara ilişkin haberlerde, "kavga", "saldırı/saldırmak/saldırgan", "şiddet", "polis" ve "öfke/öfkeli" sözcüklerinin, Türkiye-İsviçre karşılaşması sonrasında yaşanan olaylara ilişkin haberlerde ise "kavga", "saldırı/saldırmak/saldırgan", "izdiham", "barış" ve "kapışmak" sözcüklerinin en sık yinelenen sözcükler olduğu görülmektedir. Burada, en çok tekrarlanan sözcüklerden birinin "barış" olması dikkat çekmektedir. Çünkü, incelenen örnek olaylara ait haberlerde, genellikle "kavga", "öfke/öfkeli", "holigan" gibi şiddet çağrıştıran sözcükler en çok tekrarlanan sözcükler arasında yer almaktadır. Bu bakımdan, Fotomaç Gazetesi'nin, Türkiye-İsviçre karşılaşması sonrasında yaşanan olaylara ait haberlerde, "barış" sözcüğünü sıklıkla kullanması, ilgi çekicidir.

Tablo 59. Etik Kural İhlali Yapılan Haber Sayısı

FOTOMAÇ GAZETESİ	GS-Leeds United	Roma-GS	Türkiye-İsviçre
Şiddet olayları ile ilgili toplam haber sayısı	47	39	24
Etik kural ihlali yapılan haber sayısı	13	15	6

Tablo 59'da, etik kural ihlali yapılan haber sayılarına ait dağılım yer almaktadır. Fotomaç Gazetesi'nde yer alan, Galatasaray-Leeds United karşılaşması öncesinde yaşanan olaylara ait 47 haberden 13'ünde, Roma-Galatasaray karşılaşması sonrasında yaşanan olaylara ilişkin 39 haberden 15'inde ve Türkiye-İsviçre karşılaşması sonrasında yaşanan olaylar ile ilgili 24 haberden 6'sında, etik kural ihlali yapıldığı görülmektedir.

Tablo 60. İhlal Şekillerine Yönelik Sayısal Dağılım

FOTOMAÇ GAZETESİ	GS-Leeds United	Roma-GS	Türkiye-İsviçre
Kişi veya kişilerin milliyetine yönelik olumsuz ifadeler yer alıyor	2	3	-
Kişi veya kişilerin ırkına yönelik olumsuz ifadeler yer alıyor	-	-	-
Kişi veya kişilerin cinsiyetine yönelik olumsuz ifadeler yer alıyor	-	-	-
Kişi veya kişilerin diline yönelik olumsuz ifadeler yer alıyor	-	-	-
Kişi veya kişilerin dini inançlarına yönelik olumsuz ifadeler yer alıyor	-	-	-
Kişi veya kişilerin yaşına yönelik olumsuz ifadeler yer alıyor	-	-	-
Kişi veya kişilerin sosyal düzeyine yönelik olumsuz ifadeler yer alıyor	-	-	-

Kişi veya kişilerin mesleğine yönelik olumsuz ifadeler yer alıyor	-	-	-
Şiddeti haklı gösteren, özendiren ifadeler yer alıyor	4	-	1
Hakaret içeren sözcükler yer alıyor	3	4	3
Tehdit ve şantaj içeren sözcükler yer alıyor	-	3	1
Kaynağı belirtilmeyen bilgi ve haberler yer alıyor	7	3	3
Halkın haber alma, bilgilenme hakkıyla doğrudan bağlantılı olmamasına rağmen, özel yaşamın gizliliği ilkesi ihlal edilmiş	-	-	-
Haber-olay ile yorum ve görüş ayrımı açık bir şekilde ifade edilmemiş	3	4	2
Haberde, taraf olunan konum açıkça belirtilmemiş	-	-	-
Haber ile ilgili yer alan fotoğrafın güncel olup olmadığı açık şekilde belirtilmemiş	3	4	2
Ön yargı içeren ifadeler yer alıyor	4	2	1
Doğruluğundan emin olunmayan iddialar yer alıyor	-	-	-
Yargı kararının kesinleşmemesine rağmen, sanık veya sanıkları suçluymuş gibi değerlendiren ifadeler yer alıyor	2	-	-
Gerçekleri ve doğruları çarpıtıcı/yanıltıcı ifadeler yer alıyor	-	-	-
Kişi veya kişilerin cinsel eğilimlerine yönelik olumsuz ifadeler yer alıyor	-	-	-
Kişinin sağlık durumuna ilişkin olumsuz ifadeler yer alıyor	-	-	-
Kişinin fiziksel, zihinsel özrü ile ilgili olumsuz ifadeler yer alıyor	-	-	-
Kişi veya kişileri küçük düşüren, aşağılayan ifadeler yer alıyor	4	2	1
Resmi suçlamalar öncesinde suç sanıklarının kimlikleri açık şekilde belirtiliyor	2	-	-
İnsanlar, topluluklar ve uluslararası nefreti, düşmanlığı körükleyici ifadeler yer alıyor	2	4	1
Bir ulusun, bir topluluğun ve bireylerin kültürel değerlerini ve inançlarını (veya inançsızlığını) doğrudan saldırı konusu yapan ifadeler yer alıyor	-	-	-

Çocuklarla ilgili suçlarda sanık, tanık ya da mağdur (maktul) olsun, 18 yaşından küçüklerin açık isimleri ve fotoğrafları yer alıyor	-	-	-
Haber ve yorum metinleri ile ilan-reklam amaçlı metinlerin ayrımı, karışıklığa yol açmayacak, net bir şekilde belirtilmemiş	-	-	-
Üzüntü, sıkıntı, tehlike, yıkım, felaket ya da şok halindeki insanların söz konusu olduğu sarsıcı durumlara ilişkin duygu sömürüsü içeren ifadelere yer verilmiş	-	-	-
Haberde eleştirilen kişilere cevap hakkı verilmemiş	-	-	-
Haberde ayrımcı ve cinsiyetçi bir dil kullanılmış	-	-	-

Tablo 60'da, Fotomaç Gazetesi'ndeki etik kural ihlallerine yönelik sayısal dağılıma yer verilmiştir. Burada, Tablo 60'da yer alan verilere ait çözümlemenin nasıl yapıldığı ile ilgili bir örnek vermek yararlı olacaktır. Hakaret içeren sözcüklerin çözümlenmesi ile ilgili şu örnek verilebilir. Roma-Galatasaray karşılaşmasından sonra yaşanan olaylara ilişkin, 14 Mart 2002 Perşembe günü, Fotomaç Gazetesi'nin manşetinde yer alan "Aslanyürekliler:1 Hazımsızlar:1" (Bkz. Ek-13) başlıklı haberde Roma kulübü ve İtalyan polisi hakkında "hazımsızlar" sözcüğüne yer verilmiştir. Spotta, "... sahasında, puan kaybını hazmedemeyen İtalyanlar, maç sonrası, oyuncularımıza tekme tokat saldırdı." cümlesi yer almaktadır. Habere ilişkin alt başlıkta ise, Roma teknik direktörü Fabio Capello hakkında "terbiyesiz" sözcüğü kullanılmıştır.

Fotomaç Gazetesi'ndeki, Galatasaray-Leeds United karşılaşması öncesinde yaşanan olaylara ilişkin haberler, gazetecilik meslek etiği ilkeleri açısından değerlendirildiğinde, 7 haberde kaynağı belirtilmeyen bilgi ve haberlerin yer aldığı, 4 haberde şiddeti haklı gösteren, özendiren ifadelerin yer aldığı, 4 haberde ön yargı içeren ifadelerin yer aldığı, 4 haberde kişi veya kişileri küçük düşüren, aşağılayan ifadelerin yer aldığı, 3 haberde hakaret içeren sözcüklerin yer aldığı, 3 haberde haber-olay ile yorum ve görüş ayrımının açık bir şekilde ifade edilmediği, 3 haberde haber ile ilgili yer alan fotoğrafın güncel olup olmadığının açık şekilde belirtilmediği, 2 haberde kişi veya kişilerin milliyetine yönelik olumsuz ifadelerin yer aldığı, 2 haberde yargı kararının kesinleşmemesine rağmen, sanık veya sanıkları suçluymuş gibi değerlendiren ifadelerin yer aldığı, 2 haberde resmi suçlamalar öncesinde suç sanıklarının kimliklerinin açık şekilde

belirtildiği, 2 haberde de insanlar, topluluklar ve uluslararası nefreti, düşmanlığı körükleyici ifadelerin yer aldığı görülmektedir. Roma-Galatasaray karşılaşmasının ardından yaşanan olaylara ilişkin haberler incelendiğinde, 4 haberde hakaret içeren sözcüklerin yer aldığı, 4 haberde haber-olay ile yorum ve görüş ayrımının açık bir şekilde ifade edilmediği, 4 haberde haber ile ilgili yer alan fotoğrafın güncel olup olmadığının açık şekilde belirtilmediği, 4 haberde insanlar, topluluklar ve uluslararası nefreti, düşmanlığı körükleyici ifadelerin yer aldığı, 3 haberde kişi veya kişilerin milliyetine yönelik olumsuz ifadelerin yer aldığı, 3 haberde tehdit ve şantaj içeren sözcüklerin yer aldığı, 3 haberde kaynağı belirtilmeyen bilgi ve haberlerin yer aldığı, 2 haberde ön yargı içeren ifadelerin yer aldığı, 2 haberde de kişi veya kişileri küçük düşüren, aşağılayan ifadelerin yer aldığı görülmektedir. Türkiye-İsviçre karşılaşmasının sonrasında yaşanan olaylar ile ilgili haberler incelendiğinde ise, 3 haberde hakaret içeren sözcüklerin yer aldığı, 3 haberde kaynağı belirtilmeyen bilgi ve haberlerin yer aldığı, 2 haberde haber-olay ile yorum ve görüş ayrımının açık bir şekilde ifade edilmediği, 2 haberde haber ile ilgili yer alan fotoğrafın güncel olup olmadığının açık şekilde belirtilmediği, 1 haberde şiddeti haklı gösteren ifadelerin yer aldığı, 1 haberde tehdit ve şantaj içeren sözcüklerin yer aldığı, 1 haberde ön yargı içeren ifadelerin yer aldığı, 1 haberde kişi veya kişileri küçük düşüren, aşağılayan ifadelerin yer aldığı, 1 haberde de insanlar, topluluklar ve uluslararası nefreti, düşmanlığı körükleyici ifadelerin yer aldığı görülmektedir. Tablo 60'da yer alan verilerin toplam sayısı, etik kural ihlali yapılan toplam haber sayısından fazladır. Bu durumun nedeni, aynı haberde birden çok etik kural ihlalinin yapılabilmesidir.

2.1.1.7. Fikir Gazeteleri, Popüler Gazeteler ve Spor Gazetelerine Ait Karşılaştırmalı Bulgular ve Yorumları

Araştırmada incelenen 3 örnek olay ve bunların yayımlandığı 31 günlük süre içerisinde fikir gazeteleri, popüler gazeteler ve spor gazetelerinde yer alan şiddet olayları ile ilgili toplam haber sayıları Tablo 61'de görülmektedir.

Tablo 61. Şiddet Olayları İle İlgili Toplam Haber Sayısı

	Fikir Gazeteleri	Popüler Gazeteler	Spor Gazeteleri
Şiddet olayları ile ilgili toplam haber sayısı	208	289	218

Şiddet olayları ile ilgili haber sayılarına bakıldığında, popüler gazetelerin, üç örnek olaya ait toplam 289 haber ile en çok sayıda habere yer verdiği görülmektedir. Yaşanan şiddet olayları ile ilgili olarak, spor gazeteleri 218, fikir gazeteleri ise 208 habere yer vermişlerdir. Çalışmanın kuramsal bölümünde de belirtildiği gibi, popüler gazetelerde, duygulara hitap eden şiddet, cinsellik vb. unsurlar içeren haberlerin yoğun biçimde yer alması, bu durumun nedeni olarak açıklanabilir. Tablo 61'de yer alan bulgular değerlendirildiğinde, fikir gazetelerinde yer alan şiddet olayları ile ilgili toplam haber sayısının, azımsanmayacak derecede yüksek olduğu görülmektedir. Bu durumun, fikir gazetelerinin şiddet içerikli olaylara karşı duyarlı olması ve bu tür olaylara haber değeri atfetmesinden kaynaklandığı söylenebilir. Tablo 61'de dikkat çeken bir başka nokta ise, spor gazetelerinde yer alan örnek olaylara ait haber sayısının, popüler gazetelere kıyasla daha az olması ve fikir gazetelerinde yer alan haber sayısı ile arasında çok az fark bulunmasıdır. Popüler gazetelerin, sansasyon içerikli haberlere ilgi duymasının, fikir gazetelerinin ise, şiddet olayları gibi toplumsal sorunlara karşı duyarlı olmasının, Tablo 61'deki bulgulara ulaşılmasında etkili olduğu düşünülmektedir.

Tablo 62. Şiddet Olaylarına İlişkin Toplam Fotoğraf Sayısı

	Fikir Gazeteleri	Popüler Gazeteler	Spor Gazeteleri
Şiddet olayları ile ilgili toplam fotoğraf sayısı	118	257	206

Tablo 62'de, şiddet olaylarına ilişkin toplam fotoğraf sayıları yer almaktadır. Tablo 62'ye göre, üç örnek olaya ait en çok sayıda fotoğrafın, popüler gazetelerde yer aldığı görülmektedir. Popüler gazetelerde 257, spor gazetelerinde 206, fikir gazetelerinde ise 118 adet fotoğraf yayımlanmıştır. Kuramsal bölümden de hatırlanacağı üzere, popüler gazetecilikteki haber formatları, haberi fotoğraf malzemeleriyle zenginleştirmek ya da fotoğraf malzemesinden yararlanarak haber oluşturmak, eşdeyişle, görsel unsurların çarpıcılığına, haber dilinin basite indirgenmiş şeklini katmak biçimindedir. Bilgi yoğun haberciliğe ağırlık verilen fikir gazetelerinde ise, fotoğraf ve diğer görsel unsurlara çok fazla yer verilmemektedir. Her iki tanım da, Tablo 62'deki verileri doğrular niteliktedir.

Tablo 63. Haberlerin Sayfa Numarasına Göre Dağılımı

	Fikir Gazeteleri	Popüler Gazeteler	Spor Gazeteleri
Birinci sayfa	35 *(%16.8)*	74 *(%25.6)*	98 *(%44.9)*
İç sayfalar	173 *(%83.2)*	215 *(%74.4)*	120 *(%55.1)*
Toplam	208 *(%100)*	289 *(%100)*	218 *(%100)*

Tablo 63'de, yaşanan şiddet olaylarına ilişkin haberlerin sayfa numaralarına göre dağılımları yer almaktadır. Fikir gazetelerinde yer alan toplam 208 haberden 35'i birinci sayfada, 173'ü iç sayfalarda, popüler gazetelerde yer alan toplam 289 haberden 74'ü birici sayfada, 215'i iç sayfalarda, spor gazetelerinde yer alan toplam 218 haberden 98'i birinci sayfada, 120'si ise iç sayfalarda yer almaktadır. Spor gazetelerinin, fikir gazeteleri ve popüler gazetelere kıyasla, yaşanan şiddet olaylarına birinci sayfadan yer verme oranının daha yüksek olması, spor gazeteleri sayfalarının, sadece spor haberlerinden oluşmasının bir sonucu olarak açıklanabilmektedir.

Tablo 64. Haberlerin Sayfada Kapladıkları Alan İle İlgili Dağılım

	Fikir Gazeteleri	Popüler Gazeteler	Spor Gazeteleri
Tam sayfa	21 *(%10.1)*	44 *(%15.2)*	41 *(%18.8)*
Yarım sayfa	47 *(%22.6)*	70 *(%24.2)*	58 *(%26.6)*
Çeyrek sayfa	68 *(%32.7)*	84 *(%29.1)*	56 *(%25.7)*
Çeyrek yarısı	42 *(%20.2)*	62 *(%21.5)*	41 *(%18.8)*
Tek spot	17 *(%8.2)*	18 *(%6.2)*	14 *(%6.4)*
Başlık/Duyuru	13 *(%6.2)*	11 *(%3.8)*	8 *(%3.7)*
Toplam	208 *(%100)*	289 *(%100)*	218 *(%100)*

Tablo 64'de, yaşanan şiddet olaylarına ilişkin haberlerin, sayfada kapladıkları alan ile ilgili dağılım yer almaktadır. Yaşanan şiddet olaylarına ilişkin haberlerin sayfada kapladıkları alan ile ilgili dağılımlara bakıldığında, fikir gazetelerinin yaşanan olaylar ile ilgili toplam 208 haberden 21'ine tam sayfa, 47'sine yarım sayfa, 68'ine çeyrek sayfa, 42'sine çeyrek yarısı, 17'sine spot, 13'üne başlık olarak yer verdiği görülmektedir. Popüler gazeteler, yaşanan şiddet olaylarına ilişkin toplam 289 haberden 44'ünü tam sayfa, 70'ini yarım sayfa, 84'ünü çeyrek sayfa, 62'sini çeyrek sayfa yarısı, 18'ini spot, 11'ini başlık şeklinde yayınlamıştır. Spor gazeteleri ise, toplam 218 haberden 41'ine tam sayfa, 58'ine yarım sayfa, 56'sına çeyrek sayfa, 41'ine çeyrek sayfa yarısı, 14'üne tek spot ve 8'ine de başlık şeklinde yer vermiştir. Tablo 64'e göre, fikir gazeteleri, yaşanan şiddet olayları ile ilgili haberlere, daha çok, çeyrek sayfa olarak yer vermiştir. Toplam haber sayısının, fikir gazeteleri ve spor gazetelerine kıyasla daha fazla olmasına rağmen, popüler gazeteler de, yaşanan şiddet olayları ile ilgili haberlere, fikir gazeteleri gibi daha çok, çeyrek sayfa olarak yer ayırmıştır. Spor gazetelerinin ise, yaşanan olaylara daha çok, yarım sayfa olarak yer ayırdığı görülmektedir. Bu durumun nedeni olarak, fikir gazeteleri ve popüler gazetelerin, sayfalarında, spor haberlerinin yanı sıra, siyaset, kültür-sanat, ekonomi, sağlık, eğitim, çevre ve bilim-teknik konularındaki haberlere de yer veriyor olmaları gösterilebilir.

Tablo 65. Fotoğrafların Sayfada Kapladıkları Alan İle İlgili Dağılım

	Fikir Gazeteleri	Popüler Gazeteler	Spor Gazeteleri
Tam sayfa	1 *(%0.8)*	32 *(%12.5)*	41 *(%19.9)*
Yarım sayfa	18 *(%15.3)*	77 *(%29.9)*	53 *(%25.7)*
Çeyrek sayfa	52 *(%44.1)*	87 *(%33.9)*	63 *(%30.6)*
Çeyrek yarısı	47 *(%39.8)*	61 *(%23.7)*	49 *(%23.8)*
Toplam	118 *(%100)*	257 *(%100)*	206 *(%100)*

Fotoğrafların sayfada kapladıkları alan ile ilgili dağılımın yer aldığı Tablo 65'e göre, fikir gazeteleri, toplam 118 fotoğraftan 1'ine tam sayfa, 18'ine yarım sayfa, 52'sine çeyrek sayfa, 47'sine çeyrak sayfa yarısı olarak yer vermiştir. Popüler gezeteler, toplam 257 fotoğraftan 32'sine tam sayfa, 77'sine yarım sayfa, 87'sine çeyrek sayfa ve 61'ine de çeyrek sayfa yarısı olarak yer vermiştir. Spor gazeteleri ise haberlere ilişkin toplam 206 fotoğraftan 41'ine tam sayfa, 53'üne yarım sayfa, 63'üne çeyrek sayfa, 49'una çeyrek sayfa yarısı kadar yer ayırmıştır. Tablo 65'te, fikir gazetelerinin, popüler gazeteler ve spor gazetelerine kıyasla, hem daha az sayıda hem de daha az sayfa alanı kaplayan fotoğrafa yer verdiği görülmektedir. Bu durumun nedeni, bilgi yoğun haberciliğe ağırlık verilen fikir gazetelerinde, fotoğraf ve diğer görsel unsurlara çok fazla yer verilmemesidir. Popüler gazeteler ve spor gazetelerinin ise, hem daha çok sayıda hem de daha çok sayfa alanı kaplayan fotoğrafa yer verdikleri görülmektedir.

Tablo 66. Haber Kaynakları İle İlgili Dağılım

	Fikir Gazeteleri	Popüler Gazeteler	Spor Gazeteleri
Belirtilmemiş	3 *(%1.4)*	17 *(%5.9)*	27 *(%12.4)*
Gazetenin kendi muhabiri	121 *(%58.2)*	140 *(%48.4)*	96 *(%44)*
Ajans	82 *(%39.4)*	127 *(%43.9)*	88 *(%40.3)*
Diğer	2 *(%0.9)*	5 *(%1.7)*	7 *(%3.2)*
Toplam	208 *(%100)*	289 *(%100)*	218 *(%100)*

Yaşanan şiddet olaylarına ilişkin haberlerin, elde edildiği kaynaklar ile ilgili dağılımın yer aldığı Tablo 66'ya bakıldığında, her üç gazete türünün de daha çok, kendi

muhabirleri tarafından hazırlanan haberlere yer verdikleri görülmektedir. Tablo 66'da dikkat çeken nokta, fikir gazetelerinde, yaşanan olaylar ile ilgili toplam 208 haberden sadece 3'ünde haber kaynağının belirtilmemesi, bu oranın popüler gazeteler ve spor gazetelerinde ise daha yüksek olmasıdır. Tablo 66'da yer alan bulgular, popüler gazeteler ve spor gazetelerinin, haber kaynağının belirtilmesi konusunda daha duyarlı davranmaları gerektiğini gösterir niteliktedir.

Tablo 67. Haber İçeriğinde Vurgu Yapılan Konular İle İlgili Sayısal Dağılım

	Fikir Gazeteleri	Popüler Gazeteler	Spor Gazeteleri
Yaşanan şiddet olayını kınayan ifadeler	53	63	47
Barış, dostluk vb. sporun değerlerini ön plana çıkaran ifadeler	35	53	32
Fair-play vurgusu	34	50	30
Yaşanan şiddet olaylarının, dış basındaki yansımaları	36	51	31
Güvenlik önlemlerinin yetersiz oluşuna dikkat çeken ifadeler	24	55	39
Mağdur kişi veya yakınlarının açıklamaları	17	35	7
Fanatizm ve şiddetin önlenmesine yönelik ifadeler	33	53	28
Kulüp yöneticileri, teknik direktör ve/veya sporcuların açıklamaları	46	79	48
Maçın hakemine yönelik açıklamalar	-	-	-
Sanık veya sanıkların açıklamaları	10	6	8
UEFA'nın, yaşanan olay ile ilgili verdiği cezalara yönelik eleştiriler	12	18	18
Yargı süreci ile ilgili bilgiler	-	10	2
Görgü tanıklarının açıklamaları	-	2	-
Sanık veya sanıkların, sabıka kayıtları ile ilgili bilgiler	1	3	1
Ölen kişilerin cenaze törenlerinde yaşananlar ile ilgili bilgiler	5	11	7
Yaşanan olaylardan dolayı duyulan pişmanlıkların dile getirilmesi	5	24	9
Siyasetçilerin, yaşanan olaylar ile ilgili açıklamaları	27	59	36
Yaşanan olayların, ülkelerarası siyasi gerginlik yaratması	16	45	22

Holigan ve fanatiklerin, diğer takım taraftarları ve sporcularını tehdit etmeleri	4	10	9

Tablo 67'de, yaşanan şiddet olaylarına ilişkin haberlerde, sıklıkla vurgu yapılan konular ile ilgili dağılım yer almaktadır. Fikir gazetelerinde yer alan haberlerde en çok vurgu yapılan konular arasında, yaşanan şiddet olayını kınayan ifadelerin, kulüp yöneticileri, teknik direktör ve/veya sporcuların açıklamalarının, yaşanan şiddet olaylarının dış basındaki yansımalarının, barış, dostluk vb. sporun değerlerini ön plana çıkaran ifadelerin ve fair-play vurgusunun yer aldığı görülmektedir. Popüler gazetelerde yer alan haberlerde en çok vurgu yapılan konuların, kulüp yöneticileri, teknik direktör ve/veya sporcuların açıklamaları, yaşanan şiddet olayını kınayan ifadeler, siyasetçilerin, yaşanan olaylar ile ilgili açıklamaları, güvenlik önlemlerinin yetersiz oluşuna dikkat çeken ifadeler, barış, dostluk vb. sporun değerlerini ön plana çıkaran ifadeler ve fanatizm ve şiddetin önlenmesine yönelik ifadeler olduğu görülmektedir. Spor gazetelerindeki haberlerde en çok vurgu yapılan konular incelendiğinde ise, kulüp yöneticileri, teknik direktör ve/veya sporcuların açıklamalarına, yaşanan şiddet olayını kınayan ifadelere, güvenlik önlemlerinin yetersiz oluşuna dikkat çeken ifadelere, siyasetçilerin, yaşanan olaylar ile ilgili açıklamalarına ve barış, dostluk vb. sporun değerlerini ön plana çıkaran ifadelere yer verildiği görülmektedir. Her üç gazete türü karşılaştırıldığında, haberlerde daha çok, kulüp yöneticileri, teknik direktör ve/veya sporcuların açıklamalarına, siyasetçilerin, yaşanan olaylar ile ilgili açıklamalarına, yaşanan şiddet olaylarının dış basındaki yansımalarına ve yaşanan şiddet olayını kınayan ifadelere yer verildiği görülmektedir. Gazetelerin, yaşanan olaylar ile ilgili haberlerde, kulüp yöneticileri, teknik direktör, sporcu ve/veya siyesetçilerin görüşlerine yer vermelerinin ve dış basındaki yansımaları aktarmalarının, haberleri bir kaynağa dayandırarak sunma kaygısından kaynaklandığı düşünülmektedir. Gazeteler, sporcu, teknik direktör ve kulüp yöneticilerini, konunun uzmanı olarak görmekte, bu nedenle, bu kişilerin olaylar ile ilgili değerlendirmelerine önem vermekte ve sıklıkla başvurmaktadır.

Tablo 68. Haberlerde Sıklıkla Tekrarlanan Sözcükler

	Fikir Gazeteleri	Popüler Gazeteler	Spor Gazeteleri
Şiddet	396	580	402
Öfke/Öfkeli	319	517	362
Gözü dönmüş	131	233	199
Fanatik	177	302	210
Zanlı	109	263	205
Saldırı/Saldırmak/Saldırgan	356	522	418
Terör	73	191	141
Nefret	145	218	165
Taş/Sopa/Cop/Bıçak/Silah	133	340	245
Katil/Katletmek	101	173	128
Fair-play	187	259	257
Centilmenlik	208	229	241
Dostluk	167	209	200
Suç/Suçlu	318	354	291
Düşman	163	299	236
Güç	154	249	165
Gergin	195	325	215
Stres/Stresli	175	340	218
Irkçı/Irkçılık	79	136	86
Polis	162	329	251
Tehdit	145	208	168
Taraftar	197	255	196
Holigan	225	412	299
Kavga	367	619	462
Ölüm/Ölmek/Öldürmek	203	293	223
Kan	200	357	217
İntikam	96	218	143
Cinayet	92	169	130
Kin	68	135	84
Kan davası	50	120	87
Cehennem	81	169	128
Sabıka/Sabıkalı	109	152	136
Yara/Yaralı/Yaralamak/Yaralanmak	147	237	169
Savaş/Savaşmak	99	226	172
Kapışmak	135	294	186

İzdiham	71	233	159
Vurmak/Vurulmak	130	254	181
Barış	131	254	204
Cenaze	103	161	122
Korku	187	226	201
Yakmak/Yıkmak/Yok etmek	109	172	149
Pişman/Pişmanlık	109	183	173
Acı	144	159	163

Tablo 68'de, haberlerde sıklıkla tekrarlanan sözcüklere ait dağılıma yer verilmiştir. Fikir gazetelerinde en sık tekrarlanan ilk beş sözcüğe bakıldığında, "şiddet", "kavga", "saldırı/saldırmak/saldırgan", öfke/öfkeli" ve "suç/suçlu" sözcüklerinin en sık tekrarlanan sözcükler olduğu görülmektedir. Popüler gazetelerde, "kavga", "şiddet", "saldırı/saldırmak/saldırgan", öfke/öfkeli" ve holigan", spor gazetelerinde ise "kavga", "saldırı/saldırmak/saldırgan", "şiddet", "öfke/öfkeli" ve "holigan" sözcüklerinin en çok tekarlanan ilk beş sözcük olduğu görülmektedir. Fikir gazeteleri, popüler gazeteler ve spor gazetelerindeki haberlerde, en çok tekrarlanan sözcükler karşılaştırıldığında, her üç gazete türünde yer alan haberlerde de genellikle, "şiddet", "kavga", "saldırı/saldırmak/saldırgan", "suç", "öfke/öfkeli" ve "holigan" gibi şiddet çağrıştıran sözcüklerin sıklıkla yer aldığı görülmektedir.

Tablo 69. Etik Kural İhlali Yapılan Haber Sayısı

	Fikir Gazeteleri	Popüler Gazeteler	Spor Gazeteleri
Şiddet olayları ile ilgili toplam haber sayısı	208	289	218
Etik kural ihlali yapılan haber sayısı	40 *(%19.2)*	88 *(%30.4)*	73 *(%33.4)*

Tablo 69'da, etik kural ihlali yapılan haber sayılarına ait dağılım yer almaktadır. Fikir gazetelerinde, yaşanan şiddet olayları ile ilgili yer alan toplam 208 haberden 40'ında

etik kural ihlali yapılmıştır. Popüler gazetelerdeki toplam 289 haberden 88'inde, spor gazetelerindeki toplam 218 haberden ise 73'ünde etik kural ihlali yapıldığı görülmektedir.

Tablo 70. İhlal Şekillerine Yönelik Sayısal Dağılım

	Fikir Gazeteleri	Popüler Gazeteler	Spor Gazeteleri
Kişi veya kişilerin milliyetine yönelik olumsuz ifadeler yer alıyor	3	11	12
Kişi veya kişilerin ırkına yönelik olumsuz ifadeler yer alıyor	-	-	2
Kişi veya kişilerin cinsiyetine yönelik olumsuz ifadeler yer alıyor	-	-	-
Kişi veya kişilerin diline yönelik olumsuz ifadeler yer alıyor	-	-	-
Kişi veya kişilerin dini inançlarına yönelik olumsuz ifadeler yer alıyor	-	-	-
Kişi veya kişilerin yaşına yönelik olumsuz ifadeler yer alıyor	-	2	-
Kişi veya kişilerin sosyal düzeyine yönelik olumsuz ifadeler yer alıyor	-	-	-
Kişi veya kişilerin mesleğine yönelik olumsuz ifadeler yer alıyor	-	-	-
Şiddeti haklı gösteren, özendiren ifadeler yer alıyor	9	17	12
Hakaret içeren sözcükler yer alıyor	11	36	26
Tehdit ve şantaj içeren sözcükler yer alıyor	5	14	9
Kaynağı belirtilmeyen bilgi ve haberler yer alıyor	3	17	27
Halkın haber alma, bilgilenme hakkıyla doğrudan bağlantılı olmamasına rağmen, özel yaşamın gizliliği ilkesi ihlal edilmiş	-	-	-
Haber-olay ile yorum ve görüş ayrımı açık bir şekilde ifade edilmemiş	5	29	20
Haberde, taraf olunan konum açıkça belirtilmemiş	-	-	-
Haber ile ilgili yer alan fotoğrafın güncel olup olmadığı açık şekilde belirtilmemiş	14	28	19

Ön yargı içeren ifadeler yer alıyor	8	22	13
Doğruluğundan emin olunmayan iddialar yer alıyor	-	-	-
Yargı kararının kesinleşmemesine rağmen, sanık veya sanıkları suçluymuş gibi değerlendiren ifadeler yer alıyor	5	7	9
Gerçekleri ve doğruları çarpıtıcı/yanıltıcı ifadeler yer alıyor	-	-	-
Kişi veya kişilerin cinsel eğilimlerine yönelik olumsuz ifadeler yer alıyor	-	-	-
Kişinin sağlık durumuna ilişkin olumsuz ifadeler yer alıyor	-	-	-
Kişinin fiziksel, zihinsel özrü ile ilgili olumsuz ifadeler yer alıyor	-	-	-
Kişi veya kişileri küçük düşüren, aşağılayan ifadeler yer alıyor	8	15	18
Resmi suçlamalar öncesinde suç sanıklarının kimlikleri açık şekilde belirtiliyor	-	4	4
İnsanlar, topluluklar ve uluslararası nefreti, düşmanlığı körükleyici ifadeler yer alıyor	5	21	14
Bir ulusun, bir topluluğun ve bireylerin kültürel değerlerini ve inançlarını (veya inançsızlığını) doğrudan saldırı konusu yapan ifadeler yer alıyor	-	-	-
Çocuklarla ilgili suçlarda sanık, tanık ya da mağdur (maktul) olsun, 18 yaşından küçüklerin açık isimleri ve fotoğrafları yer alıyor	-	-	-
Haber ve yorum metinleri ile ilan-reklam amaçlı metinlerin ayrımı, karışıklığa yol açmayacak, net bir şekilde belirtilmemiş	-	-	-
Üzüntü, sıkıntı, tehlike, yıkım, felaket ya da şok halindeki insanların söz konusu olduğu sarsıcı durumlara ilişkin duygu sömürüsü içeren ifadelere yer verilmiş	-	-	-
Haberde eleştirilen kişilere cevap hakkı verilmemiş	-	2	-
Haberde ayrımcı ve cinsiyetçi bir dil kullanılmış	-	1	-

Tablo 70'de, etik kural ihlallerine yönelik sayısal dağılıma yer verilmiştir. Yaşanan şiddet olaylarına ilişkin haberler, gazetecilik meslek etiği ilkeleri açısından değerlendirildiğinde, fikir gazetelerinde yer alan haberlerde en sık yapılan ihlallerin, haber ile ilgili yer alan fotoğrafın güncel olup olmadığının açık şekilde belirtilmemesi, hakaret içeren sözcüklere yer verilmesi, şiddeti haklı gösteren ifadelere yer verilmesi,

ön yargı içeren ifadelere yer verilmesi ve kişi veya kişileri küçük düşüren, aşağılayan ifadelere yer verilmesi şeklinde olduğu görülmektedir. Popüler gazetelerde en sık yapılan ihlallerin, hakaret içeren sözcüklere yer verilmesi, haber-olay ile yorum ve görüş ayrımının açık bir şekilde ifade edilmemesi, haber ile ilgili yer alan fotoğrafın güncel olup olmadığının açık şekilde belirtilmemesi ve ön yargı içeren ifadelere yer verilmesi şeklinde gerçekleştiği görülmektedir. Spor gazetelerindeki haberlerde en sık yapılan ihlalleri ise, kaynağı belirtilmeyen bilgi ve haberlerin yer alması, hakaret içeren sözcüklerin yer alması, haber-olay ile yorum ve görüş ayrımının açık bir şekilde ifade edilmemesi ve haber ile ilgili yer alan fotoğrafın güncel olup olmadığının açık şekilde belirtilmemesi maddelerinin oluşturduğu görülmektedir. Fikir gazeteleri popüler gazeteler ve spor gazeteleri arasında bir karşılaştırma yapıldığında her üç gazete türünde yer alan haberlerde de genellikle, hakaret içeren sözcüklerin yer aldığı, haber ile ilgili yer alan fotoğrafın güncel olup olmadığının açık şekilde belirtilmediği, ön yargı içeren ifadelerin yer aldığı, kişi veya kişileri küçük düşüren, aşağılayan ifadelerin yer aldığı ve şiddeti haklı gösteren ifadelerin yer aldığı görülmektedir. Tablo 70'de yer alan verilerin toplam sayısı, etik kural ihlali yapılan toplam haber sayısından fazladır. Bu durumun nedeni, aynı haberde birden çok etik kural ihlalinin yapılabilmesidir.

2.1.2. Nitel çözümleme

Bu başlık altında, araştırmanın örneklemini oluşturan "Cumhuriyet", "Zaman", "Hürriyet", "Sabah", "Fanatik" ve "Fotomaç" gazetelerinin, futbol ile ilişkili şiddet olaylarına yönelik tutumları, gazetecilik meslek etiği ilkeleri bağlamında niteliksel olarak ortaya konmuştur.

2.1.2.1. Cumhuriyet Gazetesi'ne Ait Bulgular ve Yorumları

Cumhuriyet gazetesinde yer alan, Galatasaray-Leeds United, Roma-Galatasaray ve Türkiye-İsviçre karşılaşmaları ile ilgili olaylara ilişkin haberler incelendiğinde, gazetenin, söz konusu şiddet olaylarına haber değeri atfettiği ve sayfalarında, bu olaylar ile ilgili oldukça fazla sayıda habere yer verdiği görülmektedir. Bu durum, Cumhuriyet gazetesinin bir fikir gazetesi olmasından dolayı, şiddet olayları gibi toplumsal sorunlara,

daha duyarlı yaklaşması ile açıklanabilir. Buna karşın, Cumhuriyet gazetesinin aynı duyarlılığı, gazetecilik meslek etiği ilkelerine bağlılık konusunda göstermediği görülmektedir. Gazetede yer alan, her üç örnek olay ile ilgili toplam 107 haberden 22'sinde, etik ilke ihlali yapılmıştır. Haberlerde, hakaret içeren; ön yargı içeren; kişi veya kişileri küçük düşüren, aşağılayıcı; insanlar, topluluklar ve uluslararası düşmanlığı körükleyici ifadelere yer verilmiştir.

Cumhuriyet gazetesinde yer alan haberler incelendiğinde, gazetenin yaşanan olayları ulusal bir dava haline dönüştürdüğü görülmektedir. Gazete, şiddeti, Türkler tarafından uygulandığı zaman haklı göstermekte, Türklere uygulandığı zaman ise, kınamaktadır. Çalışma kapsamında ele alınan örnek olaylardan biri olan Galatasaray-Leeds United karşılaşması öncesinde yaşanan olaylarda, iki İngiliz taraftarı hayatını kaybetmiştir. Gazete, bu olaya ilişkin haberlerde, olayların, İngiliz taraftarlarının Türk vatandaşlarını tahrik etmeleri sonucu meydana geldiğini savunarak, şiddeti meşrulaştırmıştır. Yaşanan olaylar sonrasında, gazetede yer alan birçok haberde, İngiliz taraftarların holiganizm ve şiddet konusundaki sabıkaları ön plana çıkarılmış, tarihte, bu konu ile ilgili yaşanan olaylar hatırlatılmıştır.

Gazetede, 6 Nisan 2000 tarihinde yer alan "Yarı final maçına kan bulaştı" (Bkz. Ek-3) başlıklı haberde, İngiliz taraftarların gittikleri her yerde olay çıkardıkları, Taksim Meydanı'nı da savaş alanına çevirdikleri vurgulanmıştır. 9 Nisan 2000 tarihinde yayınlanan, "İngiliz holiganlar uçakta da olay çıkardı" (Bkz. Ek-14) başlıklı haberde, Galatasaray-Leeds United karşılaşmasını izlemek için İstanbul'a gelen İngiliz taraftarların, İngiltere'ye dönerken, uçakta olay çıkardıkları ve bunun üzerine göz altına alındıkları belirtilmiştir. 10 Nisan 2000 tarihinde yayınlanan, "İngiliz basınından özeleştiri" (Bkz. Ek-15) başlıklı haberde, İngiltere basınında yayımlanan köşe yazılarında, İngiliz taraftarların yıllardır, takındıkları tavırla, yaşanan şiddet olaylarına zemin hazırladıklarının belirtildiği ifade edilmiştir. 15 Nisan 2000 tarihinde yayımlanan, "Savcı: Hafif tahrik var" (Bkz. Ek-16) başlıklı haberde ise, Beyoğlu Cumhuriyet Savcılığı'nın, yaşanan olaylara İngilizlerin neden olduğu ve cinayetin hafif tahrik altında işlendiği sonucuna vardığı yönündeki kararı ön plana çıkarılmıştır.

Gazetede ayrıca, İngiliz taraftarların tehditleri ile ilgili haberlere de yer verilmiştir. 19 Nisan 2000 tarihinde yayımlanan, "Türkler cehennemin ne olduğunu görecek" (Bkz. Ek-17) başlıklı haberde, İngiliz taraftarların, internet ortamında yayınladıkları tehdit mesajlarına yer verildiği görülmektedir. 20 Nisan 2000 tarihinde yayınlanan, "Ölüm tehditleri alıyoruz" (Bkz. Ek-18) başlıklı haberde ise, Galatasaraylı futbolcu Gheorghe Popescu'nun, İngiliz taraftarlardan ölüm tehditleri aldıklarını açıkladığı ifade edilmektedir.

Çalışma kapsamında ele alınan örnek olaylardan bir diğeri de, 13 Mart 2002 tarihinde oynanan Roma-Galatasaray karşılaşması sonrasında yaşanan olaylardır. Söz konusu olaylarda şiddete uğrayan taraf, Galatasaraylı futbolcular olmuştur. Galatasaray-Leeds United karşılaşması öncesinde yaşanan olaylar ile ilgili haberlerde şiddeti haklı gösteren Cumhuriyet gazetesinin, Roma-Galatasaray karşılaşması sonrasında yaşanan olaylara ilişkin haberlerde ise, şiddeti kınadığı görülmektedir. Gazetede, 14 Mart 2002 tarihinde yayımlanan, "Roma beraberliği hazmedemedi" (Bkz. Ek-19), "Roma'da çirkin saldırı" (Bkz. Ek-20) başlıklı haberlerde ve 15 Mart 2002 tarihinde yayımlanan "Olimpiyat Stadı'nda utanç saatleri" (Bkz. Ek-21) başlıklı haberde, yaşanan şiddet olayları kınanmıştır.

2.1.2.2. Zaman Gazetesi'ne Ait Bulgular ve Yorumları

Zaman gazetesinde yer alan, Galatasaray-Leeds United, Roma-Galatasaray ve Türkiye-İsviçre karşılaşmaları ile ilgili olaylara ilişkin haberler incelendiğinde, gazetenin, olaylara önem atfettiği ve sayfalarında, bu olaylar ile ilgili haberlere oldukça fazla sayıda yer verdiği görülmektedir. Buna karşın, Zaman gazetesinde, gazetecilik meslek etiği ilkelerinin ihlal edildiği haber sayısının, azımsanmayacak derecede fazla olduğu belirlenmiştir. Zaman gazetesinde, her üç örnek olaya ilişkin toplam 101 haberden 18'inde etik kural ihlali yapılmıştır. Haberlerde, hakaret, ön yargı, tehdit ve şantaj içeren, kişileri aşağılayıcı ve küçük düşürücü sözcüklere yer verilmiştir. Haber ile ilgili yer alan fotoğrafın güncel olup olmadığı, çoğu kez belirtilmemiştir.

Cumhuriyet gazetesinde olduğu gibi, Zaman gazetesinde de haberlerin, şiddeti uygulayan taraf göz önünde bulundurularak sunulduğu sonucuna varılmıştır. Şiddetin haklı gösterilmesi veya kınanması, milliyetçi bir bakış açısına göre belirlenmiştir. Haberlerde, şiddet uygulanan taraf Türkler olduğunda, şiddetin kınandığı ve şiddet uygulayanlara yönelik hakaret içeren sözcüklere yer verildiği görülmüştür. Şiddeti uygulayan tarafın Türkler olduğu durumlarda ise, yaşanan olayların yüzeysel bir şekilde işlendiği ve olaylar ile ilgili yorum yapmaktan kaçınıldığı belirlenmiştir. Bu değerlendirmeler ışığında, Zaman gazetesinde yer alan şiddet olayları ile ilgili haberlerde, ülke çıkarlarının savunulduğu sonucuna ulaşılabilir.

Çalışma kapsamında ele alınan örnek olaylardan biri, 13 Mart 2002 tarihinde Roma Olimpiyat Stadyumu'nda oynanan Roma-Galatasaray karşılaşması sonrasında yaşananlardır. Söz konusu olaylarda, Galatasaraylı ve Romalı futbolcular arasında başlayan kavgaya, İtalyan polisi müdahale etmiştir. Gazetede yer alan haberlerde, olayların Romalı futbolcular tarafından başlatıldığı ve durumdan fırsat çıkaran İtalyan polisinin Galatasaraylı futbolculara saldırdığı savunulmaktadır. Roma ekibinin, Galatasaray'ın sportif başarısını hazmedemediği ve bu nedenle öfkelendiği belirtilmektedir. Haberlere ilişkin fotoğraflarda ise genellikle, şiddet gören Galatasaraylı futbolculara yer verilmiştir.

Gazetede, 14 Mart 2002 tarihinde yer alan "Romalılar Galatasaray'ın başarısını hazmedemedi" (Bkz. Ek-22) başlıklı haberde, Romalı futbolcuların küfür ve kışkırtmaları sonucunda başlayan olaylarda, saha içerisinde Galatasaraylı futbolculara, tribünde ise, Türk basın mensuplarına saldırıldığı belirtilmiştir. Haber metninde, Galatasaray yöneticisi Abdürrahim Albayrak'ın "Bizi linç etmek istediler. Futbolcularımız polis tarafından coplandı. Can güvenliğimiz yok." cümlelerine yer verilmiştir. Habere ilişkin fotoğraflarda ise, uğradıkları saldırı sonrası yaralanan Galatasaraylı futbolcular yer almaktadır. Aynı tarihte yayınlanan "Avrupa'nın göbeği Roma'da Galatasaray'a linç girişimi" (Bkz. Ek-23) başlıklı haberde de, İtalyan polisini hedef gösteren ifadelere yer verilmiş, olayların UEFA tarafından vahşet olarak nitelendirildiği belirtilmiştir.

Gazete, yaşanan şiddet olaylarını kınayan ifadelerin yer aldığı haberlerin yanı sıra, geçmişte yaşanan benzer olaylara ilişkin haberlere de sayfalarında yer vermiştir. 16 Mart 2002 tarihinde yayımlanan, "İtalyanlar bunu ilk defa yapmıyor" (Bkz. Ek-24) başlıklı haberde, Galatasaray-Roma karşılaşması sonrasında yaşanan olayların benzerinin, 1983-1984 sezonunda İnter-Trabzonspor arasında oynanan UEFA Kupası birinci tur karşılaşmasında da yaşandığı belirtilmiştir. Haber metninde, "...İtalyanlar, benzer bir davranışa yıllar önce oynanan İnter-Trabzonspor maçında da başvurmuşlardı.", "...İtalyanlar saha içinde, başta kaleci Şenol Güneş olamak üzere Trabzonlu oyuncuları tekme tokat dövmüşlerdi. Maçın Doğu Alman hakemi Scheurrel ise, olaylara çanak tutmuş, 47. dakikada Altobelli'nin penaltı, 87. dakikada da Collovati'nin golleriyle İnter tur atlamıştı." cümlelerine yer verilmiştir.

Roma-Galatasaray karşılaşması sonrasında yaşanan olayların benzeri, 16 Kasım 2005 tarihinde, İstanbul Şükrü Saraçoğlu Stadyumu'nda oynanan Türkiye-İsviçre karşılaşması sonrasında yaşanmıştır. 2006 Dünya Kupası play-off rövanş karşılaşması sonrasında, saha içinde ve soyunma odası koridorlarında yaşanan olaylar üzerine FIFA, Türkiye Futbol Federasyonu'na, 6 maç, seyircisiz ve tarafsız sahada oynama cezası vermiştir. Aynı gazete, Türkiye-İsviçre karşılaşması sonrasında yaşanan olaylara ilişkin haberlerde, olayların abartıldığını savunmuş ve verilen cezaların ağır olduğunu belirten cümlelere yer vermiştir. 19 Kasım 2005 tarihinde yayımlanan, "FIFA daha ağır olaylarda bile ihraç kararı vermedi" (Bkz. Ek-25) başlıklı haberde, geçmişte yaşanan şiddet olayları ve FIFA'nın bu olaylar sonrasında verdiği cezalar hatırlatılmıştır. Haberde, Türkiye-İsviçre karşılaşması sonrası yaşanan olaylar, Roma-Galatasaray karşılaşması sonrası yaşanan olaylar ile kıyaslanmış, "...Roma-Galatasaray maçında, Galatasaraylı taraftarlar, maç bitiminde tekme tokat dayak yemişti. İtalyan polisinin de karıştığı olaylarda FIFA, önce Roma'ya üç maç saha kapatma, Totti ve Lima'ya üç, Batistuta'ya bir maç ceza verdi. Roma'nın itirazı sonucunda saha kapatma cezası bir maça indirildi." cümlelerine yer verilmiştir.

Gazetenin, 20 Kasım 2005 tarihli sayısında yer alan, "Abartılacak kadar büyük bir kargaşa yaşanmadı" (Bkz. Ek-26) başlıklı haberde ise, dönemin Türkiye Futbol Federasyonu Başkanı Levent Bıçakçı'nın yaşanan olaylar ile ilgili açıklamalarına yer

verilmiştir. Haber metninde, Levent Bıçakçı'nın, olaylara her iki takım oyuncuları ve kenar yönetimindeki kişilerin karıştığı, ortada herhangi bir güvenlik zaafı olmadığı ve yaşananların abartıldığı yönündeki görüşleri ön plana çıkarılmıştır.

2.1.2.3. Hürriyet Gazetesi'ne Ait Bulgular ve Yorumları

Hürriyet gazetesinde yer alan, Galatasaray-Leeds United, Roma-Galatasaray ve Türkiye-İsviçre karşılaşmaları ile ilgili olaylara ilişkin haberler incelendiğinde, gazetenin, sayfalarında, olaylar ile ilgili çok sayıda haber ve fotoğrafa yer verdiği görülmektedir. Çalışmanın kuramsal bölümünden de hatırlanacağı üzere, sansasyonel olma, popüler gazeteciliğin en önemli karakteristik özelliklerinden biridir. Popüler gazetelerin bir diğer özelliği de, haberleri, fotoğraf malzemeleri ile zenginleştirmek, eşdeyişle, görsel unsurların çarpıcılığını kullanmaktır. Bu özellikler, Hürriyet gazetesinde yer alan, örnek olaylara ait haber ve fotoğraf sayılarının yüksek olmasının nedenlerindendir. Hürriyet gazetesinde yer alan haberler, gazetecilik meslek etiği ilkeleri açısından değerlendirildiğinde, etik ilke ihlali yapılan haber sayısının da yüksek olduğu görülmektedir. Gazetede yer alan, her üç örnek olaya ilişkin toplam 164 haberden 48'inde, etik kural ihlali yapılmıştır. Başka bir ifade ile, yaklaşık olarak her üç haberden birinde etik kural ihlali yapılmaktadır. Bu durum, gazetenin, gazetecilik meslek etiği ilkelerine uygunluk konusunda duyarlı davranmadığının bir göstergesidir.

Gazetede yer alan örnek olaylara ait haberler incelendiğinde, "hakaret içeren sözcüklere yer verilmesi", "haber kaynağının belirtilmemesi", "ön yargı içeren ifadelere yer verilmesi", "haberlere ilişkin fotoğrafların güncel olup olmadığının açık şekilde belirtilmemesi", "insanlar, topluluklar ve uluslararası nefreti, düşmanlığı körükleyici ifadelere yer verilmesi", "haber-olay ile yorum ve görüş ayrımının açık şekilde ifade edilmemesi", "şiddeti haklı gösteren ifadelere yer verilmesi" gibi etik ilkelerin sıklıkla ihlal edildiği görülmektedir.

Galatasaray-Leeds United karşılaşması öncesinde yaşanan olaylara ilişkin, 7 Nisan 2000 Cuma günü, Hürriyet Gazetesi'nde yayınlanan "Pimi onlar çekti" (Bkz. Ek-7) başlıklı haberde, İngiliz taraftarların, caddede yürüyenlere ve yoldan geçen araçlara saldırıp laf

attıkları, Taksim'de dolaşan kadınlara elle ve sözle sarkıntılık yapıp taciz ettikleri ve bir dükkânın vitrininde asılı olan Türk bayrağını zorla indirmek istedikleri belirtilmekte; olayların, İngiliz taraftarlarının Türk vatandaşlarını tahrik etmeleri üzerine çıktığı ifade edilmektedir. Haberde ayrıca, "İçip sapıttılar", "Bayrağa hakaret", "Bıçak çektiler" ve "Rahat durmadılar" alt başlıklarının yanı sıra, "... iki İngiliz taraftarın ölümü ile sonuçlanan Taksim'deki olayları holiganların başlattığı belirlendi. Beyoğlu'ndaki barlarda içki içerek, etraflarındakilere sarkıntılık yapan holiganlardan yaklaşık yüz kişilik grubun, Taksim Meydanı'na çıktığı ve burada rezalet çıkardığı belirtildi", "... holiganların bazı genç kızlara elle sarkıntılık yaptıkları, bir dükkanda asılı Türk bayrağını indirmeye kalktıkları belirtildi. Önce, The Marmara Oteli'nin önünde, esnafla ve yoldan geçen bazı kişilerle tartışan holiganların, ellerinde içki şişeleriyle yürüdükleri Taksim otobüs duraklarında, yoldan geçen araçların sürücülerine laf attıkları, kanlı olayların bundan kaynaklandığı ifade edildi" ve "... holiganlar, fotoğraflarını çeken gazetecileri de, el işareti yaparak tahrik etmek istediler" cümlelerine yer verilerek, şiddet haklı gösterilmektedir.

Hürriyet gazetesinin, Galatasaray-Leeds United karşılaşması öncesinde yaşanan olaylara ilişkin tutumu, genel olarak, şiddeti haklı gösterir niteliktedir. Gazetede, 7 Nisan 2000 tarihinde yer alan "Galatasaray'ın suçu yok" (Bkz. Ek-27), 10 Nisan 2000 tarihinde yer alan "Misafir misafirliğini bilmeli" (Bkz. Ek-28), 11 Nisan 2000 tarihinde yer alan "Onlar da bıçak kullandı" (Bkz. Ek-29) ve 14 Nisan 2000 tarihinde yer alan, "Holiganların yaptığı ayıp" (Bkz. Ek-30), başlıklı haberlerde de, yaşanan olaylardan İngiliz taraftarları sorumlu tutularak, şiddet haklı gösterilmeye çalışılmıştır. Söz konusu tutum, İngiliz taraftarlarının geçmişte işledikleri suçların hatırlatıldığı, "Kara liste polisin ihmali" (Bkz. Ek-31), "Dünya onları çok iyi tanıyor" (Bkz. Ek-32), "Holigan tarihçesi" (Bkz. Ek-33), "Adalılar'ın kara listesi" (Bkz. Ek-34), "Holigan vahşetleri" (Bkz. Ek-35) başlıklı haberler ile desteklenmiştir.

Hürriyet gazetesinin, yaşanan şiddet olayları ile ilgili haberleri sunumunda başvurduğu, gazetecilik meslek etiği ilkelerine uygun olamayan davranışlardan biri de, haberlerde hakaret içeren sözcüklere sıklıkla yer vermesidir. Gazetede, 9 Nisan 2000 tarihinde yer alan, "Tabloid kafalılar" (Bkz. Ek-36) başlıklı haberde, Galatasaray-Leeds United

karşılaşması öncesinde yaşanan olaylara ilişkin yayımladığı haberlerle, halkı tahrik ettiği savunulan İngiliz tabloid gazetelerine hakaret edilmektedir. Hürriyet gazetesinde, 16 Mart 2002 tarihinde yer alan, "Vahşi polis" (Bkz. Ek-37) başlıklı haberde, Roma-Galatasaray karşılaşması sonrasında yaşanan olaylara müdahale eden İtalyan polisine hakaret edildiği görülmektedir. 17 Mart 2002 tarihinde yayınlanan, "Rüşvetçi Roma" (Bkz. Ek-38) başlıklı haberde de, Roma kulübü yöneticilerinin, İtalyan hakemlere rüşvet vermekten dolayı sorgulandıkları belirtilmekte ve Roma kulübü ile ilgili "rüşvetçi" suçlaması yapılmaktadır.

2.1.2.4. Sabah Gazetesi'ne Ait Bulgular ve Yorumları

Sabah gazetesinde yer alan, Galatasaray-Leeds United, Roma-Galatasaray ve Türkiye-İsviçre karşılaşmaları ile ilgili olaylara ilişkin haberler incelendiğinde, Sabah gazetesinin de, Hürriyet gazetesi gibi, yaşanan olaylar ile ilgili çok sayıda habere yer verdiği görülmektedir. Popüler gazetelerde, duygulara hitap eden şiddet, cinsellik vb. unsurlar içeren haberlerin yoğun biçimde yer alması, bu durumun nedeni olarak açıklanabilmektedir. Öte yandan, Sabah gazetesinde yer alan haberlerde de, gazetecilik meslek etiği ilkelerinin yüksek oranda ihlal edildiği belirlenmiştir. Her üç örnek olaya ait toplam 125 haberden 40'ında etik ilke ihlali yapılmıştır. Bu oran, Hürriyet gazetesindeki bulgularla benzerdir. Sabah gazetesinde yer alan haberlerdeki ihlal şekillerine bakıldığında, "hakaret içeren sözcüklere yer verilmesi", "haber kaynağının belirtilmemesi", "haberlere ilişkin fotoğrafların güncel olup olmadığının açık şekilde belirtilmemesi", "haber-olay ile yorum ve görüş ayrımının açık şekilde ifade edilmemesi", "kişileri küçük düşüren aşağılayan ifadelere yer verilmesi", "ön yargı içeren ifadelere yer verilmesi", "insanlar, topluluklar ve uluslararası nefreti, düşmanlığı körükleyici ifadelere yer verilmesi", "şiddeti haklı gösteren ifadelere yer verilmesi" gibi etik ilkelerin sıklıkla ihlal edildiği görülmektedir.

Sabah gazetesinde yer alan haberler incelendiğinde, gazetenin yaşanan olayları ulusal bir dava haline dönüştürdüğü görülmektedir. Haberlerde, ülke çıkarlarının savunulduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çalışma kapsamında ele alınan örnek olaylardan biri olan Galatasaray-Leeds United karşılaşması öncesinde yaşanan olaylarda, iki İngiliz taraftarı

hayatını kaybetmiştir. Gazete, bu olaya ilişkin haberlerde, olayların, İngiliz taraftarlarının Türk vatandaşlarını tahrik etmeleri sonucu meydana geldiğini savunarak, şiddeti meşrulaştırmıştır. Yaşanan olaylar sonrasında, gazetede yer alan birçok haberde, İngiliz taraftarların holiganizm ve şiddet konusundaki sabıkaları hatırlatılmıştır. Haberlerde, İngiliz yetkilileri ve İngiliz basını tarafından yapılan özeleştirilere yer verilirken, Türk yetkililerinin sağduyu ve barış yanlısı açıklamaları ön plana çıkarılmıştır.

Gazetede, 7 Nisan 2000 tarihinde yer alan "Belalı çıktılar" (Bkz. Ek-39) başlıklı haberde, Galatasaray-Leeds United karşılaşması öncesinde yaşanan olaylarda ölen iki İngiliz taraftarının UEFA'nın kara listesinde bulunduğu belirtilmektedir. Haberde ayrıca, ön yargı içeren "Her ülkede olay çıkaran, maçlara sokulmayan holiganların İstanbul'a geldikleri bilindiği halde, polisin yeterli önlem almaması tepki yarattı" cümlesine de yer verildiği görülmektedir. Gazetede yer alan, "İngiliz'in acı itirafı" (Bkz. Ek-40), "Futbolcuları bile holigan" (Bkz. Ek-41), "Holiganlar yüz karamız" (Bkz. Ek-42) ve "İngiliz basını günah çıkardı" (Bkz. Ek-43) başlıklı haberlerde de, yaşanan olayların sorumlusu olarak İngiliz taraftarları gösterilmektedir.

7 Nisan 2000 tarihinde yayınlanan, "Otellere büyük gözaltı" (Bkz. Ek-44) ve 10 Nisan 2000 tarihinde yayaınlanan, "Anavatanları İngiltere" (Bkz. Ek-45) başlıklı haberler ise, hakaret içeren sözcüklerin yer aldığı haber örneklerindendir. Otellere büyük gözaltı başlıklı haberde, İngiliz taraftarları için "terbiyesiz" sözcüğü kullanılmış, "Anavatanları İngiltere" başlıklı haberde ise, İngiliz taraftarlarının özgüveni eksik, eğitimsiz, şiddete eğilimli, ayyaş, saygısız ve küfürbaz oldukları belirtilmiştir.

Çalışmanın örnek olaylarından biri olan Türkiye-İsviçre karşılaşması sonrasında yaşanan olaylara ilişkin, 18 Kasım 2005 tarihinde yayınlanan, "Bir forması eksikti" (Bkz. Ek-9) başlıklı haberde de, FIFA Başkanı Sepp Blatter ile ilgili, "utanmaz" İsviçreliler için ise, "çirkef" sözcüklerine yer verilmiştir. Spotta, "İsviçreliler, çirkefliklerine FIFA'yı da alet etti", haber metninde ise, "... üstelik de resmi nüfuzunu kullanıp, İsviçre lehine konuştuğunu söyleyecek kadar pervasız ve utanmazdı Sepp Blatter." cümleleri yer almıştır. Haberde yer alan "Rüşvetle başkan" alt başlığında ise

1998 yılında FIFA başkanlık seçimlerinde yarışan Blater'in, 18 Afrika ülkesine 100'er bin dolar rüşvet verdiği ileri sürülmüştür.

16 Kasım 2005 tarihinde, İstanbul Şükrü Saraçoğlu Stadyumu'nda Türkiye ile İsviçre arasında oynanan 2006 Dünya Kupası play-off rövanş karşılaşması sonrasında, saha içinde ve soyunma odası koridorlarında olaylar yaşanmış, bunun üzerine FIFA, Türkiye Futbol Federasyonu'na, 6 maç, seyircisiz ve tarafsız sahada oynama cezası vermiştir. Galatasaray-Leeds United karşılaşmasına ilişkin haberlerde, ön yargı içeren ifadelere sıklıkla yer veren gazetenin, Türkiye-İsviçre karşılaşması sonrasında yaşanan olaylar ile ilgili, "Ön yargıya karşı el ele" (Bkz. Ek-46) ve "Yargısız infaz" (Bkz. Ek-47) başlıklı haberlere yer vermesi, gazetede yer alan haberlerin, ulusal menfaatlerin göz önünde bulundurularak sunulduğunu göstermesi bakımından önemli görülmektedir.

2.1.2.5. Fanatik Gazetesi'ne Ait Bulgular ve Yorumları

Fanatik gazetesinde yer alan, Galatasaray-Leeds United, Roma-Galatasaray ve Türkiye-İsviçre karşılaşmaları ile ilgili olaylara ilişkin haberler incelendiğinde, gazetenin, gazetecilik meslek etiği ilkelerine uymadığı belirlenmiştir. Her üç örnek olaya ilişkin toplam 108 haberden 39'unda, etik kural ihlali yapılmıştır. Fanatik gazetesinde yer alan haberlerdeki ihlal şekillerine bakıldığında, "hakaret içeren sözcüklere yer verilmesi", "haber kaynağının belirtilmemesi", "şiddeti haklı gösteren ifadelere yer verilmesi", "kişileri küçük düşüren aşağılayan ifadelere yer verilmesi", "haber-olay ile yorum ve görüş ayrımının açık şekilde ifade edilmemesi", "ön yargı içeren ifadelere yer verilmesi" gibi etik ilkelerin sıklıkla ihlal edildiği görülmektedir.

Roma-Galatasaray karşılaşmasından sonra yaşanan olaylara ilişkin, 15 Mart 2002 tarihinde, Fanatik Gazetesi'nin manşetinde yer alan "Yüzsüzler" (Bkz. Ek-11) başlıklı haberde, Roma teknik direktörü Fabio Capello ve Roma Emniyet Müdürlüğü yetkililerine, yaşanan olaylar ile ilgili gerçekleri saptırdıkları ve yalan söyledikleri gerekçesiyle "yüzsüzler" sözcüğü kullanılarak hakaret edilmiştir. Gazetede, 12 Nisan 2000 tarihinde yayınlanan "Sahtekar Leeds" (Bkz. Ek-48) başlıklı haberde, Galatasaray ile Leeds United arasında oynanan rövanş karşılaşması öncesinde, Leeds United Kulübü

Başkanı Peter Ridsdale'in, güvenliğin sağlanamayacağı konusundaki açıklamalarının, Yorkshire Polisi Basın Sözcülüğü tarafından yalanlanması üzerine, Leeds United Kulübü için "sahtekâr" sözcüğü kullanılmıştır. 21 Nisan 2000 tarihinde yayımlanan, "Terbiyesizler" (Bkz. Ek-49) başlıklı haberde de, İngiltere'de oynanacak Leeds United-Galatasaray karşılaşmasını takip etmek üzere İngiltere'ye giden Türk gazetecilere saldıran İngiliz taraftarlar için "terbiyesiz" ve "vahşi" sözcükleri kullanılmıştır. Fanatik gazetesinin sıklıkla ihlal ettiği etik ilkelerden biri de, haberlerde, ön yargı içeren sözcüklere yer verilmesidir. 17 Nisan 2000 tarihinde yayınlanan, "Her İngiliz holigandır" (Bkz. Ek-50) başlıklı haberde, ismi açıklanmayan bir İngiliz gazetecinin, "İngilizlerin hepsi, potansiyel holigandır" cümlesi ön plana çıkarılmıştır.

Örnek olaylara ilişkin haberler incelendiğinde, Fanatik gazetesinde yer alan haberlerin, diğer gazetelerde olduğu gibi, şiddeti uygulayan taraf göz önünde bulundurularak sunulduğu sonucuna varılmıştır. Haberlerde şiddetin haklı gösterilmesi veya kınanması, milliyetçi bir bakış açısına göre belirlenmiştir. 6 Nisan 2000 tarihinde yayınlanan "Yarı finale kan bulaştı" (Bkz. Ek-51) başlıklı haberde, "Leedsliler tahrik etti, olaylar patladı" alt başlığına ve "Alkollü olduğu tespit edilen 15 kişilik Leeds taraftarı, Taksim Meydanı'nda Türk gruba sözlü tacizde bulundu. Sonrasında çıkan arbedede, koltuk altı ve kalbinden bıçaklanan bir İngiliz taraftar, yaşamını yitirdi." cümlelerine yer verilmiştir. Galatasaraylı futbolcuların şiddete maruz kaldıkları Roma-Galatasaray karşılaşması sonrasında yaşanan olaylar ile ilgili haberlerde ise, şiddeti kınayan ifadelerin, sıklıkla yer aldığı görülmektedir. 14 Mart 2002 tarihinde yayınlanan, "Rezalet" (Bkz. Ek-52) başlıklı haberin spotunda, "İtalyanlar sahada başarısız oldular, bunu rezillikleriyle örtmeye çalıştılar. Yeni bir skandala imza attılar." cümlelerine yer verilmiştir. "Utanın" başlıklı foto altı haberde de, "Türkler'i küçük gören, 'Avrupalıyız' diye böbürlenenler... Capone ve Berkant yerde, acılar içinde... Bu sahnelere bakıp, insanlığınızdan utanın..." cümleleri ile yaşanan şiddet olaylarının kınandığı görülmektedir. Habere ilişkin fotoğrafta ise, uğradıkları saldırı sonrası yaralı halde yerde yatan Galatasaraylı futbolcular yer almaktadır.

2.1.2.6. Fotomaç Gazetesi'ne Ait Bulgular ve Yorumları

Fotomaç gazetesinde yer alan, Galatasaray-Leeds United, Roma-Galatasaray ve Türkiye-İsviçre karşılaşmaları ile ilgili olaylara ilişkin haberler incelendiğinde, diğer gazetelerde olduğu gibi, gazetecilik meslek etiği ilkelerinin yoğun bir şekilde ihlal edildiği sonucu ortaya çıkmaktadır. Fotomaç gazetesinde yer alan, her üç örnek olaya ait toplam 110 haberden 34'ünde, etik ilke ihlali yapılmıştır. Haberlerde, hakaret içeren; ön yargı içeren; kişi veya kişileri küçük düşüren, aşağılayıcı; insanlar, topluluklar ve uluslararası düşmanlığı körükleyici ifadelere yer verilmiştir. Haber kaynaklarının belirtilmesi konusunda duyarlı davranılmadığı belirlenmiştir. Haberler, çok sayıda fotoğraf ile desteklenmiş ancak, kullanılanılan fotoğrafın güncel olup olmadığı, çoğu kez belirtilmemiştir.

Fotomaç gazetesinde yer alan haberlerde de, yaşanan şiddet olayları, ulusal bir davaya dönüştürülmüş, haberlerde, ulusal çıkarlar gözetilmiştir. Haberlerin, şiddet eylemleri konusundaki tutumları, şiddet uygulayanların kimliğine göre farklılık göstermiştir. Türkiye-İsviçre karşılaşması sonrasında yaşanan olaylar ile ilgili haberlerde, Türk yetkililerin barış ve dostluk yönündeki açıklamaları ön plana çıkarılmış, yaşanan olayların abartıldığı belirtilmiştir. Roma-Galatasaray karşılaşması sonrasında yaşanan olaylar ile ilgili haberlerde ise, şiddet kınanmış, şiddet uygulayanlara hakaret içeren ifadelere yer verilmiştir.

24 Kasım 2005 tarihinde yayınlanan "Olay abartıldı" (Bkz. Ek-53) başlıklı haberde, Milan İkinci Başkanı Adriano Galliani'nin, Türkiye-İsviçre karşılaşmasında yaşanan olayların abartıldığı, kendilerinin Türkiye'de her zaman dostluk gördüğü yönündeki açıklamaları ön plana çıkarılmıştır. 14 Mart 2002 tarihinde, Fotomaç Gazetesi'nin manşetinde yer alan "Aslanyürekliler:1 Hazımsızlar:1" (Bkz. Ek-13) başlıklı haberde ise, Roma kulübü ve İtalyan polisinin, Galatasaray'ın başarısını kabullenemediği savunulmuş, bu kişiler, "hazımsızlar" şeklinde nitelendirilmiş, yaşanan olaylar kınanmıştır. Spotta, "... sahasında, puan kaybını hazmedemeyen İtalyanlar, maç sonrası, oyuncularımıza tekme tokat saldırdı." cümlesi yer almıştır. Habere ilişkin alt başlıkta ise, Roma teknik direktörü Fabio Capello hakkında "terbiyesiz" sözcüğü kullanılmıştır.

17 Kasım 2005 tarihinde yayınlanan "Batsın bu dünya" (Bkz. Ek-54) başlıklı haberde de, 2006 Dünya Kupası play-off karşılaşmalarında Türkiye'yi eleyen İsviçre'ye, "çirkef" sözcüğü kullanılarak hakaret edilmiştir. Haberde, "Biz, iki maçta da yiğitçe oynadık, fair-play'in dışına çıkmadık ama Almanya vizesini çirkef İsviçreliler aldı" cümlesine yer verilmiştir.

2.1.2.7. Fikir Gazeteleri, Popüler Gazeteler ve Spor Gazetelerine Ait Karşılaştırmalı Bulgular ve Yorumları

Galatasaray-Leeds United, Roma-Galatasaray ve Türkiye-İsviçre karşılaşmaları ile ilgili olaylara ilişkin haberler incelendiğinde, fikir gazeteleri, popüler gazeteler ve spor gazetelerindeki haber sunumları arasında, gazetecilik meslek etiği ilkelerine uygunluk açısından benzerlikler bulunduğu saptanmıştır. Her üç gazete türü de, yaşanan şiddet olaylarına haber değeri atfetmişler, olaylara ilişkin haberlere, sayfalarında yer vermişlerdir. Ancak, her üç gazete türünde yer alan haberlerde de, gazetecilik meslek etiği ilkelerinin yoğun şekilde ihlal edildiği belirlenmiştir. Bu çalışmada elde edilen en önemli sonuçlardan biri, her üç gazete türünün de, futbol ile ilişkili şiddet olayları bağlamında, etik ilkelere uymadıklarıdır.

Gazeteler, yaşanan olayları ulusal bir dava haline dönüştürmüştür. Her üç gazete türü de, şiddeti, Türkler tarafından uygulandığı zaman haklı göstermiş, Türklere uygulandığı zaman ise, kınamıştır. Başka bir ifade ile, şiddetin haklı gösterilmesi veya kınanması, milliyetçi bir bakış açısına göre belirlenmiştir. Haberlerin, şiddet eylemleri konusundaki tutumları, şiddet uygulayanların kimliğine göre farklılık göstermiştir. Bu değerlendirmeler ışığında, gazetelerde yer alan şiddet olayları ile ilgili haberlerde, ülke çıkarlarının savunulduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bu durumun, basın alanında yaşanan ticarileşmenin bir sonucu olarak ortaya çıktığı düşünülmektedir. Gazeteler, reklam ve satış gelirlerinde yaşanabilecek olası düşüş kaygısı nedeni ile haberlerde, ülke çıkarlarını savunabilmektedir. Basın yayın organlarının, gittikçe daha fazla ticari kuruluşlar haline gelmesi, bunun gibi birçok etik sorunu beraberinde getirmektedir.

3. SONUÇ VE ÖNERİLER

Futbol ile ilişkili şiddet olaylarına yönelik haberlerin, gazetecilik meslek etiği ilkeleri açısından değerlendirildiği bu çalışma, kuramsal ve uygulama olarak iki ana bölümden oluşmuştur. Çalışmanın kuramsal bölümü, kendi içinde dört alt bölüme ayrılmıştır. Bu alt bölümlerde, gazete, gazeteci, gazetecilik ve haber kavramları, gazeteciliğin tarihsel gelişimi; etik ve ahlak kavramları, gazetecilik meslek etiği, gazetecilik meslek etiğine ilişkin yaklaşımlar; fikir gazeteciliği, popüler gazetecilik, spor gazeteciliği; şiddetin tanımı, türleri, saldırganlık ve saldırganlık çeşitleri ile futbolda şiddet ve saldırganlık konuları ayrıntılı olarak irdelenmiştir. Çalışmanın uygulama bölümünde ise, fikir gazeteleri, popüler gazeteler ve spor gazetelerinde yer alan futbol ile ilişkili şiddet haberlerinin, gazetecilik meslek etiği ilkeleri açısından değerlendirilmesine yönelik bir araştırma yapılmıştır. Fikir gazeteleri, popüler gazeteler ve spor gazetelerinin, futbol ile ilişkili şiddet olaylarına yönelik tutumları, gazetecilik meslek etiği ilkeleri bağlamında, niceliksel ve niteliksel olarak ortaya konmaya çalışılmıştır.

Bu aşamada, gazetecilik meslek etiğine ilişkin yaklaşımları hatırlamakta yarar görülmektedir. Gazetecilik meslek etiği, genel olarak, iki farklı etik anlayış çerçevesinde değerlendirilmektedir. Bunlar, Immanuel Kant'a dayandırılan "görevci etik anlayış" ve John Stuart Mill'e dayandırılan "yararcı etik anlayış"tır. Söz konusu etik anlayışlara, John C. Merill (1994) tarafından geliştirilen "Machiavelist etik anlayış" da eklenebilir (Özer, 2008:157). Immanuel Kant'a dayandırılan görevci etik anlayış, önceden belirlenmiş kurallarla ve ilkelerle ilgilenir. Bir kişinin eyleminin, ahlaki olarak nitelenebilmesinin temel koşulu, aynı eylemin ve/veya davranışın, evrensel bir ilke haline gelebilmesidir. Kant bunu, "öyle bir davran ki, davranışının evrensel bir yasa haline gelmesini arzula" şeklinde formüle etmektedir. Buna göre, doğruları yazmak erdem olarak kabul edilip, gazetecilerin evrensel bir ilkesi haline gelecekse, gazetecilerin, her koşulda doğruları yazmaları gerekmektedir. John Stuart Mill'e dayandırılan yararcı etik anlayış açısından ise, sonuç önemlidir. Yararcı etiğin hedefi, en yüksek sayıda insanın mutluluğudur. Bu yaklaşıma göre, en çok insan için en büyük mutluluğu sağlayan davranış, etik davranıştır (İrvan, 2003a:52-53). John C. Merill (1994) tarafından geliştirilen Machiavelist etik anlayış ise, bir amaca sahip olmak ve

hangi yolla olursa olsun, o amacın peşinden gitmek gerektiğini ifade etmektedir. Merril'e göre, Machiavelli, "bireysel başarını en yüksek noktaya çıkaracak şeyleri yap" şeklindeki öğütleri ile gazetecileri, çıkarlarına en uygun düşen sonucu ortaya çıkarmaları konusunda yüreklendirmektedir.

Çalışmanın uygulama bölümününde yer alan, futbol ile ilişkili şiddet olaylarına yönelik haberlerin, gazetecilik meslek etiği ilkeleri açısından değerlendirildiği bu araştırmada, aşağıdaki şu soruların yanıtları aranmıştır:

- Örnek olaylara ilişkin haberlerin sayısal dağılımı nedir?
- Haberler, daha çok hangi sayfalarda yer almaktadır?
- Haberlerin sayfa içerisinde kapladığı alan ne kadardır?
- Örnek olaylara ilişkin fotoğrafların sayısal dağılımı nedir?
- Fotoğrafların sayfa içerisinde kapladığı alan ne kadardır?
- Hangi haber kaynakları kullanılmıştır?
- Haber içeriğinde, yoğun olarak vurgu yapılan konular nelerdir?
- Haberlerde, sıklıkla kullanılan sözcükler nelerdir?
- Haberlerde, gazetecilik meslek etiği ilkelerinin ihlal edilme oranı nedir?
- Haberlerde, gazetecilik meslek etiği ilkeleri ne şeklide ihlal edilmektedir?
- Haberlerde, en çok ihlal edilen gazetecilik meslek etiği ilkeleri hangileridir?
- Gazetecilik meslek etiği ilkelerine uyulup uyulmaması konusunda, fikir gazeteleri, popüler gazeteler ve spor gazeteleri arasında herhangi bir fark var mıdır?

Araştırmada, fikir gazetelerinden "Cumhuriyet" ve "Zaman", popüler gazetelerden "Hürriyet" ve "Sabah", spor gazetelerinden "Fanatik ve "Fotomaç" gazetelerinde yer alan Galatasaray-Leeds United karşılaşması öncesinde yaşanan şiddet olayları, Roma-Galatasaray karşılaşması sonrasında yaşanan şiddet olayları ve Türkiye-İsviçre karşılaşması sonrasında yaşanan şiddet olayları ile ilgili haberler, gazetecilik meslek etiği ilkeleri açısından incelenmiştir.

Galatasaray-Leeds United, Roma-Galatasaray ve Türkiye-İsviçre karşılaşmaları ile ilgili olaylara ilişkin haberler incelendiğinde, fikir gazeteleri, popüler gazeteler ve spor

gazetelerindeki haber sunumları arasında, gazetecilik meslek etiği ilkelerine uygunluk açısından benzerlikler bulunduğu saptanmıştır. Her üç gazete türü de, yaşanan şiddet olaylarına haber değeri atfetmişler, olaylara ilişkin haberlere, sayfalarında yer vermişlerdir. Ancak, her üç gazete türünde yer alan haberlerde de, gazetecilik meslek etiği ilkelerinin yoğun şekilde ihlal edildiği belirlenmiştir. Bu çalışmada elde edilen en önemli sonuçlardan biri, her üç gazete türünün de, futbol ile ilişkili şiddet olayları bağlamında, etik ilkelere uymadıklarıdır.

Nahide Karabay'a göre (2000:79) medyada etik tartışmaların gündeme gelmesinin başlıca nedenleri arasında, "medya sektöründe görülen tekelleşme eğilimleri, habercilik eğitiminin istenilen kalitede olmaması, haber metinleri ve görüntülerde şiddet, kan, cinsellik gibi unsurların öne çıkarılması, Türkçe'nin iyi kullanılamaması, kurgulanmış, yalan ve abartılı habere yönelik eğilimin artması, haber kaynaklarına ve okuyuculara karşı olan sorumlulukların yerine getirilmemesi, kişisel öfke ve kızgınlıkların haberlere yansıması, özel hayata saygısızlık, haber kaynaklarına aşırı yakınlık, taraflılık, haber çalışanları arasındaki ücret dengesizliği, iş güvencesi konusunda yaşanan sıkıntılar ve promosyon" gibi unsurlar yer almaktadır. Bu unsurlara, "basın üyelerinin çeşitli kişi ve kuruluşlardan gelen armağan ve bedava gezi davetlerini kabul etmeleri, gazetecilerin meslek ilkelerini zedeleyici nitelikteki gazetecilik dışı uğraşları, basın kuruluşları üzerindeki reklam ve ilan gelirlerine bağımlılıktan kaynaklanan baskılar, haberlerdeki alıntı sorunlarından kaynaklanan olumsuzluklar ve gazete çalışanlarının mesleki dayanışma eksikliğinden kaynaklanan sorunlar" da eklenebilir.

Medya örgütlerinin belirli ellerde toplanması, etik açıdan tartışma yaratan bir unsurdur. Medyada tekelleşme eğiliminin en olumsuz sonucu, içerikte çeşitliliği azaltması ile farklı görüş ve düşüncelerin kendilerini ifade etme olanağını ortadan kaldırmasıdır. Tekelci rekabetin egemen olduğu piyasalarda, toplum çıkarları değil, patron çıkarları ön plana çıkmaya başlamaktadır (İrvan, 2003b:407-408). Medya patronları, gerek medyadaki üretim süreçleri, gerekse medya içerikleri üzerinde doğrudan ya da dolaylı bir kontrole sahiptir (Adaklı, 2010:69). Tekelleşmenin bir diğer olumsuz sonucu ise, piyasa denetimini eline geçiren medya patronlarının, sahip oldukları medya kuruluşlarını, kendi siyasal ve ekonomik çıkarları doğrultusunda kullanabilmeleridir

(İrvan, 2003a:82). Sunulan haberlerin, belirli çıkarlar için, okuyucuyu yanıltmak amacı ile yönlendirilerek verilmesi, gazetecilik mesleğinin doğru ve güvenilir haber vererek okuyucuyu bilgilendirmeye dayanan varlık nedeni ile çelişmektedir (Uzun, 2004:5). Tarafsızlıktan, doğruluktan uzak, kendi çıkarları doğrultusunda haber üreten bir gazetenin, gazetecilik meslek etiğine sahip olduğundan bahsedilemez. Aynı şekilde, ideolojik değerlerine ve çıkar ilişkilerine bağlı olarak yayın hayatını sürdüren gazeteler için de, gazetecilik meslek etiğinin genel ilkelerine uygun hareket ettikleri söylenemez (Ertekin, 2006:109). Bu nedenle, etik ilke ve kuralları, sadece gazete çalışanlarına yönelik olmamalı, bu ilke ve kuralların kapsamı yayın organları sahiplerini de içine almalıdır. Öte yandan, medya örgütleri, medya sahipleri veya yöneticiler gibi içsel kontrol noktalarının dışında, devlet ve/veya hükümetler gibi bazı dışsal etmenlerin de etkisi altında olabilmektedir. Hükümetlerin, medya içerikleri üzerinde, ulusal güvenlikten çocukların zihinsel gelişimine, rekabet ortamı oluşturulmasından halkın haber alma özgürlüğüne kadar pek çok farklı konuda düzenleme yetkilerini kullandıkları bilinmektedir (Adaklı, 2010:71).

Gazetecilik meslek etiği ile ilgili sorunların bir başka boyutunu da, medya sektöründe yaşanan örgütlenme konusundaki sıkıntılar oluşturmaktadır. Sendikal haklar ve örgütlenme konusundaki sıkıntılar, medya sektöründe yaşanan holdingleşme ve tekelleşme süreçleri sonucunda, daha belirgin şekilde yaşanmaya başlamıştır. Medya sahipleri ile gazeteciler arasında yaşanan sendikal haklar ile ilgili anlaşmazlıklar, gazetecinin işten çıkarılma endişesi duymasına neden olmaktadır. İşten çıkarılma baskısını sürekli hisseden bir topluluk için, "etik gazetecilik" bir retorikten ibaret hale gelmektedir (Adaklı, 2010:87).

Medya sektörü üzerinde kontrol gücü olduğu düşünülebilecek bir diğer kesim de, reklamcılar ve okuyucular/izleyicilerdir. Medya şirketlerinin en önemli gelir kaynaklarından biri, reklamlardır. Reklam verenlerin hedefinde ise, medya tüketicileri yani okuyucu/izleyiciler yer almaktadır. Bu nedenle, medya içerikleri, reklamverenlerin ve tüketicilerin tercihleri doğrultusunda da biçim kazanabilmektedir. Günümüzde, gazeteleri ayakta tutan, fiili satışlardan çok ilan ve reklam gelirleridir. Gazetelerin bu reklam ve ilan veren kuruluşlar ile ilgili haberlerde tarafsızlık ilkesine ne kadar

uyabilecekleri büyük bir soru işaretidir. İlan ve reklamveren kuruluşların, haber içeriklerini bu şekilde etkilemeleri gazetecilik meslek etiği ile çelişmektedir. Ayrıca gazeteler, daha fazla reklam geliri elde etmek için, daha çok sayıda satış yapmak durumundadır. Çünkü reklamveren, kendisini en çok sayıda tüketiciye ulaştıracak gazeteyi tercih etmektedir. Gazeteler arasındaki bu satış savaşı ne kadar şiddetli olursa, gerçeklik, geçerlilik ve etik açıdan kabul edilebilirlik konularındaki gazetecilik standartları da o derecede zarar görecektir (Hanlin, 1998:66).

Basın yayın organlarının, gittikçe daha fazla ticari kuruluşlar haline gelmesi de, kimi etik sorunları beraberinde getirmiştir. Gazete çıkarmak, birtakım ticari amaçların gerçekleştirilmesi için kullanılan bir araç haline gelmiştir. Gazetecilik mesleğinin gerektirdiği sorumluluklar, çoğu kez, ticari kaygıların gerisinde kalmıştır. Sansasyonel olan, duygulara seslenen olayların, haber değeri taşıdığı düşünülmeye başlamıştır. Ticarileşme nedeniyle artan etik sorunlar, meslek ilkeleri ile önlenmeye çalışılmıştır (Tepe, 2000:98-99).

Gazetecilik meslek etiğini olumsuz yönde etkileyen davranışlardan biri de, gazetecilerin armağan, ödül vb. kabul etmeleridir. Böyle bir durumda gazeteci, ilgili kişi ya da kurumlara karşı tarafsızlığını kaybedebilmektedir. Gazetecilik mesleğinin sahip olduğu güçten yararlanarak kişisel çıkar sağlamak için farklı alanlarda faaliyet göstermek de, etik dışı davranışlar arasında yer almaktadır. Gazetecilerin objektif ve doğru haber yazabilmeleri için, işlerini yaparken çıkar çatışması yaratacak durumlardan kaçınmaları gerekmektedir. Bu durumlardan biri, gazetecilerin, gazetecilik mesleği dışında başka işlerde çalışmalarıdır. Gazetecinin, bu meslek alanının yanı sıra başka işlerde çalışması, meslek etiği açısından bazı sakıncalar doğurabilmekte, gazetecinin kamuya karşı olan sorumluluklarını yerine getirmesine engel olabilmektedir. Gazeteci, halk adına gerçekleri ortaya çıkarıp yazmakla sorumlu iken, aynı zamanda bu sorumluluğu ile uyuşmayacak danışmanlık gibi işlerde çalışması, tarafsızlığına ve güvenilirliğine gölge düşürebilmektedir (Işık, 2007:54).

Araştırma sonucunda, fikir gazetelerinde yer alan örnek olaylara ilişkin haberlerin yüzde 19.2'sinde, popüler gazetelerde yer alan örnek olaylara ilişkin haberlerin yüzde

30.4'ünde, spor gazetelerinde yer alan örnek olaylara ilişkin haberlerin ise, yüzde 33.4'ünde, gazetecilik meslek etiği ilkelerinin ihlal edildiği belirlenmiştir. Fikir gazetelerinde yer alan haberlerde en sık yapılan ihlallerin, haber ile ilgili yer alan fotoğrafın güncel olup olmadığının açık şekilde belirtilmemesi, hakaret içeren sözcüklere yer verilmesi, şiddeti haklı gösteren ifadelere yer verilmesi, ön yargı içeren ifadelere yer verilmesi ve kişi veya kişileri küçük düşüren, aşağılayan ifadelere yer verilmesi şeklinde olduğu görülmektedir. Popüler gazetelerde en sık yapılan ihlallerin, hakaret içeren sözcüklere yer verilmesi, haber-olay ile yorum ve görüş ayrımının açık bir şekilde ifade edilmemesi, haber ile ilgili yer alan fotoğrafın güncel olup olmadığının açık şekilde belirtilmemesi ve ön yargı içeren ifadelere yer verilmesi şeklinde gerçekleştiği görülmektedir. Spor gazetelerindeki haberlerde en sık yapılan ihlalleri ise, kaynağı belirtilmeyen bilgi ve haberlerin yer alması, hakaret içeren sözcüklerin yer alması, haber-olay ile yorum ve görüş ayrımının açık bir şekilde ifade edilmemesi ve haber ile ilgili yer alan fotoğrafın güncel olup olmadığının açık şekilde belirtilmemesi maddelerinin oluşturduğu görülmektedir. Fikir gazeteleri popüler gazeteler ve spor gazeteleri arasında bir karşılaştırma yapıldığında her üç gazete türünde yer alan haberlerde de genellikle, hakaret içeren sözcüklerin yer aldığı, haber ile ilgili yer alan fotoğrafın güncel olup olmadığının açık şekilde belirtilmediği, ön yargı içeren ifadelerin yer aldığı, kişi veya kişileri küçük düşüren, aşağılayan ifadelerin yer aldığı ve şiddeti haklı gösteren ifadelerin yer aldığı görülmektedir. Bu bulgular ışığında, her üç gazete türünün de, futbol ile ilişkili şiddet olayları bağlamında, Machiavelist gazetecilik anlayışına uygun haber ürettiği önerilebilir. Gazeteciler, haberlerde, hakaret içeren sözcüklere, ön yargı içeren ifadelere ve kişi veya kişileri küçük düşüren, aşağılayan ifadelere yer vermişlerdir. Bu örnekler, Machiavelist gazetecilik anlayışını çağrıştırmaktadır.

Çalışma kapsamında elde edilen sonuçlardan biri de, gazetelerin, yaşanan olayları ulusal bir dava haline dönüştürmeleridir. Her üç gazete türü de, şiddeti, Türkler tarafından uygulandığı zaman haklı göstermiş, Türklere uygulandığı zaman ise, kınamıştır. Başka bir ifade ile, şiddetin haklı gösterilmesi veya kınanması, milliyetçi bir bakış açısına göre belirlenmiştir. Haberlerin, şiddet eylemleri konusundaki tutumları, şiddet uygulayanların kimliğine göre farklılık göstermiştir. Bu değerlendirmeler ışığında,

gazetelerde yer alan şiddet olayları ile ilgili haberlerde, ülke çıkarlarının savunulduğu sonucuna ulaşılmıştır.

İnceleme kapsamında, haberlerde en sık tekrarlanan sözcükler de belirlenmiştir. Fikir gazetelerinde en sık tekrarlanan ilk beş sözcüğe bakıldığında, "şiddet", "kavga", "saldırı/saldırmak/saldırgan", "öfke/öfkeli" ve "suç/suçlu" sözcüklerinin en sık tekrarlanan sözcükler olduğu görülmektedir. Popüler gazetelerde, "kavga", "şiddet", "saldırı/saldırmak/saldırgan", "öfke/öfkeli" ve "holigan", spor gazetelerinde ise "kavga", "saldırı/saldırmak/saldırgan", "şiddet", "öfke/öfkeli" ve "holigan" sözcüklerinin en çok tekarlanan ilk beş sözcük olduğu görülmektedir. Fikir gazeteleri, popüler gazeteler ve spor gazetelerindeki haberlerde, en çok tekrarlanan sözcükler karşılaştırıldığında, her üç gazete türünde yer alan haberlerde de genellikle, "şiddet", "kavga", "saldırı/saldırmak/saldırgan", "suç", "öfke/öfkeli" ve "holigan" gibi şiddet çağrıştıran sözcüklerin sıklıkla yer aldığı görülmektedir. Bu bulgular ışığında, her üç gazete türünün de, haberleri, şiddet çağrıştıracak biçimde sundukları sonucuna ulaşılmıştır.

İnceleme sonucunda, örnek olaylara ilişkin en çok sayıda haber ve fotoğrafın, popüler gazetelerde yer aldığı bulgusuna ulaşılmıştır. Her üç gazete türünde yer alan haberlerin de daha çok, gazetelerin kendi muhabirleri tarafından hazırlandığı belirlenmiştir. Yaşanan şiddet olaylarına ilişkin haberlerde, sıklıkla vurgu yapılan konular ile ilgili dağılım incelendiğinde, fikir gazetelerinde yer alan haberlerde en çok vurgu yapılan haberler arasında, yaşanan şiddet olayını kınayan ifadelerin, kulüp yöneticileri, teknik direktör ve/veya sporcuların açıklamalarının, yaşanan şiddet olaylarının dış basındaki yansımalarının, barış, dostluk vb. sporun değerlerini ön plana çıkaran ifadelerin ve fair-play vurgusunun yer aldığı görülmektedir. Popüler gazetelerde yer alan haberlerde en çok vurgu yapılan konuların, kulüp yöneticileri, teknik direktör ve/veya sporcuların açıklamaları, yaşanan şiddet olayını kınayan ifadeler, siyasetçilerin, yaşanan olaylar ile ilgili açıklamaları, güvenlik önlemlerinin yetersiz oluşuna dikkat çeken ifadeler, barış, dostluk vb. sporun değerlerini ön plana çıkaran ifadeler ve fanatizm ve şiddetin önlenmesine yönelik ifadeler olduğu görülmektedir. Spor gazetelerindeki haberlerde en çok vurgu yapılan konular incelendiğinde ise, kulüp yöneticileri, teknik direktör ve/veya

sporcuların açıklamalarına, yaşanan şiddet olayını kınayan ifadelere, güvenlik önlemlerinin yetersiz oluşuna dikkat çeken ifadelere, siyasetçilerin, yaşanan olaylar ile ilgili açıklamalarına ve barış, dostluk vb. sporun değerlerini ön plana çıkaran ifadelere yer verildiği görülmektedir. Her üç gazete türü karşılaştırıldığında, haberlerde daha çok, kulüp yöneticileri, teknik direktör ve/veya sporcuların açıklamalarına, siyasetçilerin, yaşanan olaylar ile ilgili açıklamalarına, yaşanan şiddet olaylarının dış basındaki yansımalarına ve yaşanan şiddet olayını kınayan ifadelere yer verildiği görülmektedir. Gazetelerin, yaşanan olaylar ile ilgili haberlerde, kulüp yöneticileri, teknik direktör, sporcu ve/veya siyasetçilerin görüşlerine yer vermelerinin ve dış basındaki yansımaları aktarmalarının, haberleri bir kaynağa dayandırarak sunma kaygısından kaynaklandığı düşünülmektedir. Gazeteler, sporcu, teknik direktör ve kulüp yöneticilerini, konunun uzmanı olarak görmekte, bu nedenle, bu kişilerin olaylar ile ilgili değerlendirmelerine önem vermekte ve sıklıkla başvurmaktadır.

Çalışma kapsamında yapılan, nicel ve nitel çözümleme sonuçları, birbirleri ile paralellik göstermektedir. Haberlerde, hakaret, ön yargı, tehdit ve şantaj içeren, kişi veya kişileri küçük düşüren, aşağılayıcı, insanlar, topluluklar ve uluslararası düşmanlığı körükleyici ifadelere yer verilmiştir. Haber ile ilişkili fotoğrafın güncel olup olmadığı, çoğu kez belirtilmemiştir. Haberlerde, yaşanan olayların ulusal bir dava haline dönüştürüldüğü görülmüştür. Şiddet eylemleri konusundaki tutum, şiddet uygulayanların kimliğine göre farklılık göstermiştir. Şiddetin haklı gösterilmesi veya kınanması, milliyetçi bir bakış açısına göre belirlenmiştir. Her iki çözümleme sonucunda elde edilen bulgular, çalışma kapsamında ele alınan gazetelerin, futbol ile ilişkili yaşanan şiddet olayları bağlamında, gazetecilik meslek etiği ilkelerine uygun haber sunmadıkları varsayımını doğrulamaktadır. Bu çalışmada, spor basını etik anlayışı söz konusu olduğunda, gazete türleri arasında herhangi bir fark bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Futbol ile ilişkili şiddet olaylarına yönelik haberlerin, gazetecilik meslek etiği ilkeleri açısından değerlendirildiği bu çalışma sonucunda elde edilen veriler ışığında, bazı öneriler getirmek yararlı olacaktır. Araştırmaya ilişkin geliştirilen öneriler, şu şekilde sıralanmıştır:

- Spor basını çalışanlarıyla, araştırma konusu ile ilgili bir sormaca yapılabilir.
- Spor basını okurlarıyla, araştırma konusu ile ilgili düşünceleri üzerine bir anket çalışması yapılabilir.
- Araştırma kapsamında incelenen örnek olayların yanı sıra farklı örnek olaylar üzerinde de çalışmalar yapılabilir.
- Yurtdışında, benzer konuda yapılmış araştırmalarda elde edilen sonuçlar ile karşılaştırma yapılabilir.

EKLER

Ek 1. Kodlama Formu 208
Ek 2. Örnek Haber (Önemli olan insan hayatı) 211
Ek 3. Örnek Haber (Yarı final maçına kan bulaştı) 212
Ek 4. Örnek Haber (Türkiye, fair-play imajını kaybetti) 213
Ek 5. Örnek Haber (Bu jesti bile görmediler) 214
Ek 6. Örnek Haber (Ölen iki kişinin acısı yüreğimde) 215
Ek 7. Örnek Haber (Pimi onlar çekti) 216
Ek 8. Örnek Haber (Bakan kızdı) 217
Ek 9. Örnek Haber (Bir forması eksikti) 218
Ek 10. Örnek Haber (Kara gece) 219
Ek 11. Örnek Haber (Yüzsüzler) 220
Ek 12. Örnek Haber (Türkiye ayağa kalktı) 221
Ek 13. Örnek Haber (Aslanyürekliler: 1 – Hazımsızlar:1) 222
Ek 14. Örnek Haber (İngiliz holiganlar uçakta da olay çıkardı) 223
Ek 15. Örnek Haber (İngiliz basınından özeleştiri) 224
Ek 16. Örnek Haber (Savcı: Hafif tahrik var) 225
Ek 17. Örnek Haber (Türkler cehennemin ne olduğunu görecek) 226
Ek 18. Örnek Haber (Ölüm tehditleri alıyoruz) 227
Ek 19. Örnek Haber (Roma beraberliği hazmedemedi) 228
Ek 20. Örnek Haber (Roma'da çirkin saldırı) 229
Ek 21. Örnek Haber (Olimpiyat Stadı'nda utanç saatleri) 230
Ek 22. Örnek Haber (Romalılar Galatasaray'ın başarısını hazmedemedi) 231
Ek 23. Örnek Haber (Avrupa'nın göbeği Roma'da GS'ye linç girişimi) 232
Ek 24. Örnek Haber (İtalyanlar bunu ilk defa yapmıyor) 233
Ek 25. Örnek Haber (FIFA daha ağır olaylarda bile ihraç kararı vermedi) 234
Ek 26. Örnek Haber (Abartılacak kadar büyük bir kargaşa yaşanmadı) 235
Ek 27. Örnek Haber (Galatasaray'ın suçu yok) 236
Ek 28. Örnek Haber (Misafir misafirliğini bilmeli) 237
Ek 29. Örnek Haber (Onlar da bıçak kullandı) 238
Ek 30. Örnek Haber (Holiganların yaptığı ayıp) 239

Ek 31. Örnek Haber (Kara liste polisin ihmali) 240
Ek 32. Örnek Haber (Dünya onları çok iyi tanıyor) 241
Ek 33. Örnek Haber (Holigan tarihçesi) 242
Ek 34. Örnek Haber (Adalılar'ın kara listesi) 243
Ek 35. Örnek Haber (Holigan vahşetleri) 244
Ek 36. Örnek Haber (Tabloid kafalılar) 245
Ek 37. Örnek Haber (Vahşi polis) 246
Ek 38. Örnek Haber (Rüşvetçi Roma) 247
Ek 39. Örnek Haber (Belalı çıktılar) 248
Ek 40. Örnek Haber (İngiliz'in acı itirafı) 249
Ek 41. Örnek Haber (Futbolcuları bile holigan) 250
Ek 42. Örnek Haber (Holiganlar yüz karamız) 251
Ek 43. Örnek Haber (İngiliz basını günah çıkardı) 252
Ek 44. Örnek Haber (Otellere büyük gözaltı) 253
Ek 45. Örnek Haber (Anavatanları İngiltere) 254
Ek 46. Örnek Haber (Ön yargıya karşı el ele) 255
Ek 47. Örnek Haber (Yargısız infaz) 256
Ek 48. Örnek Haber (Sahtekar Leeds) 257
Ek 49. Örnek Haber (Terbiyesizler) 258
Ek 50. Örnek Haber (Her İngiliz holigandır) 259
Ek 51. Örnek Haber (Yarı finale kan bulaştı) 260
Ek 52. Örnek Haber (Rezalet) 261
Ek 53. Örnek Haber (Olay abartıldı) 262
Ek 54. Örnek Haber (Batsın bu dünya) 263
Ek 55. Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk Bildirgesi 264
Ek 56. Basın Meslek ilkeleri 272
Ek 57. Spor Müsabakalarında Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun ... 274

EKLER

Ek 1. Kodlama Formu

1.GAZETE KODU:

1)Cumhuriyet *2)Zaman* *3)Hürriyet*
4)Sabah *5)Fanatik* *6)Fotomaç*

2. ÖRNEK OLAY:

1)Galatasaray-Leeds United *2)Roma-Galatasaray*
3)Türkiye-İsviçre

3. HABER NUMARASI: …….

4.SAYFA NUMARASI:

1) Birinci sayfa *2) İç sayfalar*

5. HABERİN SAYFADA KAPLADIĞI ALAN:

1) Tam sayfa *2) Yarım sayfa* *3) Çeyrek sayfa*
4) Çeyrek Yarısı *5) Tek spot* *6) Başlık/Duyuru*

6. HABER KAYNAKLARI:

1)Belirtilmemiş *2)Gazetenin kendi muhabiri*
3)Ajans *4)Diğer*

7. HABERE AİT FOTOĞRAF SAYISI: ……..

8. FOTOĞRAFIN SAYFADA KAPLADIĞI ALAN:

1) Tam sayfa *2) Yarım sayfa*
3) Çeyrek sayfa *4) Çeyrek Yarısı*

9. HABER İÇERİĞİNDE YER ALAN TEMALAR:

1. *Yaşanan şiddet olayını kınayan ifadeler.*
2. *Barış, dostluk vb. sporun değerlerini ön plana çıkaran ifadeler.*
3. *Fair-play vurgusu.*
4. *Yaşanan şiddet olaylarının, dış basındaki yansımaları.*
5. *Güvenlik önlemlerinin yetersiz oluşuna dikkat çeken ifadeler.*
6. *Mağdur kişi veya yakınlarının açıklamaları.*
7. *Fanatizm ve şiddetin önlenmesine yönelik ifadeler.*
8. *Kulüp yöneticileri, teknik direktör ve/veya sporcuların açıklamaları.*
9. *Maçın hakemine yönelik açıklamalar.*
10. *Sanık veya sanıkların açıklamaları.*
11. *UEFA'nın, yaşanan olay ile ilgili verdiği cezalara yönelik eleştiriler.*
12. *Yargı süreci ile ilgili bilgiler.*
13. *Görgü tanıklarının açıklamaları.*
14. *Sanık veya sanıkların, sabıka kayıtları ile ilgili bilgiler.*

15. *Ölen kişilerin cenaze törenlerinde yaşananlar ile ilgili bilgiler.*
16. *Yaşanan olaylardan dolayı duyulan pişmanlıkların dile getirilmesi.*
17. *Siyasetçilerin, yaşanan olaylar ile ilgili açıklamaları.*
18. *Yaşanan olayların, ülkelerarası siyasi gerginlik yaratması.*
19. *Holigan ve fanatiklerin, diğer takım taraftarları ve sporcularını tehdit etmeleri.*

9.1. ETİK İLE İLİŞKİLİ ALT TEMALAR

1. *Kişi veya kişilerin milliyetine yönelik olumsuz ifadeler yer alıyor.*
2. *Kişi veya kişilerin ırkına yönelik olumsuz ifadeler yer alıyor.*
3. *Kişi veya kişilerin cinsiyetine yönelik olumsuz ifadeler yer alıyor.*
4. *Kişi veya kişilerin diline yönelik olumsuz ifadeler yer alıyor.*
5. *Kişi veya kişilerin dini inançlarına yönelik olumsuz ifadeler yer alıyor.*
6. *Kişi veya kişilerin yaşına yönelik olumsuz ifadeler yer alıyor.*
7. *Kişi veya kişilerin sosyal düzeyine yönelik olumsuz ifadeler yer alıyor.*
8. *Kişi veya kişilerin mesleğine yönelik olumsuz ifadeler yer alıyor.*
9. *Şiddeti haklı gösteren, özendiren ifadeler yer alıyor.*
10. *Hakaret içeren sözcükler yer alıyor.*
11. *Tehdit ve şantaj içeren sözcükler yer alıyor.*
12. *Kaynağı belirtilmeyen bilgi ve haberler yer alıyor.*
13. *Halkın haber alma, bilgilenme hakkıyla doğrudan bağlantılı olmamasına rağmen, özel yaşamın gizliliği ilkesi ihlal edilmiş.*
14. *Haber-olay ile yorum ve görüş ayrımı açık bir şekilde ifade edilmemiş.*
15. *Haberde, taraf olunan konum açıkça belirtilmemiş.*
16. *Haber ile ilgili yer alan fotoğrafın güncel olup olmadığı açık şekilde belirtilmemiş.*
17. *Ön yargı içeren ifadeler yer alıyor.*
18. *Doğruluğundan emin olunmayan iddialar yer alıyor.*
19. *Yargı kararının kesinleşmemesine rağmen, sanık veya sanıkları suçluymuş gibi değerlendiren ifadeler yer alıyor.*
20. *Gerçekleri ve doğruları çarpıtıcı/yanıltıcı ifadeler yer alıyor.*
21. *Kişi veya kişilerin cinsel eğilimlerine yönelik olumsuz ifadeler yer alıyor.*
22. *Kişinin sağlık durumuna ilişkin olumsuz ifadeler yer alıyor.*
23. *Kişinin fiziksel, zihinsel özrü ile ilgili olumsuz ifadeler yer alıyor.*
24. *Kişi veya kişileri küçük düşüren, aşağılayan ifadeler yer alıyor.*
25. *Resmi suçlamalar öncesinde suç sanıklarının kimlikleri açık şekilde belirtiliyor.*
26. *İnsanlar, topluluklar ve uluslararası nefreti, düşmanlığı körükleyici ifadeler yer alıyor.*
27. *Bir ulusun, bir topluluğun ve bireylerin kültürel değerlerini ve inançlarını (veya inançsızlığını) doğrudan saldırı konusu yapan ifadeler yer alıyor.*
28. *Çocuklarla ilgili suçlarda sanık, tanık ya da mağdur (maktul) olsun, 18 yaşından küçüklerin açık isimleri ve fotoğrafları yer alıyor.*
29. *Haber ve yorum metinleri ile ilan-reklam amaçlı metinlerin ayrımı, karışıklığa yol açmayacak, net bir şekilde belirtilmemiş.*
30. *Üzüntü, sıkıntı, tehlike, yıkım, felaket ya da şok halindeki insanların söz konusu olduğu sarsıcı durumlara ilişkin duygu sömürüsü içeren ifadelere yer verilmiş.*
31. *Haberde eleştirilen kişilere cevap hakkı verilmemiş.*
32. *Haberde ayrımcı ve cinsiyetçi bir dil kullanılmış.*

10. ANAHTAR SÖZCÜKLER

1.Şiddet
2.Öfke/Öfkeli
3.Gözü dönmüş
4.Fanatik
5.Zanlı
6.Saldırı/Saldırmak/Saldırgan
7.Terör
8.Nefret
9.Taş/Sopa/Cop/Bıçak/Silah
10.Katil/Katletmek
11.Fair-play
12.Centilmenlik
13.Dostluk
14.Suç/Suçlu
15.Düşman
16.Güç
17.Gergin
18.Stres/Stresli
19. Irkçı/Irkçılık
20.Polis
21.Tehdit
22.Taraftar
23.Holigan
24.Kavga
25.Ölüm/Ölmek/Öldürmek
26.Kan
27.İntikam
28.Cinayet
29.Kin
30.Kan davası
31.Cehennem
32.Sabıka/Sabıkalı
33.Yara/Yaralı/Yaralamak/Yaralanmak
34.Savaş/Savaşmak
35.Pişman/Pişmanlık
36.Yakmak/Yıkmak/Yok etmek
37.Vurmak/Vurulmak
38. Barış
39. Cenaze
40. Korku
41.İzdiham
42.Kapışmak
43.Acı

Ek 2. Örnek Haber

Mustafa Denizli

'Önemli olan insan hayatı'

SERKAN OZAN

A Milli Futbol Takımı Teknik Direktörü **Mustafa Denizli**, Avrupa Koleji öğrencilerine konuk oldu. **'Türk Futbolunun Geleceği'** konulu söyleşide, okul öğrencilerinin büyük ilgisiyle karşılaşan Denizli, G.Saray-Leeds United maçından önce yaşanan olayları da değerlendirdi.İki İngiliz taraftarın öldürülmesi ile sonuçlanan günün ileride **'kara çarşamba'** olarak hatırlanacağını belirten tecrübeli teknik adam, **"Dünyadaki hiçbir sportif başarı, bir insanın canından daha kıymetli değildir. Bu yaşananlar gençlerin spor kültürünü özümsemesi açısından kötü ama önemli örneklerdir. Gençler bu olaylardan dersler çıkarmalı"** diye konuştu.

Milli takımda yaşanan **'jeep krizi'** ile ilgili bir soruya da yanıt veren Denizli, **"Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti milli futbol takımına bir kuruş harcama yapmamıştır.Ama milli takımımız ülkemize önemli ölçüde döviz kazandırmış, tanıtımına katkıda bulunmuştur. Kaldı ki milli takım formasına giyen hiçbir futbolcu maddiyattan söz etmedi. Onlar ülkelerini temsil etmenin gururunu yaşarlar. Maddi bir beklentileri yoktur"** diye konuştu.

Ek 3. Örnek Haber

G. Saray-Leeds United karşılaşması öncesi hooliganlar kavga çıkardı: 1 ölü, 6 yaralı

Yarı final maçına 'kan' bulaştı

● UEFA Kupası'nda Galatasaray ile Leeds United arasında bugün oynanacak yarı final maçı kana bulandı. Gittikleri her yerde olay çıkaran İngiliz hooliganlar İstanbul'da da boş durmadılar ve Taksim Meydanı'nı savaş alanına çevirdiler.

● Barlarda eğlenen Leeds taraftarları, alkol duvarını aşınca olay çıkardılar. Canları kanan İngiliz hooliganların Türklerin karşılık vermesi üzerine büyüyen olaylarda bir İngiliz öldü, biri Türk altı kişi yaralandı. ■ *Spor'da*

Ek 4. Örnek Haber

Türkiye, Fair-Play imajını kaybetti

Şenol Güneş yönetiminde 2002 yılında Japonya-Güney Kore'nin ortaklaşa düzenlediği 17. Dünya Kupası finallerinde Türk Milli Futbol Takımı'nın yakaladığı fair-play ruhu İsviçre ile oynanan maç sonunda kayboldu. O dönemde, milli takımımızın, Güney Kore taraftarları ile el ele tribünleri selamlamaları ile dostluk örneği sergilemelerinin FIFA tarafından kartpostallaştırılmıştı. Türkiye Amatör Spor Kulüpleri Konfederasyon Başkanı Orhan Saka, Türk Milli Futbol Takımı'nın yakaladığı imajın zedelendiğini belirterek, "Biz, 2002 Dünya Kupası'nda büyük başarı elde ederken, büyük dostluk örneği verdik. Son olaylar her şeyi berbat etti." diye konuştu. **Abdullah Yangın, Adana**

Ek 5. Örnek Haber

G.Saray, Leeds United'a rövanşı vermedi, UEFA'da finale yükseldi

Döndük açık alınla

11 Aslanımız İngilizleri şoke etti. Perdeyi usta Hagi penaltıyla açtı, Hakan Şükür nefis golüyle kapadı. Leeds'in sayıları Bakke'den. Şimdi sıra ikinci İngiliz Arsenal'de. Dev maç 17 Mayıs'ta Kopenhag'da.

2-2

Zorda kaldı, aldı

LENS-ARSENAL: 1-2

G.Saray bu akşam finale yükseldi. Aslan bu tarihi maçta dün akşam Lens'i 2-1 yenen Arsenal'le karşılaşacak. Bu önemli maç 17 Mayıs'ta Danimarka'nın başşehri Kopenhag'da oynanacak.

MAÇLA İLGİLİ DİĞER HABERLER 22'DE

Bu jesti bile görmediler

oyuncularının sahaya siyah eşofmanla çıkıp siyah bantla oynaması saldırgan İngilizleri durdurmaya yetmedi. Öyle ki 2 İngiliz'in anısına sahaya bırakılan çiçekler bile protesto edildi.

Bayrak krizi

Ek 6. Örnek Haber

Ölen iki kişinin acısı yüreğimde

Holiganları tahrik eden İngiliz tabloid basınına, saygın İngiliz basını ders veriyor. The Sunday Times Gazetesi yazarı, Hakan Şükür'le görüşmesini övgülerle aktarırken Türkler'in duyduğu üzüntüyü de İngilizler'e tarafsız bir anlatımla duyurdu.

İNGİLTERE'nin en saygın gazetelerinden The Sunday Times, övgü dolu ve ince bir dille kaleme alınmış bir **Hakan Şükür** röportajı yayımladı.

Leeds-Galatarasay maçı öncesinde, tabloid basının aksine çok yatıştırıcı bir anlatım sergileyen gazete, **Hakan Şükür**'ün, **"İki Leeds taraftarının ölümünün acısını yüreğimin derinliklerinde hissediyorum"** sözlerine yer verdiği gibi bütün Türkler'in olaydan ötürü büyük üzüntü duyduğunu da vurguladı.

Yarı final ilk maçı nedeniyle İstanbul'a gelip 11 gün kalan Times yazarı **Ian Hawkey, Hakan**'la yaptığı röportajı kaleme alırken, İstanbul'da rastladığı herkesin özür üstüne özür dilediğini de belirtti.

Hawkey, Türkiye'nin en ünlü futbolcusu diye tanımladığı **Hakan**'ın ağzından şu sözleri aktardı: **"Taksim'deki olaylar Leeds'li futbolcular kadar bizleri de üzdü. Bunu bütün kalbimle söylüyorum. Sahaya çıkarken perişandık. Acılar kolay unutulmuyor."**

Hakan Şükür'ün çok eskiden beri Galatasaray taraftarı olduğunu ve son zamanlarda yaşadığı tek üzüntünün iki Leeds taraftarının ölümü olmadığını da belirten **Hawkey**, **"Hakan'ın memleketi, geçen büyük depremde 4 bin kişinin öldüğü Sakarya. O felakette eski karısı Esra'yı kaybetti"** diye yazdı.

HAKAN'A ÖVGÜ

Çok ünlü olmasına rağmen Hakan'ın alçakgönüllü ve iyi huylu, ince bir insan ve dinibütün bir Müslüman olduğunu belirten **Hawkey**, futbolcunun şu sözlerini de aktardı:

"İlk maçta sahaya çıkarken berbat durumdaydık. Ancak Galatarasaylı futbolcular taraftarın UEFA tarafından cezalandırılmasını haksız buluyor. Çünkü suçu işleyen bir avuç insan. Bütün bir ulusu sorumlu tutamazsınız. Bize gelince deplasmanda çok iyi maçlar çıkarıyoruz. O kadar çok farklı atmosferde oynadık ki, sahaya çıktıktan sonra tamamen oyuna konsantre oluyoruz."

Ek 7. Örnek Haber

Olayların PERDE ARKASI

PİMİ ONLAR ÇEKTİ

1 Caddede yürüyenlere ve yoldan geçen araçlara saldırıp laf attılar

2 Taksim'de dolaşan bayanlara elle ve sözle sarkıntılık yapıp taciz ettiler

3 Bir dükkanın vitrininde asılı olan Türk bayrağını zorla indirmek istediler

HIRSLI GELİP OLAY ÇIKARDILAR İngiliz taraftarlar önceki gün İstanbul'da gerginlikten kaçınmamıştı. "Hello Hull, We are Leeds" ülkelerine sokuyorlar. Bir Leedsli'yi yazılı pankartı sonradan, Ayrıca taraftarlar, gece de Taksim'de başka bazı taraftarlarla sokaklarda olaylar çıkardılar.

İCİP SAPITTILAR

BAYRAĞA HAKARET

BIÇAK ÇEKTİLER

AMELİYATTA OLDU

OLAY BEKLENİYORDU

HASTANEYE GELDİLER

DİYİLDE GÖZALTI

RAHAT DURMADILAR

Hazırlayan ÖZDAMAR
Şaban ARSLAN ■ Engin ÇOLAKOĞLU
Serkan AYDOĞ

Ek 8. Örnek Haber

Bakan kızdı

Spordan Sorumlu Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Mehmet Ali Şahin, "**Sonuç kadar iyi evsahipliği de önemlidir. Hatta ikincisi daha önemlidir.** Kendimize nasıl davranılmasını istiyorsak başkalarına da öyle davranmalıyız. Maç bitiminde soyunma odasına giderken iki takımın futbolcularının davranışları da centilmenliğe yakışmadı. **Henüz raporlar ortada değilken, ilgili uluslararası federasyon başkanının *(Blatter)* açıklamaları da üzücü. İsviçre futbol taraftarı gibi konuştu.** Bundan sonra Türkiye aleyhine çıkacak karara **FIFA Başkanı'nın subjektif ölçülerine göre verilmiş bir karar** gölgesi düşmüştür" diye konuştu.

Ek 9. Örnek Haber

BİR FORMASI EKSİKTİ

İsviçreliler çirkefliklerine FIFA'yı da alet etti. İsviçreli FIFA Başkanı Sepp Blatter, dün sabah garip bir basın toplantısı düzenleyip, Türkiye'ye tehditler savurdu, ceza çığırtkanlığı yaptı

RÜŞVETLİ BAŞKAN!

1998 yılındaki seçimlerde yarışan Blatter, 10 Afrika ülkesine 1 Milyar bin dolar rüşvet verdi. Bu rüşvet olayını ortaya Somali Federasyonu Başkanı Hassan Ali çıkardı. Rüşvet de belgelendi... Ama tüm bu skandallara rağmen Sepp Blatter başkanı oldu.

İsviçre'deki maçlara hazırlanan ve Şükrü Saracoğlu Stadı'nda dinlenen eskan ziyaret etmişti. Yüzeyi gezerek ilgili sahayı aldı. Ama bu sefer hedefler farklıydı. FIFA Başkanı Sepp Blatter vardı. **Türkiye ile resmi mücadele başlamış, bu nasıl bitirir konuşulduğunu söyleyecek kadar pervasız ve utanmazdı Sepp Blatter.** FIFA geçtiğimiz günlerde düşerek, bir maçın hemen öncesinden sadece 24 saat sonra basın toplantısı düzenleyen Blatter, "İsviçreliler sahaya formalar giyip terlesin!" dedikten, bedelini de ve gönül yorumu yaptı.

KURUL BAŞKANI İSVİÇRELİ

Maçla ilgili raporları görmediğini söyleyen Blatter, İsviçreli hakemlerin tehditlerine görüş bildirdiğini savunduğunu söyledi. "Top Ülkeyi ilgilendirdiğinde 9 Aralık'ta, 2006 Dünya Kupası grup kuralları çıkarılırsa bunlar bu iş bitmek. En ağır cezayı vereceğiz. Bizim yaptığımız gereğini. Fenerbahçe, ülkelerimizi mahkemeler kurulan maçlar oluşur" diye konuştu.

Dünyada Kurulacaktır başkanı Mahfuz Mavi de bu hakemlerin İsviçreli. Ünlü FIFA'nın merkezi Avrupa'nın bulunduğu Zürih'te, UEFA'nın merkezi de İsviçre'de.

BLATTER'IN FAIR PLAY YALANI

Blatter konuşmasında sürekli "Fair-play'e saha yaralandı" dedi. İsviçreli Prof.'in Fair Play'e ciddi kötülüğü yaptığı **Mahfuz Mavi, Mehmet Özdalal'ı bekleyeceğini ve maçtan fair-play ruhuna aykırı bulduğunu** ifade etti. Bir gazeteci sordu, "İsviçreli bir oyuncu olacak mı? Oğlunda yaşları var mı?" sorusuna Blatter'in cevabı ise salonda ciddi bir gülüşmeye neden oldu. "Ben İsviçreliyim. Maçı da güzel seyrettim. Sadece Türkler yenmeyi sevmiyor. Kötü oldu, İsviçre mahkemesi açıklamalıdır."

Türk güvenlik güçlerini de suçlayan FIFA Başkanı, "Güvenlik, İsviçre güvenlikçi hizmetleri sunulu olmalıydı. Ülkelere uyulan yaptırımlar ciddi engellenmeliydi. Türkler hata hep yapıyor. Daha önce de para cezası ve uyarı almışlardı. **(Bu sırada Blatter'in yardımcılarından biri, demeçlerde aldığımız cezaları okuyor)**" dedikten, artık sıkı kapatılan oyuncularından birine verilecek bir ceza olmadığını sadece bir yorumcu olduğunu söyledi.

Ek 10. Örnek Haber

KARA GECE

FOTOĞRAF: UFUK TUNCAELLİ

Şoktayız... İsviçre'ye Kadıköy'de dört gol atmamıza rağmen Dünya Kupası'na gidemedik. Zafer için herşeyi yaptık ama yetmedi

FOTOĞRAF: YAŞAR SAYGI

Kızgınız... Sahada yine 11 değil 12 kişiyle mücadele ettik. Bu maça sonradan atanan Belçikalı Bleeckere görevini eksiksiz yaptı!

4-2

FOTOĞRAF: MURAT AKBAŞ

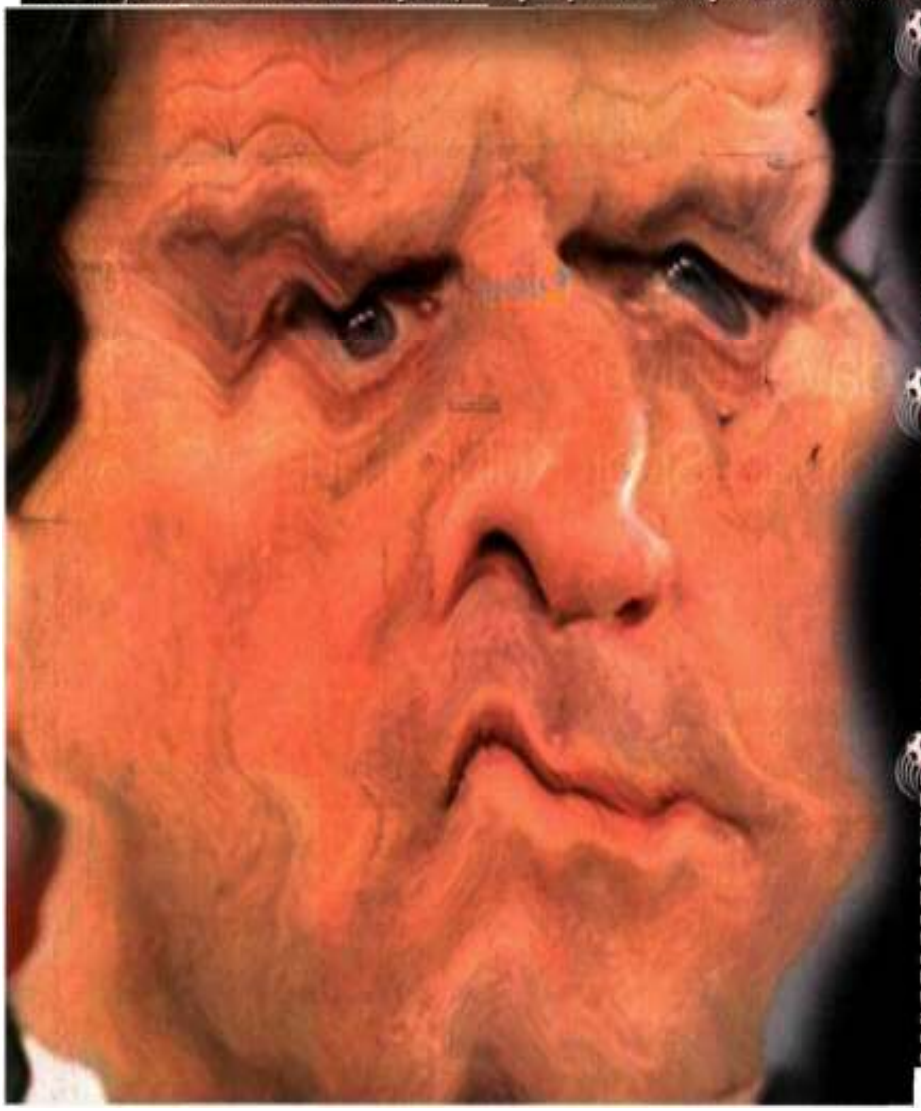
Utanıyoruz... Bitiş düdüğünün ardından çok çirkin olaylar yaşandı. Hocasından futbolcusuna kadar herkes birbirine girdi

Maçla ilgili herşey 2, 3, 4, 5, 6, 7'de

Ek 11. Örnek Haber

YÜZSÜZLER!

Roma Emniyet Müdürlüğü, "Galatasaraylılar 13 polisimizi yaraladı" diyerek şikayetçi oldu. Olaylarda başrolü üstlenen Fabio Capello, "İtalyan polisi kimseye el kaldırmadı" açıklamasını yaptı

Yalan söylüyorlar

1-1'LİK skoru hazmedemeyip, futbolcular ve teknik adamlarımıza saldırarak tarihi bir ayıba imza atan İtalyanlar, şimdi de üste çıkmaya çalışıyor. Roma Emniyet Müdürlüğü, Sarı-Kırmızılıları coplayan polislerini savunarak, "Barışçıl müdahalemize maalesef bazı futbolcular ve teknik heyet şiddetle cevap verdi" iddiasında bulundu. Bununla da kalmayıp, 13 polisin olaylar sırasında Galatasaraylılar tarafından yaralandığı saçmalığını ortaya attı.

'Kabul etmiyorum'

MİLYONLARIN gözü önünde Eser Özaltındere'yi saçından çekerek yere düşüren Roma Teknik Direktörü Fabio Capello da, "Bu konuda susmayı tercih ediyorum. Olayları televizyonda seyredeceğim. İtalyan polisi ile ilgili suçlamaları kabul etmiyorum. Kimseye el kaldırmadılar" diye konuştu. Kavgayı başlatan Batistuta ile Lima ise, "Tahrik edildik. Olaylara karışıp kötü örnek olduğumuzdan dolayı üzüntü duyuyoruz" ifadesini kullandı.

Karar 22 Mart'ta

UEFA Avrupa'da yıllardır eşi benzeri görülmemiş olaylar için soruşturma başlattı. Maça ilişkin kararın 20 Mart'ta verileceği açıklanırken, bu tarih daha sonra 22 Mart'a çekildi. Hakem, gözlemci ve stat sorumlularının raporları dışında televizyon görüntülerinin de inceleneceği öğrenildi. UEFA'nın Roma'ya ağır bir fatura çıkartıp, Galatasaray'a ise para cezası vermesi bekleniyor. Ayrıca bazı futbolculara da ceza gelebileceği bildirildi.

Ek 12. Örnek Haber

TÜRKİYE AYAĞA KALTI

Bülent Ecevit (Başbakan)

Şampiyonlar Ligi maçında Roma ile berabere kalan Galatasaray futbol takımını yürekten kutluyorum. Maç bitiminde Galatasaraylı futbolcu ve idarecilere yönelik saldırıdan büyük üzüntü duydum. Kendilerine geçmiş olsun dileklerimi sunuyorum. Dışişleri

Bakanlığımız tarafından Galatasaray futbol takımımız ve Türk futbolseverlerin güvenliği için gerekli girişimlerde bulunmuştur.

Devlet Bahçeli (Başbakan Yardımcısı)

İtalyanlar da Türk futbolundaki bu gelişmeyi hazmedebilmeyi öğrenmeliler diye düşünüyorum.

Mesut Yılmaz (Başbakan Yardımcısı)

Roma'da yaşananlar müessif bir olay.

Fikret Ünlü (Spor Bakanı)

Ülkemizi başarıyla temsil eden Galatasaray Kulübümüzün yaşamak zorunda kaldığı bu olayı kınıyor ve camiaya geçmiş olsun dileklerimizi iletiyoruz. Spor, tüm dünyada dostluğun, barışın ve kardeşliğin simgesi ve bütün ulusların kullandığı tek ortak dildir. Bir spor müsabakasının ardından

meydana gelen ve bütün dünyanın gözleri önünde cereyan eden olayları ne spor, ne barış, ne dostluk ne de misafirperverliğe yakıştıramıyoruz.

Osman Durmuş (Sağlık Bakanı)

Galatasaraylı futbolculara hoş olmayan davranışlarda bulunulmuştur. Ancak alınan sonucun etkisiyle yapılan olayları, iki ülkenin ilişkilerini bozacak boyutta, her iki ülkenin basın-yayın kuruluşlarının abartmaması gerekir. Bir kısım haddini bilmezlerin yaptığı yan-

lışlıkları çok öne çıkarırsak, Akdeniz ülkelerinin duygusallığıyla birbirimizi çok kırarız. Ben, bunları olmamış kabul etmek istiyorum.

Derviş Eroğlu (KKTC Başbakanı)

Medeniyetin göbeği kabul edilen Avrupa'nın ortasında, İtalya'da, inançla ve bileğinin hakkıyla kazanılan bir başarının ardından yaşananlar utanç verici ve fair-play olgusuyla bağdaşmıyor. Galatasaray camiasına geçmiş olsun dileklerimi iletirim.

Nihat Gökbulut (ANAP Başkanvekili)

Galatasaray maçında İtalyanlar, hezimetlerini, reaksiyonlarını medeni bir Avrupa devletine yakışmayacak şekilde gösterdiler. Zaten İtalyanlar bu konularda sabıkalıdır. 3.5 yıl önce terörist Abdullah Öcalan'ı himaye ederek, teröre prim vermişlerdir. Ama biz onlar gibi yapmayacağız. İtalyanları İstanbul'da güllerle karşılayacağız. Böylece İtalyanların ve Türklerin medeniyet farkı ortaya çıkacak.

Turhan Güven (DYP Başkanvekili)

İtalyan polisinin kendi görev hudutlarını aşarak aşırı hareketlerde bulunmasını yadırgadık. Bu tutum, başkalarına karşı demokrasi havarisi kesilenlerin kendi içlerindeki tutarsızlığın en güzel örneğidir. Dışişleri Bakanı İsmail Cem'in tepkisine katılıyorum. Devletler hukuku açısından gereken yapılmalıdır.

Ek 13. Örnek Haber

Ek 14. Örnek Haber

İngiliz hooliganlar uçakta da olay çıkardı

İSTANBUL (AA) - Galatasaray-Leeds United maçı için İstanbul'a gelen 60 İngiliz hooliganın Türk Hava Yolları'nın İstanbul-Londra seferini yapan uçağı ile ülkelerine dönerken hosteslere sarkıntılık edip tacizde bulundukları bildirildi.

THY Genel Müdür Yardımcısı **Çetin Özbey**'den alınan bilgiye göre, THY'nin önceki akşam saat 19.10'da İstanbul-Londra seferini yapan Boeing 737-800 tipi, TK 1981 sefer sayılı **"Tunceli"** adlı uçağına binen 60 hooligan, yol boyunca uçağın koltuklarına zarar verip hosteslere sarkıntılık etti ve cinsel tacizde bulundu.

Uçakta İstanbul'da öldürülen iki İngiliz taraftarın cenazelerinin de bulunduğunu hatırlatan Özbey, kaptan pilot **Bahri Erdönmez**'in, hooliganların uçakta taşkınlık yapmaması için içki servisini yasaklamasına rağmen, yol boyunca yanlarında getirdikleri içkileri içen hooliganların uçakta olay çıkardıklarını kaydetti.

THY Genel Müdür Yardımcısı Özbey, kaptan pilot Erdönmez'in bunun üzerine Londra kulesi ile temasa geçtiğini ve uçağa polis istediğini belirterek, Londra Havalimanı'na inişinden sonra uçağa gelen İngiliz polislerin hooliganları gözaltına aldığını bildirdi.

Ek 15. Örnek Haber

FUTBOL TERÖRÜ

İngiliz basınından özeleştiri

● İngiltere basınında yayımlanan köşe yazılarında, İngiliz taraftarlarının yıllardır takındıkları tavırla bir anlamda bu olaylara zemin hazırladığına dikkat çekildi.

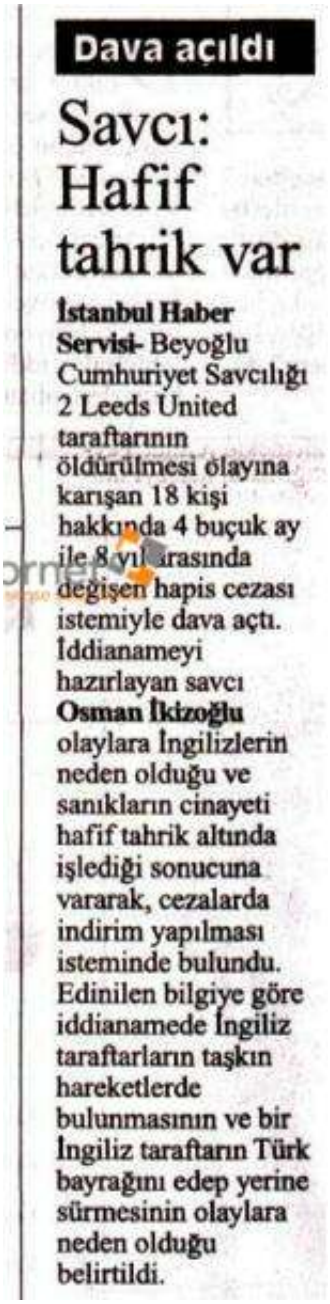
LONDRA (Cumhuriyet) - UEFA Kupası'nda G.Saray - Leeds United arasında oynanan yarı final karşılaşması öncesi çıkan olaylarda 2 İngiliz taraftarının hayatını kaybetmesinin İngiliz basınındaki yankıları sürüyor. Olaya geniş yer veren İngiliz basınında dün de köşe yazarları konuya ilgi gösterdi.

Genellikle daha yansız, soğukkanlı ve gerçekçi yorumlar yapmaya çalışan İngiliz basınının yazarları, **'çuvaldızı kendilerine batırmak'** konusunda bulvar gazetelerinden daha objektif bir tutum izlediler.

Telegraph on Sunday gazetesi yazarlarından **Thedore Dalymple, "Barbarlar Stadyum Kapılarında"** başlıklı yazısında, İngiliz taraftarların kazandığı kötü üne dikkat çekerken, **"İngiliz taraftarının yine haber bültenlerinde**

■ *Arkası Sa. 6, Sü. 2'de*

Ek 16. Örnek Haber

Dava açıldı

Savcı: Hafif tahrik var

İstanbul Haber Servisi- Beyoğlu Cumhuriyet Savcılığı 2 Leeds United taraftarının öldürülmesi olayına karışan 18 kişi hakkında 4 buçuk ay ile 8 yıl arasında değişen hapis cezası istemiyle dava açtı. İddianameyi hazırlayan savcı **Osman İkizoğlu** olaylara İngilizlerin neden olduğu ve sanıkların cinayeti hafif tahrik altında işlediği sonucuna vararak, cezalarda indirim yapılması isteminde bulundu. Edinilen bilgiye göre iddianamede İngiliz taraftarların taşkın hareketlerde bulunmasının ve bir İngiliz taraftarın Türk bayrağını edep yerine sürmesinin olaylara neden olduğu belirtildi.

Ek 17. Örnek Haber

Hooliganlardan tehdit

'Türkler cehennemin ne olduğunu görecek'

KADİM LAÇİN

LONDRA - UEFA Kupası'nda yarın oynanaak Leeds United - Galatasaray maç öncesi, İngilizler ve diğer Avrupalılar, öfkelerini internette ortaya koyup tehdit dolu mesajlar yayınlıyorlar. İşte bunlardan bazıları:

- Avrupa Şampiyonası'nda Türklere cehennemin ne anlama geldiğini göstereceğiz (**Mob Charlton** - Londra).

- Siz gayrimeşru Türkler, 2000'de biz İngilizler birleşecek ve hep sizi kovalayacağız (**Paul** - Peterborough).

- Belçika'da Türklerden oluşan barbekü partisine herkesi bekliyoruz (**Casuels**).

- Bizi belki Leeds'te polis önleyecek. Ancak G.Saray finale çıkarsa Arsenal maçında ve Avrupa Şampiyonası'nda Türkleri kim koruyacak. Onları tek tek keseceğiz (ismi belirsiz - Milwall).

- Ülkemizde tuvaletleri temizliyorsunuz. Bizler için Somalililer kadar değeriniz yok. Ülkenize dönün pis Müslümanlar (ismi belirsiz).

- Hollanda'ya gelecek Allah'ın kahrolası çocukları Türkleri öldürmenin zamanı (ismi belirsiz- Hollanda).

-Euro 2000'de Türk avı başlatacağız ve Türk kanı yaz aylarında akacak (ismi belirsiz - Hamburg).

-Sizi Leeds'te yeni bir deprem bekliyor. (ismi belirsiz).

- Euro 2000'e gitmeyecektim ama artık intikam için gideceğim (Lancashire).

Ek 18. Örnek Haber

Rumen futbolcu Popescu

'Ölüm tehditleri alıyoruz'

BÜKREŞ (Cumhuriyet) - Galatasaray'ın Rumen savunma oyuncusu **Gheorghe Popescu**, İngiliz taraftarlardan **"ölüm tehditleri"** aldıklarını açıkladı. Popescu, Rumen spor gazetesi ProSport'a yaptığı açıklamada, **"Kulübe, İngiltere'den hergün eğer Leeds'e gidersek öldürüleceğimizi bildiren onlarca faks ve e-mail geliyor"** dedi. Şu anda maçtan çok takımın güvenliğinin konuşulduğunu ve ailelerinin endişelendiğini belirten Popescu, 2 İngiliz hooliganın İstanbul'da ölümünün "üzücü" olduğunu, ancak kendilerinin sokakta değil, sahada olduklarını ifade etti.

Popescu açıkladı.

Öte yandan İtalyan Tuttosport Gazetesi, Milan'ın Hakan Şükür'e talip olduğu haberlerini yayımladı.

Ek 19. Örnek Haber

1-1 biten karşılaşma sonrasında Galatasaraylı futbolcu, yönetici ve gazeteciler saldırıya uğradı

Roma beraberliği hazmedemedi

ARİF KIZILYALIN / KENAN AHMOĞLU

ROMA - G.Saray'ın Roma'ya konuk olduğu maç sonrası çıkan kavgalar nedeniyle ertelenmişti. Futbolcuların arasında başlayan ve polisin ortamı daha da gerdiği müsabakadan sonra bilinçsiz olaylarda bazı G.Saraylı futbolcular yaralandı.

Galatasaray Futbol Şube Sorumlusu Albayrak:

Vahşeti yaşadık

Ek 20. Örnek Haber

Fotoğraf: REUTERS

Roma'da çirkin saldırı

Şampiyonlar Ligi'nde Galatasaray, deplasmanda Roma ile 1-1 berabere kalarak çeyrek final umudunu İstanbul'da oynayacağı Barcelona maçına taşıdı. 45. dakikada Ümit Karan'la ilk yarıyı 1-0 önde kapatan Galatasaray, 52. dakikada Cafu'nun golüne engel olamayınca sahadan beraberlikle ayrıldı.

● Roma Olimpiyat Stadı'ndaki karşılaşma sonrasında ise ortalık birden karıştı. İki takımın futbolcuları arasında başlayan kavga, güvenlik güçlerinin Galatasaraylı futbolcuları coplamasıyla büyüdü. Olaylar sırasında Futbol Federasyonu Başkanı Haluk Ulusoy ve Türk gazeteciler de tartaklandı. ■ *Spor'da*

Ek 21. Örnek Haber

ROMA - GALATASARAY MAÇI SONRASINDA YAŞANANLAR ŞAMPİYONLAR LİGİ TARİHİNE KARA BİR LEKE OLARAK GEÇTİ

Olimpiyat Stadı'nda utanç saatleri

ARİF KIZILYALIN

ROMA/İSTANBUL - Roma ile G.Saray arasındaki "tatlı-sert" 90 dakika bittiğinde herkes, futbolcuların fotoğ değiştirip çeyrek final için birbirleriyle yarı dilemesini bekliyordu ki Olimpiyat Stadı bir anda arenaya dönüşüverdi. Saat 22.50'de başlayıp gece yarısı bastırılan futbol kavgası, Şampiyonlar Ligi tarihine kara leke olarak geçti.

Roma'da dakika dakika...

22.50 Arjantinli Batistuta ve eski G. Anteplı Lima, G. Saraylı oyunculara **'filî'** ve **'sözlü'** saldırıda bulununca saha kenarı karıştı. Antrenör Eser Özaltındere ile Ümit karşısında yere düştükleri anda İtalyan görevlilerce tekmelendiler. Capello'nun, Özaltındere'nin saçını çektiği görüldü. Karşısında Arif İtalyanlara tekme ile yanıt verince polis futbolcuları çoğladı. Emre kendisini zor polise yumruk attı.

22.55 Kapalı tribündeki taraftarlar basın tribünündeki spor yazarlarına tükürdü. Maç izleyen Roma Büyükelçisi **Necati Utkan**'ın konumuna saldırıldı. G. Saray Başkanı **Mehmet Cansun**, Futbol Federasyonu Başkanı **Halûk Ulusoy** ve yöneticilerin bulunduğu tribüne İngilizce ve İtalyanca küfredildi.

23.00 Tünel girişinde **Capone**, Emre ve **Berkant** polislerce dövüldü, olayın Roma Emniyet Müdürü tarafından körüklendiği iddia edildi. Yere düşen 3 oyuncunun tedavisi koridorda yapıldı. Maçın Yunan gözlemcisi **Manos Mavrokoukoulakis** G. Saray'ın soyunma odasının önüne geldi ve İtalyanları uyarmak **"Burası futbol alanı. Kurallarınızı başka yerde işletin"** dedi. Polis, aralarında AA muhabiri **Serhan Bolelli**'nin de bulunduğu Türk gazetecileri coplad.

23.10 Ancak, UEFA'nın sıkı üzerine basın toplantısına gecikmeli olarak geldi. Ancak İtalyan gazetecilerin, olaylarla ilgili **'yanlı'** sorularına sinirlenip **"Amigolak yapıp olayı bizim üzerimize yıkmak istiyorsunuz"** dedi ve soyunma odasına indi.

23.20 Olayları görüntüleyen 4 Türk gazeteci, tribün kapısını kırdıkları güvenlikçisiyle tartışılarak gözaltına alındı. Araya giren G.Saray 2. Başkanı Fatih Altaylı, sorgulanan spor yazarlarının serbest bırakılmasını sağladı.

23.50 Galatasaray kulübü, polis tarafından dövülen futbolcuların için doktor raporu almak istedi. Bunun üzerine, İtalyan kalabalığın uyarısı ile polis, Galatasaraylıların pasaportlarına el koyda. Çıpsine tutuklanmak istendi.

00.30 Gergin bir temasımca Dışişleri Bakanı **İsmail Cem**, G. Saray Başkanı Mehmet Cansun'a telefonla arayıp **"Türk Dışişleri devrede. İtalya'ya nota verdik"** mesajı gönderdi. Devlet krizi yaşanması olasılığı üzerine İtalyanlar pasaport toplamaktan vazgeçti.

01.30 G.Saray seyircisi 2.5 saat sonra, futbol takımı ise soyunma odasında bekletildi. Polis, Roma seyircisini dağıtmak için ses bombası attı.

02.00 UEFA yetkilileri, polisle görüşüp tüm sorumluluğu üzerine aldı ve G.Saray'ın statları ayrılması için direktif verdi. Polis yine karşı çıktı. Türk Dışişleri'nin onayı ve UEFA'nın tavrı üzerine izin verildi. G. Saraylı yöneticiler, takımın İstanbul'a gönderilmesi için girişimde bulundu, bu kez de açılı krizi yüzünden dönüş dün gerçekleşti.

Polisten UEFA kurtardı

ROMA/İSTANBUL - G.Saray, dün öğle saatlerinde İstanbul'a dönerken havalanında coşkuyla karşılandı. Statta 3 saate yakın **'rehin'** tutulan G.Saray kafilesi, Dışişleri Bakanlığı'nın girişimleri ve UEFA'nın çabaları sonucu kamp yapılan otele döndürüldü. UEFA temsilcisi Manos'un **"Yetkilerimi kullanıyorum. Sorumluluk UEFA'nın, polis çekilsin"** sözü Romalıların geri adım atmasını sağladı. Roma Emniyeti, yaralanan polisler nedeniyle G.Saraylı futbolcular için suç duyurusunda bulundu. Maç sonrası doktorlar, G.Saraylı futbolcuların **'oynayamaz'** raporu verdiler. G. Saray'ın Trabzon maçı, Barcelona sınavı düşünülerek ertelendi. UEFA Disiplin Kurulu, olaylı maç için 22 Mart'ta toplanacak.

Ek 22. Örnek Haber

REUTERS

Romalılar Galatasaray'ın başarısını hazmedemedi

Saldırılarda Emre Aşık ve Berkant uzun süre kendilerine gelemedi. Polis taraftarlarla birlikte G.Saraylı futbolcu ve yöneticileri tartakladı.

Galatasaray, zorlu Roma deplasmanında 1-1 berabere kalarak Avrupa Şampiyonlar Ligi'nde çeyrek finale yaklaşırken, sahada sarı-kırmızılı futbolcular, tribünde ise Türk basın mensupları saldırıya uğradı. Futbolcuların soyunma odalarına yöneldiği sırada, eski Gaziantepsporlu futbolcu Lima'nın küfür ve kışkırtmasıyla başlayan olaylar kavgaya dönüştü. Lima, başta Arif olmak üzere Galatasaraylı futbolculara saldırırken, İtalyan polisi, olaya müdahale etmeye çalışan yardımcı antrenör Eser Özaltındere ve futbolcuları tartakladı. Kaptan Bülent, Emre ve Kerem, polis tarafından sert müdahaleye maruz kaldı. Galatasaray yöneticisi Abdurrahim Albayrak Avrupa'nın ortasında canlarını zor kurtardıklarını ifade ederek, "Bizi linç etmek istediler. Futbolcularımız polis tarafından coplandı. Can güvenliğimiz yok." diye konuştu. Dışişleri Bakanı İsmail Cem, İtalya Dışişleri Bakanlığı'na protesto notası vereceklerini açıkladı.

DEVAMI SPOR 1'DE

Ek 23. Örnek Haber

Avrupa'nın göbeği Roma'da Galatasaray'a linç girişimi!

Maçtan sonra Romalı futbolcular ve teknik heyetle birlikte İtalyan polisi G.Saray'a saldırdı. Emre, Capone, Ümit, Berkant ve Kerem toplandı. Teknik Direktör Capello'nun ağır darbesine maruz kalarak yere düşen antrenör Eser Özaltındere ezilmekten son anda kurtuldu.

Dünya medeniyetinin beşiği Roma'da G.Saray'a çirkin saldırı. Karşılaşmanın 1-1 berabere bitmesinden sonra Romalı futbolcular ve teknik heyet, futbolcularımıza saldırdı. Olayı G.Antepspor'da daha önce forma giyen Lima başlattı. Brezilyalı oyuncu başta Arif olmak üzere Sarı-Kırmızılı yedek oyuncular ve teknik heyete hem küfür etti, hemde üzerlerine yürüdü.

Roma'nın dünyaca ünlü Teknik Direktörü Capello'nin ise kaleci antrenörü Eser Özaltındere'nin saçını çekerek yere indirmesi herkesi çok şaşırttı. Özaltındere, kargaşanın içerisinde ezilmekten son anda kurtuldu.

Devreye giren İtalyan polisi olayı soyunmak yerine futbolcularımızı toplamaya başladı. Özellikle Capone, Ümit, Berkant Kerem ve Emre'ye yap darbelerine maruz kaldı. UEFA yetkililerinin devreye girmesi üzerine G.Saraylı futbolcular, tribünden atılan taşlar altında zor da olsa soyunma odasına gitti. Sarı-Kırmızılı futbolcular, koridorda polisler tarafından da tartaklanınca UEFA gözlemcileri G.Saray'ın soyunma odasına kadar girdi.

Olayı vahşet olarak değerlendiren UEFA yetkililerinin, ayrıntılı bir rapor yazacakları öğrenildi. Roma kulübünün büyük bir ceza alması bekleniyor. Ayrıca saldırıya maruz kalan futbolcularımız olmasına rağmen İtalyan polisi suç duyurusunda bulundu. Polis ayrıca soyunma odasında futbolcularımızı sorguya çekti. Bu arada tribünde de Türk hasım menseupları tartaklandı. Olaylara Türkiye'den ilk tepki, Dışişleri Bakanı İsmail Cem'den geldi. İsmail Cem, Roma'da çok üzücü olaylar yaşandığını belirterek, "İtalya Dışişleri Bakanlığı'na protesto notası vereceğiz." diye konuştu.

Ek 24. Örnek Haber

İtalyanlar bunu ilk defa yapmıyor

Behram Kılıç | İstanbul

G.Saraylı futbolcuların Roma'da uğradıkları saldırının bir benzerine, **1983-84 sezonunda** İtalyan ekibi İnter'le karşılaşan Trabzonspor'da maruz kalmıştı.

Şampiyonlar Ligi'nde sahasında temsilcimiz G.Saray ile 1-1 berabere kalan İtalyan ekibi Roma'nın bazı futbolcularının ve statta görevli polis memurlarının Sarı-Kırmızılı futbolculara yönelik saldırılarının yankıları sürerken İtalyanlar, benzer bir davranışa yıllar önce oyuncu olarak sahne olan İnter-Trabzonspor maçında da başvurmuşlardı.

İtalyanlar, 1983-84 yılında İnter takımıyla UEFA Kupası 1. turunda eşleşen Trabzonspor'a da benzer muamelede bulunmuşlardı.

Zenga, Bergomi, Baresi, Altobelli, Muller gibi kalburüstü kadrosuyla ilk maç için Trabzon'a gelen İnter'i Karadeniz ekibi 88. dakikada Tuncay'ın attığı golle 1-0 mağlup etmişti.

İnter'in cezası sebebiyle Cesena şehrinde oynanan rövanşta ise İtalyanlar saha içinde başta kaleci Şenol Güneş olmak üzere Trabzonlu oyuncuları tekme tokat dövmüşlerdi. Maçın Doğu Almanhakemi Scheurrel ise olaylara çanak tutmuş, 47. dakikada Altobelli'nin penaltı, 87. dakikada da Collovati'nin golleriyle İnter tur atlamıştı. Karşılaşma sonrası ise gazetelerde Şenol Güneş'in taş bandajlı fotoğrafları yer almıştı. O dönem Trabzonspor'un kalesini koruyan A Milli Takım Teknik Direktörü Şenol Güneş yaptığı açıklamada, Roma-G.Saray maçında yaşananların üzüntü verici olduğunu söyledi. Güneş, "Bu olayları bütün dünya gördü. Hiçbirşey saklı kalmadı. İnter ile oynadığımız maçta benzer olaylar bizim de başımıza gelmişti. Ancak şiirinte olmadığı için sesimizi kimseye duyuramamıştık. G.Saray ise bu görüntüler sayesinde hakkını arayacaktır." dedi.

Ek 25. Örnek Haber

FIFA daha ağır olaylarda bile ihraç kararı vermedi

İtalyanlar, Galatasaraylı oyuncuları tartaklamıştı.

2002 deki Roma-G.Saray maçındaki olaylar unutulmadı.

FIFA'nın İsviçre maçındaki olaylar nedeniyle Türkiye'ye 4 yıla kadar uluslararası müsabakalardan men cezası vereceği iddiaları, akıllara 1985'teki Heysel Faciası'nı getirdi. FIFA, Belçika'da oynanan ve 39 kişinin ölümüyle sonuçlanan maç sonrası İngiltere'ye sadece üç yıl ceza vermişti.

FIFA Başkanı Sepp Blatter'in Türkiye'yi hedef alan açıklamalarının ardından FIFA'nın geçmişte verdiği cezalar tartışılmaya başlandı. Türkiye için dört yıla kadar men cezası düşündüğü iddia edilen FIFA, 29 Mayıs 1985 yılında Belçika'da yaşanan Heysel faciası için İngiltere'ye beş yıl men cezası vermişti.

Şampiyon Kulüpler Kupası finali başlamadan önce Liverpoollu taraftarlar, Juventuslu taraftarlara saldırınca 39 kişi ölmüştü. FIFA, bu büyük facia için Liverpool ve İngiliz Futbol Federasyonu'na beş yıl uluslararası müsabakalardan men cezası vermişti. Diğer bir olayda ise, 13 Mart 2002'de Şampiyonlar Ligi'nde oynanan Roma-G.Saray maçında G.Saraylı taraftarlar maç bitiminde tekme tokat dayak yemişti. İtalyan polisinin de karıştığı olaylarda FIFA, önce Roma'ya üç, maç saha kapatma, Totti ve Lima'ya üç, Batistuta'ya bir maç ceza verdi. Roma'nın itirazı sonucunda saha kapatma cezası bir maça indirildi. 2004'te yine Roma, Şampiyonlar Ligi'nde oynadığı Dinamo Kiev maçında olay çıkardı. Roma tribünlerinden atılan yabancı madde hakem Anders Frisk'in kafasını yarınca maç tatil edildi. FIFA, Roma'ya hükmen yenilgi ve iki maç saha kapatma cezası verdi.

12 Nisan 2005'te ise İnter ile Milan Şampiyonlar Ligi çeyrek finalinde çıkan olaylar için UEFA, İnter'e dört maç seyircisiz oynama cezası verdi. Öte yandan Yunanistan, Danimarka ve Ukrayna maçları sırasındaki tribün olayları nedeniyle FIFA'nın göndediği uyarılar ile son raporlar ışığında Türkiye'nin en fazla 5 maç saha kapatma cezası alabileceği, ihraç kararının ise çok küçük bir ihtimal olduğu öğrenildi. **Spor Servisi**

G.Saray, Roma Olimpiyat Stadı'ndan zor çıkmıştı.

Roma, bu olaylardan sonra sadece 1 maç ceza aldı.

Ek 26. Örnek Haber

Görüntüler medyaya dağıtıldı

Futbol Federasyonu, Türkiye-İsviçre maçı sonrası çıkan olaylarla ilgili stadyum güvenlik kameraları tarafından tespit edilen görüntüleri medyaya dağıttı. F.Bahçe Kulübü'nden alınan iki adet kaset CD'ye çevrilerek akşam saatlerinde, aynı anda medyaya verildi. Ancak görüntülerin net olmaması dikkat çekti.

'ABARTILACAK KADAR BÜYÜK BİR KARGAŞA YAŞANMADI

Türkiye Futbol Fedarasyonu Başkanı Levent Biçakcı, Türkiye-İsviçre maçında çıkan olayları tasvip etmediğini ancak olayların da abartıldığını ifade etti. İsviçre'nin DSR 1 Televizyonu'nda yayınlanan Arena programında konuşan Levent Biçakcı, Türkiye Futbol Federasyonu bünyesinde de bir soruşturma yürütüldüğünü bildirdi. Tüm dünyada basının tarafsız olduğunu savunan Biçakcı, "Türkiye'de basın, tıpkı İsviçre'de olduğu gibi dilediğini yazmakta ve yorumlamakta özgür. Nasıl İsviçre Federasyonu bazı basın yayın organlarının yaptığı kışkırtıcı yayına engel olma gibi bir sorumluluğa sahip değilse, biz de benzer konumdayız." dedi. Avrupa medyasının olaylara tek yanlı baktığını söyleyen Biçakcı, "Bu olaya iki takımın oyuncuları ve kenar yönetimdeki kişiler karıştı. Bir güvenlik zaafı olduğunu düşünmüyorum. Ne bir tek taraftar ne de bir tek güvenlik görevlisi bu olayların içerisine girmiş durumda." şeklinde konuştu.

Öte yandan FIFA Disiplin Komitesi, olaylara karıştıkları gerekçesiyle, Türk Milli Takımı Yardımcı Antrenörü Mehmet Özdilek ile oyunculardan Alpay Özalan ve Emre Belözoğlu, İsviçre Milli Takımı oyuncularından Benjamin Huggel ve Stephan Meyer'in savunmalarını istedi. FIFA Disiplin Komitesi, Türkiye Futbol Federasyonu'na gönderdiği yazıda, Mehmet Özdilek'in tünele giderken Valon Behrami ve Benjamin Huggel'e tekme attığı, Alpay Özalan'ın Marco Streller'i tekmelemeye çalıştığı ve tüneldeki olaylara karıştığı, Emre Belözoğlu'nun ise tüneldeki olayların içerisinde yer aldığı için savunma vermeleri gerektiğini belirtti.

Bu arada Futbol Federasyonu'nun milli takımlardan sorumlu yöneticisi Davut Dişli, hiçbir akıl ve kanıta dayanmayan suçlamaları hak etmediğine inandığını söyledi. Profesyonel bir yönetici olmadığını ifade eden Dişli, "Bu fahri görevi ve hizmeti ülkem adına yapmaktayım. Yapılan teknik hataların bile sorumluluğunu almaya hazırım." dedi. **Spor Servisi**

Ek 27. Örnek Haber

İngiliz dedektif olayların sorumlusu olarak holiganları gösterdi

G.SARAY'IN SUÇU YOK

BBC'ye konuşan dedektifler, iki kişinin ölümüyle sonuçlanan kavgada Türk taraftarlarının suçu olmadığını açıkladı. İngiltere Başbakanı Tony Blair, yaşanan tatsız olayları "Korkunç" ifadesini kullanarak değerlendirdi.

GALATASARAY, Leeds United arasındaki UEFA Kupası yarı final maçı öncesi çıkan olayların sorumluları belirlendi; holiganlar... İngiltere'den gelen dört sivil dedektifin, İstanbul'da İngiliz holiganlarını izlediği ortaya çıktı. Dedektiflerden biri, olayın sorumlusunun G.Saraylı taraftarların olmadığını söyledi.

BEKLEMİYORDUK

Leeds'li holiganları saptamaya çalışan dedektiflerin, iki kişinin ölümü ile biten olaylar sonrası stresse girdikleri belirtildi. Maç için İstanbul'a gelen West Yorkshire Emniyet Müdürü Steve Matthews, Türk polisine güvendiklerini vurgularken, "4 bin polis görevlisinin bulunduğu İstanbul'da böyle bir hadise beklemiyorduk. Şoke olduk" diye konuştu.

İCABINA BAKARLAR

BBC'ye konuşan İngiliz dedektiflerden biri, Leeds taraftarını stat içinde sakin olmaya çağırdı ve önceki gün Taksim'de yaşanan kötü olaylardan Galatasaraylı taraftarların sorumlu olmadığını söyledi. Dedektif, "Türk polisi bu işin icabına bakar" dedi.

BAŞBAKAN BLAIR BAŞSAĞLIĞI DİLEDİ

İngiltere Başbakanı Tony Blair, Taksim'de meydana gelen olayları "Korkunç" olarak değerlendirdi. Blair, yaptığı açıklamada olayları kınarken, kavgada ölen iki Leeds United'lı taraftarın ailesine başsağlığı diledi, taziyetlerini bir yazıyla iletti.

Faruk ZABCI / LONDRA

Ek 28. Örnek Haber

İngiliz basını ikiye bölündü

Misafir misafirliğini bilmeli

İKİ Leeds taraftarının İstanbul'da çıkan olaylar sonucu ölmeleri üzerine tabloid bulvar gazetelerinin kışkırtıcı ve saldırgan yayınlarına karşılık, ciddi İngiliz basını, konuya daha soğukkanlı yaklaşarak, "Çuvaldızı kendimize batıralım" tutumu izledi.

Telegraph on Sunday Gazetesi yazarlarından Thedore Dalymple "Barbarlar stadyum kapılarında" başlıklı yazısında, İngiliz taraftarların gerçekten çok kötü davrandıklarını, bunun sonucunda iki Leeds taraftarının haklı olarak ortaya çıkmış kötü şöhretin bedelini canlarıyla ödediklerini belirtti. Yazar, Türkiye'den ayrılırken pantolonlarını indirip TV kameraları karşısında soyunarak poz verenlerin, hem bulundukları ülkenin insanlarına, hem de kendi kayıpları olan ölmüş arkadaşlarına büyük saygısızlık ettiklerini bildirdi.

The Independent Gazetesi'nde Cole Moreton tarafından kaleme alınan yazıda, Leeds'lilerin içkili halleriyle ortaya koydukları davranışların ve konuşma biçiminin, Türk gençlerinin hiç de kaldıramayacakları türden olduğunu, Leeds'lilerin ise, ne kadar kışkırtıcı göründüklerini bilmediklerini ifade etti.

The Observer Gazetesi, Eugan Ferguson'un kaleminden çıkan analizde, "Konuklar gülüyor, küfrediyor, pantolonlarını indiriyorlardı. Ancak bütün bunlar Türkiye'de komik değildi, bunlar ölümcül hatalar" denildi. Türkler'le yapılmış röportajlara da yer veren gazete, bu kişilerin Leeds'lilerin bağıra çağıra küfür etmelerinin, pantolonlarını indirip sağlarını-sollarını yoldan geçen kadınlara-kızlara göstermelerinin çevreyi ne kadar rahatsız ettiğine ve öfkeyi nasıl kabarttığına dair ifadelerine yer verdi. Gazete, bir gencin, "Bunları yapmak, bizim geleneğimizde suratımıza atılmış bir tokat kadar ağırdır" dediğine işaret etti.

Ek 29. Örnek Haber

Onlar da bıçak kullandı

Galatasaray-Leeds United maçı öncesinde Taksim'de 2 holiganın öldürülmesiyle ilgili olarak yakalanan zanlılardan 5'i tutuklandı. Saldırganlar adliyeye götürülürken "Onlar da bıçak kullandı, Türk Bayrağı'nı yaktılar" diye bağırdılar.

GALATASARAY'ın Leeds United ile oynanacak UEFA Kupası cevrik final maçı öncesinde Taksim Meydanı'nda 2 İngiliz holiganın ölümüyle ilgili olarak yakalanan zanlılardan 5'i tutuklandı. Saldırganlar adliyeye getirilirken, "Onlar da bıçak kullandı. Türk Bayrağı'nı yaktılar, biri tabirik etti" diye bağırdılar.

Asayiş Şube Cinayet Bürosu'ndaki sorgu ve diğer işlemleri tamamlanan 18 kişi, Beyoğlu Cumhuriyet Başsavcılığı'na getirilerek önce saat 10.30'da şahıslara çıkarıldı. Polis yetkilileri, tutuklanan Ali Emir Demir, Kazım Dalga, Orhan Baltı, Süleyman Aydın ve Gökhan Güven'in hayati tehlike devam ettiğini, tedavi edildiği hastanelerden taburcu edilenlerin ise gözaltına alındıklarını bildirdi.

HEPSİNDE BIÇAK VARDI

Tutuklanan Ali Emir Demir, Orhan Baltı, Süleyman Aydın, Süleyman Gökhan Güven, Kazım Dalga hastanelerden taburcu edilince gözaltına alındılar. Hasan Altun, Murat Tuluş ve Ebrahim Emrah Kazgaoğlu ise tedavileri sürdükleri hastanelerde tutuklandı. Emniyet Müdürlüğü'nden yapılan bir açıklamada "Bir katil değildi. Bir holigan değildi. Onlar Türk Bayrağı'na yaktılar, biri tabirik etti. Dalyanna geldik" diyen bu kişiler, "Bir bıçak çektiniz. Ondan mı vardı?" sorusuna ise "Hepsinde bıçak vardı" karşılığını verdiler.

Holigan değiliz

Tutuklanan zanlılar, Cevan Baltı için hazırlanan Ali Emir Demir'in gaspın ortaklan görünüp, Yoğun güvenlik önlemleri altında adliyeye getirilen Kazım Dalga hüzün fotoğrafını kahvesinde mırıldı: "Biz holigan değiliz" diye bağırdı.

Cehennemin Adamları'na tam sayfa

Liderleri Kara Murat

İSTANBUL'da geçen hafta bir başka tarafıma başkalarının dikkatsizliğiyle ölümüyle sonuçlanan, kalkışanlarla Türk vatanda yakın arkadaşlığı meydan savaşının perde arkası İngiltere'de yazar gösterdi yazarlarının The Sunday Times gazetesinde tam sayfa yazıldı. Gazete Londra ve Aydın Polisini tarafından anlatan yazının "Cehennemin Adamları" başlıklı araştırma raporlu yazısında, Ölümün bu ülkeli kavgasını anlatıyor. "Kara Murat" lakaplı terörün liderliğindeki "Mac için tutuklanmışlar" yakınlığı belirtiliyor. Bu gelecek Leeds United taraftarlarıyla ve onların sorkuluk için bir cinayetin tazeridi olduğu belirtilen yazıdan çarpıcı bölümler şöyle:

● Tatil bir ses fısıltıyla

konuşan Türk, cinayetin nasıl organize edildiği anlatmaya başladı. "Kara Murat" lakaba adlı bir kişi 400 kişilik Deniz Galatasaray taraftarından oluşan "Maç için Selanik'e gidiyorum" gerekçesiyle bilet aldığını söyledi. "Leeds'liler tuzaklık yaparsa gözlerimiz görmesin için kararlaydık" dedi.

● Cinayetle ulaşan yine üyeleri hakkında cop bulundurmaktan, saldırmak Leeds'lilerle ilgilenmiş, "Bu yaptıkların gerekliliğini sordular. Ama en başta herkes sana saldırıyı korkuttu dedim."

● Çıkan kavgayı gençlerden olmasın bu çete çevre semtlerde elli gençlerle sayılıyor. Üyeler, rakip taraftarlarıyla karşılaştıkları yerlerde çete liderlerinin bir düşüne bayılıyor. Her elli gençten "Arap" kod adlı biriri üstleri var. 10-20 yaş arası gençlerden oluşan üyeler bir "Murat"la konuşuyor. "Durun" diyorsunuz bıçkınca başkası saplanıp öldürülünce suçu çekmek sağlamak gözüyor ve rakiplerin cebelliğini kesmiş eylemi olarak kabul ediliyor.

● Kara Murat'ın, "Baba ayağı" denilliyor ve büyük saygınlık çok beceriklı olduğu söylüyor. Sunday Times'ın yaptığı açıklamada Leeds taraftarlarıyla ilgili ilk bıçaklanın saldırıdan sonra takıyor kurvet çağırdığını belirtti. Takımlarda kan dökülmesine bağlıların bıçak dolu kavgalarından sonra sorumlu olduğunu öne sürüyor.

● 20 yaşındaydı, 1.80 boyunda, sayıf bıkat gibiydi kan yaşlı. Murat, "Kavgaya gelip de kimse bu şekilde hareket edemez. Sarhoş olup vurdular sandı. Bayrağımızın üstüne attılar. Kaybedilmesine izin vermeyiz. Bir kez yere yıkıldı. Başka ülkelerde bıçak gerçek insanın olabilir ama burada öyleydi" diyor.

Ek 30. Örnek Haber

Beş yıl önce Alanya'ya yerleşen İngiliz Flack ailesi, Cimbom'a destek verdi

Holiganların yaptığı ayıp

Türk vatandaşlığı için müracaat eden aile Galatasaraylı olmaktan gurur duyuyor. Anne Flack, "İngiliz basını karalama kampanyası yapıyor. Buna rağmen UEFA'da da final oynarız" dedi...

TÜRKİYE GERÇEK VATAN

Ek 31. Örnek Haber

"KARA LİSTE" POLİSİN İHMALİ

İNGİLİZ polisinin, sabıkalı holiganların listesini Türk polisine 24 saat geç ikmeyle bildirdiği öğrenildi. Leeds'te polise yakın kaynaklar, yasaklılar listesinde Taksim'de bıçaklanarak öldürülen Christopher Loftus ve Kevin Speight'ın adlarının da bulunduğuna dikkat çektiler. Bu iki ismin İngiltere'de de maçlara alınmadıklarını belirttiler. İngiliz kaynakları, polisin, gönderdiği faksın içlerinde iki İngiliz kurbanın da bulunduğu 16 kişilik bir grubun Türkiye'ye girmesinden bir gün sonra Türk polisinin eline geçtiğini söyledi. "Faks 24 saat erken gitseydi, Christopher Loftus ve Kevin Speight sınırdan geri çevrilecek ve Taksim'deki olayda ölmeyeceklerdi" dediler. ■ **Faruk ZABCI**

Ek 32. Örnek Haber

Dünya onları çok iyi tanıyor

Türkiye haklı

Briegel : Türk taraftarlar sakindir

Bild : İngilizler en kavgacı seyirci

Westfaelischer Anzeiger:

Yanlış adama çattılar

Pforzheimer Zeitung:

Tabloid basın kışkırtıyor

Trierischer Volksfreund:

İntikam peşindeler

Ek 33. Örnek Haber

Holigan tarihçesi

FANATİK İngiliz taraftarların çıkardığı olayların bazılarının dökümü şöyle:

1975: Leeds United, Bayern Münih maçında çıkan olaylar nedeniyle Avrupa Kupaları'ndan dört yıl men cezası aldı.

1983: Hollanda'nın Rotterdam Kenti'nde Tottenhamlı taraftarların çıkardığı olaylarda 30 kişi yaralandı.

1985: Brüksel'de Heysel Stadı'nda Liverpool-Juventus Şampiyon Kulüpler Kupası finali öncesi İngilizler İtalyanlar'ın bulunduğu tribüne saldırdı. 39 kişi sıkışarak yaşamını yitirdi.

1986: Everton, Manchester United ve West Ham'lı taraftarları taşıyan feribotta kavga çıktı, 5 kişi bıçaklandı.

1989: Hillsbrough Stadı'nda, taraftarlar bariyerleri kırdı: 95 ölü, 200 yaralı.

1993: Hollanda-İngiltere Dünya Kupası eleme grubu maçı öncesi 1000 İngiliz taraftar tutuklandı.

1999: Glasgow'da İngiltere-İskoçya Dünya Kupası maçı öncesi 160 kişi tutuklandı.

Ek 34. Örnek Haber

Adalılar'ın KARA LİSTESİ

05.04.1902-GLASGOW
İskoçya-İngiltere milli maçından sonra çıkan olaylarda 25 kişi öldü.

09.03.1946-BOLTON
Bolton ile Stoke takımları arasında oynanan İngiltere Kupası maçında 33 kişi ezilerek öldü.

02.01.1971-GLASGOW
Celtic-Glasgow maçından sonra, stadın çıkış kapılarında meydana gelen olaylarda 66 kişi ezilerek öldü.

11.05.1985-BRADFORD
Bradford City-Lincoln City maçı sırasında çıkan yangında 55 kişi öldü, 200 kişi yaralandı.

29.05.1985-BRÜKSEL
Heysel Stadı'nda oynanan Juventus-Liverpool Şampiyon Kulüpler Kupası final maçından bir saaat önce iki takım taraftarları arasında çıkan olaylarda 39 kişi öldü, 600'den fazla taraftar yaralandı.

15.04.1989-SHEFFIELD
Liverpool-Nottingham Forest arasında oynanan İngiltere Kupası yarı final maçında çıkan olaylarda 96 kişi hayatını kaybetti, 200 kişi yaralandı.

25.06.1998-LENS
Dünya Kupası'nda Almanya-İngiltere maçı öncesinde çıkan olayda holiganlar Daniel Nivel adlı polisi öldürdü. 3 holigan 10 yıl hapse mahmuk oldu.

Ek 35. Örnek Haber

HOLİGAN vahşetleri

İşte, akıllardan çıkmayan 1985 yılındaki "Heysel faciası"

■ Hırçınlıkları ve çıkardıkları olaylar nedeniyle tüm dünya tarafından yakından tanınan İngiliz holiganların son durağı İstanbul oldu. Başta İngiltere olmak üzere gittikleri bir çok ülkede de olaylar çıkaran ve zaman zaman büyük can kayıplarına yol açan holiganlar tarih boyunca bir çok kara lekeye imza attılar.

■ 1985'te Brüksel'de meydana gelen unutulmaz Heysel faciası da holiganların eseriydi. Şampiyon Kulüpler Kupası finalinde Juventus-Liverpool maçından bir saat önce Heysel Stadı'nda İtalyan ve Belçikalı futbolseverlere sataşan holiganların çıkardığı olaylarda 39 kişi öldü. Bu olaylardan sonra İngiliz takımları 5 yıl Avrupa kupalarında oynamama cezası aldı.

Ek 36. Örnek Haber

İNTİKAM ÇIĞLIKLARI ATIYORLAR

TABLOİD KAFALILAR

Sorumsuz İngiliz tabloid gazeteleri, iki holiganın ölümünü kan davasına dönüştürdü. Türk işyerlerine saldırılar başladı.

Bayrak yakma alışkanlıkları

İngiliz futbol serserileri, bayrak yakarak olay çıkarmaya beyliyor. Fransa'da oynanan Dünya Kupası sırasında da Tunus bayrağını yakmışlar ve Fransız polisiyle çatışmışlardı.

Halkı tahrik ediyorlar

Bulvar gazetesi olarak tanımlanan tabloid gazeteler, özellikle birinci sayfalarında olayı çarpıtar yalan başlıklarla vererek İngiliz halkını Türkiye'ye karşı çirkin bir şekilde tahrik ediyorlar.

Olay Türk halkını da üzdü

Türk halkı her türlü tahrikte bulunan, olay çıkaran, hatta Türk bayrağına bile hakaret eden holiganların ölümünden büyük üzüntü duydu ve katillerin yakalanması için tepkisini ortaya koydu.

Terim'e yer vermediler

Kamuoyunun bu duyarlılığını Galatasaray Teknik Direktörü Fatih Terim de maçtan sonra "Keşke o 2 kişi ölmeseydi de biz maçı kaybetseydik" diyerek dile getirdi. Ama o tabloid kafalar bu insancıl sözlere haberlerinde yer bile vermedi.

UEFA'ya baskı yapıyorlar

Leeds yöneticileri de tabloid kafalara uyarak Türk taraftarların gelişini engellemek için UEFA'ya baskı yapıyorlar. İngiliz gazeteleri daha şimdiden "Yasaklandınız" diye manşet atıyorlar.

Tehdit, taciz ve saldırı

Tahriklere uyan çok sayıda İngiliz, Londra'daki Büyükelçiliğimiz'e telefonla küfür yağdırdı. Türk işyerlerine yapılan tehditle birlikte, Leeds ve York'ta iki kebapçının camları kırıldı. ■ 24'te

Ek 37. Örnek Haber

Alman basını, olayların sorumlusu olarak İtalyanları gösterdi

VAHŞİ POLİS

Roma-G.Saray maçı sonrası çıkan olaylara "Dayak skandalı" başlığı altında geniş yer veren Bild gazetesi, polisin sert tutumunu gözler önüne serdi. İtalyan gazeteleri ise olayın diplomatik boyut kazandığını belirtti.

ROMA maçı sonrası İtalyan polisinin saldırılarına hedef olan G.Saray'ın uğradığı haksızlık Avrupa basınında ses getirmeye devam ediyor. Alman basını, çıkan olaylarda İtalyanları sorumlu tutarken ünlü Bild gazetesi, "Roma'da dayak skandalı" başlığı ile konuya ışık tutma. Alman basınının yorumları şöyle...

ALMANYA BASINI

Bild: Dayak skandalı

"Roma'da dayak skandalı: Polis neden bu kadar vahşi davrandı. Kavganın çıkmasına Ayhan'a saldırın Lima neden oldu. Batistuta, kameralar önünde Emre'ye yumruk attı."

Frankfurter Rundschau: Türkler kaçtı

"Türkler mahşeri kaçtı. Roma polisi iki G.Saraylı futbolcular arasında kavga çıktı. Batistuta, Emre'ye vurmasından dolayı değil de vurulan kameralara yakalanmasından dolayı öfkeliydi."

Die Welt: Diplomatik kriz

Roma'daki kavga, diplomatik krize dönüştü. Olayları Lima'nın başlattığı ileri sürülüyor. Dışişleri Cem İtalyan polisini, İtalyan polisi ise Galatasaraylı Emre'yi suçladı."

Süddeutsche Zeitung: UEFA el koydu

"Skandal maçın görüntülerine UEFA el koydu. İtalyan polisi ile futbolcular arasında kavga çıktı. Batistuta Emre'ye yumruk attı."

H. Abendblatt: Roma skandalı

"İtalyan polisler ve Romalı futbolcular G.Saraylı yönetici ve oyuncuları dövdü."

H. Morgenpost: Deli gibi

"Görün skandalı. İtalyan polisler deli gibi Türk futbolcu ve yöneticileri coplad."

DANİMARKA BASINI

B.T gazetesi: Faşistler

"Türk oyuncular, İtalyan polisi tarafından coplandı. Olaylar iki ülke arasında küçük de olsa diplomatik krize neden oldu. Dışişleri Bakanı İsmail Cem, 'Olaylar sanki Mussolini'nin Faşist İtalyası'nda yaşandı' dedi."

İTALYA BASINI

La Gazetta dello Sport: Avrupa'dan atın

"Şimdi o utanmaz kulüpleri Avrupa'dan atın. Türk bakın polisimizi faşistlikle suçluyor. Asıl o kendi polislerine bakın. Saha kenarında Türkiye'nin G.Saray takımını değil gerillalığa girmeyi hayal formalı dayakçı çetesini izlediik."

Corriere dello Sport: Türkler saldırdı

"Türkler maç sonrasında memurdular. Bindiklerine ekip otosü gibi gülüyorlardı. Daha sonra polise saldırdılar."

Il Messaggero: Cehennemi yaşadık

"Cehennemi yaşadık" başlığını kullanan gazete, Roma Teknik Direktörü Capello'nun G.Saray kalecisi antrenörü Eser Özaltınlıoğlu'yu saçlarından tutmasını "Kendisini yumruklardan korumak istiyordum dünün yetiştiği yer saçları oldu" savunmasını yaptığını yazdı.

Corriere dello Sera: Roma arbedesi

"Roma arbedesi Türkiye ile İtalya'yı yine kavgaya itti" başlığını kullanırken, İtalyan İçişleri Bakanı Claudio Scajola'nın olayı önemsemeyip "Bir bardaktaki fırtına kopartılmasın" sözlerine yer verdi.

La Stampa: Kavgayı göremedi

Gazete başyazısında, İsmail Cem'in sözlerini eleştirerek "Herhalde Türk bakanın olaylar yaşanırken televizyonu kesildi, kavgayı göremedi" yorumunu yaptı.

La Repubblica: Futbol savaşı

"Türkiye, futbol savaşı. Romalılar Emre'ye karşı."

Il Messaggero: Diplomatik olay

"Roma-G.Saray diplomatik olay. Batı ve Lima büyük riskler."

İsmail ERELL - Kemal DOĞAN
Ünsal TURAN - Reha ERUS

Ek 38. Örnek Haber

Rüşvetçi Roma

Roma Savcılığı, Roma Kulübü Başkanı Franco Sensi hakkında rüşvet davası açılmasına karar verdi. Sensi, 25 hakeme Rolex saat hediye etmekten yargılanacak.

UEFA tarafından G.Saray maçında yaşanan olaylar nedeniyle büyük ceza alması beklenen Roma Kulübü, bu kez rüşvet vermekle suçlanıyor. Roma Savcılığı, G.Saraylı Mondragon, Emre ve Ümit hakkında güvenlik güçlerine karşı gelmek ve tahrikten suç duyurusunda bulunduktan kısa bir süre sonra, Roma Başkanı Franco Sensi ve Genel Direktör Fabrizio Lucchesi'yi yargılama kararı verdi. Torino Savcılığı'nın 2000 yılında açtığı soruşturmaya göre, Sensi ve Lucchesi, 1999 Noeli'nde İtalya 1. Ligi'nde görev yapan ve aralarında Pierluigi Collina'nın da bulunduğu 25 hakeme, 10'ar bin dolarlık altın Rolex marka saat hediye ederek, rüşvet girişiminde bulundular. Torino Savcılığı, saatlerin Roma'dan gönderildiği gerekçesiyle dosyayı Roma Savcılığı'na gönderdi.

Reha ERUS

Ek 39. Örnek Haber

Belalı çıktılar

Leeds'in büyük hatası

LEEDS'İN, Taksim'de kavga çıkaran İngilizler'i İstanbul'a bilet vererek getirdiği, ancak "biletsiz" diye deklare ettiği ortaya çıktı. Kavgada ölen Loftus ve Speight de UEFA'nın "kara listesi"ndeydi.

Polisin de ihmali var

TOPLAM 120 İngiliz sınır dışı edildi. Her ülkede olay çıkaran, maçlara sokulmayan holiganların İstanbul'a geldikleri bilindiği halde, polisin yeterli önlem almaması tepki yarattı. **2, 3 VE SPORDA**

Ek 40. Örnek Haber

Federasyon yetkilisi Davies, "Olayların sorumlusu bizimkiler" dedi

İngiliz'in acı itirafı

BBC'ye konuşan İngiltere Futbol Federasyonu'nun ikinci adamı Davies, "Türkler ile çok maç oynadık. İlk kez böyle bir olay oldu. Suçu bizimkilerde aramalıyız" dedi

Euro-2000 için alarm verildi

Önceki gece yaşanan olaylar için İngiltere Futbol Federasyonu'ndan itiraf gibi bir açıklama yapıldı. Federasyonun ikinci adamı David Davies, "Türk takımlarıyla bugüne kadar defalarca maç yaptık. Gittik, geldik, olay olmadı. Burda olay çıktıysa, burada faturayı bizimkilerde aramak gerekir" ifadesini kullandı. Bu arada, Euro-2000 yetkilileri de, İngiliz ve Türk taraftarların birarayа gelmemeleri için geniş önlemler alınacağını açıkladı.

Erzik'ten Leeds'e uyarı

FIFA İcra Kurulu Üyesi ve UEFA Asbaşkanı Şenes Erzik, maç öncesi çıkan olaylar için, "Bunlar G.Saray'ın başarısını gölge düşürmek isteyenlerin tahrikidir" yorumunu yaptı. Leeds Başkanı Ridsdale'in "Rövanşı Türk taraftar gelmesin. Güvenliklerini garanti edemeyiz" ifadesini de eleştiren Erzik, "Güvenliği garanti etmek zorundalar. Aksi takdirde maçın başka bir şehirde oynanması da dahil, bazı önlemler düşünülür" diye konuştu.

Gelenlerin çoğu holigan

İstanbul'a gelen İngiliz taraftarların çoğunluğunun holigan olduğunu belirten Erzik, "Amaçların tahrik etmek ve kavga çıkarmak. Ancak hiç bir şey iki insanın ölmesini mazur gösteremez. Bunun ardından bir takım tedbirler gelebilir" ifadesini kullandı. Bu arada, maçtan önce BBC'nin internette yaptığı ankette, "Bu maç oynanmalı" diyenlerin oranı % 57.7 olurken, "Oynanmasın" diyenlerin oranı ise % 42.3'te kaldı. ● GALİP ÖZTÜRK

Capone, Şampiyonlar Ligi'nde Milan, UEFA Kupası'nda Mallorca maçlarından sonra G.Saray formasıyla üçüncü golünü yine Sami Yen'de Leeds'e att

Ek 41. Örnek Haber

Futbolcuları bile holigan

Kaldıkları otelde hesaplarını, **Atatürk** resmine sakal-bıyık yaptıkları paralarla ödemeye kalktılar

Büyük küstahlık

'Bu size az bile'

Ek 42. Örnek Haber

İngiliz polisi ülkedeki Türkler'in güvenliğini sağlamaya çalışırken emniyetten yükselen bir ses de 'İngiltere holigan sorununu inkar ediyor' dedi.

İngiliz Emniyeti'nin özeleştirisi

'HOLİGANLAR yüz karamız'

İngiliz Emniyet Müdürü Curtis, holiganların olaysız bir yurtdışı ziyaretini görmediğini söyleyerek 'ben ve meslektaşlarım onlardan utanıyoruz' dedi

İNGİLTERE'NİN, EURO-2000'le irtibatından sorumlu en üst adamı Emniyet Müdürü Eddie Curtis, İngiliz holiganlarının yurtdışında karıştıkları olaylar yüzünden kendisinin ve meslektaşlarının utanç duyduklarını söyledi.

Yurtdışında yaşanan her olayın ardından İnglizler'in ulus olarak inkarcı bir tavır aldığını belirten Curtis şöyle konuştu: "Türkiye'de yaşanan kötü bir trajediydi. Bu olaya özel bir yorum getiremedim. Fakat şunun kabul edilmesi gerekiyor ki, içimizde yaşayan bir azınlık yurtdışında sürekli olaylara neden oluyor. Bu davranışlar sadece taşkınlıktan ibaret değil. Bu azınlık aynı zamanda dehşet verici grup" dedi.

Emniyet Müdürü Curtis, holiganların olaysız bir yurtdışı ziyaretine tanık olmadığını belirterek, şunları söyledi: "Kendimize şaka yapmayı bırakıp bu sorunu içimizde çözmeliyiz. Pozitif bir şeyler yapmalıyız. Bunun adı da Avrupa'da daha sert ve daha fazla üniformalı anti holigan düzen. Eğer mazeretler öne sürerek holigan azınlığı inkar etmeye devam ederseniz. Bu kişiler hatalı davranışlarının kolayca kabul edilebileceği fikrine kapılmaya devam ederler" **Jan DEVLETOĞLU Zafer ÖZTÜRK (LONDRA)**

Ek 43. Örnek Haber

İğneyi kendilerine çuvaldızı bize...

İNGİLİZ BASINI günah çıkardı

Futbol ve şiddetin İngiltere'de iç içe olduğunu hatırlatan İngiliz basını, yaşanan tatsız olaylarda Türk taraftarların suçu olmadığını ifade etti

TIMES

"Şiddet, futbolun yan ürünü oldu"

İNGİLİZLER'in saygın gazetesi Times'ın Pazar günkü sayısında Times imzalı yazıda Leeds taraftarlarının 1975 yılında Paris'te çıkardığı olaylardan bu yana futbol şiddetinin manşetlerden düşmediği belirtildi. "O zamandan beri Leeds taraftarları tüm ulusu utandıracak şekilde holiganizmle ün yaptılar" denilen yazıda, şiddetin İngiltere'de futbolun bir yan ürünü olarak algılandığı söylendi.

TELEGRAPH

"İngiliz taraftarlar korkutmayı seviyor"

THEODORE Dalrymple imzalı yazı da "İngilizler'in şiddet olaylarıyla gün deme gelmesi şaşırtıcı değil. Giyinişle ri, yürüyüşleri ve konuşmalarıyla korkı yaymaya çalışıyorlar" denildi. "İngili: taraftarlarının gittiği yerlerde böyl olaylar çıkarması tesadüf değil" diyer yazar, "Hem kişisel olarak hem topl halde şiddet, İngiliz futbol kültürünür bir parçası halini aldı, tabii buna kültü denirse" yorumunu yaptı.

INDEPENDENT

"Gençlik, futbol ve içkinin sonu"

COLE Moreton tarafından kaleme alınan yazıda içki, futbol ve genç insanların bir araya gelmesinin, her zaman tehlikeli olduğuna dikkat çekildi ve "Geçen Çarşamba Türkiye'de bu karışımın sonuçları gerçekten trajik oldu" denildi. Taksim'deki olaylı geceyi özetleyen yazar, Leedsli taraftarların konuşma biçiminin, Türk gençlerinin kaldıramayacağı türden olduğunu özellikle vurguladı..

OBSERVER

"Holiganlar açık provokasyon yaptı"

"İSTANBUL'DA olanlardan bütür Türkler sorumlu değil" yorumundar sonra "Kendi rolümüze bakmakta ya rar var" denildi. İnsanların "dazlak ka falı, sarhoş" holigan görünce korku ve nefretle dolmasının normal olduğunu vurgulayan Ian Ridley imzalı yazıda "İngilizler'in İstanbul'da yaptıkların Türkler yapsa ne olurdu düşünün" de niyor ve İngilizler'in açık provokasyor yaptığı belirtiliyor. **Jan DEVLETOĞLU**

Ek 44. Örnek Haber

Otellere büyük gözaltı

İngilizler maç saatine kadar otelden dışarı çıkarılmad

TERBİYESİZ İNGİLİZLER

Taksim'de önceki gece olay çıkaran İngilizler, taşkınlıklarını dün de sürdürdü. Kaldıkları otellerden Ali Sami Yen'e götürülen holiganlar, gazetecileri görünce pantolonlarını indirerek edep yerlerini gösterdiler.

İSTANBUL polisi olayların bü yümemesi için güvenlik önlem lerini arttırdı. İngiliz Konsolos luğu da, Leeds United taraftarlarını otellerinden çıkartılmamasını isted Bunun üzerine taraftarlar, konakla dıkları Topkapı Eresin, Akgün, Mer cur ve Swissotel'den dışarıya salın madı. Sabahın erken saatlerinde maç saatine kadar içki içen ve taşkın lık yapan İngilizler, Çevik Kuvvet eş liğinde otobüslerle toplanarak Al Sami Yen Stadyumu'na götürüldü.

VALİ OTELDEN AYRILD

Akgün Otel'de kalmak için ik günlük rezervasyon yaptıra Erzincan Valisi Halil İbrahim Altınok ise, holigan tehlikesine karş otelde kalmadı. Vali Altınok eşi il birlikte makam otomobilinden inme den otelin kapısından ayrıldı.

Nebahat KOÇ-Celal YILDIZ
Recai KÖMÜR-Sedat ÖZKÖMEÇ

Ek 45. Örnek Haber

ÖZELLİKLERİ SAYMAKLA BİTMİYOR

Maçlarda çıkardıkları olaylarla gündemden düşmeyen çılgın İngiliz taraftarların özellikleri şöyle sıralanıyor: Özgüveni eksik, eğitimsiz, şiddete eğilimli, ayyaş, saygısız, küfürbaz.

Anavatanları İNGİLTERE

SON olaylarla yeniden gündeme gelen holiganizm, futbolu yüz yıldan fazla bir süredir tehdit ediyor. "Küçük grupların, bir fanatiklik durumunu bahane ederek kişilere, veya mülkiyete zarar vermesi" olarak tanımlanan holiganizm, özgüvenleri eksik, eğitimsiz, başkalarının haklarına kayıtsız ve şiddete eğilimli insanlarda görülüyor.

Kavram, 100 yıl kadar önce Britanya'da ortaya çıkmış. Daily News Gazetesi, maçlarda kavga çıkaran fanatiklere, Londra'da yaşayan kavgacı ayyaş Patrick Hooligan'ın ismini verip, 'holigan' kavramını başlatmış. Bu nedenle holiganlığın doğum yeri İngiltere sayılıyor.

Holigan avcısı kamera geliyor

AVRUPA Futbol Şampiyonası'nda şiddet olaylarının önüne geçebilmek için holigan avcısı akıllı kameralar kullanılacak. "Profil" adı verilen sistem, veri tabanına yüklenen sabıkalı holiganları kamera görüntüleriyle karşılaştırarak tespit ediyor.

Ek 46. Örnek Haber

Ön yargıya karşı el ele

Fatih Terim, "Ülke olarak herkes üstüne düşeni en ince ayrıntısına kadar yapmak zorunda" dedi.

Milli Takımlar Teknik Direktörü Fatih Terim, İsviçre maçı sonrası yaşananların ardından dün sabah FIFA Başkanı Sepp Blatter'in söyledikleri için "Blatter'in bu kadar duygusal bir yaklaşım içinde olmasını beklemiyordum. **Kasetleri izlemeden, iyi analiz etmeden bir ülkenin suçlanması kolay değildir. Soğukkanlı olmalıydı**" yorumunu yaptı.

Terim, Türkiye'nin olaylar nedeniyle ceza alıp almayacağı için "Blatter İsviçreli. FIFA ve UEFA İsviçre'de. Ama **doğru tektir. FIFA ve UEFA adil olacaktır.** Ülke olarak herkes üstüne düşeni en ince ayrıntısına kadar yapmak zorunda. Türkiye'ye karşı zaten bir ön yargı var. Siyasetçilerimize ve özellikle medyamıza büyük iş düşüyor. Hep birlikte hareket etmeliyiz" ifadesini kullandı. Bern'deki maçtan sonra kendisine küfür eden **Frei'ın İstanbul'daki rövanş öncesi gelip özür dilediğini belirten Terim, "Bu futbolcunun bana küfür etmediğini belirten beyanları medyada yer aldı. Soruyorum; suçlu olmayan kişi neden gelip özür dilesin?" dedi.**

Ek 47. Örnek Haber

YARGISIZ İNFAZ

FIFA'nın İsviçreli başkanı, ortada rapor bile yokken resmen tribüne oynadı: Türkiye şampiyonalardan men edilebilir

İSVİÇRE... Dünyanın 'tarafsız' tek ülkesi... FIFA... Dünya futbolunun 'tarafsız' tek patronu... Ancak FIFA'nın İsviçreli başkanı Sepp Blatter, maç sonrası pek de tarafsız davranmadı. Radyodan dinlediği maçın akabinde basın toplantısı düzenledi ve İstanbul'u Türkiye'ye verdi... Sözde 'Ben bir İsviçreli olarak' diye girdi ve devam etti:

ERZİK: BU KONUŞMANIN EŞİ BENZERİ YOK

"FIFA'NIN ceza kataloğu genişler, oyundan ihraca kadar gidebilir..." Blatter'in bu tehdit yoluyla ne yaptığı ve dünya "Türkiye 2008 ve 2010'dan men edilecek" diye yorumladığı UEFA 1. Adviyakamı Erzik 'İsviçre formatı'yla yapılan bu açıklama için "İlk kez böyle bir konuşma görüyorum" dedi...

HABERLERİ SPOR'DA

Federasyon çok tepkili

BIÇAKÇI: Bu ceza akıl... İsviçre dö... ...ezo dinledi. Oğuylar durduk yere bu noktaya gelmedi. Hakkımızı ...rsunu dek savunacağız.

MOSTUROĞLU: Verilecek en ağır ceza, soba kapatma ve para olur.

Sorumsuz sorumlu!

FEDERASYON Başkanı'nın sağlığına çağrı yaptığı bir dönemde futbolcuya çağrı yapan, beklentileri yükselten Federasyon Milli Takımlar Sorumlusu Ebrasi Dağı, görünen baş aktörü olarak gösteriliyor...

Almanya: Bu bir skandal

ALMANYA İçişleri Bakanı Schäb... olaylar yüzünden Türk futbolunun ihaneten zarar gördüğüne dikkat çekti: Maç sonrasındaki şiddet gösterileri tam bir skandaldır...

Ek 48. Örnek Haber

Sahtekar Leeds

Başkan Ridsdale'in güvenliği sağlamayacakları yönündeki açıklamasının balon olduğu ortaya çıktı

FANATİK'in görüştüğü Yorkshire Polisi Basın Sözcüsü, "Türkler gelsin, garanti veriyoruz" dedi

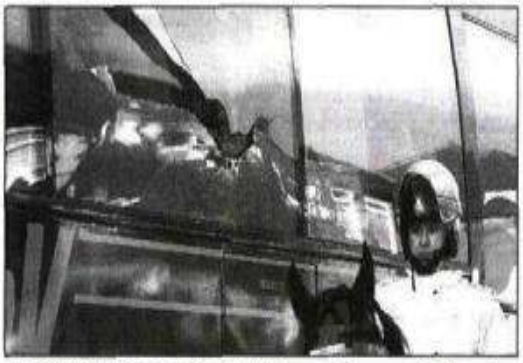
'Özel tedbirler alacağız'

'Başkan çok duygusaldı'

Ek 49. Örnek Haber

Terbiyesizler!

Taraftar istemediler, kabul ettik, 80 bilet dediler, 'Tamam' dedik. Buna rağmen otobüsümüzün camını kırdılar, televizyoncularımızı dövdüler

12 TUTUKLU: Otobüsüne saldıran 12 Leedsli taraftar İngiliz polisi tarafından tutuklandı.

Otobüsün camını kırdılar

OLAYI kan davasına dönüştüren holiganlar İngiltere'de de çirkin yüzünü gösterdi. Kanal D'den Burak Ersemiz, Vedat Yenerer ve kameraman Uygar Gürkan, holiganlar tarafından dövüldü. Kamerasını kıran holiganların elinden zor kurtulan Gürkan, kaçarak vahşilerin elinden kurtuldu. Ayrıca CNN Türk'ten Enis Durak ve Hürriyet'ten Halil Yetkinoğlu da saldırıya uğradı. Galatasaray'ın VIP bileti sahibi seyircilerin bulunduğu otobüse taşlı saldırıda bulunuldu.

Ek 50. Örnek Haber

'Her İngiliz holigandır!'

İngiltere'nin ciddi bir gazetesinde görev alan M.R. [illegible] ilmaz itiraflarda bulundu

M.R., "Bizler haklı çıkmak için her yolu denemekten kaçınmayız" diye konuştu

ELLAND ROAD'U ÇİÇEKLERLE DONATTILAR

Ağırlık derecesi 3 kategori

'UEFA'nın kararı adil değil'

Ek 51. Örnek Haber

Yarı Finale

Kan bulaştı

Sölene hazırlanıyorduk, kursağımızda kaldı, futbol terörü dün gece de Taksim Meydanı'nda hortladı; bilanço: 1 ölü, 6 yaralı

Lordlar tahrik etti, olaylar patladı

Yorumlar konuştu, beşiktaş susturdu

Spencer: Yaşananlar çok acı

Galatasaray da şoka girdi

ÇOK SAYIDA GÖZALTI:

KAVGA SOKAKLARA TAŞTI:

Ek 52. Örnek Haber

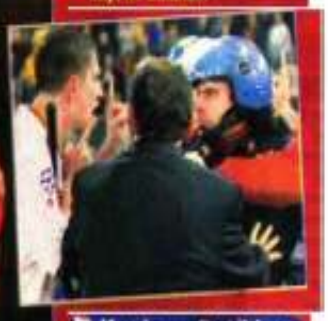
REZALET

İtalyanlar sahada başarısız oldular, bunu rezillikleriyle örtmeye çalıştılar. Yeni bir skandala daha imza attılar

Önce taşlı saldırı

HER ŞEY maç öncesinde başladı. Toplu olarak otobüsle Olimpiyat Stadı'na giden Galatasaraylı yöneticilerin aracı, taşlı saldırıya uğradı. Otobüsün camları kırılırken, Sarı-Kırmızılı kafilede yaralanan olmadı. Ancak yönetim, Romalı holiganların bu saldırısına büyük tepki göstererek, önlemlerin yetersiz olduğu konusunda şikayette bulundu.

Kıvılcım Batı'den

MAÇ bitti ancak skandal yeni başlamıştı. Stat dışındaki holiganlardan farksız davranan Batistuta'nın Emre'ye vurması, olayları başlatan kıvılcım oldu. Ardından, daha önce Galatasaray'da futbol oynayan ve az çok Türkçe bilen Lima'nın tahrik bunların üzerine tuz, biber ekti ve olayları büyütmesi gereken İtalyan polisi kavgayı daha da kışkırttı.

UTANIN! Türkler'i küçük gören, "Avrupalıyız" diye bilinmeyenler... Capone ve Berkant yerde, acılar içinde... Bu sahnelere bakıp, insanlığınızdan utanın...

Ek 53. Örnek Haber

Olay abartıldı

Milan İkinci Başkanı Galliani, "Türkiye-İsviçre maçındaki olaylar abartıldı. Biz Türkiye'de hep dostluk gördük" dedi

Yıldırım, yemekte Milan ve UEFA yetkililerine plaket verdi.

MİLAN'A DAVET

F.BAHÇE Kulübü, Milan takımının kafilesi ve maçın UEFA delegelerine yemek verdi. Başkan **Aziz Yıldırım**, Faruk Ilgaz Tesisleri'nde verilen yemekte yaptığı konuşmada, **Fenerbahçe Kulübü** tarihi hakkında bilgi verirken, 2007 yılında 100. kuruluş yılını kutlayacaklarını hatırlatarak, dostluk maçı için **Milan**'ı **Türkiye**'de çağırdı.

BRAVO GALLİANİ

MİLAN İkinci Başkanı **Adriano Galliani**, öneriyi olumlu karşılarken, **Türkiye-İsviçre** maçında yaşananların abartıldığını söyledi. Galliani, **Türkiye**'ye gelişlerinin bu olaylarla ilişkilendirilmek istendiğini, ancak **Türkiye**'ye giriş yaptıkları andan itibaren **her kesimden** dostluk gördüklerini ifade etti.

Adaletsiz

Ek 54. Örnek Haber

Ek 55. Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk Bildirgesi

TÜRKİYE GAZETECİLER CEMİYETİ

TÜRKİYE GAZETECİLERİ HAK VE SORUMLULUK BİLDİRGESİ

GİRİŞ:

Aşağıda tanımı yapıldığı üzere her gazeteci ve basın - yayın organı, gazetecinin haklarını savunmalı ve meslek ilkelerine uymalı, uyulmasını gözetmelidir. Basın - yayın organlarında, gazeteci olmadıkları halde çeşitli biçimlerde gazetecilik faaliyetine katılanlar ile dışarıdan Türkiye' ye ve Türkiye' den dışarıya dönük yayın yapanlar da bu sorumluluklar kapsamındadır. Basın yayın organları yöneticileri; genel yayın yönetmeni yahut müdürü, yazı işleri müdürleri yahut sorumlu müdürler, sıfatları ne olursa olsun, kuruluşlarında görevli gazeteciler ile yayınların meslek ilkelerine uygun olmasını gözetir. Gazetecinin hakları, halkın haber alma hakkının ve ifade özgürlüğünün; meslek ilkeleri ise dürüst ve doğru iletişimin temelidir. Meslek ilkeleri gazetecinin ve basın - yayın organlarının özdenetimini öngörür ve değerlendirme mercii öncelikle vicdanlardır.

A. İnsan ve yurttaş hakkı:

Herkes, bilgi edinme ve haber alma, özgür düşünce, ifade ve serbest eleştiri hakkına sahiptir. Düşünce ve ifade özgürlüğünün kullanılmasının başlıca yolu olan basın ve yayın özgürlüğü temel insan haklarındandır. Bu hakların demokratik hukuk devletinde anayasal güvence altında olması esastır.

B. Gazeteci tanımı:

Düzenli bir şekilde, günlük yahut süreli bir yazılı, görüntülü, sesli elektronik veya dijital basın ve yayın organında, kadrolu, sözleşmeli ya da telif karşılığı, haber alma, işleme, iletme veya görüş, fikir belirtme görevi üstlenen ve asıl işi ile başlıca geçim kaynağı bu olup, çalıştığı işletme ile ilgili yasalar karşısındaki konumu bu tanıma uygun olanlar gazetecidir. Basın ve yayın alanındaki her işletme, çalıştırdıkları gazetecileri, yasaların gazetecilere tanıdığı haklardan yararlandırmak zorundadır.

C. Gazetecinin sorumluluğu:

Gazeteci, basın özgürlüğünü, halkın doğru haber alma, bilgi edinme hakkı adına dürüst biçimde kullanır. Bu amaçla her türlü sansür ve otosansürle mücadele etmeli, halkı da bu yönde bilgilendirmelidir. Gazetecinin halka karşı sorumluluğu, başta işverenine ve kamu otoritelerine karşı olmak üzere, öteki tüm sorumluluklardan önce gelir. Bilgi ve haber ile özgür düşünce, herhangi bir ticari mal ve hizmetten farklı olarak toplumsal bir nitelik taşır.

Gazeteci, ilettiği haber ve bilginin sorumluluğunu üstlenir ve paylaşır. Gazetecinin özgürlüğünün içeriğini ve sınırlarını, öncelikle sorumlulukları ile meslek ilkeleri belirler.

D. Gazetecinin hakları:

1. Gazeteci tüm bilgi kaynaklarına serbestçe ulaşma ve kamu yaşamını belirleyen, halkı ilgilendiren tüm olayları izleme, araştırma hakkına sahiptir. Gazetecinin karşısına çıkarılacak gizlilik ve sır gibi engeller kamusal işlerde yasaya, özel işlerde açık ve ikna edici gerekçelere sahip olmalıdır.

2. Gazeteci, çalıştığı basın ve yayın organının kendisiyle yaptığı sözleşmede de kaydedilmiş olması gereken temel çizgisini dikkate alır. O temel çizgi dışındaki ve onunla çelişen veya orada açıkça belirtilmemiş olan tüm telkin, öneri, istek ve talimatları reddetme hakkına sahiptir.

3. Gazeteci, inanmadığı bir görüşü savunmaya veya meslek ilkelerine aykırı bir iş yapmaya zorlanamaz.

4. Gazeteciler, özellikle de yazı işleri çalışanları, basın - yayın işletmesinin işleyişini belirleyen, etkileyen önemli kararlardan haberdar edilmeli ve gereğinde kararların alınmasına katılmalıdır.

5. İşlevi ve sorumlulukları ışığında, gazeteciler örgütlenme hakkının yanı sıra görevinin maddi ve manevi güvencesini sağlayan kişisel sözleşme yapma hakkına sahiptir. Gazeteci ekonomik bağımsızlığını garanti eden toplumsal rolüne ve emeği ile yeteneğine uygun bir ücret almalıdır.

6. Gazeteci, kaynakların gizliliği ilkesi uyarınca, kaynağını açıklamaya ve tanıklık yapmaya zorlanamaz. Kaynak izin verdiği taktirde gizlilik ortadan kalkabilir. Kaynağı tarafından açıkça yanıltıldığı durumlarda gazeteci kaynağını açıklayabilir.

E. Gazetecinin temel görevleri ve ilkeleri:

1. Halkın bilgi edinme hakkı uyarınca, gazeteci, kendi açısından sonuçları ne olursa olsun, gerçeklere ve doğrulara saygı duymak ve uymak zorundadır.

2. Gazeteci; bilgi ve haber alma, yorum yapma ve eleştirme özgürlüklerini ne pahasına olursa olsun savunur.

3. Gazeteci; başta barış, demokrasi ve insan hakları olmak üzere, insanlığın evrensel değerlerini, çok sesliliği, farklılıklara saygıyı savunur. Milliyet, ırk, etnisite, cinsiyet, dil, din, sınıf ve felsefi inanç ayrımcılığı yapmadan tüm ulusların, tüm halkların ve tüm bireylerin haklarını ve saygınlığını tanır. İnsanlar, topluluklar ve uluslar arasında nefreti, düşmanlığı körükleyici yayından kaçınır. Bir ulusun, bir topluluğun ve bireylerin kültürel değerlerini ve inançlarını (veya inançsızlığını) doğrudan saldırı konusu yapamaz. Gazeteci; her türden şiddeti haklı gösterici, özendirici ve kışkırtan yayın yapamaz.

4. Gazeteci; kaynağını bilmediği bilgi ve haberleri yayınlamaz; kaynak açık olmadığında, yayınlamaya karar verdiği durumlarda da kamuoyuna gerekli uyarıları yapmak zorundadır.

5. Gazeteci; temel bilgileri yok edemez, görmezlikten gelemez ve metinlerle belgeleri değiştiremez, tahrif edemez. Yanlış, yanıltıcı ve tahrif edilmiş yayın malzemesi kullanmaktan uzak durur.

6. Gazeteci, bilgi, haber, fotoğraf, görüntü, ses, belge elde etmek için yanıltıcı yöntemler kullanamaz.

7. Gazeteci, kamuya mal olmuş bir şahsiyet bile olsa, halkın haber alma, bilgilenme hakkıyla doğrudan bağlantılı olmayan hiç bir amaç için, izin verilmedikçe özel yaşamın gizliliği ilkesini ihlal edemez.

8. Gazeteci, yayınlanmış her yanlışı en kısa sürede düzeltmekle yükümlüdür. Gazeteci, istismar edilmemesi, kötüye kullanılmaması ve kabul edilebilir boyutlar ile biçimde yapılması kaydıyla, cevap hakkına saygılı olmalıdır.

9. Gazeteci, kendisine güvenilerek verilmiş bilgilerin, belgelerin kaynaklarını, kendileri izin vermediği sürece, mesleki gizlilik ilkesi uyarınca, hiç bir şekilde açıklamaz.

10. Gazeteci, çalıntı, iftira, hakaret, lekeleme, saptırma, manipülasyon, söylenti, dedikodu ve dayanaksız suçlamalardan kesinlikle uzak durur.

11. Gazeteci, bir bilginin, haberin yayını ya da yayınlanmaması karşılığı hiçbir maddi veya manevi avantajın peşinde olamaz. Gazeteci, devlet başkanından milletvekiline, iş adamından bürokratına kadar haber kaynağı olarak da kabul edilen kişi ve kurumlarla iletişimini ve ilişkisini meslek ilkelerini gözeterek yürütür.

12. Gazeteci, mesleğini, reklamcılıkla, halkla ilişkilerle veya propagandacılıkla karıştıramaz. İlan - reklam kaynaklarından herhangi bir telkin, tavsiye alamaz, maddi çıkar sağlayamaz.

13. Gazeteci, hangi konuda olursa olsun, elde ettiği bilgileri geniş biçimde yayın konusu yapmadan kendi yararına kullanamaz. Mesleğini, ne şekilde olursa olsun, (yasaların ve yönetmeliklerin kendisine tanıdığı hakların dışında) ayrıcalıklar kazanmak amacıyla kullanamaz.

14. Gazeteci, her ne amaçla olursa olsun, tehdit ve şantaj gibi yollara başvurmaz. Gazeteci bu şekilde baskılara da karşı koyar.

15. Gazeteci her türlü baskıyı reddeder ve çalıştığı basın - yayın organındaki yöneticileri dışında kimseden işiyle ilgili talimat alamaz.

16. Gazeteci sıfatını taşımayı hak eden herkes meslek ilkelerine en yüksek seviyede uymayı taahhüt eder. Ülkesindeki yasalara saygılı olmakla birlikte, hükümet ve benzeri kurumların müdahalelerine kapalıdır. Mesleki olarak yalnızca meslektaşlarının ve kamuoyunun değerlendirmeleri ile bağımsız yargı organlarının kararlarını dikkate alır.

17. Gazeteci, devleti yönetenlerin belirlediği ulusal ve uluslararası politikalar konularında önyargılara değil, halkın haber alma hakkına dayanır. Onu mesleğin temel ilkeleri ve özgürlükçü demokrasi kaygıları yönlendirir.

GAZETECİNİN DOĞRU DAVRANIŞ KURALLARI

Haber-Yorum: Haber ile yorum ve görüş ayrımı açık yapılmalı, okurun ve izleyicinin neyin haber, neyin yorum olduğunu kolayca seçebilmesi sağlanmalıdır.

Fotoğraf - Görüntü: Fotoğraf ve görüntünün güncel olup olmadığı açık biçimde belirtilmeli, canlandırma görüntülerde de bu, izleyicinin fark edebileceği biçimde ifade edilmelidir.

Haber - İlan (Reklam): Haber ve yorum metinleri veya görüntüleri ile İlan - reklam amaçlı metinlerin ayrımı hiç bir karışıklığa yer bırakmayacak ölçüde yapılmalıdır.

Yargı: Hazırlık soruşturması sırasında soruşturmayı zaafa uğratıcı, yönlendirici biçimde haber ve yorumdan kaçınılmalıdır. Yargılama sürecinde de haberler her türlü ön yargıdan uzak ve kesinlikle doğruluğundan emin olunarak sunulmalıdır. Gazeteci yargı sürecinde taraf olmamalıdır. Yargı kararı kesinleşmedikçe, bir sanık suçlu ilan edilmemelidir. Haberlerde ve yorumlarda suçluymuş gibi değerlendirmeler yapılmamalıdır.

Çocuk: Çocuklarla ilgili suçlarda ve cinsel saldırılarda sanık, tanık ya da mağdur (maktul) olsun, 18 yaşından küçüklerin açık isimleri ve fotoğrafları yayınlanmamalıdır. Çocuğun kişiliğini ve davranışlarını etkileyebilecek durumlarda, gazeteci, bir aile büyüğünün veya çocuktan sorumlu bir başkasının izni olmaksızın çocukla röportaj yapmamalı veya görüntüsünü almaya çalışmamalıdır.

Cinsel saldırılar: Cinsel saldırı mağdurlarının fotoğrafları, görüntüleri veya kimlikleri, açık kamu yararı olmadıkça yayınlanmamalıdır.

Kimlik veya özel durum: Açık kamu yararı olmadıkça ve olayla doğrudan ilgisi, bağlantısı bulunmadıkça, bir insanın davranışı veya işlediği suç, onun ırkına, milliyetine, dinine, cinsiyetine, cinsel eğilimine, hastalığına veya fiziksel, zihinsel özürlü olup olmamasına dayandırılmamalıdır. Kişinin bu özel durumu, alay, hakaret, önyargı konusu yapılmamalıdır.

Sağlık: Sağlık konusunda sansasyondan kaçınmalı, insanları umutsuzluk veya sahte umut verecek yayın yapılmamalıdır. Tıbbi alandaki araştırmalar kesinleşmiş sonnuçlar gibi yayınlanmamalıdır. İlaç tavsiyesinde mutlaka uzmana danışılmalıdır. Hastanelerde araştırmalar yapan, bilgi ve görüntü almaya çalışan gazeteci, kimliğini belirtmeli ve girilmesi yasak bölümlere ancak yetkililerin izniyle girmelidir. Yetkilinin, hastanın veya yakınının izni olmaksızın hastane ve benzeri kurumlarda hiç bir yolla ses ve görüntü alınmamalıdır.

Hediye: Yayın Öncesi kararlarla ve yayınlarla ilgili önyargı, kuşku yaratacak her cinsten kişisel hediye ve maddi menfaat reddedilmelidir.

Müessese Çıkarı: Gazetecinin bir basın - yayın organındaki işlevini "Hak ve Sorumluluk Bildirgesi"ndeki hakları, sorumlulukları ve görevleri belirler. Gazeteci, bu mesleki çerçeve ile yayın organının çizgisi dışında, müessese çıkarı söz konusu olsa dahi, hiçbir faaliyete gönüllü olarak veya zorla katılmamalıdır.

Özeleştiri: Gazeteci ile basın - yayın organları, tekzip ve cevap hakkı gibi zorunlulukların dışında da, yanlışları düzeltmeli ve özeleştiri yapmalıdırlar.

Taraf olma: Gazeteci ve yayın organı, her ne nedenle ve her ne biçimde olursa olsun, taraf oldukları bir olaydaki konumlarını kamuoyuna açıkça belirtmelidir. Yayın organı yahut yorumcu, siyasi, ekonomik ve toplumsal tercihlerinin doğrultusunda yayın yapabilir. Bu durumda bu tavır açıkça ortaya konulmalı, ayrıca yorum ile haber - olay ayrımı kesin biçimde yapılmalıdır.

Özel hayat: Asıl olan kamu yararıdır. Özel hayatın gizliliğinin geçersiz sayılabileceği başlıca durumlar şöyle sıralanabilir:
a) Büyük bir suç yahut yolsuzluk üstüne araştırma ve yayın
b) Toplumu kötü etkileyici bir tutumla ilgili araştırma ve yayın
c) Toplumun güvenliğinin veya sağlığının korunması
d) İlgili kişinin sözleri yahut eylemleri sonucu halkın yanılmasının, yanıltılmasının veya yanlış yapmasının engellenmesi
Bu durumlarda dahi, özel hayatın kamuya açılan kesiti mutlaka konuyla doğrudan ilgili olmalı veya ilgili kişinin özel hayatının onun kamusal faaliyetini de etkileyip etkilemediği gözetilmelidir.

Bilgi-Belge: Doğrudan kamu yararı olmadıkça, sahibinin izni dışında belge, fotoğraf, ses yahut görüntü alınmamalıdır. Kamu yararı söz konusu olduğunda dahi, yukarıdakilerin başka hiçbir şekilde elde edilmeyeceğine kesin kanaat getirilmiş olması gerekir.

Haber için para: Gazeteci belge veya görüntü sağlamak amacıyla, bir suçla ilgili sanık, tanık veya onların yakınlarına para teklif etmemeli ve vermemelidir.

Sarsıcı durumlarda: Üzüntü, sıkıntı, tehlike, yıkım, felaket ya da şok halindeki insanlar söz konusu olduğunda gazetecinin olaya yaklaşımı ve araştırması insani olmalı ve gizliliklere uyularak duygu sömürüsünden kaçınılmalıdır.

Suçlu yakınları: Gazeteci, sanıkların ve suçluların akrabalarını, yakınlarını, olayla ilgileri olmadıkça veya olayın doğru anlaşılması için gereği bulunmadıkça teşhir etmemelidir.

İntihar olayları: İntihar olayları hakkında haber çerçevesini aşan ve okuyucu veya izleyiciyi etki altında bırakacak nitelikte ve genişlikte yayın yapılmamalıdır. Olayı gösteren fotoğraf, resim veya film yayınlanmamalıdır.

Ekonomik, mali bilgi: Yasalarla yasaklanmış olmasa dahi, gazeteci elde ettiği ekonomik - mali bilgileri geniş biçimde yayınlanmadan önce kendisinin yahut yakınlarının çıkarları için kullanmamalıdır. Gazeteci, kendisinde ve yakınlarında bulunan hisse senedi ve benzeri mali araçlar konusunda, yayın organındaki sorumluları bu menkul kıymet sahipliği hakkında doğru bilgilendirmediği sürece yayın yapmamalıdır. Gazeteci, hakkında haber ve yorum yazdığı ya da yazmayı tasarladığı taşınır ve taşınmaz kıymetlerin doğrudan veya dolaylı alım satımını yapmamalıdır.

Ambargo: Önceden görme - Off the record:

Gazeteci, kendi çabasıyla elde etmedikçe, bir kaynağın verdiği bilgi veya belgenin yayınlanma tarihi konusundaki isteğe uymalıdır. Gazeteci, röportaj, haber, yorum veya görüntü, yayın şekli ne olursa olsun, hazırlığını yayın organındaki sorumlular dışında, kaynağı da dahil kimseye denetlettirmekle yükümlü değildir. Gazeteci, açıklanmaması kaydıyla (off the record) verilen bilgiyi ve sarf edilen sözleri yayınlamamalıdır.

Rekabet: Gazeteci, rekabet nedeniyle de olsa, bir başka gazeteciye bilinçli ve açık, mesleki zarar vermekten kaçmalıdır. Bir meslektaşının yayınını engelleyici davranışlarda bulunmamalıdır.

Kaynak gösterme: Gazeteci, başta haber ajansları olmak üzere, bir meslektaşının ve herhangi bir yayının sunduğu bilgileri kullandığında mutlaka kaynağı belirtmelidir.

Gazeteci olmayanlar: Bir yayın organında, sürekli veya zaman zaman, gazetecilik kapsamına giren alanlarda faaliyet gösterenlerin asıl sıfatları, asli işleri uygun şekilde belirtilmeli, kamuoyu onların temel konumu hakkında bilgilendirilmelidir.

Özdeşleşme: Gazeteci, uzmanlık alanı ne olursa olsun öncelikle gazetecidir. Polis muhabiri, polis veya sözcüsü, spor muhabiri kulüp yöneticisi veya sözcüsü, herhangi bir partiden sorumlu muhabir onun üyesi veya sözcüsü gibi davranmamalı ve bu yönde, yayın yapmamalıdır.

Ek 56. Basın Meslek İlkeleri

BASIN KONSEYİ

BASIN MESLEK İLKELERİ

İletişim Özgürlüğünü ülkemizde insanca yaşamanın, saydam bir yönetime kavuşmanın ve demokratik sistemin temel koşulu sayan biz gazeteciler;
Kanun koyucunun veya öteki kurum ve kişilerin, İletişim Özgürlüğünü kısıtlamalarına, her zaman ve her yerde karşı çıkacağımıza kendi özgür irademizle söz vererek;
İletişim Özgürlüğünü, Halkın Gerçekleri Öğrenme Hakkı'nın bir aracı sayarak;
Gazetecilikte temel işlevin, gerçekleri bulup bozmadan, abartmadan kamuoyuna yansıtmak olduğunu göz önünde tutarak;
Basın Konseyi'nin kendi çalışmaları üzerinde hiçbir dış müdahaleye izin vermeme kararlılığını vurgulayarak;
Yukarıdaki bölümü de içeren Basın Meslek İlkeleri'ne uymayı, sözünü ettiğimiz temel inançlarımızın bir gereği saydığımızı, kamuoyu önünde açıklarız.

1. Yayınlarda hiç kimse; ırkı, cinsiyeti, yaşı, sağlığı, bedensel özrü, sosyal düzeyi ve dini inançları nedeniyle kınanamaz, aşağılanamaz.

2. Düşünce, vicdan ve ifade özgürlüğünü sınırlayıcı; genel ahlak anlayışını, din duygularını, aile kurumunun temel dayanaklarını sarsıcı ya da incitici yayın yapılamaz.

3. Kamusal bir görev olan gazetecilik, ahlaka aykırı özel amaç ve çıkarlara alet edilemez.

4. Kişileri ve kuruluşları, eleştiri sınırlarının ötesinde küçük düşüren, aşağılayan veya iftira niteliği taşıyan ifadelere yer verilemez.

5. Kişilerin özel yaşamı, kamu çıkarlarının gerektirdiği durumlar dışında, yayın konusu olamaz.

6. Soruşturulması gazetecilik olanakları içinde bulunan haberler, soruşturulmaksızın veya doğruluğuna emin olmaksızın yayınlanamaz.

7. Saklı kalması kaydıyla verilen bilgiler, kamu yararı ciddi bir biçimde gerektirmedikçe yayınlanamaz.

8. Bir basın organının dağıtım süreci tamamlanmadan o basın organının özel çabalarla gerçekleştirdiği ürün, bir başka basın organı tarafından kendi ürünüymüş gibi kamuoyuna sunulamaz. Ajanslardan alınan özel ürünlerin kaynağının belirtilmesine özen gösterilir.

9. Suçlu olduğu yargı kararıyla belirlenmedikçe hiç kimse "suçlu" ilan edilemez.

10. Yasaların suç saydığı eylemler, gerçek olduğuna inandırıcı makul nedenler bulunmadıkça kimseye atfedilemez.

11. Gazeteci, kaynaklarının gizliliğini korur. Kaynağın kamuoyunu kişisel, siyasal ekonomik vb. nedenlerle yanıltmayı amaçladığı haller bunun dışındadır.

12. Gazeteci görevini, taşıdığı sıfatın saygınlığına gölge düşürebilecek yöntem ve tutumlarla yapmaktan sakınır.

13. Şiddet ve zorbalığı özendirici, insani değerleri incitici yayın yapmaktan kaçınılır.

14. İlan ve reklam niteliğindeki yayınların bu nitelikleri, tereddüde yer bırakmayacak şekilde belirtilir.

15. Yayın tarihi için konan zaman kaydına saygı gösterilir.

16. Basın organları, yanlış yayınlardan kaynaklanan cevap ve tekzip hakkına saygı duyarlar.

Ek 57. Spor Müsabakalarında Şiddet ve Düzensizliğin Önlenmesine Dair Kanun

SPOR MÜSABAKALARINDA ŞİDDET VE DÜZENSİZLİĞİN ÖNLENMESİNE DAİR KANUN

Kanun No. 5149
Kabul Tarihi: 28.4.2004
Resmi Gazete Tarihi: 07.05.2004
Resmi Gazete Numarası: 25455

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam ve Tanımlar

Amaç

MADDE 1. - Bu Kanunun amacı; spor müsabakalarının yapıldığı alanlar ile bunların eklenti ve çevresinde müsabaka öncesinde, müsabaka esnasında veya sonrasında şiddetli rekabet ve bunun doğurduğu fanatizm sonucu patlayıcı, parlayıcı, yanıcı, yakıcı, kesici veya delici maddelerin kullanılmasının, şiddet ve düzensizliğin, kişilik haklarına, ailevi veya manevi değerlere yönelik hakaret, sövme ve aşağılayıcı slogan ve davranışların yer aldığı sporun ruhuna, ilke ve kurallarına uymayan kötü tezahüratın önlenmesi suretiyle huzur ve güvenliğin, kişi dokunulmazlığı ve kamu düzeninin sağlanmasına yönelik olarak alınacak önlemler ve uygulanacak yaptırımlarla ilgili usul ve esasları düzenlemektir.

Kapsam

MADDE 2. - Bu Kanun; spor müsabakalarının yapılacağı alanlarda uygulanacak güvenlik önlemlerini, yasak fiil ve davranışları, bunlara uygulanacak yaptırımları, spor kulüplerinin, taraftarların, taraftar derneklerinin, taraftar temsilcilerinin, spor federasyonlarının, yayın kuruluşları ile diğer ilgili kişi ve kurumların spor müsabakalarında şiddet ve düzensizliğin önlenmesine ilişkin hususlardaki görev ve sorumluluklarını kapsar.

Tanımlar

MADDE 3. - Bu Kanunda geçen;

Genel Müdürlük: Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünü,

Spor alanları: Spor müsabakalarının gerçekleştirilmesine elverişli müsabaka alanları ile seyircilere ait seyir alanları, sporculara ait soyunma odası ve diğer spor yapmaya elverişli alanlar ile bunların eklenti ve çevresini,

Federasyonlar: Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü bünyesinde faaliyet gösteren federasyonlar ile Türkiye Futbol Federasyonunu,

Spor kulüpleri: Belirli kurallara göre kurulan, üyelerinin her birinin yetki ve sorumlulukları belli olan, amatör veya profesyonel spor dallarında topluma hizmet veren; her yaş grubunun spor yapabileceği tesis, araç ve gereçlere sahip olan, yüksek performanslı sporcuların yetiştirilmesini hedefleyen kuruluşları,

Taraftar dernekleri: Her ne ad altında olursa olsun, bir spor kulübünü desteklemek amacıyla kurulan dernekleri,

Taraftar temsilcileri: Spor kulüplerinin kendi taraftarları arasından belirledikleri ve spor kulübünün bulunduğu yerdeki en büyük mülki idare amiri tarafından görevlendirilen kişileri,

İl spor güvenlik kurulu: Her ilde vali veya vali yardımcısının başkanlığında belediye başkanlığı, il jandarma komutanlığı, il emniyet müdürlüğü, gençlik ve spor il müdürlüğü, ilgili federasyon, il sağlık müdürlüğü temsilcileri ve gerekli görülecek spor kulüplerinin yetkilileri ile basın kuruluşlarının ve ilgili kamu kuruluşlarının temsilcilerinden oluşturulan kurulu,

İlçe spor güvenlik kurulu: Her ilçede kaymakam başkanlığında il spor güvenlik kurulunda yer alan kurum ve kuruluşların ilçedeki temsilcilerinden oluşturulan kurulu,

İfade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Esas Hükümler

Spor alanlarının düzenlenmesi

MADDE 4. - Spor alanlarında, sağlık ve güvenlikle ilgili her türlü düzenlemeyi yapmak görevi ev sahibi kulübe aittir.

Spor alanlarına, seyri engellemeyecek nitelikte, federasyonun bağlı olduğu uluslararası federasyonun talimatlarına uygun olarak, seyirci ile müsabakanın yapıldığı yer arasına tel, duvar, bariyer ve benzeri fiziki engeller konulabilir.

Fiziki engeller, ilgili güvenlik biriminin olumlu görüşü ve il spor güvenlik kurulu kararı ile kaldırılabilir.

Spor alanlarında; çocuklar ve engellilerin müsabakaları izleyebilmeleri için durumlarına uygun yerler tahsis edilir.

Spor alanlarında seyircilerin oturma yerleri numaralandırılır. Koltuk sayısı kadar bilet bastırılır ve satışa sunulur. Spor alanlarına kapasitenin üzerinde ve biletsiz seyirci alınamaz.

Spor alanlarında; güvenliğin sağlanması ve bu Kanuna aykırı davrananların tespiti amacıyla, spor alanlarının durumuna uygun olarak gerekli teknik donanımlar kurulur. Kurulacak güvenlik sistemlerinin giderleri, 1. Futbol Ligi ile tesis olarak fiziki yapısı uygun olan 2. ve 3. futbol liglerinde mücadele eden ev sahibi kulüpler tarafından karşılanır. Diğer tüm branşlardaki teknik donanımlar ise, spor tesisinin mülkiyetine veya kullanımına sahip bulunan kulüp, kurum ve kuruluşlar tarafından kurulur.

Spor tesislerinde hangi güvenlik sistemi veya teknik donanımın uygulanacağı yönetmelikle belirlenir.

Saha güvenliği

MADDE 5. - Spor kulüpleri, güvenliği sağlamaya yetecek sayıdaki güvenlik elemanlarını müsabaka öncesinden müsabakanın tamamlanıp seyircinin ve sporcuların tahliyesine kadar geçecek dönem içerisinde, müsabakanın yapılacağı yerde bulundurmak ve spor alanının iç güvenliğini sağlamakla yükümlüdürler.

Spor kulüpleri, bu Kanunda yer alan yükümlülüklerini yerine getirmek amacıyla müsabaka ve saha güvenliğinin sağlanmasına yetecek sayı ve nitelikte yasalar çerçevesinde özel güvenlik hizmeti satın almaya yetkilidir.

Spor alanlarında görev yapacak özel güvenlik teşkilatı personeli, 22.7.1981 tarihli ve 2495 sayılı Bazı Kurum ve Kuruluşların Korunması ve Güvenliklerinin Sağlanması Hakkında Kanunda belirtilen görev ve yetkileri haizdir. Bu Kanundan doğan görevlerinin ifası sırasında, özel güvenlik görevlilerinin ateşli silah taşımaları yasaktır.

Müsabaka güvenliği

MADDE 6.- Spor müsabakalarında alınacak güvenlik önlemlerinin yürütülmesi ve denetlenmesi konularında yetkili olmak üzere o yerin en büyük mülki amirince belirlenecek rütbeli emniyet görevlisi, müsabaka güvenlik amiri olarak görevlendirilir. Müsabaka güvenlik amiri, müsabakanın güvenliği ile ilgili tüm kişi ve kuruluşlarla gerekli koordinasyonu sağlamakla yetkili ve görevlidir.

Müsabakaların yapılacağı spor alanına, güvenlik güçlerince gerçekleştirilecek kontrolden sonra seyirci alınır. Spor alanlarının çevresinde, stadyum veya spor salonu girişleri ile turnike girişlerinde, müsabakayla ilgili olarak hakim kararı veya gecikmesinde sakınca olan hallerde mülki amirin yazılı izni ile genel güvenlik güçlerince veya genel güvenlik güçlerinin denetiminde, özel güvenlik güçlerince üst araması yapılır ve bu Kanunun amacına aykırı madde ve cisimlere el konulur.

Spor alanlarının dış güvenliği genel kolluk güçlerince, saha içi ve tribün güvenliği ise 5 inci maddeye göre oluşturulacak özel güvenlik birimlerince ve saha yetkililerince sağlanır. Kapı aramaları özel güvenlik güçleri tarafından yapılır. Müsabaka güvenlik

amirinin talebiyle emniyet güçleri, gerekli hallerde olayın meydana geldiği alanlara müdahale edebilir.

Emniyet teşkilatı tarafından; fanatizmin önlenmesi, faillerin tespiti, eylemlerin delillendirilmesi, verilen cezaların takibi ve bu Kanuna aykırı eylem ve davranışların engellenmesi amacıyla bilgi bankası oluşturulur ve toplanan bilgiler üç ayda bir ilgili federasyonlara bildirilir.

Spor kulüpleri, taraftar dernekleri ve federasyonlar ile diğer ilgililer emniyet güçlerince istenecek tüm bilgi ve belgeleri vermekle yükümlüdür.

Ev sahibi spor kulüplerinin sorumlulukları

MADDE 7. - Ev sahibi spor kulüplerince müsabakanın yapılacağı yerde, konuk takım seyircilerine bağımsız bir bölüm ayrılır ve taraftarlar arasında temas olmaması için ilgili spor federasyonları ve uluslararası spor federasyonlarının yönetmelik ve talimatları paralelinde gerekli önlemler alınır.

Federasyonların görev ve sorumlulukları

MADDE 8. - Federasyonlar, müsabakanın yapıldığı yerdeki temsilcileri vasıtasıyla, sporcu ve taraftarların güvenliği için gerekli önlemlerin aldırılması, denetlenmesi, bağlı olduğu uluslararası federasyonların talimatlarının uygulamaya konulması ve gerekli ek önlemler aldırılması konusunda il veya ilçe spor güvenlik kurulu ile koordinasyonun sağlanmasından yetkili ve sorumludur.

Kulüplerin bulundurmakla görevli oldukları özel güvenlik güçlerinin sayısı, gözlem kameraları ve benzeri teknik donanımların yerleştirilmesi il veya ilçe spor güvenlik kurulu tarafından, misafir takımın soyunma odaları ile seyirci yerlerinin belirlenmesi, bilet satışı, güvenlik ise ilgili federasyonların talimatıyla belirlenir. Kontrol ve denetim konusunda Federasyon yetkilidir.

Taraftar dernekleri

MADDE 9. - Her ne ad altında olursa olsun, bir spor kulübünü desteklemek amacıyla kurulan taraftar dernekleri, bu Kanunun amacına aykırı faaliyette bulunamaz.

Taraftar dernekleri, taraftarların spor ahlakı ve ilkelerine uygun biçimde sportif faaliyetleri izlemelerini sağlamaya yönelik eğitici faaliyetleri düzenlerler.

Taraftar temsilcileri

MADDE 10. - Spor kulüpleri, taraftarları arasından yeterli sayıda taraftar temsilcisi belirleyerek, bu kişilerin açık kimliklerini, adres ve adli sicil bilgilerini spor kulübünün bulunduğu yerdeki il veya ilçe emniyet müdürlüklerine bildirir.

Belirlenen kişiler, haklarında yürütülecek soruşturma sonucunda, bu görevi yerine getirmeye engelleri bulunmamaları halinde, en büyük mülki idare amiri tarafından taraftar temsilcisi olarak seçilir ve ilgili yerin il veya ilçe emniyet müdürlüklerine bildirilir. Taraftar temsilcileri, müsabaka öncesinden müsabakanın sonuçlanmasına kadar sorumlu bulundukları seyir alanında her türlü silah, kesici veya delici alet, sis bombası, ses bombası veya maytap gibi patlayıcı, parlayıcı, yanıcı veya yakıcı maddeler ile taş, metal gibi fırlatılabilecek veya yaralayıcı nitelikte sert cisim veya tehlike arz edebilecek diğer maddeler ile alkollü içecekler ve çevreyi kirletecek nitelikte konfeti ve benzeri cisimlerin kullanılmasının, ferdi veya toplu olarak, rakip takım ile taraftarlarını söz veya hareketlerle aşağılayıcı veya tahrik edici nitelikte hakaret ve sövme, kötü söz veya sloganla çirkin tezahüratta bulunulmasının engellenmesine yönelik önlemlerin uygulanmasında güvenlik güçlerine yardımcı olur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Spor Müsabakalarında Şiddet ve Düzensizliğe İlişkin Fiiller

Spor müsabakalarında satılması, kullanılması ve taşınması yasak olan madde ve cisimler

MADDE 11. - Spor alanlarında; her türlü silah, kesici veya delici alet, sis bombası, ses bombası veya maytap gibi patlayıcı, parlayıcı, yanıcı, yakıcı maddeler ile taş, metal gibi fırlatılabilecek veya yaralayıcı nitelikte sert cisim veya tehlike arz edebilecek veya müsabaka düzenini bozabilecek diğer maddeler ile alkollü içecekler ve çevreyi kirletecek nitelikte konfeti ve benzeri cisimler bulundurulamaz ve satılamaz.

Yukarıdaki fıkrada yer alan madde ve cisimlerin, spor müsabakalarının yapıldığı alanlara ve bu alanlardaki kapalı mekanlara sokulması, saklanması ve bu alanlar içerisinde taşınması veya kullanılması yasaktır.

Çirkin ve kötü tezahürat

MADDE 12. - Müsabakanın yapılacağı yerde veya yakın çevresindeki yollarda, meydanlarda, caddelerde veya benzeri yerlerde, toplu taşıma araçlarında, umuma açık diğer mekânlarda ferdi veya toplu olarak, rakip takım ile taraftarlarını, kulüp başkan ve yöneticilerini, antrenörünü ve sporcularını, hakemleri ve federasyon yöneticilerini, müsabakada görev yapan diğer kişileri, söz veya hareketlerle aşağılayıcı, tahrik ve taciz edici kötü söz niteliğinde slogan atılması ve çirkin tezahüratta bulunulması yasaktır.

Seyir güvenliğini ihlal

MADDE 13. - Açık alanlarda yapılan spor müsabakalarında; müsabaka alanının çevresinde bulunan ve insan hayatı açısından tehlike oluşturabilecek yerlerde müsabakaların seyredilmemesi için spor güvenlik kurulları gerekli önlemler alınmasını sağlar.

Usulsüz bilet satışı

MADDE 14. - Spor müsabakalarının yapıldığı alanlar çevresinde bilet satışı için ayrılmış yerler ile ilgili federasyon veya kulüp tarafından uygun görülen yerler ve görevliler dışında bilet satışı yapılamaz.

Spor müsabakalarında her ne surette olursa olsun, toplu veya organize biçimde rayiç bedelin altında veya üstünde, müsabaka biletinin temini, dağıtımı, bilette yazılı bedelin üstünde satılması ve kapasitenin üstünde seyirci alınması veya bu yerlere biletsiz seyirci kabul edilmesi yasaktır.

Yasak beyan ve demeçler

MADDE 15. - Spor kulübü başkan ve yöneticileri, idari veya teknik personeli veya sporcuları ile spor kulüplerinin taraftarlarınca kurulan derneklerin başkan ve yönetim kurulu üyeleri ve taraftar temsilcileri, yazılı veya görsel medyaya; kendi taraftarlarını kışkırtıcı, hakemleri, rakiplerini veya taraftarlarını tahrik edici veya aşağılayıcı şekilde beyan veya demeç veremezler.

Yayın yasağı

MADDE 16. - Spor müsabakalarını canlı olarak yayınlayan yayın kuruluşu ile diğer yazılı ve görsel yayın kuruluşları, bu Kanunun amacına aykırı nitelikteki afiş, pankart, söz, fiil ve davranışları yayınlayamaz. Canlı yayın halinde vuku bulan yasak söz, fiil ve davranışlar, haber amaçlı da olsa birden fazla yayınlanamaz.

Basın ve yayın organları; söz, yazı veya davranışlarla spor kulüplerini, taraftarlarını, spor adamlarını şiddete, kulüpler arası husumete veya suça teşvik edici eylem ve davranışlarda bulunamaz, eleştiri amacı dışında aşağılayıcı yorum veya haber yayınlayamaz.

Yasak fiiller

MADDE 17. - Müsabaka için seyircilerin alınmaya başlanmasından, müsabaka sonrası seyircinin tamamen tahliyesine kadar geçecek sürede ulusal veya uluslararası

federasyonların öngördüğü görevli kişiler dışında kalan kişilerin ve seyircilerin her ne şekilde olursa olsun müsabaka alanına girmesi yasaktır.

Spor ahlakına aykırı, tahrik edici, aşağılayıcı, dil, din, mezhep, ırk, cinsiyet, etnik ve siyasi ayrımcılığa yönelik söz sarf edilmesi veya bu mahiyette afiş veya pankartların müsabaka alanına veya yakın çevresine asılması yasaktır.

Yukarıda yazılı yasaklara aykırı davranan yabancı uyruklu kişiler sınır dışı edilir ve mensubu oldukları ülkenin diplomatik temsilciliklerine bilgi verilir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Ceza Hükümleri

Spor müsabakalarında kullanılması ve taşınması yasak olan maddeleri kullanma ve taşıma

MADDE 18. - Spor müsabakalarının yapıldığı kapalı veya açık alanlara 11 inci maddede sayılan maddeleri sokan kişilere; dört ay süreyle spor müsabakalarını seyirden men ve yedi yüzeli milyon lira, fiilin tekrarı halinde sekiz ay süreyle spor müsabakalarını seyirden men ve iki milyar beş yüz milyon lira idari para cezası verilir. Bu maddeleri kullanan kişilere; altı ay süre ile müsabakaları seyirden men ve bir milyar lira, fiilin tekrarı halinde bir yıl süre ile müsabakaları seyirden men ve üç milyar lira idari para cezası verilir.

Alınacak kararla bu kişilerin, spor alanlarına seyirci ya da başka bir sıfatla girmeleri yasaklanır. Bu kişiler, kararın kendilerine yazılı olarak tebliğ edilmesini müteakip spor müsabakalarına giremez.

Yasaklı olmalarına rağmen müsabakaya girmeleri halinde, faillere bir aydan bir yıla kadar hapis cezası verilir.

Konusu suç teşkil eden eylemlerin failleri hakkında ilgili kanunların hükümleri saklıdır.

Tedbirler

MADDE 19. - Üçüncü Bölümde belirtilen yasaklara uymayanlar hakkında; söz konusu fiil, müsabaka alanının seyirciye ayrılmış yerlerinde gerçekleştirilmiş ise bu kişi veya kişiler şartlar müsait olduğu takdirde yetkililer veya güvenlik görevlilerince müsabaka alanı dışına çıkarılır ve haklarında yasal işlemler başlatılır.

Bu kişi veya kişilerin müsabaka alanı dışına çıkarılmasına, şartlar uygun bulunmadığı takdirde durum her türlü kamera, fotoğraf makinesi gibi teknik araçlarla, tanıkla veya diğer belgelerle tespit edilerek ilgililer hakkında yasal işlem yapılır.

Açıkça anlaşılabilecek şekilde alkollü veya keyif verici madde kullanan kişiler müsabaka alanına alınmaz.

Usulsüz bilet satma

MADDE 20. - Diğer kanunlardaki hükümler saklı kalmak kaydıyla 14 üncü maddede öngörülen yasaklara uymayanlar ile sahte, kullanılmış, tahrif edilmiş veya benzer şekilde hazırlanmış olan müsabaka biletlerini satan, satılmasına aracılık eden, bu biletleri basan veya satışa hazırlayan kimselere altı aydan bir yıla kadar hapis cezası ve her bir bilet için iki yüz elli milyon lira ağır para cezası verilir. Suçun tekerrür etmesi durumunda bir yıldan üç yıla kadar hapis ve her bir bilet için bir milyar lira ağır para cezası verilir.

Seyir alanlarına kapasitesinden fazla veya bilette yazılı olan fiyatın üstünde bilet satışı yapılması halinde kulübe o müsabakaya ait toplam seyirci hasılatının (bu müsabakaya isabet eden kombine bilet satışı dahil) % 25'i oranında idari para cezası verilir. Kapasitenin üstünde seyirci alınması sebebiyle oluşan izdiham nedeniyle herhangi bir ölüm veya toplu yaralanma vuku bulması halinde bu idari para cezası % 50 oranında uygulanır.

Yasak beyan ve demeç verme

MADDE 21. - Diğer kanunlardaki hükümler saklı kalmak kaydıyla ve ilgililerin bağlı olduğu federasyonun tabi olduğu mevzuata göre verilecek disiplin cezaları dışında; 15 inci maddeye aykırı biçimde beyanat veren teknik personel ve sporculara beş milyar liradan elli milyar liraya kadar idari para cezası, diğerleri için ise ilk seferde üç aydan altı aya kadar spor müsabakalarını seyirden men ve beş milyar liradan otuz milyar liraya kadar idari para cezası, tekrarı halinde altı aydan bir yıla kadar spor müsabakalarını seyirden men cezası ile birlikte on milyar liradan elli milyar liraya kadar idari para cezası verilir.

Bu Kanun hükümlerine aykırı faaliyette bulunduğu tespit edilen dernekler hakkında 6.10.1983 tarihli ve 2908 sayılı Dernekler Kanunu hükümlerine göre yasal işlem yapılır.

Yayın yasağı

MADDE 22. – 16'ncı maddeye aykırı davranan görsel yayın kuruluşları hakkında 13.4.1994 tarihli ve 3984 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun; basın mensupları hakkında da 15.7.1950 tarihli ve 5680 sayılı Basın Kanunu hükümleri saklıdır.

16'ncı maddede yazılı eylemlerde bulunan gerçek kişilere her yayın için on milyar lira, tüzel kişilere ise; elli milyar lira para cezası verilir.

Yasaklara uymama

MADDE 23. – 17'nci maddenin birinci fıkrasına aykırı davranan kişilere beş yüz milyon lira, eylemin tekrarı halinde ise bir milyar lira idari para cezası verilir.

17'nci maddenin ikinci fıkrasına aykırı davranan kişilere bir milyar lira, tekrarı halinde iki milyar lira idari para cezası verilir. Fail, kulübün veya bir taraftar derneğinin mensubu ise suçun tekrarı halinde mensubu bulunduğu kulüp veya dernek hakkında da üç milyar lira idari para cezası verilir.

Spor alanlarının zarara uğraması

MADDE 24. - İşledikleri fiillerle müsabakanın yapıldığı spor alanının zarara uğramasına sebebiyet veren kişilere, altı ay spor müsabakalarını seyirden men cezası ile bir milyar lira, tekrarı halinde bir yıl süreyle spor müsabakalarını seyirden men ve iki milyar lira idari para cezası verilir. Fiilin ikiden fazla işlenmesi durumunda altı aydan bir yıla kadar hapis cezası ve beş milyar liradan on milyar liraya kadar ağır para cezası verilir.

Spor kulüpleri, müsabakanın yapıldığı spor alanının zarara uğramaması için her türlü önlemi almakla yükümlü olup meydana gelecek gerçek zararlar, zarara sebebiyet veren taraftarların mensubu bulundukları kulüpten tazmin edilir. Ayrıca zarar kadar idari para cezası da verilir.

Şiddet olaylarının vuku bulması

MADDE 25. - Kulüplerin müsabaka yaptıkları spor alanlarında şiddet olaylarının vuku bulması nedeniyle bağlı bulundukları federasyon tarafından kulübe verilen cezadan ayrı olarak, ilgili kulübe, o kulübün bir önceki sezon elde ettiği toplam seyirci hasılatının % 2'si oranında idari para cezası verilir. Yeni kurulan kulüplere verilecek idari para cezası bir sonraki sezon tahsil edilir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Çeşitli Hükümler

İstisna

MADDE 26. - Bu Kanunda belirlenen fiillerden dolayı futbol branşında spor kulüplerine verilmesi öngörülen cezalarla ilgili olarak; 17.6.1992 tarihli ve 3813 sayılı Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanunun 25 inci maddesi hükmü uygulanır.

Tecil

MADDE 27. - Bu Kanundaki hürriyeti bağlayıcı cezalar tecil edilemez ve paraya çevrilemez. Ancak, mahkemelerce 13.7.1965 tarihli ve 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanunun 4 üncü maddesinde öngörülen tedbirlerin uygulanmasına karar verilebilir.

Cezaların uygulanması

MADDE 28. - Bu Kanuna aykırı eylemlerde bulunanlar hakkında spor güvenlik kurulunun re'sen veya kendisine gelen şikayet ve ihbarlar üzerine yapacağı inceleme sonucunda mahallin en büyük mülki idare amiri tarafından ilgili hakkında bu Kanundaki idari para cezaları veya tedbirlerin uygulanmasına karar verilir.

Bu Kanunda yazılı olan idari para cezalarına dair kararlar ilgililere 11.2.1959 tarihli ve 7201 sayılı Tebligat Kanunu hükümlerine göre tebliğ edilir. Bu cezalara karşı tebliğ tarihinden itibaren yedi gün içinde idare mahkemesine itiraz edilebilir. İtiraz cezanın yerine getirilmesini durdurmaz. İtiraz üzerine verilen karar kesindir. İtiraz zaruret görülmeyen hallerde evrak üzerinde inceleme yapılarak en kısa sürede sonuçlandırılır. İdari para cezaları 21.7.1953 tarihli ve 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre tahsil olunur.

Bu Kanunun uygulanmasından doğan para cezaları Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü bünyesinde açılacak bir hesaba özel ödenek kaydedilir. Toplanan bu paralar Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü tarafından çıkarılacak yönetmelik esaslarına göre % 50'si Engelliler Spor Federasyonu ile engelliler kulüp ve faaliyetlerine, % 50'si ise fair play kurallarına uygun hareket eden amatör spor kulüpleri ile okul sporlarının geliştirilmesine ayrılır.

Bu Kanunda belirtilen yasaklara uymayan kişilerin kimlik bilgileri, müsabakanın veya eylemin yapıldığı mahallin emniyet birimlerince fotoğraflı olarak kaydedilir ve bu kayıtlardaki kişiler takibe alınır.

Yargılama usulü

MADDE 29. - Bu Kanun kapsamında konusu suç teşkil eden eylemlerin takibi ve yargılaması 8.6.1936 tarihli ve 3005 sayılı Meşhud Suçların Muhakeme Usulü Kanunu hükümlerine göre yapılır.

Bu Kanunda yer alan para cezalarının artırılmasında 765 sayılı Türk Ceza Kanununun ek 2'nci maddesi hükümleri uygulanır.

Y**önetmelik**

MADDE 30. - Bu Kanun kapsamında yer alan; spor dalının bağlı bulunduğu federasyon, spor kulüpleri, taraftar dernekleri ve müsabaka güvenlik amirlerinin görev, yetki ve sorumlulukları ile saha içi ve dışında alınacak güvenlik önlemleri, biletlerin basılması ve satışa sunulması, müsabaka alanlarının düzenlenmesi, spor alanlarına giriş ve çıkışlar ile uygulanacak güvenlik sistemleri, sağlık, emniyet ve itfaiye teşkilatının alacağı önlemler ve bu Kanunun kapsamına giren diğer konular hakkındaki usul ve esaslar, ilgili kuruluş ve bakanlıkların görüşleri alınarak Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünün bağlı olduğu Bakanın teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca yürürlüğe konulacak yönetmelikle düzenlenir.

Değiştirilen hükümler

MADDE 31. - 17.6.1992 tarihli ve 3813 sayılı Türkiye Futbol Federasyonu Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanunun 25 inci maddesinin üçüncü fıkrasındaki "beş yüz milyon" ibaresi "beş yüz milyar" olarak değiştirilmiştir.

GEÇİCİ MADDE 1. - Bu Kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren bir yıl içerisinde, spor kulüpleri 5 inci ve 10 uncu maddelerde yazılı yükümlülüklerini yerine getirmek zorundadırlar.

GEÇİCİ MADDE 2. - Yeni bir düzenleme yapılıncaya kadar, Türkiye 1. Futbol Ligiyle tesis olarak fiziki yapısı uygun olan 2. ve 3. futbol liglerinde mücadele eden kulüpler dışındaki tüm profesyonel ve amatör spor kulüplerinin müsabakalarıyla ilgili güvenlik önlemleri, federasyon veya ilgili kulüp, kamu kurum ve kuruluşlarınca alınır.

Yürürlük

MADDE 32. - Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 33. - Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

Adaklı, G. (2010). Televizyon haberciliğinde etik. Ed: B. Çaplı ve H. Tuncel, *Gazetecilik etiğini belirleyen yapısal unsurlar: Mülkiyet ve kontrol sorunu.* (s. 61-96). Ankara: Fersa.

Akad, N. (2009). Gazetecilğe başlarken. Der: S. Alankuş, *Haber ve habercilik üzerine: Haber ne değildir?* (s. 261-284). İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları.

Alemdar, Z. (1990). *Oyunun kuralı.* Ankara: Bilgi Yayınevi.

Alemdar, K. (2001). *İletişim ve tarih.* (2. baskı). Ankara: Ümit Yayıncılık.

Andrews, P. (2005). *Sports journalism: A practical introduction.* London: Sage Publications.

Altun, A. (1995). *Türkiye'de gazetecilik ve gazeteciler.* Ankara: Çağdaş Gazeteciler Derneği Yayınları.

Arsan, E. D. (2003). Gazetecilik ve habercilik. Der: S. Alankuş, *Haber ve habercilik.* (s. 133-147). İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları.

Atabek, N. (2005). *Okur temsilciliği: Türk basınında okur temsilcisi köşeleri üzerine bir araştırma.* Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Aydın, İ. P. (2002). *Yönetsel mesleki ve örgütsel etik*. (3. baskı) Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Bayatlı, T. (1986). Dış ülkelerde spor basını. Yayına Hazırlayan: V. Evsal vd., *Genç Gazeteciler Eğitim Semineri* (ss. 150-156). İstanbul: Gazeteciler Cemiyeti Yayınları.

Belsey, A. ve Chadwick, R. (1998). Medya ve gazetecilikte etik sorunlar. Der: A. Belsey ve R. Chadwick, *Medyada etik ve siyaset: Kalite arayışı.* (s. 13-29). (Çev: N. Türkoğlu). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Boniface, P. (2007). Futbol ve küreselleşme. (Çev: İ. Yerguz). İstanbul: NTV Yayınları.

Boyle, R. (2006). *Sports journalism: Context and issues.* London: Sage Publications.

Bülbül, R. (2000). *Genel gazetecilik bilgileri.* (2. baskı). Konya: Nobel Yayınları.

Bülbül, R. (2001). *İletişim ve etik* (2. baskı). Ankara: Nobel.

Çalışlar, İ. (2009). Gazeteciliğe başlarken. Der: S. Alankuş, *Neler haber olur?* (s. 285-298). İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları.

Demirkent, N. (2003). *Sayfa sayfa gazetecilik.* (2. baskı). İstanbul: Dünya Kitapları.

Duran, R. (2003). Medya, etik ve hukuk. Der: S. Alankuş, *Dünyada ve Türkiye'de medya etiği.* (s. 103-125). İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları.

Dursun, Ç. (2003). Gazetecilik ve habercilik. Der: S. Alankuş, *Haber ve habercilik/gazetecilik üzerine düşünmek.* (s. 63-83). İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları.

Dursun, Ç. (2004). Haber, hakikat ve iktidar ilişkisi. Der: Ç. Dursun, *Türkiye'de haber ve habercilik çalışmalarının genel bir değerlendirmesi: 1980-2003.* (s. 89-147). Ankara: Elips Kitap.

Eryılmaz, T. (2009). Gazeteciliğe başlarken. Der: S. Alankuş, *Sorularla habercilik/gazetecilik.* (s. 320-326). İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları.

Evers, H. (2010). Televizyon haberciliğinde etik. Ed: B. Çaplı ve H. Tuncel, *Medya etiği.* (s. 45-59). Ankara: Fersa.

Girgin, A. (1998). *Haber yazma teknikleri.* İstanbul: İnkılap Kitabevi.

Girgin, A. (2000). *Yazılı basında haber ve habercilik etiği.* İstanbul: İnkılap.

Gökçe, A. (1986). Genç kuşakların eğitiminde spor. Yayına Hazırlayan: V. Evsal vd., *Genç Gazeteciler Eğitim Semineri* (ss. 157-165). İstanbul: Gazeteciler Cemiyeti Yayınları.

Gökçe, O. (1995). *İçerik çözümlemesi: Sosyal bilimlerde bir araştırma yöntemi.* (2. Baskı). Konya.

Gökçe, O. (2001). *İçerik çözümlemesi: Teori-metod-uygulama.* (3. Baskı). Konya: Selçuk Üniversitesi Vakfı Yayınları.

Günaydın, B. (2007). Spor haberleri açısından: Sporda şiddet ve kanunu. Yayına Hazırlayan: E. Ayyıldız ve B. Günaydın, *Türkiye'de bireysel silahsızlanma ve şiddet haberleri: Yerel medya seminerleri* (ss. 177-187). İstanbul: Umut Vakfı Yayınları.

Gürsoy, B. ve Kotaman, A. (2005). Medya eleştirileri. Der: N. Tan Akbulut, *Gazetecilik mesleği, meslek sorumluluğu ve etik.* (s. 39-56). İstanbul: Beta Yayınları.

Hanlin, B. (1998). Medya ve gazetecilikte etik sorunlar. Der: A. Belsey ve R. Chadwick, *Gazete sahipleri, editörler ve gazeteciler.* (s. 51-69). (Çev: N. Türkoğlu). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Harris, G.E. Nigel. (1998). Medya ve gazetecilikte etik sorunlar. Der: A. Belsey ve R. Chadwick, *Gazeteciler için davranış kodları.* (s. 85-101). (Çev: N. Türkoğlu). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

İlkiz, F. (2003a). Medya, etik ve hukuk. Der: S. Alankuş, *Gazetecinin haber kaynağını açıklamama hakkı.* (s. 163-185). İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları.

İlkiz, F. (2003b). Medya, etik ve hukuk. Der: S. Alankuş, *Türkiye'de sansür, hukuk ve haber.* (s. 127-162). İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları.

İlkiz, F. (2007). Sporda şiddet ve kanunu. Yayına Hazırlayan: E. Ayyıldız ve B. Günaydın, *Türkiye'de bireysel silahsızlanma ve şiddet haberleri: Yerel medya seminerleri* (ss. 69-82). İstanbul: Umut Vakfı Yayınları.

İnal, A. (1996). *Haberi okumak.* İstanbul: Temuçin yayınları.

İnal, A. (2010). Televizyon haberciliğinde etik. Ed: B. Çaplı ve H. Tuncel, *Tarihsel gelişimi içinden gazetecilik etiğini yeniden düşünmek.* (s. 27-44). Ankara: Fersa.

İrvan, S. (2003a). Medya, etik ve hukuk. Der: S. Alankuş, *Medya ve etik.* (s. 51-83). İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları.

İrvan, S. (2003b). Türkiye'de gazetecilik. Der: L. Doğan Tılıç, *Medya etiği: İlkelerin içeriği ve uygulamadaki sorunlar.* (s. 389-413). Ankara: ÇGD Yayınları.

Karabay, N. (2000). *Gazetecilik ve haber*. İzmir: Meta.

Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar, ilkeler, teknikler* (14. baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Koloğlu, D. (1986). Türk basınında spor. Yayına Hazırlayan: V. Evsal vd., *Genç Gazeteciler Eğitim Semineri* (ss. 140-149). İstanbul: Gazeteciler Cemiyeti Yayınları.

Koloğlu, O. (2005). *1908 Basın patlaması.* İstanbul: Bas-Haş.

Machiavelli, N. (2003). Prens. (Çev: M. Satıcı). İzmir: İlya.

Michaud, Y. (1995). Şiddet. (Çev: C. Muhtaroğlu). İstanbul: İletişim Yayınları.

Mill, J. S. (1965). Faydacılık. (Çev: Ş. Nazmi Coşkunlar). İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

Mutlu, E. (1995). *İletişim sözlüğü.* (2. baskı). Ankara: Ark Yayınevi.

Nuttall, J. (1997). Ahlak üzerine tartışmalar. (Çev: A. Yılmaz). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Öymen, A. (2009). Gazeteciliğe başlarken. Der: S. Alankuş, *Habercilikle ilgili sorular/sorunlar.* (s. 310-319). İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları.

Özer, Ö. (2008). *Liberal basın anlayışı: Objektif habercilik ideali, haber değerliliği ve gazetecilik etiği.* Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Özer, Ö. ve Sinav, A. (2010). Sabah ve Vatan gazeteleri örneğinde, adliye haberlerinde etik kurallara uyulup uyulmadığına ilişkin bir araştırma. *Medya ve Etik Sempozyumu* (ss. 115-126). Elazığ: Fırat Üniversitesi.

Özgen, M. (1998). *Gazetecinin etik kimliği.* İstanbul: Türkiye Gazeteciler Cemiyeti Yayınları.

Parsa, S. (1993). *Televizyon haberciliği ve kuramları.* İzmir: Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları.

Strathern, P. (1998). 90 dakikada Kant. (Çev: M. Ukşul). İstanbul: Gendaş.

Talimciler, A. (2003). *Türkiye'de futbol fanatizmi ve medya ilişkisi.* İstanbul: Bağlam Yayınları.

Talu, U. (2009). Gazeteciliğe başlarken. Der: S. Alankuş, *Türkiye'de geçmişten bu güne gazetecilik ve habercilik.* (s. 43-62). İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları.

Taş, O. (2010). Televizyon haberciliğinde etik. Ed: B. Çaplı ve H. Tuncel, *Medya etiğinin tarihsel temelleri ve gelişimi.* (s. 3-23). Ankara: Fersa.

Tokgöz, O. (2003). *Temel gazetecilik*. (5. baskı). Ankara: İmge Kitabevi.

Topuz, H. (2003). *Türk basın tarihi.* İstanbul: Remzi Kitabevi.

Türkiye Gazeteciler Cemiyeti. (1998). Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk Bildirgesi. İstanbul.

Ünsal, A. (2005). *Tribün Cemaatinin Öfkesi: Ticarileşen Türkiye Futbolunda Şiddet.* İstanbul: İletişim Yayınları.

Yaşar, R. (2007). Gazetecilik etik ilkeleri ve Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk Bildirgesi. Yayıma Hazırlayan: E. Ayyıldız ve B. Günaydın, *Türkiye'de bireysel silahsızlanma ve şiddet haberleri: Yerel medya seminerleri* (ss. 55-67). İstanbul: Umut Vakfı Yayınları.

Yurdalan, Ö. (2003). Gazetecilik ve habercilik. Der: S. Alankuş, *Haber fotoğrafçılığı.* (s. 149-161). İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları.

Yüksel, E. ve Gürcan, H.İ. (2001). *Habercinin el rehberi.* Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Yüksel, E. ve Gürcan, H.İ. (2005). *Haber toplama ve yazma.* Konya: Tablet Kitabevi.

MAKALELER

Alver, F. (2008). Kapitalist üretim sürecinde ırkçılık, futbol ve medya. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi,* 26(Kış-Bahar), 223-248 Haziran 2010 tarihinde şu adresten erişilmiştir: http://www.pisburun.net/betikyurdu/dergiler/ilet/8fusun.pdf

Atabek, N. (2006). Gazete haberlerinde etik standartların yükseltilmesinde okur temsilcisinin rolü. *Küresel İletişim Dergisi,* (2), 1-14 Şubat 2010 tarihinde şu adresten erişilmiştir: http://globalmedia-tr.emu.edu.tr/guz2006/Hakemli_Yazilar/ nejdet%20atabek.Okur%20temsilcilgi.onay.pdf

Ayan, S. (2006). Şiddet ve fanatizm. *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi,* 7(2), 191-209.

Çakır, H. (2008). Türk basınında ilk spor gazetesi: Futbol. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi,* 26(Kış-Bahar), 169-196 Haziran 2010 tarihinde şu adresten erişilmiştir: http://www.pisburun.net/betikyurdu/dergiler/ilet/6hamza.pdf

Erdoğan, İ. (2008). Futbol ve futbolu inceleme üzerine. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi,* 26(Kış-Bahar), 1-58 Haziran 2010 tarihinde şu adresten erişilmiştir: http://www.irfanerdogan.com/makalelerson/futboluinceleme.pdf

Gökalp, E. (2005). Medya ve spor ya da spor/futbol medyası. *Toplum ve Bilim Dergisi,* (103), 121-137.

Kaya, A. Y. (2002a). Dünyada ve Türkiye'de basının gelişimi ile Türk basınında sporun haber öğeleri açısından incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi,* 2(3), 161-167 Şubat 2010 tarihinde şu adresten erişilmiştir: http://www.iletisim.selcuk.edu.tr/dergi/gs/cilt2_sayi3_temmuz2002.pdf

Kaya, A. Y. (2002b). Spor basınında dil kullanımı. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi,* 2(2), 142-149 Şubat 2010 tarihinde şu adresten erişilmiştir: http://www.iletisim.selcuk.edu.tr/dergi/gs/cilt2_sayi2_ocak2002.pdf

Merill, J. C. (1994 Ocak). Machiavelli'ci gazetecilik: Yaşlı kurtla etik üzerine kısa görüşme (F. Mutlu Binark, Çeviren). Marmara İletişim Dergisi, (5), 123-136.

Nalcıoğlu, B.U. (2005). Tanzimat dönemi Türk gazeteciliği ve Türk basınının ilkleri. *Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* (14), 253-267 Şubat 2010 tarihinde şu adresten erişilmiştir: http://yordam.manas.kg/ekitap/pdf/ Manasdergi/sbd/sbd14/sbd-14-21.pdf

Tepe, H. (2000). Çiğnenen onurlar ya da gazetecilikte etik sorunlar. *Kültür ve İletişim Dergisi, 3* (1), 97-112.

Tükenmez, M. (2002). Futbol ve şiddet. *Toplumbilim Dergisi.* (16), 87-88.

Uğurlu, F. (2002). Kitle iletişim aracı olarak fotoğrafın basında işlevi. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi,* 2(2), 133-141 Şubat 2010 tarihinde şu adresten erişilmiştir: http://www.iletisim.selcuk.edu.tr/dergi/gs/cilt2_sayi2_ocak2002.pdf

Ulus, S. (2007). Sporda/futbolda şiddet ve kışkırtılan milliyetçilik. *Marmara İletişim Dergisi,* (12), 213-229.

Uzun, R. (2004). Türkiye'de spor basınının etik anlayışı. *İletişim Dergisi,* (19), 1-23 Kasım 2008 tarihinde şu adresten erişilmiştir: http://www.ilet.gazi.edu.tr/iletisim_dergi/19/uzun.pdf

TEZLER

Akçalı, S. (1998). Türkiye'de araştırmacı gazetecilik ve sorunları. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İzmir: Ege Üniversitesi. Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi 22 Aralık 2009 şu adresten erişilmiştir: http://tez2.yok.gov.tr/

Algül, H. (2003). Popüler basın: Star gazetesi örneği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi 22 Kasım 2009 şu adresten erişilmiştir: http://tez2.yok.gov.tr/

Arslan, E. (2005). Türk basınının okurlarını bilgilendirmesi açısından Avrupa Birliği zirve dönemlerine ilişkin haberlerin nicel ve nitel çözümlemesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi. Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi 22 Kasım 2009 şu adresten erişilmiştir: http://tez2.yok.gov.tr/

Atatunç, C. (2006). Ahlak ve etik değerlerin çağdaş basına yansımaları. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi. Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi 22 Aralık 2009 şu adresten erişilmiştir: http://tez2.yok.gov.tr/

Aydın, E. (2008). Futbol ekonomisi: İki ülke kıyaslaması (İngiltere ve Türkiye). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi 22 Kasım 2009 şu adresten erişilmiştir: http://tez2.yok.gov.tr/

Bahadır, Z. (2006). Futbol seyircisinin sosyo-ekonomik-kültürel yapısının şiddet eylemine etkisi (Konyaspor örneği). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Niğde: Niğde Üniversitesi. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi 22 Kasım 2009 şu adresten erişilmiştir: http://tez2.yok.gov.tr/

Bal, S. (2008). İngiliz fikir gazetelerinin Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne adaylık sürecine bakışı: 1999 Helsinki ve 2004 Brüksel zirveleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi. Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi 22 Aralık 2009 şu adresten erişilmiştir: http://tez2.yok.gov.tr/

Birsen, H. (2000). Geleneksel gazete ve sanal gazete ortamlarında haber sunumunun farklılığı konusunda bir araştırma. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi. Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi 05 Ocak 2010 şu adresten erişilmiştir: http://tez2.yok.gov.tr/

Çağlayan, H. S. (2003). Futbol seyircisinin sosyo-ekonomik-kültürel yapısının şiddet eğilimindeki rolü (Konyaspor örneği). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi 22 Kasım 2009 şu adresten erişilmiştir: http://tez2.yok.gov.tr/

Demir, F. (2005). Futbol olgusu ve futbolda asayiş yönetimi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi 22 Kasım 2009 şu adresten erişilmiştir: http://tez2.yok.gov.tr/

Erdoğan, G. (2007). Ulusal yazılı basında uzman gazetecilik: Kültür sanat haberciliğinin ana akım ve fikir gazetelerindeki uygulamaları. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İzmir: Ege Üniversitesi. Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi 22 Aralık 2009 şu adresten erişilmiştir: http://tez2.yok.gov.tr/

Ertekin, B. A. (2006). Gazetecilik meslek etiğinin kuramsal açıdan incelenmesi ve bir uygulama olarak 11 Eylül 2001 olayının Türkiye ve Kanada gazetelerindeki yansıması. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi. Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi 22 Aralık 2009 şu adresten erişilmiştir: http://tez2.yok.gov.tr/

Gösterişli, E. (2002). Spor gazeteciliğinde nesnellik. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi 22 Kasım 2009 şu adresten erişilmiştir: http://tez2.yok.gov.tr/

Halıcı, C. (2007). Gazete haberlerinde kadına yönelik şiddet: Posta ve Takvim gazetelerinde kadına yönelik şiddet haberleri üzerine bir araştırma. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi 22 Kasım 2009 şu adresten erişilmiştir: http://tez2.yok.gov.tr/

Işık, D. (2007). 1980 sonrasında Türk yazılı basınının etik açısından değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi. Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi 22 Aralık 2009 şu adresten erişilmiştir: http://tez2.yok.gov.tr/

İlköz, G. (2007). 2003-2006 yılları arasında töre cinayetlerinin ana akım medyada yer alma şeklinin değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi 22 Kasım 2009 şu adresten erişilmiştir: http://tez2.yok.gov.tr/

Kaya, A. Y. (2001). Türkiye'de spor basını haber dili: Futbol haberlerinde sözcük seçimi üzerine bir içerik çözümlemesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi. Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi 22 Aralık 2009 şu adresten erişilmiştir: http://tez2.yok.gov.tr/

Kazaz, M. (2007). Televizyon spor haberlerinin yapısal çözümlemesi ve dil kullanmı. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi. Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi 22 Aralık 2009 şu adresten erişilmiştir: http://tez2.yok.gov.
tr/

Mandacı, G. (2007). Makyavelist tutumların etik algısı ve demografik faktörler açısından değerlendirilmesi: Bankacılık sektöründe bir araştırma. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi. Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi 22 Aralık 2009 şu adresten erişilmiştir: http://tez2.yok.gov.tr/

Mirioğlu, M. (2007). Futbol haberlerinin sunumunda şiddet: Hürriyet, Zaman ve Birgün gazetelerinde, futbol sunumlarının analizi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi. Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi 22 Aralık 2009 şu adresten erişilmiştir: http://tez2.yok.gov.tr/

Oğuz, C. (2007). Türk basınında etik sorunu ve "tetikçilik" kavramı. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi. Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi 22 Aralık 2009 şu adresten erişilmiştir: http://tez2.yok.gov.tr/

Öktem, M. (2001). Türk fikir gazeteciliğinde değişim: Cumhuriyet ve Radikal gazetelerinin karşılaştırılması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Ege Üniversitesi. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi 22 Kasım 2009 şu adresten erişilmiştir: http://tez2.yok.gov.tr/

Özdemir, S. (2003). Türkiye'de popüler gazetecilik: Star gazetesi örneği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi 22 Kasım 2009 şu adresten erişilmiştir: http://tez2.yok.gov.tr/

Özsoy, S. (2003). Spor gazeteciliğinin bugünkü durumu ve mesleki nitelikleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi 22 Kasım 2009 şu adresten erişilmiştir: http://tez2.yok.gov.tr/

Özsoy, S. (2007). Kamuoyunun spor medyasından beklentilerinin nitel ve nicel yönden değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi 22 Kasım 2009 şu adresten erişilmiştir: http://tez2.yok.gov.tr/

Peker, E. (2007). Futbolda şiddetin içsel bir olgu haline gelmesinde yazılı basının rolü. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi 22 Kasım 2009 şu adresten erişilmiştir: http://tez2.yok.gov.tr/

Sayın, G. (2005). Spor müsabakalarında şiddet ve düzensizliğe yol açan eylemlerin önlenmesi ve takibi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Başkent Üniversitesi. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi 22 Kasım 2009 şu adresten erişilmiştir: http://tez2.yok.gov.tr/

Sönmez, F. U. (2007). Seksenler İstanbul'u kentsel söylemini popüler yazılı medya üzerinden okumak. Yayınlanmamış Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi. Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi 22 Aralık 2009 şu adresten erişilmiştir: http://tez2.yok.gov.tr/

Turan, N. (2007). Yeni medya ve gazetecilik. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. Yükseköğretim Kurulu Tez Merkezi 22 Aralık 2009 şu adresten erişilmiştir: http://tez2.yok.gov.tr/

Ulusal, D. (2007). Yazılı basında şiddet ve şiddet içerikli haber sunumunda kadının konumlandırılışı. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi: Kayseri Erciyes Üniversitesi.

E-KAYNAKLAR

ABD Profesyonel Gazeteciler Derneği (1996). *Etik İlkeleri.* 12 Mayıs 2010 tarihinde şu adresten erişilmiştir: http://www.spj.org/ethicscode.asp

Basın İlan Kurumu (2010). *Tiraj raporu.* 09 Ağustos 2010 tarihinde şu adresten erişilmiştir:http://www.bik.gov.tr:8080/web/mayis-2010-donemi-resmi-tiraj-raporu

Basın Konseyi (1988). *Basın Meslek İlkeleri.* 24 Nisan 2010 tarihinde şu adresten erişilmiştir: http://www.basinkonseyi.org.tr/lang_tr/pressOccupationPrinciples.asp

Çağlayan, H. S. ve Fişekçioğlu, İ. B. (2003). *Futbol seyircisini şiddete yönelten faktörler.* 10 Kasım 2008 tarihinde şu adresten erişilmiştir: http://www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/sos_mak/makaleler/Hakan%20Salim%20%C3%87A%C4%9ELAYAN%20%20%C4%B0.%20B%C3%BClent%20F%C4%B0%C5%9EEKC%C4%B0O%C4%9ELU/127-142++.pdf

GSGM (2004). *Spor müsabakalarında şiddet ve düzensizliğin önlenmesine dair kanun.* 04 Şubat 2010 tarihinde şu adresten erişilmiştir: http://www.gsgm.gov.tr/spor_kuruluşları/index.htm

Güven, E. (2006). *Sahaya gireriz, ipimizi çekeriz!* 11 Ocak 2009 tarihinde şu adresten erişilmiştir: http://www.tribundergi.com/forum/viewtopic.php?f=9&t=19537

MEB (2007). *Gazetecilik, gazeteciliğin temel kavramları.* 25 Mayıs 2010 tarihinde şu adresten erişilmiştir: http://cygm.meb.gov.tr/modulerprogramlar/kursprogramlari/gazetecilik/moduller/gazeteciligin_temel_kavramlari.pdf

NTV-MSNBC (2008). *Türkiye'deki futbolun kara tarihi.* 02 Aralık 2008 tarihinde şu adresten erişilmiştir: http://www.ntvmsnbc.com/news/467726.asp

Şahan, H. ve Çınar, V. (2008). *Kitle iletişim araçlarının spor kamuoyu üzerine etkisi.* 19 Kasım 2008 tarihinde şu adresten erişilmiştir: http://www.sosyalbil.selcuk.edu.tr/sos_mak/makaleler/Hasan%20%C5%9EAHAN%20-%20Vedat%20%C3%87INAR/312-321.pdf

Toprak, V. (2007). *Sporda şiddeti medya ve kulüpler körüklüyor.* 09 Kasım 2007 tarihinde şu adresten erişilmiştir: http://www.yenisafak.com.tr/arsiv/2005/mayis/31/g04.html

TSYD (2010). *Kuruluş tarihi.* 20 Haziran 2010 tarihinde şu adresten erişilmiştir: http://www.tsyd.org/tarihce.asp

Uluslararası Gazeteciler Federasyonu (1986). *Meslek İlkeleri Deklerasyonu.* 10 Şubat 2009 tarihinde şu adresten erişiliştir: http://www.ifj.org/en/pages/about-ifj